



Р. Й. Лещух

РАННЬОКРЕЙДОВА

фауна

Рівнинного
Криму
і Північного
Причорномор'я



Р. Й. Лещух

РАННЬОКРЕЙДОВА
ФАУНА
РІВНИННОГО
КРИМУ
І ПІВНІЧНОГО
ПРИЧОРНОМОР'Я

Ранньокрейдова фауна Рівнинного Криму і Північного Причорномор'я /
Лешух Р.Й. - К.: Наук. думка, 1987. - 220 с.

Монографія присвячена вивченню фауни молюсків та стратиграфії нижньокрейдових утворень Рівнинного Криму й Північного Причорномор'я. Вперше для цього регіону наведено монографічний опис понад 120 видів стратиграфічно найважливіших груп викопних організмів: амонітів, белемнітів, двостулкових та червононогих молюсків. Результати вивчення фауни дозволили встановити вік нижньокрейдових відкладів, деталізувати їх розчленування (для апта й альба - зональне) та провести регіональну кореляцію розрізів.

Для палеонтологів та стратиграфів.
Іл. 1. Табл. 25. Бібліогр.: с. 193-205 (280 назв.).

В і д п о в і д а л ь н и й р е д а к т о р С.І.Пастернак
Р е ц е н з е н т и І.В.Венгліньський, Я.О.Кульчицький

Редакція літератури про Землю

МОНОГРАФІЯ

Роман Іосифович Лешух

РАННЕМЕЛОВАЯ ФАУНА РАВНИННОГО КРЫМА
И СЕВЕРНОГО ПРИЧЕРНОМОРЬЯ
(На українском языке)

Затверджено до друку вченою радою
Інституту геології і геохімії горючих копалин АН УРСР

Редактор Л.К.Меднікова
Оформлення художника С.В.Назарова
Художній редактор І.П.Савицька
Технічний редактор І.Ф.Міхалкіна
Коректори В.Н.Семенюк, С.В.Лісіцина

ІБ № 468235

Підп. до друку 30.04.87. БФ 25525. Формат 60x84/16. Папір офс. № 1.
Офс. друк. Ум. друк. арк. 14,18. Ум. фарбо-відб. 14,41. Обл.-вид.
арк. 17,11. Тираж 500 прим. Зам. 6-601. Ціна 2 крб. 60 к.

Видавництво "Наукова думка". 252601 Київ 4, вул. Репіна, 3.
Київська книжкова друкарня наукової книги. 252004 Київ 4, вул. Репіна, 4.

Д 2002000000-217 327 -87 (С) Видавництво "Наукова думка", 1987
М 221(04)-87

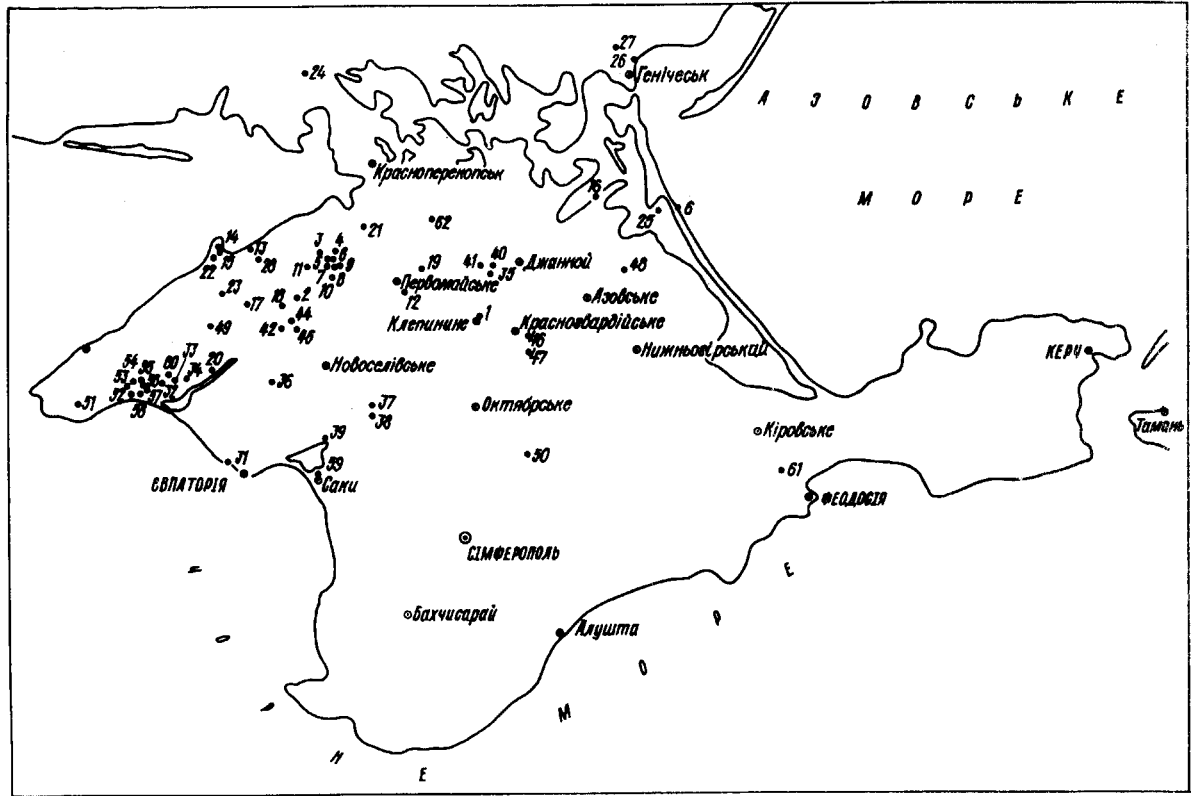
В геологічній будові осадового чохла в Рівнинно-му Криму і Північному Причорномор'ї нижньокрейдовий комплекс відіграє важливу роль. Тому всебічне дослідження його складових становить значний науковий інтерес, а виявлені в деяких горизонтах скопчення вуглеводнів надають цим дослідженням ще й практичного значення.

У зв'язку з тим, що відклади нижньої крейди знаходяться тут на великих глибинах, до недавнього часу вони були недостатньо вивчені. Про характер нижньокрейдових відкладів та їх фауну даних мало, тому не було можливості розробити стратиграфію цих утворень, палеозоогеографічні побудови нижньокрейдового басейну і висвітлити роль, яку він відіграв у геологічному розвитку Середземноморського регіону, а також провести місцеву й мікрорегіональну кореляцію.

Стратифікація розрізів, відкритих окремими свердловинами в 60-70-х роках, ґрунтувалася переважно на літологічних особливостях порід, а для визначення віку використовували поодинокі знахідки моллюсків, спорово-пилкові комплекси, головним чином форамініфери. Але на підставі форамініфер через незадовільну збереженість часто навіть не можна було провести чіткої межі між ярусами, а нерідко їх було недосить для детального розмежування вміщуваних утворень.

Такий стан стратиграфії цих глибокозалагаючих відкладів не сприяв об'єктивному розв'язанню багатьох геологічних питань, в тому числі пошуково-розвідувальним роботам. Це спричинило необхідність проведення детальнішого стратиграфічного розмежування і кореляції різнофасціальних утворень нижньої крейди на підставі повноцінного палеонтологічного обґрунтування, що, в свою чергу, вимагає спеціального вивчення всіх палеонтологічних залишків, виявлених у цих утвореннях.

Починаючи з 70-х років в результаті проведення значного обсягу глибокого буріння з нижньокрейдових утворень одержано новий фактичний матеріал. Вивчення його дозволило внести істотні поправки у біостратиграфію, палеоекологію і палеонтологію. З того часу автор займався збором та вивченням макрофауністичних залишків, отриманих вилучено з керового матеріалу параметричних та пошуково-розвідуваль-



Цифри на схемі - свердловини: 1 - Клепининська-1, 2 - Східно-Воронківська-1, 3 - Тетянівська-3, 4 - Тетянівська-4, 5 - Тетянівська-5, 6 - Тетянівська-6, 7 - Тетянівська-7, 8 - Тетянівська-8, 9 - Тетянівська-9, 10 - Тетянівська-10, 11 - Західно-Тетянівська-1, 12 - Первомайська-1, 13 - Аврорівська-1, 14 - Борисівська-2, 15 - Борисівська-1, 16 - Передова-1, 17 - Каштанівська-3, 18 - Східно-Каштанівська-1, 19 - Крестьянівська-1, 20 - Донузлавська-1, 21 - Ільїнська-1, 22 - Борисівська-2, 23 - Рилевська-2, 24 - Каїркінська-1, 25 - Північно-Сивашська, 26 - Генічеська-2, 27 - Генічеська-5, 28 - Північно-Серебрянська, 29 - Переточна-1, 30 - Великоклинівська-21, 31 - Чайкінська-1р, 32 - Октябрська-7р, 33 - Октябрська-11, 34 - Октябрська-3р, 35 - Джанкойська-5, 36 - Слизаветинська-500, 37 - Чапавська-559, 38 - Чапавська-558, 39 - Охотникове-11, 40 - Джанкойська-3р, 41 - Джанкойська-16р, 42 - Березівська-2р, 43 - Стрілковська-6р, 44 - Березівська-4, 45 - Березівська-1р, 46 - Красногвардійська-1, 47 - Красногвардійська-2, 48 - Слав'янська-5, 49 - Задорненська-1р, 50 - Зуйська-9, 51 - Мілова-1, 52 - Західно-Октябрська-29, 53 - Західно-Октябрська-37, 54 - Західно-Октябрська-28, 55 - Західно-Октябрська-30, 56 - Західно-Октябрська-33р, 57 - Західно-Октябрська-32 р, 58 - Західно-Октябрська-35, 59 - Новододорівська-12, 60 - Октябрська-50, 61 - Відненська-1, 62 - Новоіванівська-1.

них свердловин, розташованих в різних районах Кримського п-ова і Північного Причорномор'я (див. рисунок). Крім того, автору С.П.Коцюбинським і С.І.Пастернаком передано зразки з свердловин, пробурених тут раніше. Всього в нашому розпорядженні було понад 1000 зразків, з яких визначено 114 видів: 5 гастропод, 52 пелециподи, 46 амонітів, 10 белемнітів, одна брахіопода; 15 форм описано на родовому рівні. На підставі цього матеріалу і написана монографія. Це перший монографічний опис ранньокрейдових молюсків Рівнинного Криму і Північного Причорномор'я, перше надійне обґрунтування віку й стратиграфії вміщуючих їх порід.

Роботу виконано у відділі палеогеографії і тектоніки провінцій горючих копалин ІІТТК АН УРСР. При визначенні фауни і написанні рукопису автор користувався консультаціями та порадами С.І.Пастернака, В.І.Гаврилишина і С.П.Коцюбинського. Велику допомогу при зборі фауністичного матеріалу надали автору старший науковий співробітник УкрНДІРІ О.Т.Богачєв і працівники палеонтологічної лабораторії Комплексної тематичної експедиції об'єднання Кримгеологія.

Технічну роботу виконували співробітники відділу С.А.Андрійчук і І.Т.Ціж.

Автор висловлює усім глибоку подяку. Особливо вдячний він доктору геол.-мін.наук С.І.Пастернаку, який взяв на себе редагування цієї роботи.

НАРИС СТРАТИГРАФІЇ
НИЖНЬОЇ КРЕЙДИ РІВНИННОГО КРИМУ
І ПІВНІЧНОГО ПРИЧОРНОМОР'Я

Нижньокрейдові відклади Рівнинного Криму і Північного Причорномор'я залягають на великих глибинах (до 5-6 км) і тому порівняно з аналогічними відкладами суміжних територій, де вони виходять на денну поверхню (Гірський Крим, Північний Кавказ, Копетдаг), в стратиграфічному й палеонтологічному відношенні вони слабо вивчені. Через відсутність надійних фактичних даних не було можливості судити про площинне поширення цього потужного (до 2500 м) комплексу й палеогеографічні умови його седиментогенезу, а також про геологічну будову й тектонічні особливості регіону в цілому.

З 50-х років почалося дослідження глибинної будови Рівнинного Криму й Північного Причорномор'я. В результаті одержано новий фактичний матеріал, на підставі якого зроблено перші загальні висновки щодо геології відкладів нижньої крейди описуваного району. Вже на початку 70-х років, коли на цій території було виявлено поклади вуглеводнів, почалося планомірне й цілеспрямовне пошуково-розвідувальне буріння в глибоко залягаючих нижньокрейдових породах. Внаслідок проведених робіт підтверджено значне поширення ранньокрейдового комплексу від Гірського Криму аж до Північного Причорномор'я включно, велику фаціальну мінливість його складових; у керні виявлено форамініфери й палінокомплекси, а також окремі знахідки макрофауни. За палеобіологічними залишками зроблено першу, досить умовну стратифікацію цих утворень, проведено їх внутрішньорегіональну кореляцію, в загальних рисах відновлено історію геологічного розвитку цієї області в ранньокрейдову епоху. Все це дало більш надійну підставу для проведення пошуково-розвідувальних робіт. Значний внесок у вивчення відкладів нижньої крейди Рівнинного Криму і Північного Причорномор'я на цьому етапі зробили О.Т.Богачев, Г.М.Волошина, Л.М.Голубнича, С.М.Захарчук, С.Ю.Каменецький, Л.Г.Плахотний, Л.М.Плотнікова, Н.І.Черняк та ін.

Стратиграфічне розмежування нижньокрейдового комплексу на досліджуваній території ґрунтувалося в основному на літологічних особливостях відкладів і поодиноких, не завжди добре збережених форамі-

ніферах. На підставі останніх досить часто не можна було провести чітких меж навіть між ярусами. Через недостатність палеонтологічного матеріалу та літологічну подібність різних частин нижньокрейдового розрізу ще й тепер постійно виникає ряд питань і проблем, в тому числі виділення окремих ярусів, під"ярусів, зон, границь між ними.

У зв"язку з перспективністю згаданих утворень на нафту й газ виникла потреба розробити їх детальну стратиграфію - основу для проведення дальшого пошуково-розвідувального буріння. Протягом останнього десятиріччя після виконання значного обсягу бурових робіт в усіх районах досліджуваної території відклади нижньої крейди було розкрито багатьма свердловинами (див. рис. 1). Виявлено різноманітний палеобіологічний матеріал - переважно двостулкові та амоніти, у меншій кількості - белемніти й гастроподи, поодинокі брахіоподи. Вивчення цього матеріалу дало можливість фауністично обґрунтувати, підтвердити чи заперечити міркування щодо стратиграфії нижньої крейди Рівнинного Криму і Північного Причорномор'я. Зокрема, палеонтологічно підтверджено, що нижньокрейдовий розріз цієї області складають відклади валанжину, готериву - нижнього барему, верхнього барему - нижнього апту, нижнього і верхнього апту, всіх під"ярусів альбу (в тому числі й вракону). Стало можливим виділити в апті й альбі окремі зони, зробити певні висновки щодо палеозоогеографії й палеогеографії, прокорелювати розрізи, складені одновіковими, але фаціально різними утвореннями, деталізувати геологічну історію розвитку цієї території і тим самим дати надійнішу основу для ведення тут дальших досліджень.

Поступова міграція ранньокрейдового моря з південного сходу на північний захід зумовила поліфаціальний характер осадків - від глибоководних до субконтинентальних з характерними комплексами фауни. Тому залежно від палеообстановки, яка існувала на певних етапах розвитку в різних частинах басейну, в породі переважають ті чи інші викопні організми і зрідка (за сприятливих фаціальних умов) водночас трапляються представники кількох груп. Особливо цінними є знахідки тут двостулкових разом з головоногими молюсками, за якими проведено стратифікацію нижньої крейди. На підставі цього точніше визначено стратиграфічний діапазон поширення двостулкових у досліджуваному регіоні і тим самим підвищено їх значення для розмежування й кореляції тих розрізів, де іншої фауни не виявлено.

Нижня крейда в Рівнинному Криму представлена потужною товщею переважно глинистих відкладів, які переверстовуються з пісковиками та алевритистими різновидностями. У багатьох розрізах наявні ще й вулканогенні утворення, а у самих низах і верхах нижньої крейди

зрідка - проверстки карбонатних порід. У передгір'ях Криму нижньо-крейдові відклади залягають на порівняно невеликій глибині, занурюючись поступово у північному напрямку в межах Північно-Кримського прогину до глибин 3-6, а далі на північ вони знову наближаються до поверхні й у Північному Причорномор'ї залягають на глибинах 1 - 2,5 км.

Найдавніші утворення нижньої крейди (беріас - валанжин) у Рівнинному Криму поширені обмежено, їх відкрито свердловинами лише в передгір'ях та у південно-західній частині Керченського п-ова. Далі на північ вони зовсім виклинюються і в цьому самому напрямку з розрізу поступово випадають їх найнижчі ланки. Базальні ж верстви постійно омолоджуються, і в Північному Причорномор'ї, а також у межах деяких піднятих Рівнинного Криму вони представлені вже середньо-верхньоальбськими відкладами. Беріас-валанжинський розріз у цій області складений органогенно-уламковими вапняками, які перевертворюються з темно-сірими мергелями, аргілітами, пісковиками й конгломератами. Їх потужність змінюється від кількох десятків метрів у передгір'ях до кількох сотень метрів у районі с. Тамбовка. Тут у св. I у низах інтервалу 3920-4086 м Г.М.Волошина виявила *Pseudocyclammina compressa* W o l o s c h. (мсс), а у верхах - *P. taurica* W o l o s c h. (мсс). На всіх рівнях цього інтервалу трапляються види, відомі як з верхів кри, так і з низів крейди - *Harporhagmium* aff. *subaequale* (M j e t l.), *Melathrocerion spirialis* G o r b., *Pseudocyclammina schouberti* H o t t i n., *Pseudocyclammina cylindrica* R e d m. Беріаський вік конгломератів з окремими проверстками вапняків фауністично підтверджений і св. Передгорненська-316, де в керні з інт. 1281-1282 м В.В.Железняк визначила відомі з беріаських утворень види *Melathrocerion spirialis* G o r b. і *Trocholina elongata* L e u p.

Такі самі відклади відкрито свердловинами і на Керченському п-ові, де вони тісно пов'язані з верхньокрськими. Тут беріаські породи складені вапнистими глинами, які перевертворюються з світло-сірими мергелями й тоненькими проверстками брекчіюваних глин. Останнім часом ці утворення разом з нижчезалягаючою верхньотитонською пачкою виділено у двоякірну світу [30], схарактеризовану різноманітною титон-беріаською фауною. Із св. I, розташованої в районі с. Мошкарівка (інт. 3703-3925 м), Г.М.Волошина визначила *Melathrocerion spirialis* G o r b., *Lenticulina* sp., *Tintinnidae* (*Calpionella*) sp., *Anchispirocyclina lusitanica* (E g g e r t) - форми, відомі з відкладів верхньої кри - беріасу.

Про наявність валанжинських утворень на розглядуваній території

існують суперечливі повідомлення [21, 30, 45, 62], але доведено, що вони є у деяких розрізах Керченського п-ова, де генетично тісно пов'язані з відкладами беріасу. Валанжинський розріз сягає потужності близько 400 м і представлений сірими органогенно-уламковими вапняками й мергелями, в низах розрізу - з верствами піщано-алевроитистих відкладів. Їх вік встановлено на підставі вивчення палинокомплексів. Ці утворення останнім часом виділено у журавнинську товщу [30]. Стратотипом послужив розріз, відкритий св. Тамбовська-І в інт. 3838.0 - 4030.0 м. Очевидно, що до валанжину слід відносити й вапнисто-глинисті відклади, зустрінуті св. Зуйська-9 на глибині 272 м. Тут нами виявлено *Laternula cf. agassizi* O r b. - форму, відому з валанжину Гірського Криму та валанжин-готериву Франції. Розріз мілководних піскуватих глин, пісковиків й органогенно-уламкових вапняків, розкритий св. І в районі м. Саки (інт. 730-876 м), ще раніше схарактеризовано пізньоваланжинською фауною [21, 45, 62].

Виявлені нами у св. Відненська-І (інт. 1725 - 1730 м) двостулкові молюски *Gervillia ansera* Desh., *Lima longa* Roemer, *Limatula tombeckiana* O r b., *Lopha rectangularis* Roemer та *Oxutoma* sp. надійно вказують на належність зміщених їх утворень до валанжину.

Порівняно з описаними беріаськими і валанжинськими відкладами територіально значно ширше поширені тут готерив-нижньобаремські - сіроколірні й строкаті піски, пісковики, аргіліти, конгломерати та гравеліти. Їх вік встановлено за знахідками мікрофауни й результатами вивчення палинокомплексів. Ця частина нижньокрейдового розрізу нещодавно виділена в самостійну калінінську світу (за с. Калініно Красногвардійського р-ну Кримської області), а за стратотип послужив розріз, розкритий св. Тетянівська-5 в інт. 45180 - 46050 м [30].

Аналізуючи фактичний матеріал, одержаний за час ведення пошуково-розвідувального буріння в Рівнинному Криму і Північному Причорномор'ї, вже можна впевнено сказати, що неокомські морські утворення на досліджуваній території поширені обмежено. Вони пов'язані з початком трансгресії й приурочені до найопущеніших частин рельєфу, які в той час знаходилися здебільшого в межах теперішніх передгірських районів. Починаючи з пізньобаремського часу, трансгресія розширялася. Зважаючи на нагромаджені у неокомський вік утворення, можна сказати, що морські умови стабілізувалися на досить великій території. Верхньобаремські - нижньоаптські утворення поширені на досліджуваній площі значно більше і представлені переважно морськими прибережними, рідше континентальними відкладами - різнозернистими пісковиками, алевролітами, гравелітами, аргілітами; місцями трап-

ляються перевірки органогенно-уламкових вапняків. Їх стратиграфічну належність вперше обгрунтовано комплексами великих аглютинованих форамініфер, а також спор і пліку [14, 26]. Ці утворення в 1984 р. [30] виділено у самостійну донузавську світу. За її стратотип прийнято розріз, відкритий свердловиною Західно-Октябрська-31 (інт. 3167-3191 м), пробуреною в околицях с. Медведєве Чорноморського р-ну Кримської області. У вапнистих різновидностях порід цієї частини нижньокрейдового розрізу, відкритого свердловинами на деяких площах (Євпаторійській, Єлизаветівській, Октябрській), було знайдено великі аглютинові форамініфери, серед яких вдалося визначити *Choffatella desipiens* S c h l u m b., *Orbitolina lenticularis* (В l u m.) та інші види, відомі з мілководних барем-нижньоаптських утворень суміжних областей Середземноморського регіону [30]. Крім того, для палеонтологічного обгрунтування віку порід з Новоселівської площі (св. 4-р, інт. 1032-1032 м) визначено *Corbula striatula* S o w., а з св. 9-р (інт. 841-846 м) - *Exogyra minor* S o c. В.В.Друщиц із св. Гвардійська-6 (інт. 647-712 м) визначив *Terebratula* sp. ex gr. *moutoniensis* O r b., *Grammatodon* sp., *Phyloceras* sp. ex gr. *infundibulum* O r b., що дало йому підставу зробити висновок про баремський вік вмщуваних порід. У св. Сакська-1 (інт. 843-859 м) Г.В.Букалова виявила *Veniellaweberi* R e n n g., *Terebratula* sp. *Thetironia minor* (S o w.) var. *transversa* R e n n g., на підставі яких встановлено досить широкий віковий діапазон нагромадження порід, вмщуваних цю фауну, - від валанжину по апт включно [21, 62]. Останніми роками найповніший розріз верхньобаремських - нижньоаптських відкладів був розкритий свердловиною Клепининська-1 (інт. 2775-2936 м). Він складений базальними верствами - ясно-сірими і сірими різнозернистими пісковиками й алевролітами з перевістками темно-сірих аргілітів. В інт. 2828-2840 м трапляються й строкаті породи.

У верхній частині товщі (інт. 2804-2807 м) виявлено червононогі й двостулкові молюски *Pseudoglaucania strombiformis* S c h l o t h., *Pleurotomaria* sp., *Nucula planata* D e s h., N. cf. *planata* D e s h., *Cucullaea glabra* P a r k., *Grammatodon securis* L e y m., *Gervillia extenuata* S o w., *Thetironia* sp., *Protocardia sphaeroidea* F o r b., *Cardium ibbetsoni* F o r b., *Callista gelmi* K a r., *Corbula striatula* S o w., *Cuspidaria* aff. *undulata* S o w. Вони свідчать про пізньобаремський час нагромадження відкладів, вмщуваних цей комплекс фауни. У Північному Причорномор'ї та на деяких підняттях Рівнинного Криму (Євпаторійській, Стрілковій, Миколаївській площах) верхньобаремські - нижньоаптські породи випадають із розрізу, і базальні верстви складені тут верхньоаптськими,

нижньоальбоськими і навіть середньо- та верхньоальбоськими відкладами. Верхньобаремські - нижньоаптські утворення в районі с. Клепинине перекривається товщею, що формувалася у відкритому морі, - переважно темно-сірими й сірими алевролітами (знизу піскуватими) з проверстками аргілітів. Близькі до них за складом і потужністю одновікові відклади пройдено свердловинами в околицях сіл Красногвардійське й Баранівка. У св. Клепининська-1 в цій товщі виявлено типові ранньоаптські форми *Deshayesites cf. dechyi* P a a p *Plicatula placunea* L e m. (інт. 2701-2707), *Saemartinoceras* (*Sinzovia*) *trautscholdi* S i n z., *Eurythloceras* sp., *Chelonoceras* sp., *Melchioris* sp., *Plicatula* sp. (інт. 2591-2599 м), у св. Красногвардійська-1 (інт. 2036-2041 м) - *Deshayesites* sp. і в св. Красногвардійська-2 (інт. 2361-2377 м) - *Deshayesites cf. deshayesi* L e y m. і *Plicatula cf. carteroniana* O r b. У північному напрямку потужність нижньоаптських відкладів поступово зменшується, і приблизно по лінії сіл Краснівка - Тетянівка - Крестьянівка - Передове вони заміщаються прибережними утвореннями, набуваючи характеру базальних верств [107].

Виділення середньоаптського під"ярусу в межах Рівнинного Криму і Північного Причорномор'я поки що фауністично обгрунтовано не надійно, хоч в нашій колекції є кілька видів, стратиграфічне поширення яких обмежується переважно гаргазьким під"ярусом. Можливо, до середнього апту слід віднести утворення, відкриті Новоселівською свердловиною Р-3, з яких (інт. 1084-1086 м) В.В. Друщиц визначив *Aconoceras* sp., *Colombiceras* sp.

Верхньоаптські утворення в межах цієї області порівняно з нижньо- і середньоаптськими територіально поширені значно більше: від передгір'я Криму до Північного Присивашся включно і мають загальну тенденцію до збільшення потужності у північно-східному напрямку. Вони складені темно-сірими аргілітами й лінками алевролітів, рідше - дрібно- і середньозернистих пісковиків, глинистих сидеритів. Їх потужність змінюється від 45 до 200 м. У цій частині нижньокрейдового розрізу, відкритого свердловинами в багатьох місцях області, виявлено значну кількість фауни, серед якої визначено: *Cirsocerithium subspinosum* D e s h., *Confusiscala dupiniana* O r b., *Natica* sp., *Aporrhais ebrayi* P i c t. et L o r., *Nucula planata* D e s h., *N. pectinata* S o w., *N. pectinata* S o w. var. *cretae* G a r d n., *Leda scapha* O r b., *L. mariae* O r b., *Cucullaea gabriellii* L e y m., *C. glabra* P a r k., *Grammatodon carinatus* S o w., *Glycymeris sublaevis* S o w., *Aucellina aptiensis* O r b., *A. caucasica* B u c h., *A. anadyrensis* V e r e s c h., *Gervillia forbesiana* O r b., *G. extenuata* E i c h w., *Plicatula carteroniana* O r b.,

P. placunea L a m., *P. inflata* S o w., *Modiola reversa* S o w.,
Dreissena lanceolata S o w., *Trigonia* sp., *Linotrigonia* cf. *spinosa*
P a r k., *Astarte* aff. *germani* P i c t., et C e m p., *A.* sp.,
Venelicardia (V.) *protensa* (W o o d s), *Thetironia* cf. *minor*
S o w., *T. caucasica* E i c h w., *Protocardia sphaeroidea* F o r b.,
Cardium ibbetsoni F o r b., *Dosiniopsis parva* S o w., *Euphyllocer-*
es velleidae M i c h., *Solfeldiella* sp. (?S. cf. *pure* E g o i a n),
Tetragonites duvillianus O r b., *Ptychoceras* cf. *parvum* E g o i a n,
Sammartinoceras (S i n z o w i a) cf. *clansayense* E g o i a n.,
Pseudosilesites sp., *Beudanticeras* sp., *Zürcherella zürcheri* J a -
c o b et T o b l., *Desmoceras akuschaense* (A n t h.), *Cclom-*
biceras cf. *subpeltoceroideus* S i n z., *C.* sp., *Acanthohoplites*
bigoureti S e u n., *A.* cf. *bigoureti* S e u n., *A. uhligi*
A n t h., *A. subangulicostatus* S i n z., *A.* cf. *bigoti* S e u n.,
A. bigoti levicostata E g o i a n, *A. nolani* S e u n., *A. no-*
lani crassa S i n z., *A. nolani nodosa* E g o i a n, *A.* cf. *lau-*
tus G l e s u n., *Hypacanthoplites jacobii* C o l l., *H.* aff. *ja-*
cobii C o l l., *H. jacobii* C o l l. var. *presuslus* G l e s u n.,
H. nolaniformis (N a t z k.) G l e s u n., *H.* cf. *subrectangu-*
latus S i n z., *H.* sp., *Nodosohoplites* cf. *subplanulatus* E g o -
i a n, *N. caucasica* L u p p., *Neohoplites* cf. *inflexus* S t o l.,
N. cf. *aptiensis* K i l., *N.* cf. *wollemani* S t o l., *N.* cf. *spica-*
tus S w i n n., *Belbekella* cf. *multiformis multiformis* R o e m.).

З наведеної фауни особливо слід виділити зональні види *Acan-*
thoplites nolani S e u n., виявлений у свердловинах Борисів-
ська-2 (інт. 4661-4666 м), Аврорівська-1 (інт. 4586-4591 м), Тетя-
нівська-9 (інт. 4331-4437, 4451-4456 м), Тетянівська-8 (інт. 4373-
4376, 4383-4390 м), і *Hypacanthoplites jacobii* C o l l e t (св. За-
хідно-Тетянівська-1, інт. 4409-4417 м). Тепер уже фауністично на-
дійно доведено наявність верхньоаптських - нижньоальбських утворень
у Північному Причорномор'ї. У районі м. Генічеськ, де низи розрізу
нижньої крейди складені мілководними утвореннями - пісковиками,
алевролітами й глинами, які вверх по розрізу змінюються глинисто-
алевролітовими утвореннями, у св. 5 (інт. 2630-2636 м) виявлено
кілька екземплярів *Rutitrigonia* cf. *laeviscula* (L y c e t t), а
у св. Генічеська-2 (інт. 2706-2711 м) *Hypacanthoplites* sp., *Lin-*
otrigonia cf. *spinoda* P a r k., *Thetironia minor* S o w., *T. cauca-*
sica E i c h w., *Protocardia sphaeroidea* F o r b.

Крім донузлавської світи, в утвореннях аптського віку на до-

сліджуваній території виділено ще каштанівську світу, пачку вугли-
стих глин, а також носолексіївську, тендровську й узунларську тов-
щі [30].

Серед нижньокрейдових відкладів Рівнинного Криму й Північного
Причорномор'я найбільш територіально поширені альбоські утворення і
майже повсюдно їх можна розділити на дві товщі - нижню (нижній
альб) і верхню (середній - верхній альб). Потужність відкладів аль-
бу збільшується від перших десятків метрів у передгір'ях до понад
2 км у Північно-Кримському прогині. Відклади нижньої товщі літоло-
гічно подібні до верхньоаптських утворень і представлені переважно
сірими, темно-сірими до чорних алевритистими аргілітами з проверст-
ками алевролітів.

Потужність цієї частини розрізу становить 75-150 м. До остан-
нього часу нижня товща альбоського розрізу палеонтологічно була пога-
но схарактеризована. Для обґрунтування її віку наводилися визначені
В.Л.Стойном [38] із св. Східно-Джанкойська-1 (інт. 3601-3609 м) *Hu-*
rasanthorplites sp. і з інт. 3652-3662 м - *Nodosanthorplites* sp., тобто
роди, характерні в основному для пізнього апту.

У нижній товщі альбу, пройденій свердловинами Західно-Тетянів-
ська-1 (інт. 4401-4409) м і Східно-Воронковська-1 (інт. 3361-
3376 м), виявлено зональний для низів нижнього альбу вид *Leumeriella*
tardefurcata (L e u s.) O r b. У св. Західно-Тетянівська-1 від-
клади, вміщуючі цю форму, безпосередньо залягають на верхньоаптських
(клансейських) і їх візуально розрізнити практично неможливо. Лише
на підставі амоніта *Hurasanthorplites jacobii* C o l l e t, знайдено-
го у інт. 4409-4417 м і характерного для верхньої зони верхнього ап-
ту, можна говорити про належність вміщуючих його порід уже до вер-
хів верхньоаптського під'ярусу.

У Північному Причорномор'ї нижньоальбоські відклади не розділені
з верхньоаптськими; вони представлені товщею глауконітових пісковиків,
в яких знайдено (св. 2 і 5 в околицях м. Генічеськ) форми, зга-
дані при характеристиці відкладів верхнього апту. З виявленої тут
фауни деякі види трапляються виключно у верхньоаптських, а деякі й
у нижньоальбоських утвореннях суміжних областей.

Відклади середнього альбу порівняно з нижньоальбоськими у Рів-
нинному Криму територіально поширені значно більше. Вони складені
переважно темно-сірими до чорних вапнистими, часто алевритистими
аргілітами з проверстками й лінзами вулканогенно-уламкових порід, а
на південному заході півострова, в районі м. Євпаторія - Саки - міл-
ководними й прибережними головним чином пісковиками. У Північному

Причорномор'ї середньоальбські відклади представлені темно-сірими до чорних, слабкопіскуватими вапнистими аргілітами з органічно-уламковим матеріалом, які далі на північ заміщаються кременистими породами, алевролітами й глауконітовими пісковиками. На досліджуваній території середньоальбський під'ярус виділявся в основному за літологічними особливостями і був схарактеризований форамініферами й поодинокими знахідками молюсків, визначених протягом 60-х - 70-х років В.В. Друщицем, С.П. Коцюбинським і С.І. Пастернаком. В результаті цих досліджень С.І. Пастернак палеонтологічно довів наявність у нижньокрейдовому розрізі Рівнинного Криму нижньої зони середньоальбського під'ярусу *Hoplites dentatus*.

Потужність відкладів середнього альбу змінюється від 70 до 200, а в деяких розрізах за рахунок вулканогенних порід сягає 700 м. Через відсутність фауни в керні свердловин, які відкрили середньоальбські утворення в північних районах Рівнинного Криму, ці відклади важко відокремити від верхньоальбської частини розрізу.

У останнє десятиріччя з керн свердловин, пробурених в різних районах Рівнинного Криму й Північного Причорномор'я, в середньоальбському під'ярусі виявлено й досліджено численну фауну - червононогі, двостулкові та головоногі молюски. Серед них трапляються форми, характерні лише для середнього альбу, а також ті, що мають дещо ширший стратиграфічний діапазон. Макрофауна з середньоальбської частини розрізу представлена таким комплексом: *Confusiscala dupiniana* O r b., *Nucula pectinata* S o w., *N. albensis* O r b., *N. sp.*, *Leda phaseolina* (M i c h.) *Gremmatodon carinatus* S o w., *Oxytoma pectinata* S o w., *Inoceramus concentricus* P a r k., *In. subsulcatus* W i l t s h., *In. sulcatus* (P a r k.), *In. anglicus* W o o d s, *Synsyclonema orbiculare* (S o w.), *Variamusium ninae* (K a r.), *V. alpinum* O r b., *Lima sp.*, *Plicatula gurgitis* P i c t. et R o u x. *P. inflata* S o w., *Modiola reversa* S o w., *Dreissena lanceolata* S o w., *Astarte cf. germani* P i c t. et C a m p., *A. sp.*, *Prote-tragonites aeclus aeoliformis* (F a l l.), *Kossmatella agassiziana* (P i c t.), *Hamites attenuatus* S o w., *Idichamites sp.*, *Puzosia cf. mayoriana* O r b., *P. sp.*, *Hoplites dentatus* S o w., *H. cf. dentatus* S o w. var. *densicostata* S p a t h, *H. devisensis* S p a t h, *H. cf. denubensis* P a u č a et P a t r u l i s, *Anahoplites transcaspicus* G l a s u n., *An. cf. michalskii* (S e m e n.), *An. planus* (M a n t.), *An. intermedius* S p a t h, *An. praecox* S p a t h, *Cleoniceras cleon* O r b., *Nechibolites minimus* L i s t., *N. spiniformis* K r y m h., *H. cf. styllioides* R e n n g.

З цієї фауни найважливіше значення для стратифікації середньоальбоських утворень мають головоногі моллюски, зокрема, зональний для низів середнього альбу вид *Norplites dentatus* S o w. (св. Східно-Воронківська-1, інт. 3153-3161; св. Тетянівська-4, інт. 4117-4120; св. Тетянівська-7, інт. 4077-4081 м) і зональний для середньої зони середнього альбу вид *Anapoplites intermedius* S r a t h (св. Каштанівська-3, інт. 2851-2861; св. Клепшинська-1, інт. 2106-2113; св. Східно-Воронківська-1, інт. 3107-3116 м). Перший з названих видів раніше виявлено у св. 498 і 515 на Новоселівському піднятті.

Слід зауважити, що виключно до верхньої частини середньоальбоського розрізу тяжіє виявлений в кількох свердловинах (Східно-Воронківській-1, інт. 3055-3068; Клепшинській-1, інт. 2106-2113 м) вид *Kossmatella agassiziana* (P i c t.). Сиди приурочені й основні знахідки *Inoceramus concentricus* P a r k. і *In.anglicus* W o o d s.

Верхньоальбоські утворення в межах описуваної території поширені майже повсюдно. У більшості районів Рівнинного Криму вони узгоджено нароснуть середньоальбоський розріз і представлені в нижній і середній частинах аргілітами з проверстками алевролітів, пісковиків, туфів, туфітів, у верхній - переважно глинистими мергелями, які стратиграфічно незгідно залягають на більш карбонатних мергелях нижнього сеноману. Місцями вулканогенні й теригенні породи грають істотнішу роль або навіть переважають у розрізі. Потужність відкладів верхнього альбу змінюється від перших сотень до 1200 м і більше. Своєрідний розріз верхньоальбоських утворень було відкрито далі на південний захід від м. Саки св. Новофедорівськом-12 в інт. 933 - 900 м. Ця частина розрізу складена 10-метровою верствою глин, яка вверх по розрізу змінюється дрібнозернистими пісковиками й піскуватими вапняками. В цих утвореннях виявлено *Aucellina gypsaecoides* S o w., *Entolium* cf. *orbiculare* S o w., *Cucullaea* cf. *mailliana* (O r b.), *Lima* (L.) cf. *podolica* S o b e t., *Arca* cf. *carteroniana* O r b., *Neithea sequicostata* Lam., *N.quinquecostata* S o w., *Serpula* sp.

У Північному Причорномор'ї породи верхнього альбу складені піскуватими глинами з проверстками пісковиків й алевролітів, кременистих порід, а далі на північ в районі м.Каховка - Берислав разом з піщанисто-глинистими утвореннями в розрізі важливу роль відіграють опоки й спонголіти. У цьому ж районі рядом свердловин (Каховка, св. 3, інт. 1081-1094 м; Берислав, св. 5, інт. 956-958 м; Херсон, св. 17, інт. 1389-1394, св. 22, інт. 1235-1240 м; Великий Клин,

св. 1, інт. 2103-2108 м) в альбському розрізі відкрито тонкі верстви органогенно-уламкових вапняків типу біогерму.

У палеонтологічному відношенні верхньоальбські утворення на всій досліджуваній території були схарактеризовані слабо. З цієї частини розрізу головним чином наводилися знахідки *Aucellina gryphaeoides* S o w. та поодинокі іноцерами. В цілому стратиграфія верхньоальбського під'ярусу лишалася фауністично погано обгрунтованою. Останніми роками в багатьох свердловинах, якими була відкрита ця частина нижньокрейдового розрізу, в різних районах Рівнинного Криму й Північного Причорномор'я, виявлено різноманітну макрофауну: *Leda* cf. *sreetonensis* (W o o d s), *Arca* cf. *carteroniana* O r b., *Cucullaea* cf. *mailliana* (O r b.), *Grammatodon carinatus* (S o w.), *Aucellina gryphaeoides* S o w., *Inoceramus concentricus* P a r k., *In. subsulcatus* W i l t s h., *In. sulcatus* (P a r k.), *In. anglicus* (W o o d s), *Entolium orbiculare* S o w., *Varianussium ninae* (K a r.), *Chlamys* sp., *Weithes quinquecostata* (S o w.), *N. aequicostata* L a m., *Lima* (*L i m a*) *canalifera* Goldfuss, *L. (L.)* cf. *podolica* S o b e t., *Plicatula gurgitis* P i c t. et R o u x, *Astarte* cf. *germani* P i c t. et C a m p., *Hamites* (*Stomohamites*) cf. *linaetus* S p a t h, *H. (S.)* cf. *virgulatus* B r o n g n., *Mariella* (*Mariella*) *bergeri* (B r o n g n.), *Puzosia* cf. *mayoriana* O r b., *Mortoniceras* cf. *rostratum* (S o w.), *M. sp.*, *Hysterocheras orbigny* S p a t h, *H. sp.*

З наведеної фауни найважливіше значення для розчленування верхньоальбських утворень мають *Hysterocheras orbigny* S p a t h - зональний вид для середньої зони верхнього альбу і *Mortoniceras rostratum* (S o w.) - форма, що характерна для верхньої зони верхнього альбу. Крім того, деякі двостулкові молюски можуть правити за надійний стратиграфічний репер. Це, зокрема, *Aucellina gryphaeoides* S o w. - вид, відомий з порід верхнього альбу - нижнього сеноману. Але у межах описуваної території масове скупчення його черепашок, які навіть утворюють малопотужні проверстки, характерні лише для самих верхів верхнього альбу.

Значний інтерес викликає рід *Inoceramus*, представники якого (особливо два види - *In. sulcatus* та *In. subsulcatus*) частіше трапляються у низах верхнього, рідше середнього альбу, а поява *In. scirpsi* та *In. scalprum* уже чітко фіксує сеноман. Верхня частина верхньоальбських утворень майже всюди, де вона збереглася від розмивання, складена темно-сірими глинистими мергелями з проверстками вапнистих аргілітів, туфів і туфітів, місцями з досить потужними тілами порфі-

Склад і стратиграфічне поширення моллюсків у нижньокрейдових утвореннях Рівнинного Криму і Північного Причорномор'я

| Вид | Ярус | | | | | | |
|--|-------|-----|----|----|------|----|----|
| | барем | апт | | | альб | | |
| | В. X | Н. | С. | В. | Н. | С. | В. |
| <i>Pseudoglaucopsis strombiformis</i> | | | | | | | |
| S c h l o t h. | x | x | | | | | |
| <i>Cirsocerithium subspinosum</i> | | | | | | | |
| D e s h. | | | | x | | | |
| <i>Confusiscala dupiniana</i> O r b. | | | | x | x | x | x |
| <i>Natica</i> sp. | | | | x | | | |
| <i>Aporrhais</i> cf. <i>ebrayi</i> P i c t. et L o r. | | | | x | | | |
| <i>Parissoptera marginata</i> S o w. | | | | x | | | |
| <i>Nucula planata</i> D e s h. | x | x | | | | | |
| <i>N. pectinata</i> S o w. | | | | x | x | x | x |
| <i>N. pectinata</i> S o w. var. <i>cretae</i> G a r d n. | | | | x | x | | |
| <i>N. albensis</i> O r b. | | | | | | x | |
| <i>N. sp.</i> | x | x | | | | | |
| <i>Leda scapha</i> (O r b.) | | | | x | | | |
| <i>L. mariae</i> O r b. | | | | x | | | |
| <i>L. phaseolina</i> (M i c h.) | | | | | | x | |
| <i>L. cf. speetonensis</i> (W o o d s) | | | | | | | x |
| <i>Arca</i> cf. <i>carteroniana</i> O r b. | | | | | | | x |
| <i>Cucullaea</i> cf. <i>gabrielis</i> L e y m. | | | x | | | | |
| <i>C. cf. glabra</i> P a r k. | x | x | | | | | |
| <i>C. cf. malleana</i> (O r b.) | | | | | | | x |
| <i>Grammatodon carinatus</i> (S o w.) | | | | x | x | x | x |
| <i>G. securis</i> (L e y m.) | x | x | | x | | | |
| <i>Glycymeris sublaevis</i> (S o w.) | | | | x | | | |
| <i>Oxytoma pectinata</i> S o w. | | | | x | x | x | |
| <i>Aucellius aptiensis</i> (O r b.) | | | | x | | | |
| <i>A. caucasica</i> B u c h | | | | x | | | |
| <i>A. anadyrensis</i> V e r e s k. | | | | x | | | |
| <i>A. gryphaeoides</i> S o w. | | | | | | | x |
| <i>Gervillia forbesiana</i> O r b. | | | | x | | | |
| <i>G. extenuata</i> E i c h w. | x | x | | x | | | |
| <i>Inoceramus concentricus</i> P a r k. | | | | | | x | x |
| <i>In. subsulcatus</i> W i l t s h. | | | | | | x | x |
| <i>In. sulcatus</i> (P a r k.) | | | | | | x | x |
| <i>In. anglicus</i> W o o d s | | | | | | x | x |
| <i>Entolium orbiculare</i> S o w. | | | | | | x | x |
| <i>Variamussium niniae</i> (K a r s k.) | | | | | | x | x |
| <i>V. alpinum</i> O r b. | | | | | | x | |
| <i>Chlamys</i> sp. | | | | | | | x |
| <i>Neithea quinquecostata</i> (S o w.) | | | | | | | x |
| <i>N. aequicostata</i> L a m. | | | | | | | x |
| <i>Lime gaultina</i> W o o d s | | | | x | | | |
| <i>Lime (Lima) carnalifera</i> G o l d f. | | | | | | | x |
| <i>L. (L.) cf. podolica</i> S o b e t. | | | | | | | x |
| <i>L. sp.</i> | | | | | | x | x |
| <i>Plicatula carteroniana</i> O r b. | | | | x | | | |
| <i>P. placunea</i> L a m. | | x | | x | | | |
| <i>P. gurgitis</i> P i c t. et R o u x. | | | | | | x | x |

| Вид | Ярус | | | | | | |
|---|-------|------|----|----|------|----|----|
| | барем | апт | | | альб | | |
| | | В. X | Н. | С. | В. | Н. | С. |
| <i>P. inflata</i> S o w. | | | | X | | X | |
| <i>Modiola revera</i> S o w. | | | | X | | X | |
| <i>Dreissena lanceolata</i> S o w. | | | | | | X | |
| <i>Ruttitrigonia cf. laeviscula</i> (L y c.) | | | | X? | X | | |
| <i>Linotrigonia aff. spinosa</i> P a r k. | | | | X | X | | |
| <i>Astarte germani</i> P i c t. et C a m p. | | | | X | | X | X |
| <i>A. sp. I</i> | | | | | X | | |
| <i>A. sp. II</i> | | | | | | X | |
| <i>A. sp. III</i> | | | | X | X? | | |
| <i>Venilicardia (V.) protenae</i> (W o o d s) | | | | X | | | |
| <i>Thetironia minor</i> S o w. | | | | X | | | |
| <i>T. caucasica</i> E i c h w. | | | | X | | | |
| <i>T. sp.</i> | X | X | | | | | |
| <i>Protocardia sphaeroides</i> F o r b. | X | X | | X | | | |
| <i>Cardium ibbetsoni</i> F o r b. | X | X | | X | | | |
| <i>Dosiniopsis parva</i> S o w. | | | | X | | | |
| <i>Gallista gelmi</i> K a r a k. | X | X | | | | | |
| <i>Corbula striatula</i> S o w. | X | X | | | | | |
| <i>Leternula aff. agassizi</i> O r b. | | | | X | | | |
| <i>Cuspidaria aff. undulata</i> (S o w.) | X | X | | | | | |
| <i>Euphyllocerac velleadae</i> (M i c h.) | | | | X | | | |
| <i>Salfeldiella sp.</i> | | | | X | | | |
| <i>Protetragonites aeolus aeoliformis</i> (F o l l.) | | | | | X | X | X |
| <i>Tetragonites duvalianus</i> (O r b.) | | | | X | | | |
| <i>Kossmatella agassiziana</i> (P i c t.) | | | | | | X | |
| <i>Hamites cf. attenuatus</i> S o w. | | | | | | X | X |
| <i>H. (Stomohamites) cf. virgulatus</i> B r o n g n. | | | | | | | X |
| <i>H. (S.) cf. lineatus</i> S p a t h | | | | | | X | X |
| <i>Idiohamites sp.</i> | | | | | | X | |
| <i>Ptychoceras cf. parvum</i> E g. | | | | X | | | |
| <i>Mariella (M.) bergeri</i> (B r o n g n.) | | | | | | | X |
| <i>Deshayesites cf. deshayesi</i> L e y m. | | X | | | | | |
| <i>D. sp.</i> | | X | | | | | |
| <i>Acanthoplites bigoureti</i> (S e u n.) | | | | X | | | |
| <i>A. cf. uhligi</i> (A n t h.) | | | | X | | | |
| <i>A. subangulicostatus</i> S i n z. | | | | X | | | |
| <i>A. bigoti</i> (S e u n.) | | | | X | | | |
| <i>A. bigoti levicostata</i> E g. | | | | X | | | |
| <i>A. nolani</i> (S e u n.) | | | | X | | | |
| <i>A. nolani crassa</i> S i n z. | | | | X | | | |
| <i>A. lautus</i> G l a s u n. | | | | X | | | |
| <i>Colombiceras cf. subpeltoceroide</i> S i n z. | | | | X | | | |
| <i>Hypacanthoplites cf. jacobi</i> C o l l. | | | | X | | | |
| <i>H. jacobi Collet var. presulus</i> G l a s u n. | | | | X | | | |
| <i>H. cf. nolaniformis</i> (N a t z k y) | | | | X | | | |
| <i>G l a s u n.</i> | | | | X | | | |
| <i>H. cf. subrectangulata</i> S i n z. | | | | X | | | |

| Вид | Ярус | | | | | | |
|---|-------|------------|----------|----------|----------|----------|----------|
| | барем | апт | | | альб | | |
| | | в. * В. | н. Н. | с. С. | в. В. | н. Н. | с. С. |
| H. sp. | | | | x | | | |
| Nodoschoplites cf. subplanulata E g. | | | | x | | | |
| N. caucasicus L u p p. | | | | x | | | |
| N. sinuosocostatus E g. | | | | x | | | |
| Puzosia cf. mayoriana O r b. | | | | | | | x |
| P. sp. | | | | | | | x |
| Pseudanticeras cf. newtoni C a s e y | | | | x | x | | |
| Zurcherella cf. zurcheri (J a c. et T o b.) | | | | x | | | |
| Desmoceras akuschaense Anth. | | | | x | | | |
| Pseudosilesites cf. seranoniformis E g. | | | | x | | | |
| Sanmartinoceras (Sinzovia) trautscholdi (S i n z.) | | x | | | | | |
| S. (S.) clansayense E g. | | | | x | | | |
| Leymeriella tardefurcata (L e y m.) O r b. | | | | | x | | |
| Hoplites dentatus S o w. | | | | | | | x |
| H. cf. dentatus Sowerby var. densicostata S p a t h | | | | | | | x |
| H. cf. escragnolensis S p a t h | | | | | | | x |
| H. devisensis S p a t h | | | | | | | x |
| H. cf. danubiensis P a u c a et P e t r. | | | | | | | x |
| Anahoplites transcaspicus G l a s u n. | | | | | | | x |
| An. cf. michalskii (S e m e n.) | | | | | | | x |
| An. plenus (M e n t.) | | | | | | | x |
| An. intermedius S p a t h | | | | | | | x |
| An. praecox S p a t h | | | | | | | x |
| Cleoniceras cleon O r b. | | | | | | | x |
| Mortoniceras (M.) cf. rostratum (S o w.) | | | | | | | x |
| M. sp. | | | | | | | x |
| Hysterocheras orbigny (S p a t h) | | | | | | | x |
| H. sp. | | | | | | | x |
| Neohoplites cf. inflexus S t o l. | | | | x | | | |
| N. cf. eptiensis K i l. | | | | x | | | |
| N. cf. wollemanni S t o l. | | | | x | | | |
| N. cf. spicatus S w i n n e r. | | | | x | | | |
| N. minimus L i s t. | | | | | | | x |
| N. spiniformis K r y m h. | | | | | | | x |
| N. cf. stylioides R e n n g. | | | | | | | x |
| N. subtilis K r y m h. | | | | | | | x |
| N. ultimus (O r b.) | | | | | | | x |
| Parahoplites tourtia (W e i g n.) | | | | | | | x |
| Belbekella multiformis (R o e m.) | | | x | x | | | |

* Під "ярус": н. - нижній, с. - середній, в. - верхній.

ритів. В окремих районах вулканогенні породи у розрізі переважають. З фауністичних залишків у мергелях трапляються форамініфери, радіолярії, спікули губок, зрідка черепашки й відбитки молосків. Описані відклади трансгресивно перекриваються породами сеноманського, подекуди молодшого віку. В повних розрізах границю між ними встановити важко через літологічну подібність верхів альбу й нижньої частини сеноманського ярусу. Остання так само складена темно-сірими мергелями, але вони відрізняються від підстелюючих їм аналогічних утворень дещо більшою карбонатністю (*N. sinuovosostatus* E g o i a n, N. sp.

У відкладах альбу Рівнинного Криму й Північного Причорномор'я останнім часом виділено рилзевську, тетянівську, тарханкутську й ковильненську світи, нижні підсвіти краснополянської й привольненської світ, західномиколаївську, херсонську, авер"янівську, євпаторійську та слизаветовську товщі, а також верхи тендрівської й узунларської товщ [30] (див. таблицю).

Ми наводимо опис фауни переважно з аптських та альбських утворень Рівнинного Криму й Північного Причорномор'я, кілька форм з нерозчленованої верхньобаремської – нижньоаптської товщі і лише один вид, знайдений у неоконських відкладах. Вся фауна виявлено у керні, який був добутий з різних глибин – від перших сотень метрів до 4,5 – 5,0 км. Через це майже всі зразки zdeформовані, дуже сплюснені, погано відокремлювалися від вмичуючої породи, нерідко мали нечітко виражені зовнішні ознаки (скульптуру черепашки, форми ростра, сутурну лінію), важливі для систематики, часто були пошкоджені буровим інструментом. Враховуючи значущість кожної палеонтологічної знахідки (особливо для закритих районів), а також той факт, що це перший опис ранньокрейдових молюсків з цього регіону, автор намагався якнайширше охопити весь матеріал. Тому тут наводиться частина форм, визначених із знаками "sp.", "cf.", "aff.". На підставі їх у ряді випадків можна деталізувати стратиграфію, повніше відновити палеогеографічні умови, провести кореляційні побудови. Для повноти відтворення екологічних умов ранньокрейдового моря досліджуваної території при описі кожного виду ми наводимо опис усіх інших палеобіологічних залишків, знайдених разом з ним. Це важливо у тих випадках, коли відсутні керівні форми, а завдяки вивченню звідси комплексу фауни, складеного ішими групами, можна порівняно надійніше говорити про вік і стратиграфічну належність вмичуючих порід.

Всього в монографії описано 131 форму. За родовим і видовим складом це гастроподи (6 родів, 5 видів), двостулкові (30 родів, 52 види і 1 підвид), амоніти (26 родів, 46 видів, 3 підвиди), белемніти (2 роди, 10 видів), брахіоподи (1 рід, 1 вид і 13 форм описано на родовому рівні).

При описі фауни автор в основному дотримувався систематики й термінології, яка була розроблена й прийнята в "Основах палеонтології" (том "Черевоні молюски", 1960, під ред. В.Ф.Пчелінцева і І.О.Коробкова; том "Двостулкові молюски", 1960, під ред. А.Г.Еберзіна і том "Головоні молюски", 1958, під ред. М.П.Дуплова і В.В.Друщица) з врахуванням уточнень і доповнень.

При описі залишків двостулкових моллюсків визначалися: Д - довжина черепашки, В - висота, Т - товщина, α - апікальний кут. Для амонітів: Д - діаметр черепашки, прийнятий за одиницю, д - діаметр пупка черепашки; В і Ш - відповідно висота й ширина завитка в перерізі, який відповідає Д; П - кількість перетисків на останньому завитку; Р_Г - кількість головних ребер на останньому завитку; Р_{З.б} - кількість ребер на зовнішньому боці останнього завитка.

Т И П. М О Л Л У С К А

К Л А С GASTROPODA

П і д к л а с A n i s o p l e u r a

Р я д P r o s o b r a n c h i a

П і д р я д A r c h a e o g a s t r o p o d a

Надродина Pseudomelaniacea

Родина Glauconiidae P s e l i n c e v, 1953

Р і д P s e u d o g l a u c o n i a F r i t z, 1924

Pseudoglauconia strombiformis S c h l o t h e i m, 1820

Табл. 1, фіг. 1

1820. *Muricites strombiformis* S c h l o t h e i m. с. 144.
1902. *Glauconia strombiformis* S c h l o t h e i m. - Ребиндер; с. 38, табл. 1, фіг. 13-25; табл. 2, фіг. 1-7.
1928. *Glauconia strombiformis* S c h l o t h e i m. - Пчелинцев, с. 1183.
1960. *Pseudoglauconia strombiformis* S c h l o t h e i m. - Головинова и Костяченко, с. 155, табл. 5, фіг. 10 а-в.

Матеріал. Сім задовільно збережених внутрішніх ядер. Літотека ІІТТК АН УРСР, колекція № 27, зр. РК-637 - РК-642.

Опис. Черепашки невеликих розмірів, вежелоподібні, з висотою від 10 до 20 і шириною від 5 до 9 мм, з вершинним кутом 24-25°. Завитки сплюснені, прикрашені двома повздожними головними ребрами, між якими слабо простежуються чотири тоненьких проміжних ребра. Нижній край кожного попереднього завитка дашкоподібно нависає над верхнім краєм кожного наступного.

Порівняння та зауваження. За формою черепашки й характером скульптури зразки з Рівнинного Криму цілком відповідають екземплярам, описаним авторами, наведеними у синоніміці, однак відрізняються від деяких (Пчелинцев, 1928) меншими розмірами. Це, очевидно, пояснюється різними фаціальними умовами, за яких вони існували.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Клепшинська-1, інт. 2807-2813 м, зр. РК-637-РК-642 (з *Mucula planata* D e s h., *Gervillia extenuata* E i c h w., *Grammatodon securis* L e y m., *Corbula striatula* S o w., *Protocardia sphaeroides* Верхній барем - нижній апт.

Стратиграфічне і географічне поширення. Нижній апт Північного Кавказу.

Родина Procerithiidae С о з я ш а н н, 1906

Рід *Cirsocerithium* С о з я ш а н н, 1906

Cirsocerithium subspinosum D e s h a u e s , 1842

Табл. I, фіг. 2-5

1842. *Cerithium subspinosum* D e s h a u e s in L e y m e r i e , с. 14, табл. 15, фіг. 2.

1927. *Cirsocerithium subspinosum* D e s h a u e s . - Пчелинцев, с. 305.

1949. *Cirsocerithium subspinosum* D e s h a u e s . - Петрова, с. 178, табл. 44, фіг. 5 а, б.

1960. *Cirsocerithium subspinosum* D e s h a u e s . - Головинова и Костиченко, с. 156, табл. 6, фіг. 3 а, б.

Матеріал. Вісім екземплярів, представлених повними внутрішніми ядрами (зр. РК-566, РК-633, РК-666, РК-635, РК-740, РК-760) та їх фрагментами (зр. РК-632, РК-636, РК-646). Збереженість задовільна. Літотека ІІТК АН УРСР, колекція № 27.

Опис. Черепашки невеликих і середніх розмірів (висота від 7 до 22, ширина 3-11 мм, апікальний кут близько 40°), вежоподібні, з помірно здутими завітками. Скульптура представлена численними, густо розташованими, чіткими, тоненькими повздовжніми реберцями і окремими, косо нахиленими вперед бічними горбочками, які видожуються впоперек завітка. Вони найпіднесені посередині завітка, звідки до верху й до низу поступово стають меншими. Ці горбочки надають черепашці кутастого вигляду. Основа черепашки покрита тоненькими концентричними реберцями. На зр. РК-646 збереглося кутасто-кругле устя.

Порівняння та зауваження. За формою черепашки, характером скульптури та величиною кримські зразки цілком відповідають описам та зображенням, які наводять автори, згадані в синоніміці.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Західно-Тетянівська-1, інт. 4549-4554 м, зр. РК-632 (з *Mucula pectinata* S o w. var. *cretae* G a r d., *Grammatodon carinatus* S o w., *Salfeldiella* sp.). Верхній апт; св. Борисівська-2, інт. 4661-4666 м, зр. РК-635 та інт. 4674-4683 м, зр. РК-636 і РК-740 (з *Leda scapha* O r b., *L. mariae* O r b., *Grammatodon carinatus*

S o w., Glycymeris sublaevis S o w., Thetironia caucasica E i c h w., Acanthohoplites nolani S e u n., A. bigoureti S e u n., A. nolani creassa S i n z., A. sp., Nodosohoplites sp., Colombiceras sp.). Верхній апт (клансей), зона A. nolani; св. Березівська-4, інт. 2236-2241 м, зр. РК-666; св. Тетянівська-9, інт. 4451-4456, зр. РК-556 (з Nucula pectinata S o w., Leda scapha O r b., Grammatodon cf. securis L e y m., Cucullea cf. gabrielis L e y m., Cucullea sp., Acanthohoplites cf. bigoureti S e u n., Ac. ex gr. nolani S e u n., Colombiceras cf. subpeltoceroideis S i n z.).

Верхній апт (клансей), зона A. nolani; св. Тетянівська-8, інт. 4373-4376 м, зр. РК-646 (з Leda scapha O r b., Grammatodon carinatus S o w., Plicatula carteroniana O r b., Astarte aff. germani P i c t. et C a m p., Acanthohoplites nolani S e u n., Ac. ex gr. nolani S e u n., Nodosohoplites caucasica L u r p., Sanamartinoceras (Sinzowia) cf. clansayense E g o i a n). Верхній апт (клансей), зона A. nolani; св. Рилевська-2, інт. 4230-4236 м, зр. РК-633 і РК-760. Верхній апт.

Стратиграфічне і географічне поширення. Представники виду *Circoserithium suberinovum* D e v h. відомі з верхньоаптських - нижньоальпських відкладів Північного Кавказу та Мангизлаку, з альпських утворень Франції, Північної Європи.

Надродина Scalacea

Родина Scalidae B r o d e r i p

Рід *Confusiscala* de B o u r g u, 1910

Confusiscala dupiniana (O r b i g n y.), 1843

Табл. 1, фіг. 7, 10

1842. *Scalaria dupiniana* O r b i g n y. с. 54, табл. 154, фіг. 10-13.
1909. *Confusiscala dupiniana* O r b i g n y. - Wolle mann, с. 281, табл. 8, фіг. 7-8.
1927. *Confusiscala dupini* O r b i g n y. - Пчелинцев, с. 159.
1960. *Confusiscala dupini* O r b i g n y. - Головинова и Костюченко, с. 157, табл. 6, фіг. 5.
1971. *Confusiscala dupini* O r b i g n y. - Иванова, с. 105, табл. 22, фіг. 13.

Матеріал. Один екземпляр - сильно сплюснене ядро без раннього завитка, обрізаного буровим інструментом, і три маленьких, дуже сплюснених ядра. Збереженість задовільна. Літотека ІІІТК АН УРСР, колекція № 27, зр. РК-630, РК-644, РК-674 а, РК-674 б.

Опис. Черепашка досить великих розмірів (висота чотирьох остан-

ніх завитків понад 60, ширина 33 мм), вежеподібна, складена опуклими завитками, з верхнім кутом близько 25°. Скульптура представлена поперечними валикоподібними ребрами, які пересікаються численними, густо розташованими тоненькими позадощніми реберцями. Поперечні ребра найчіткіше виражені посередині завитка, звідки до верху й до низу поступово слабшають. Крім цих скульптурних елементів, на останньому завитку добре видно, що поперечні ребра й міжреберні проміжки покриті тонюсенькими струминкоподібними, густо розташованими поперечними лініями наростання, які, пересікаючись з позадощніми, утворюють сітчасту скульптуру.

Порівняння та зауваження. За будовою черепашки та характером скульптури кримські зразки (навіть при неповній збереженості) можна віднести до *Confusiscala dupiniana* O r b.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Східно-Воронківська-1, інт. 3107-3116 м, зр. РК-630 (з *Grammatodon carinatus* S o w., *Variamussium* cf. *ninae* K a r., *Inocerasmus concentricus* P a r k., *In. anglicus* W o o d s, *Kossmetella agassiziana* P i c t., *Puzosia mayoriana* O r b., *Anaploplites intermedius* S p a t h, *An. praecox* S p a t h, *An. transcaspicus* G l a s u n., *An. planus* (M a n t.), *An.* cf. *transcaspicus* (G l a s u n.)). Середній альб, св. Тетянівська-5, інт. 3892-3896 м, зр. РК-644 (з *In. concentricus* P a r k., *In sulcatus* P a r k., *Hamites* sp.). Середній - верхній альб, св. Октябрська-11, інт. 2986-2992 м, зр. РК-674 а, б (з *Linotrigonia spinosa* P a r k.). Верхній апт - нижній альб.

Стратиграфічне і географічне поширення. Представники описаного виду відомі з альбських утворень Франції, НДР, ФРН, Англії, з аптських відкладів Мангішлаку, нижнього апту й альбу Саратовського Поволжя.

Надродина Naticasea

Родина Naticidae F o r b e s, 1838

Рід *Natica* S c o p o l i, 1777

Natica sp.

Табл. 1, фіг. 8.

Матеріал. У нашому розпорядженні є один екземпляр, представлений внутрішнім ядром юної (чи карликової) форми. Збереженість задовільна. Літотека ІІТТК АН УРСР, колекція № 27, зр. РК-645.

Опис. Черепашка маленьких розмірів, з висотою, трохи більшою

від ширини (висота 3,6, ширина 2,8 мм), з округло-конічними обрисами, складена трьома круглими опуклими завитками, розділеними порівняно глибоким швом. Останній завиток високий, значно вищий від двох попередніх. Устя високе, зверху й знизу загострене. На бічній поверхні останнього завитка слабо простежуються тонюсінкі повздовжні лінії наростання.

Порівняння та зауваження. За загальною формою черепашки наш зразок цілком відповідає *Natica javanchovi* T o u l a - формі, описаній з барему східної частини Балканів та готериву - барему Гірського Криму, але дуже відрізняється малими розмірами. Висота зразка, описаного Ф.Тулою (1890, табл. 5, фіг. 1), - 120 мм, а екземпляра з Гірського Криму (Пчелинцев, 1931, с. 150, табл. 10, фіг. 4) - 114 мм.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Борисівська-2, інт. 4674-4683 м, зр. РК-645 (з *Leda scapha* O r b., *L. mariae* O r b., *Grammatodon carinatus* S o w., *Glycimeris sublaevis* S o w., *Thetironia caucasica* E i c h w., *Cirsocerithium* cf. *subspinosum* D e s h., *Apporhais* cf. *ebraei* P i c t. et L o r., *Acanthohoplites nolani* S e u n., *A. nolani crassa* S i n z., *A. bigoureti* S e u n., *A. sp.*, *Nodosohoplite* sp., *Colombiceras* sp., *Neohoplites* cf. *wollemani* S t o l l e y). Верхній апт (клансей), зона *A. nolani*.

Надродини Strombacea

Родина Aporrhaidae A d a m s, 1858

Рід *Apporhais* C o s t a, 1778

Apporhais cf. *ebraei* P i c t e t et L o r i o l, 1882

Табл. 1. фіг. 6, 11

1882. *Apporhais ebraei* P i c t e t et L o r i o l. с. 25, табл. 3, фіг. 16-20.

1928. *Apporhais ebraei* P i c t e t et L o r i o l. - Пчелинцев, с. 1186.

1949. *Apporhais ebraei* P i c t e t et L o r i o l. - Петрова, с. 180, табл. 47, фіг. 4, 5а, б.

1960. *Apporhais ebraei* P i c t e t et L o r i o l. - Головинова и Костюченко, с. 160, табл. 7, фіг. 7.

Матеріал. П'ять екземплярів - внутрішні ядра та їх фрагменти. Збереженість задовільна. Літотека ІІТТК АН УРСР, колекція № 27, зр. РК-625 - РК-628, РК-741.

Опис. Всі наші зразки представлені особинами малих розмірів (висотою від 9,3 до 15 мм), веретеноподібні, з апікальним кутом

близько 57°. Завитки опуклі, останній з них значно розширений. Скульптура складається з кілеподібного ребра, яке проходить уздовж завитка по його середині. Обабіч нього простежуються два чітко виражених ребра, в проміжках між якими наявні більш тонькі повздовжні реберця. На зр. РК-741 видно, що зовнішня губа має п'ять пальцеподібних виростів.

Порівняння та зауваження. Зважаючи на будову черепашки та характер скульптури (навіть при не зовсім добрій збереженості нашого матеріалу) ми дещо умовно відносимо кримські зразки саме до цього виду.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Борисівська-2, інт. 4674-4683, зр. РК-741 та інт. 4661-4666 м, зр. РК-625 (з *Leda scapha* O r b., *L. mariae* O r b., *Grammatodon carinatus* S o w., *Glycymeris sublaevis* S o w., *Thetironia caucasica* E i c h w., *Acanthohoplites nolani* S e u n., *A. bigoureti* S e u n., *A. nolani crassa* S i n z., *A. sp.*, *Nodosohoplites* sp., *Colombicerus* sp.). Верхній апт (клансей), зона *A. nolani*; св. Передова-1, інт. 3242-3247, зр. РК-626 (з *Aucellina aptiensis* O r b., *Glycymeris sublaevis* S o w., *Leda scapha* O r b., *Acanthohoplites* cf. *subangulicostatus* S i n z., *Ac. sp.*). Верхній апт; св. Борисівська-1, інт. 4871-4873 м, зр. РК-627 і РК-628 (з *Leda scapha* O r b., *Grammatodon carinatus* S o w., *Glycymeris sublaevis* S o w.). Верхній апт; св. Максимівська-1, інт. 4710-4717 м, зр. РК-802 (з *Acanthohoplites nolani* S e u n.).

Стратиграфічне і географічне поширення. Представники виду *Arrhais ebraei* P i c t et L o r. відомі з верхньоаптських і нижньоальпських утворень Північного Кавказу та Франції.

Рід *Perissoptera* T a t e, 1865

Perissoptera marginata S o w e r b y, 1838

Табл. 1, фіг. 9

1842. *Rostellaria parkinsoni* O r b i g n y, с. 288, табл. 208, фіг. 1-2.
1964. *Arrhais orbigniana* P i c t e t et C a m p i c h e, с. 608, табл. 93, фіг. 5-8.
1916. *Arrhais orbigniana* P i c t e t et C a m p i c h e, Нацкиї; с. 28, табл. 3, фіг. 79.
1927. *Dicroloma* (*Perissoptera*) *marginata* S o w e r b y. - Пчелинцев, с. 167; 306, табл. 4, фіг. 26.
1928. *Dicroloma* (*Perissoptera*) *marginata* S o w e r b y. - Пчелинцев, с. 1187.
1931. *Dicroloma* (*Perissoptera*) *marginata* S o w e r b y. - Пчелинцев и Крымгольц, с. 175.
1963. *Dicroloma* (*Perissoptera*) *marginata* S o w e r b y. - Двали, с. 47, табл. 1, фіг. 2.

1966. *Dicroloma* (Perissoptera) *marginata* S o w e r b y. - Два-
ли, с. 50.

1970. *Perissoptera marginata* S o w e r b y. - Котетивили,
с. 47, табл. 1, фіг. 4.

Матеріал. Один екземпляр - дуже сплюснене внутрішнє ядро. Збе-
реженість задовільна. Літотека ІІТТК АН УРСР, колекція № 27, зр.
PK-629.

Опис. Черепашка середніх розмірів (висота 40, діаметр 18 мм),
з вежеподібними обрисами, трохи приземкувата, складена вісьмома
опукло-кутастими завитками, які відокремлені один від одного глибо-
ким швом. Маківковий кут близько 30°. Кожний наступний завиток по-
рівняно з попереднім більш здутий. На видимій сплюсненій половині яд-
ра скульптура представлена шістьма косими, видовженими впоперек за-
витка валикоподібними реберцями. Вони найчіткіше виражені посередині,
звідки до обох країв поступово тоншають і закінчуються, не доходячи
до верхньої і нижньої частин завитка. Вся поверхня ядра і основа по-
криті численними тонесенькими гладкими повздовжніми реберцями. На
останньому завитку елементів поперечної скульптури немає, проте чіт-
ко простежуються два кілі, з яких особливо виражений верхній, а ниж-
ній скоріш нагадує кілеподібне ребро. Їх розділяє ввігнутий проміжок
завширки 3 мм. Кілі та проміжок покриті тонесенькими повздовжніми
реберцями. Криловидна розширена зовнішня губа в районі верхнього кі-
ля поступово переходить у пальцеподібний довгий відросток з лопаттю
спереду і відростком ззаду. Устя вузьке, видовжене, поступово пере-
ходить у сифональний канал.

Порівняння та зауваження. За формою черепашки та скульптурою
кримський зразок ми відносимо до *P. marginata* S o w. Від близьких
видів він відрізняється головним чином меншим маківковим кутом й
елементами скульптури.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим,
св. Західно-Тетянівська-1, інт. 4409-4417 м, зр. PK-629 (з *Nuracanthorites jacobii* S o l l e t var. *presuslavi* G l a s u n., Н. aff.
jacobii S o l l e t., Н. sp.). Верхи відкладів верхнього апту, зона
Н. *jacobii*.

Стратиграфічне і географічне поширення. Представники виду *Per-
rissoptera marginata* S o w. трапляються у верхньобаремських - ниж-
ньоаптських утвореннях Західної Грузії, верхньоаптських - Мангшла-
ку, в альбі Гірського Криму, Північного Кавказу, Франції, Швейцарії,
Англії.

КЛАС BIVALVIA
Р я д Taxodonta

П і д р я д P a l a e o t a x o d o n t a

Надродина Nuculoidea

Родина Nuculidae G r a y , 1824

П і д Nucula L a m a r c k , 1799

Nucula planata D e s h a y e s i n L e y m e r i e , 1842

Табл. 1, фіг. 14,19,20,27

1942. *Nucula planata* D e s h a y e s i n L e y m e r i e , т. 5, с. 7,
табл. 9, фіг. 3, 4.
1847. *Nucula planata* D e s h a y e s . - O r b i g n y , т. 3, с. 166,
табл. 300, фіг. 1-5.
1863-1868. *Nucula planata* D e s h a y e s . - P i c t e t , т. 1,
с. 254, табл. 121, фіг. 1-2.
1872. *Nucula planata* D e s h a y e s . - С и н ц о в , с. 21, табл. 4,
фіг. 6-7, 10-11.
1896. *Nucula planata* D e s h a y e s . - К а р а к а ш , с. 145.
1948. *Nucula planata* D e s h a y e s . - Н и к и т и н а , с. 104,
табл. 1, фіг. 10, 11.
1960. *Nucula planata* D e s h a y e s . - М у р о м ц е в а , с. 172,
табл. 1, фіг. 1; 2а, б.
1971. *Nucula planata* D e s h a y e s . - И в а н о в а , с. 12, табл.
2, фіг. 1.

Матеріал. Одне майже ціле піритизоване ядро черепашки з zdeформованов передньою частиною та два ядра лівих стулок. Збереженість задовільна. Літотека ІІТТК АН УРСР, монографічна колекція № 27, зр. РК-347, РК-388, РК-392.

Опис. Черепашка середніх розмірів, з овальними обрисами, рівностулкова, різко нерівнобічна, слабкоопукла. Довжина її 26, висота 20, товщина 10,5 мм. Співвідношення Д:В = 1:3. Передній бік видовжений, заокруглений, слабкозвужений. Він плавно з'єднується з випуклим нижнім боком. Задній край короткий, заокруглений. Найбільшу опуклість черепашка має в примаківковій частині, нижче від маківки на третину висоти. Маківки невисокі, широкі, дуже зміщені навад, дещо загнуті до середини, трохи виступають над замковим краєм і між собою не стикаються. Замковий край складений двома відгалуженнями - довшим, майже прямим переднім і коротким, трохи ввігнутиим заднім, які з'єднуються під маківкою, утворюючи кут близько 120°. Луночка овальна, виражена добре. Ядро черепашки гладке, лише в передній частині фрагментарно збереглися релікти тонесеньких концентричних ліній наростання. Концентрична скульптура досить чітко виражена у нижній частині стулок на зр. РК-388 і РК-399, а вище лінії наростання поступово слабкішають і в примаківковій частині вони ледь помітні.

Порівняння та зауваження. За характерними овально-опуклими обрисами, відтягненістю в передньобнижньому напрямку та приплюснутістю ми відносимо черепашку до *Nucula planata* De s h a u e s. Ці самі ознаки виділяють згаданий вид з-поміж близьких *N. ovata* M a n t., *N. impressa* S o w. і *N. obtusa* S o w., які деякі автори [36] вважають синонімами.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Клепининська-1, інт. 2807-2813 м, зр. РК-347, РК-388, РК-392 (з *Graemmatodon securis* L e y m., *Gervillia extenuata* E i c h w., *Pseudoglaucosia strombiformis* S c h l o t h.). Верхній барем - нижній апт.

Стратиграфічне і географічне поширення. *Nucula planata* De s h a u e s відома з готериву Північного Кавказу, Мангизлаку, Південної Емби, неокому Франції, барему - апту Англії, апту Швейцарії, барему Саратовського Поволжя, барему і нижнього апту Астраханського Поволжя.

Nucula pectinata S o w e r b y, 1818

Табл. 1, фіг. 12, 13, 15, 16, 21, 23

1818. *Nucula pectinata* S o w e r b y, т. 2, с. 209, табл. 192, фіг. 6, 7.
1822. *Nucula pectinata* S o w e r b y. - Mantell, с. 94, табл. 19, фіг. 5, 6 і 9.
1844. *Nucula pectinata* S o w e r b y. - Orbigny, т. 3, с. 177, табл. 303, фіг. 8-14.
1852. *Nucula pectinata* S o w e r b y. - Pictet et Roux, с. 472, табл. 39, фіг. 13.
1866. *Nucula pectinata* S o w e r b y. - Pictet et Campiche, с. 413, табл. 129, фіг. 13.
1884. *Nucula pectinata* S o w e r b y. - Gardner, с. 132, табл. 3, фіг. 15, 16.
1899. *Nucula pectinata* S o w e r b y. - Woods, с. 16, табл. 5, фіг. 22-27; табл. 3, фіг. 13.
1924. *Nucula pectinata* S o w e r b y. - Gillet, с. 8, фіг. 3, 4; с. 9, фіг. 1.
1932. *Nucula pectinata* S o w e r b y. - Мордвілко, с. 9, табл. 3, фіг. 8, 9.
1948. *Nucula pectinata* S o w e r b y. - Никитина, с. 78, табл. 1, фіг. 8.
1949. *Nucula pectinata* S o w e r b y. - Мордвілко, с. 123, табл. 20, фіг. 3а, 8с, 4.
1960. *Nucula pectinata* S o w e r b y. - Муромцева, с. 172, табл. 1, фіг. 6; 7а, 6; 8.
1963. *Nucula pectinata* S o w e r b y. - Гаврилишин, с. 77, рис. 1, фіг. 1, 2.
1968. *Nucula pectinata* S o w e r b y. - Гаврилишин, с. 87, табл. 7, фіг. 3, 4.

Матеріал. Вісім внутрішніх ядер правих і лівих стулок і одне маленьке піритизоване ядро. Збереженість добра й задовільна. Літотюка ІІТТК АН УРСР, монографічна колекція № 27, зр. РК-342 - 345, РК-348, РК-349, РК-566, РК-810.

Опис. Черепашка малих розмірів, трикутних обрисів, видовжена, помірно опукла, рівностулкова, нерівнобічна. Передня частина її довша від задньої. Передній край вигнутий, плавно переходить у нижній, утворюючи заокруглений кут. Нижній край опуклий, з'єднується із зрізаним заднім під кутом 80-85°. Маківки невисокі, широкі, трохи виступають над замковим краєм, знаходяться ближче до заднього краю, слабкозагнуті до середини, але не дотикаються одна до одної. Скульптура складена численними, густо розташованими концентричними лініями наростання, особливо добре вираженими у нижній частині черепашки. Піритизоване ядро цілої черепашки гладке, без будь-яких скульптурних елементів, за винятком реліктів зубчастості нижнього краю. На ядрі порівняно добре видно будову замка. Він складений з двох відгалужень, розділених під маківкою. На передній нараховується шість, на задній десять зубчиків. Відносно замкового краю вони знаходяться під кутом близько 60°.

Розміри (мм)

| <u>Зразок</u> | <u>Д</u> | <u>В</u> | <u>Т</u> |
|---------------|----------|----------|----------|
| PK-344 | 16,5 | 15,0 | - |
| PK-348 | 7,3 | 5,4 | - |
| PK-345 | 5,3 | 4,2 | 2,7 |

Порівняння та зауваження. Кримські форми за усіма характерними ознаками цілком відповідають голотипу, а також описам та зображенням *Nucula rectinata* S o w., усіх авторів наведених у синоніміці. Серед наших екземплярів виділяється один (зр. PK-344) дещо меншою довжиною і більшою висотою черепашки, чим він наближається до варієтету *N. rectinata* var. *cretae* G a r d n e r.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Борисівська-1, інт. 4882-4884 м, зр. PK-345 (з *Leda* cf. *mariae* O r b., *Aucellina aptiensis* O r b., *Glycymeris sublaevis* S o w., *Grammatodo carinatus* S o w.); св. Аврорівська-1, інт. 4549-4555 м, зр. PK-342 (з *Aucellina aptiensis* O r b., *Glycymeris sublaevis* S o w., *Protocardia sphaeroides* F o r b s, *Kuracanthoplites* cf. *ja-cobi* C o l l e t); св. Тетянівська-5, інт. 3945-3951 м, зр. PK-343, PK-344 (з *Inoceramus sulcatus* P a r k., *In. concentricus* P a r k., *In. anglicus* W o o d s, *Grammatodon carinatus* S o w.), інт. 4495-4500 м, зр. PK-348; св. Крестянівська-1, інт. 3554-3559 м, зр. PK-380; св. Тетянівська-9, інт. 4451-4456 м, зр. PK-566 (з *Acanthoplites* cf. *nolani* S e u n., *Ac. bigoureti* S e u n., *Grammatodon securis* L e u m.). Верхній апт (клансей), зона *A. nolani*; св. Новоіванівська-1, інт. 4026 - 4034 м, зр. PK-810 (з *Aucellina caucasi-ca* B u s h.). Верхній апт.

Стратиграфічне і географічне поширення. Апт Марокко, альб Франції, Англії, Волино-Подільської плити, Узбекистану, альб - сеноман Північного Кавказу, Мангизлаку, Південної Емби, сеноман Тунісу.

Nucula pectinata S o w. var. *cretae* (G a r d n e r, 1884)

Табл. 1, фіг. 18

1884. *Nucula pectinata* S o w. var. *cretae* G a r d n e r, с. 132.

1899. *Nucula pectinata* S o w. var. *cretae* G a r d n e r. - Woods, с. 18, табл. 3, фіг. 14, 15.

1932. *Nucula pectinata* S o w. var. *cretae* G a r d n e r. - Морд-вилко, с. 11, табл. 3, фіг. 10.

1971. *Nucula pectinata* S o w e r b y var. *cretae* (G a r d n e r). - Иванова, с. 12, табл. 2, фіг. 2, 3.

Матеріал. Одне внутрішнє ядро лівої стулки. Збереженість задовільна. Літотека ІПТГК АН УРСР, монографічна колекція № 27, зр. РК-346 а.

Опис. Невелика черепашка трикутно-овального обрису, слабкоопукла, нерівнобічна. Передній край довгий, слабковигнутий, задній короткий, прямий. Нижній край вигнутий, з'єднується з заднім під кутом близько 90°. Маківка виступає, помітно зміщена до заднього боку, нахилена назад. Скульптура - густо розташовані тонесенькі концентричні лінії наростання. Нижній край зубчастий. Лунка виражена чітко, вузька, видовжена. Довжина черепашки 12,5, висота 10 мм.

Порівняння та зауваження. Наш зразок за формою черепашки та розмірами цілком відповідає описам та зображенням *Nucula pectinata* S o w. var. *cretae* G a r d n e r, які наводять для цього варієтету усі автори, згадані в синоніміці. Від деяких форм кримський зразок, представлений внутрішнім ядром, відрізняється тим, що на ньому майже не збереглося радіальної скульптури. Від типового виду він різниться більшою висотою і меншою довжиною черепашки.

Місцезнаходження і стратиграфічне поширення. Рівнинний Крим, св. Західно-Тетянівська-1, інт. 4544-4549 м, зр. РК-346, а (з *Circocerithium* cf. *suberinosum* D e s h., *Leda* cf. *scapha* O r b., *Graemmatodon carinatus* S o w., *Salfeldiella* sp. (? S. cf. *pura* E g o i a n)). Верхній апт.

Стратиграфічне і географічне поширення. Верхній альб Північного Кавказу, альб і сеноман Англії, верхній апт Емби, нижній альб Астраханського Поволжя.

Nucula albensis O r b i g n y, 1842

Табл. 1, фіг. 24

1844. *Nucula albensis* O r b i g n y, т. 3, с. 172, табл. 301, фiр. 15 і 17.
 1864-1868. *Nucula albensis* O r b i g n y. - Pictet et Cam-
 piche, сер. 4 част. 3, с. 411, табл. 129, фiр. 11.
 1882. *Nucula albensis* O r b i g n y. - Lorient, с. 74, табл.
 9, фiр. 9, 10.
 1884. *Nucula albensis* O r b i g n y. - Gardner, с. 128,
 табл. 3, фiр. 6-8; табл. 4, фiр. 24, 25.
 1899. *Nucula albensis* O r b i g n y. - Woods, част. 1, с. 24,
 табл. 4, фiр. 9-17.
 1926. *Nucula albensis* O r b i g n y. - Ренгартен, с. 68.
 1932. *Nucula albensis* O r b i g n y. - Мордвилко, с. 13,
 табл. 1, фiр. 16.
 1949. *Nucula albensis* O r b i g n y. - Мордвилко, с. 123,
 табл. 20, фiр. 2.
 1960. *Nucula albensis* O r b i g n y. - Муромцева, с. 173,
 табл. 1, фiр. 5.

Матеріал. Єдиний екземпляр - внутрішнє ядро правої стулки. Збе-
 реженість задовільна. Літотека ІІТТК АН УРСР, монографічна колекція
 № 27, зр. РК-352.

Опис. Невелика черепашка прямокутно-овального обрису, нерівно-
 бічна, слабоопукла, з довжиною дещо більшою від висоти. Передній
 край овально вигнутий, поступово переходить у заокруглений нижній,
 який, з'єднуючись з відсіченим заднім краєм, утворює заокруглений
 кут. Маківка невисока, широка, зсунута назад, дещо виступає над зам-
 ковим краєм. У передньому і задньому відгалуженнях замка збереглося
 по кілька прямих, майже перпендикулярних до замкового краю зубчиків.
 На нашому зразку добре виражена типова для виду вдавленість, яка
 простежується від маківки до переднього краю. Все ядро черепашки
 вкрите густими концентричними лініями наростання. Довжина черепаш-
 ки 13, висота 10,6 мм.

Порівняння та зауваження. Кримський зразок дуже подібний до зо-
 бражених і описаних *Nucula albensis* O r b., які наводять автори,
 згадані в синоніміці. Однак відрізняється від деяких з них відсутні-
 стю в останніх характерної для виду вдавленості вздовж переднього
 боку черепашки.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим,
 св. Тетянівська-7, інт. 3958-3960 м, зр. РК-352 (з *Inoceramus con-*
centricus P a r k., *In. anglicus* W o o d s); середній альб: страти-
 графічно вище *Hoplites dentatus* S o w. і нижче *Anahoplites pla-*
nus (M a n t e l l).

Стратиграфічне і географічне поширення. Альб Північного Кавка-
 зу Англії, Франції і Швейцарії.

Nucula sp.

Табл. 1, фiр. 25

Матеріал. У нашому розпорядженні є два внутрішніх ядра лівих стулок. Збереженість задовільна. Літотека ІІТТК АН УРСР, колекція № 27, зр. РК-737 і РК-738.

Опис. Черепашка невеликих розмірів з видовжено-овальними обрисами, слабкоопукла, з різко вираженою нерівнобічністю. Передня частина сильно видовжена, поступово заокруглена і плавно звужена, задня коротка, кутасто-заокруглена. Передній і задній краї опуклі, верхній слабкоопуклий, а задній трохи звігнутий. Маківки невеликі, мало виступають, наближені до заднього краю. Скульптура (зр. РК-738) представлена тоненькими, густо розташованими лініями наростання. Друге ядро гладке.

| <u>Розміри (мм)</u> | | |
|---------------------|-----|-----|
| <u>Зразок</u> | В | Д |
| РК-737 | 12 | 18 |
| РК-738 | 5,2 | 8,5 |

Обидва наші екземпляри дещо подібні до *Nucula planata* D e s h., однак відрізняються більш видовженою передньою частиною черепашки.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Клепининська-1, інт. 2807-2813 м, зр. РК-737 (з *Nucula planata* D e s h., *Gervillia extenuata* E i c h w., *Gremmatodon securis* L e u m., *Pseudoglauconia strombiformis* S c h l o t h., *Corbula striatula* S o w., *Protocardia sphaeroidea* F o r b.). Верхній бачем - нижній апт; св. Тетянівська-7, інт. 3866-3869 м, зр. РК-738 (з *Leda phaseolina* (M i c h.), *Inoceramus concentricus* P a r k., *In. subsulcatus* W i l t s h., *Anahoplites planus* (M a n t e l l)). Верхня частина середнього альбу.

Родина *Ledidae* D a a l, 1898

Під *Leda* S c h u m a c h e r, 1817

(*Nuculana* L i n k, 1807, pars)

Leda scapha (O r b i g n y), 1841

Табл. 1, фіг. 17, 22, 26, 28, 30, 31, 35;

Табл. 2, фіг. 1

1844. *Nucula scapha* O r b i g n y, т. 3, с. 167, табл. 301, фіг. 1-3.
1866. *Leda scapha* O r b i g n y. - Pictet et Campiche, с. 395, табл. 129, фіг. 2.
1884. *Leda scapha* O r b i g n y. - Gardner, с. 138, табл. 5, фіг. 21-23.
1884. *Leda spatulata* G a r d n e r, с. 139, табл. 5, фіг. 32, 33 не фіг. 31, 34.

1899. *Nuculana scarpa* O r b i g n y. - Woods, с. 3, табл. 1, фiг. 8-14.
 1924. *Leda scarpa* O r b i g n y. - Gillet, с. 11.
 1926. *Nuculana scarpa* O r b i g n y. - Ренгартен, с. 69.
 1932. *Nuculana scarpa* O r b i g n y. - Мордвилко, с. 14, табл. 1, фiг. 17.
 1948. *Nuculana scarpa* O r b i g n y. - Никитина, с. 99, табл. 1, фiг. 1, 2.
 1949. *Leda (Nucula) scarpa* O r b i g n y. - Kokoszynska, с. 50.
 1949. *Nuculana scarpa* O r b i g n y. - Мордвилко, с. 124, табл. 20, фiг. 6.
 1959. *Nuculana scarpa* O r b i g n y. - Иванова, с. 279, табл. 1, фiг. 4.
 1960. *Leda scarpa* O r b i g n y. - Муромцева, с. 173, табл. 1, фiг. 9-12.
 1967. *Leda scarpa* O r b i g n y. - Пастернак, Гаврилишин, Жураковский, таблица, фiг. 8.
 1971. *Leda scarpa* O r b i g n y. - Иванова, с. 13, табл. 1, фiг. 7.
 1976. *Nuculana scarpa* O r b i g n y. - Романов, с. 133, табл. 6, фiг. 24, 25.

Матерiал. Десять ядер лiвих i правих стулок. Збереженiсть добра й задовiльна. Лiтотека IITK АН УРСР, монографiчна колекцiя № 27, зр. РК-325, 327-329, 331, 333, 336, РК-387, РК-687, РК-797.

Опис. Черепашки малих розмiрiв, з кругло-видовженими обрисами, нерiвнобiчнi, слабкоопуклi. Спiввiдношення висоти i довжини знаходяться у межах 0,50. Макiвки невеликi, широкi, мало виступають над замковим краєм, загнутi до середини i трохи пiдкрученi назад. Переднiй край короткий, слабко вигнутий, поступово переходить у нижнiй, так само слабкозаокруглений. Останнiй у заднiй частинi стулки рiзко загинається до гори i з задньов ввiгнутою частиною верхнього краю з'єднується пiд кутом близько 70°, утворюючи дзьобоподiбне видовження. Скульптура черепашки представлена тонесенькими концентричними лiнiями наростання.

Розмiри (мм)

| <u>Зразок</u> | <u>Д</u> | <u>В</u> | <u>В:Д</u> |
|---------------|----------|----------|------------|
| РК-325 | 12,6 | 6,3 | 50 |
| РК-333 | 20 | 10 | 50 |
| РК-336 | 9,1 | 4,7 | 51 |
| РК-329 | 6 | 3,2 | 53 |

Порiвняння та зауваження. Кримськi зразки повнiстю подiбнi до голотипу, а також вiдповiдають описам та зображенням цього виду, що наведенi авторами, згаданими у синонiмiцi. Вiд близького виду *L. mariae* O r b. вiдрiзняється бiльш видовженою черепашкою i менш увiгнутий верхньозаднiм краєм.

Мiсцезнаходження i стратиграфiчне положення. Рiвнинний Крим, св. Каштанiвська-3, iнт. 3320-3328 м, зр. РК-325 (з *Lima gaultina* Woods i *Cardium ibbetsoni* Forbes); св. Тетянивська-9,

інт. 4502-4508 м, зр. PK-327; св. Тетянівська-5, інт. 4406-4412 м, зр. PK-328 (з *Grammatodon carinatus* S o w.); св. Передсна-1, інт. 3293-3300 м, зр. PK-329 (з *Acanthophrates nolani* S e u n., A. sp., *Lima gaultina* W o o d s); св. Борисівська-2, інт. 4666-4674 м, зр. PK-333 (з *Acanthophrates nolani* S e u n. і *Grammatodon carinatus* S o w.); і св. Тетянівська-8, інт. 4373-4376 м, зр. PK-336 (з *Nodophrates caucasica* L u r p., *Acanthophrates nolani* S e u n., *Grammatodon carinatus* S o w., і *Neohibolites aptiensis* K i l i - a n); св. Клепининська-1, інт. 2462-2469 м, зр. PK-387 (з *Aucellina aptiensis* O r b., A. *caucasica* B u c h, *Leda mariae* O r b.), Верхній апт; св. Західно-Октябрська-33-р, інт. 2861-2867 м, зр. PK-687; св. Західно-Октябрська-28, інт. 3495-3505 м, зр. PK-797.

Стратиграфічне і географічне поширення. Барем і апт Західної Європи, Українських Карпат, Північного Кавказу, валя-першийська світа Дністровсько-Прутського межиріччя, готерив Південної Емби (Казахстан), нижній апт Саратовського Поволжя.

Leda mariae O r b i g n y, 1844

Табл. 1, фіг. 29,32,34,37

1844. *Nucula mariae* O r b i g n y, т. 3, с. 169, табл. 301, фіг. 4-6.
 1866. *Nucula mariae* O r b i g n y. - Pictet et Campiche, сер. 4, с. 397-401.
 1884. *Nuculana mariae* O r b i g n y. - Gardner, с. 138, табл. 3, фіг. 28, 29.
 1904. *Nuculana mariae* O r b i g n y. - Woods, с. 6, табл. 1, фіг. 25-27.
 1924. *Leda mariae* O r b i g n y. - Gillet, с. 11, 12.
 1949. *Leda (Nuculana) mariae* O r b i g n y. - Кокосзупа, с. 51.
 1966. *Nuculana mariae* O r b i g n y. - Березагин и Терехова, с. 30, табл. 15, фіг. 4.
 1967. *Leda mariae* O r b i g n y. - Пастернак, Гаврилишин и Жураковский, табл., фіг. 10.

Матеріал. Три ядра лівої стулки, два правої і одне маленьке піритизоване ядро цілої черепашки. Збереженість добра й задовільна. Літотека ІІТГК АН УРСР, монографічна колекція № 27, зр. PK-324, PK-330-332, PK-335, PK-350.

Опис. Черепашка маленьких розмірів, видовжена, рівностулкова, нерівнобічна, слабкоопукла. Маківка досить широка, наближена до переднього краю, мало виступає над замковим краєм, слабко загнута до середини і трошки підкручена назад. Передній край слабковигнутий, нижній дугоподібний. У задній частині черепашки він різко загинається доверху, утворюючи з увігнутим верхньозаднім краєм дзвобоподібне закінчення. Скульптура черепашки представлена численними, густо розташованими концентричними лініями наростання, серед яких виділяються поодинокі, трохи міцніші лінії.

Розміри (мм)

| <u>Зразок</u> | <u>Д</u> | <u>В</u> | <u>Т</u> | <u>В:Д</u> |
|---------------|----------|----------|----------|------------|
| PK-335 | 10 | 6,8 | - | 0,68 |
| PK-330 | 7 | 4,6 | - | 0,66 |
| PK-331 | 13 | 8,3 | - | 0,64 |
| PK-332 | 5 | 3,3 | 2,3 | 0,66 |

Порівняння та зауваження. За вимірами і характерними обрисами черепашки кримські зразки відповідають рисункам і описам цього виду, які наводять А.Орбіної, Г.Вудс та інші автори, згадані в синонімії. Описаний вид різниться від близького *Leda scarpa* O r b. різкіше вираженою нерівнобічністю, чіткішою скульптурою і трохи більшою висотою черепашки.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Клепшинська-1, інт. 2462-2469 м, зр. PK-324 (з *Aucellina aucu- sica* В u c h. А. artiensis O r b.); св. Борисівська-1, інт. 4882-4884 м, зр. PK-330 (з *Cardium ibbetsoni* F a r b.); св. Борисівська-2, інт. 4661-4666 м. зр. PK-331, PK-332 (з *Acanthophrates po- lani* S e u n., Ac. sp., *Glycymeris sublaevis* S o w., *Leda scarpa* O r b.); св. Східно-Воронківська-1, інт. 3512-3517 м, зр. PK-335 а (з *Acanthophrates* sp.); св. Тетянівська-7, інт. 4077-4081 м, зр. PK-350. Верхній апт.

Стратиграфічне і географічне поширення. Апт і альб Західної Європи, верхній барем - нижній альб Українських Карпат, барем - альб Чукотки.

Leda phaseolina (M i c h e l i n), 1838

Табл. 1, фіг. 36

1899. *Nucula phaseolina* M i c h e l i n. - Woods, т. 53, ч. 1, с. 9, табл. 2, фіг. 1-3.

1967. *Leda phaseolina* M i c h e l i n. - Пастернак, Гаврилин- шин, Жураковский, с. 45, табл., фіг. 9.

Матеріал. Одне внутрішнє ядро лівої стулки. Збереженість задовільна. Літотека ІПТК АН УРСР, монографічна колекція № 27, зразок PK-351.

Опис. Черепашка невеликих розмірів, з овально-трикутними обрисами, слабоопукла, видовжена, майже рівнобічна. Довжина 14, висота 8 мм. Передній край короткий, заокруглений, плавно переходить у дугоподібний вигнутий нижній. Замковий край під маківкою слабо зігнутий і складається з двох частин - передньої і задньої, які з'єдну- ються між собою, утворюючи кут 105°.

Маківка нчзька, досить розширена, слабозагнута до середини. Скульптура складена тонесенькими, часто розташованими концентрични-

ми лініями наростання, серед яких виділяються поодинокі міцніші лінії.

Порівняння та зауваження. За характерними ознаками кримський зразок найближчий до *Leda phaseolina* (M i c h e l i n), відповідне зображення і описам цього виду, які наводить Г.Вудс. Від близьких видів *L. asarha* O r b. і *L. mariae* O r b. відрізняється чіткіше вираженою рівнобічністю черепашки.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Тетянівська-7, інт. 3866-3869 м, зр. РК-351, середній альб.

Стратиграфічне і географічне поширення. Альб Англії, верхній барем - нижній і середній альб (спаська світа) Українських Карпат.

Leda cf. *sreetonensis* (W o o d s), 1899

Табл. 2, фіг. 2.

1899. *Nucula sreetonensis* W o o d s, т. 1, ч. 1, с. 7, табл. 1, фіг. 6 а, б; 7 а, б.

Матеріал. Один екземпляр представлений внутрішнім ядром правої стулки. Збереженість задовільна. Літотека ІІТТК АН УРСР, колекція № 27, зр. РК-736.

Опис. Черепашка невеликих розмірів, з трикутно-овальними обрисами, нерівнобічна, видовжена, слабоопукла. Передня частина стулки має овальну форму, видовжена, трохи довша від задньої. Передній край заокруглений, випуклий, поступово переходить у плавно вигнутий черевний і також поступово з'єднується з переднім відгалуженням замкового краю. Задній край майже прямий, коротший, скошений, при переході до нижнього краю утворює заокруглений кут. Відгалуження замкового краю (переднє - коротше, заднє - довше), з'єднуючись під маківкою, утворюють кут, близький до прямого. Маківка добре розвинута, товста, наближена до заднього краю, помітно виступає. На передньому відгалуженні збереглося чотири зубчики, а на задньому сім.

Скульптура на ядрі представлена численними, густо розташованими тоненькими концентричними лініями наростання.

Розміри (мм)

| | | |
|---------------|------|---|
| <u>Зразок</u> | Д | В |
| РК-736 | 12,5 | 9 |

Порівняння та зауваження. За характером будови черепашки, вимірами та скульптурою кримський зразок найближчий до *Nucula sreetonensis* W o o d s - форми, описаної Г.Вудсом [278] з неоконських утворень Англії. Від другого зображення, яке наводить тут же автор виду (табл. 1, фіг. 7а, б;) наш зразок (як і зразок Г.Вудса, зображений на фіг. 6) відрізняється менш видовженою формою черепашки.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Тетянівська-5, інт. 3892-3896 м, зр. РК-736 (*Inoceramus sulcatus* Park., *In. subsulcatus* Wiltsch., *Entolium* cf. *orbiculare* Sow., *Nautilus* sp., *Huateroceras orbigny* (Spath)). Верхній альб.

Підряд Неотархонта

Надродина Arcosaea

Родина Arcidae Gray, 1840

Підродина Arcinae Gray, 1840

Рід *Arca* Linne, 1758

Arca cf. *carteroniana* Orbigny, 1844

Табл. 2, фіг. 3

1844. *Arca carteroniana* Orbigny, т. 3, с. 202, табл. 309, фіг. 4-8.
1864-1867. *Arca carteroniana* Orbigny. - Pictet et Campiche, т. 3, с. 436, табл. 130, фіг. 9.
1960. *Arca carteroniana* Orbigny. - Муромцева, с. 174, табл. 1, фіг. 13а, б; 14а, б.

Матеріал. Один екземпляр, представлений слабкозбереженим внутрішнім ядром лівої стулки. Літотека ІІТТК АН УРСР, колекція № 27, зр. РК-755.

Опис. Черепашка середніх розмірів (довжина 35, висота 15 мм), з паралелограмо-овальними обрисами, дуже видовжена, опукла, низька, нерівнобічна. Посередині ядра - плавна депресія. Маківка широка, низька, зміщена й нахилена до переду, дещо виступає над замковим краєм. Відстань її від переднього краю 12, від заднього 25 мм. Від маківки до заднього нижнього кута простежується заокруглений, не дуже чітко виражений кіль. Замковий край прямий, причому переднє відгалуження значно коротше від заднього. Із заднім, випуклим краєм він з'єднується під тупим кутом. Передній край короткий від заднього, слабкозаокруглений, різко, під кутом близько 60°, з'єднується із замковим краєм і плавно переходить до нижнього краю. Останній в цілому прямий, з незначною ввігнутістю посередині і проходить паралельно до замкового краю, через що висота черепашки всюди майже однакова. Скульптура на ядрі збереглася лише фрагментарно і представлена окремими широкими концентричними лініями наростання.

Порівняння та зауваження. Через недостатність матеріалу та його незадовільне збереження немає змоги детальніше визначити наш зразок, але за розмірами й формою черепашки він дуже близький до *Arca*

carteroniana O r b. і, зокрема, до форми, описаної Т.А.Муромцевою [91] з валанжинських утворень Гірського Криму.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Новододорівська-12, глибина 933 м, зр. PK-755 (з *Lima (Lima) cf. podolica S o b e t s k i*, *Neithea quinococostata S o w.*, *Trigonia sp.*, *Serpula sp.*). Верхній альб.

Стратиграфічне і географічне поширення. Представники *Arca carteroniana O r b.* відомі з валанжинських утворень Гірського Криму й Швейцарії, а також з неокомських відкладів Франції.

Родина *Cucullaeidae S t e w a r t*, 1930

Рід *Cucullaea L a m a r s k*, 1801

Cucullaea cf. gabrielis L e u m e r i e, 1842

Табл. 2, фіг. 4

1842. *Cucullaea gabrielis L e u m e r i e*, с. 6, табл. 7, фіг. 5.

1843. *Arca gabrielis L e u m e r i e*. - Orbigny, с. 198, табл. 308.

1899. *Arca (Cucullaea) gabrielis L e u m e r i e*. - Семенов, с. 50, табл. 1, фіг. 10.

1932. *Cucullaea gabrielis L e u m e r i e*. - Мордвілко, с. 36, табл. 4, фіг. 11.

1949. *Cucullaea gabrielis L e u m e r i e*. - Мордвілко, с. 126, табл. 20, фіг. 1, 10.

1960. *Cucullaea gabrielis L e u m e r i e*. - Муромцева, с. 175, табл. 2, фіг. 1а, б.

1962. *Cucullaea gabrielis L e u m e r i e*. - Савельєв, с. 201, табл. 6, фіг. 1.

Голотип. *Cucullaea gabrieli L e u m e r i e*. [208, с. 6, табл. 7, фіг. 5]. Неоком Франції.

Матеріал. Одне сильно здеформоване, значно сплюснене зверху внутрішнє ядро черепашки. Збереженість його задовільна. Літотека ІІТТК АН УРСР, колекція № 27, зр. PK-396 а, б.

Опис. Черепашка середніх розмірів (довжина понад 50, висота 35 мм), нерівнобічна, дуже опукла, витягнута у задньонижньому напрямку. Маківки високі, зсунуті до переду, заокруглені, загнуті до середини, але не стикаються між собою.

Скульптура представлена численними складкоподібними концентричними смугами наростання, які перетинаються тоненькими, широко розставленими радіальними реберцями. Міжреберні проміжки у тричі ширші від ребер. Вся поверхня ядра покрита тоньосінькими концентричними лініями наростання.

За формою черепашки і характерними елементами скульптури зразок близький до форм, описаних авторами, згаданими у синоніміці.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Тетянівська-9, інт. 4537-4542 м, зр. РК-396 а, б. Апт.

Стратиграфічне і географічне поширення. Валанжин - апт Франції, верхній барем - нижній апт Північного Кавказу й Дагестану, нижній готерив Мангішлаку й Туркменії.

Cucullaea cf. *glabra* Parkinso n, 1841

Табл. 2, фіг. 5,6

1814. *Cucullaea glabra* Parkinso n. - Sowerby, т. 1, с. 151, табл. 67.
1818. *Cucullaea fibrosa* Sowerby, т. 3, с. 9, табл. 207, фіг. 2.
1837. *Cucullaea glabra* Parkinso n. - Goldfuss, т. 2, с. 142, табл. 124, фіг. 1а, б.
1844. *Arca fibrosa* Orbigny, т. 3, част. 1, с. 212, табл. 312, фіг. 1-6.
1872. *Cucullaea glabra* Parkinso n. - Синцов, с. 21, табл. 3, фіг. 2.
1897. *Arca* (*Cucullaea*) *glabra* Parkinso n. - Каракаш, с. 62, табл. 3, фіг. 8.
1899. *Cucullaea glabra* Parkinso n. - Woods, с. 51, табл. 11, фіг. 8-12; табл. 12, фіг. 1-5.
1909. *Cucullaea glabra* Parkinso n. - Wanderer, с. 39, табл. 7, фіг. 6.
1932. *Cucullaea glabra* Parkinso n. - Мордвилко, с. 26, табл. 2, фіг. 1-4; табл. 1, фіг. 1-4; табл. 6, фіг. 12.
1939. *Cucullaea glabra* Parkinso n. - Савчинская, с. 165, табл. 1, фіг. 1, 1а.
1949. *Cucullaea glabra* Parkinso n. - Мордвилко, с. 126, табл. 20, фіг. 11, 12; табл. 21, фіг. 1.
1959. *Cucullaea glabra* Parkinso n. - Иванова, с. 295, табл. 1, фіг. 7.
1960. *Cucullaea glabra* Parkinso n. - Муромцева, с. 176, табл. 2, фіг. 3, 4.
1962. *Cucullaea glabra* Parkinso n. - Савельев, с. 194, табл. 4, фіг. 1, 2.
1963. *Cucullaea glabra* Parkinso n. - Гаврилишин, с. 81, табл. 2, фіг. 9-11.
1968. *Cucullaea glabra* Parkinso n. - Гаврилишин, с. 108, табл. 13, фіг. 1-4.
1971. *Cucullaea glabra* Parkinso n. - Иванова, Пославская, с. 15, таб. 1, фіг. 8а, б.
1974. *Cucullaea glabra* Parkinso n. - Савчинская, с. 74, табл. 12, фіг. 1-3.

Неотип. Слідом за А.А.Савельєвим [119] за неотип приймаємо екземпляр, описаний Совербі [255, с. 151, табл. 67].

Матеріал. Два майже повних внутрішніх ядра правої і лівої ступок. Збереженість задовільна. Літотека ІІТГК АН УРСР, монографічна колекція № 27, зр. РК-391.

Опис. Черепашка малих розмірів, трапецієподібних обрисів, нерівнобічна, скошена, сильноопукла, витягнута у задньобічному напрямку.

Маківка широка, сильно виступає над замковим краєм, дещо зсунута до переду і загнута до середини. Замковий край майже прямий, переходячи до дугоподібно вигнутого переднього краю, утворює кут близько 90°. Нижній край слабковигнутий, з прямим і видовженим заднім краєм утворює кут близько 80°. Задня частина замкового краю на наших зразках не збереглася. Від маківки до заднього нижнього краю простежується чітко виражений кіль. Скульптура ядер представлена численними тоненькими концентричними лініями наростання, серед яких виділяються поодинокі трохи грубіші лінії.

Розміри (мм)

| Зразок | Д | В |
|---------------|------|------|
| PK-391 (л.с.) | 22,5 | 19,0 |
| PK-391 (п.с.) | 12,5 | 9,0 |

Порівняння та зауваження. Наші форми різняться від більшості екземплярів, згаданих у синоніміці, хіба що малими розмірами, хоч і мають спільні з ними усі характерні для виду ознаки. Лише через неповну збереженість кримських зразків ми не маємо змоги впевненіше віднести їх до *Cucullaea glabra* Parkinson.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Клепининська-1, інт. 2807-2813 м, зр. PK-391 (з *Nucula planata* Desh., *Gervillia extenuata* Eichw., *Grammatodon securis* Leusch., *Corbula striatula* Sow., *Pseudoglauconia strombiformis* Schloth.). Верхній барем - нижній ант.

Стратиграфічне і географічне поширення. Апт Дагестану, апт і нижній альб Північного Кавказу, Мангизлаку, Середньої Азії, апт і сеноман Саратовського Поволжя, альб - сеноман Тургайського прогину, альб Волино-Подільської плити, Франції, Англії, альб і сеноман Швейцарії, сеноман Донбасу.

Cucullaea cf. mailleana (Orbigny), 1844

Табл. 2, фіг. 9

1844. *Arca mailleana* Orbigny, т. 3, ч. 1, с. 229, табл. 318, фіг. 3-7.
 1852. *Arca mailleana* Orbigny. - Kner, с. 313, табл. 14, рис. 25.
 1866. *Arca mailleana* Orbigny. - Pictet et Campiche, ч. 3, с. 475.
 1899. *Cucullaea mailleana* Orbigny. - Woods, ч. 1, с. 63, табл. 13, фіг. 4, 5.
 1963. *Cucullaea mailleana* Orbigny. - Гаврилишин, с. 80, рис. 2, 5-8.
 1968. *Cucullaea mailleana* Orbigny. - Гаврилишин, с. 110, табл. 13, фіг. 8-11; табл. 14, фіг. 1, 2.
 1974. *Cucullaea mailleana* Orbigny. - Савчинская, с. 74, табл. 12, фіг. 4, 5.

Матеріал. Один екземпляр, представлений внутрішнім ядром правої стулки. Збереженість задовільна. Літотека ІІТТК АН УРСР, колекція № 27, зр. РК-750.

Опис. Черепашка середніх розмірів (висота 22, довжина 35 мм), овально-трикутної форми, опукла, нерівнобічна. Передній край значно коротший, заокруглений, з плавним переходом до нижнього, майже прямого. Задній помітно довший від переднього, скошений, майже прямий, з'єднуючись з нижнім, утворює заокруглений кут близько 40°. Замковий край прямий. Маківка помітно висока, товста, дещо зсунута до переднього краю, слабко загострена і загнута до середини, значно виступає над замковим краєм. Від маківки до задньонижнього кута чітко простежується досить гострий кіль, який не доходить до краю черепашки.

Скульптура ядра представлена досить густо розташованими (особливо в нижній частині) концентричними лініями наростання, а також неглибокою борозенкою на закілевому полі, який, зважаючи на описи багатьох авторів, відповідало закілеве гребенеподібне ребро.

Порівняння та зауваження. На підставі добре виражених характерних рис нашого зразка (невеликих розмірів, чіткого гострого кіля, утвореного різким зрізом стулки, а також наявності борозен на закілевому полі) ми відносимо наш екземпляр до *Cucullaea mailleana* (O r b.). Близький вид *C. glabra* P a r k. відрізняється дещо більшими розмірами, слабкіше вираженим кілем та відсутністю закілевого ребра. Наш зразок різниться більшою видовженістю заднього краю черепашки, що його наближує до форм, описаних Р.Кнером [205, табл. 14, рис. 25] та В.І.Гаврилішиним [29, табл. 14, фіг. 17].

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Новофедорівська-12, глибина 920,5 м, зр. РК-750 (з *Aucellina* cf. *gryphaecoides* S o w.). Верхи альбу.

Стратиграфічне і географічне поширення. Знахідки представників виду *Cucullaea mailleana* (O r b.) відомі з сеноманських утворень Донбасу, Мангішлаку, Франції, Англії, альб-сеноманських утворень Волино-Поділля та альбу Швейцарії.

Родина *Parallelodontidae* D a l l, 1898

Під *Grammatodon* M e e k et H a y d e n, 1860

Grammatodon carinatus (S o w e r b y), 1813

Табл. 2, фіг. 7,8,10-16; табл. 3, фіг. 1-6

1812. *Arca carinata* S o w e r b y, c. 96, табл. 44.

1844. *Arca carinata* S o w e r b y. - Orbigny, т. 3, ч. 1, с. 214,
табл. 313, фіг. 1-3.
1896. *Arca carinata* S o w e r b y. - Каракаш, с. 143.
1899. *Grammatodon carinatus* S o w e r b y. - Woods, т. 1, ч. 1,
с. 45, табл. 8, фіг. 3-8.
1932. *Grammatodon carinatus* S o w e r b y. - Мордвилко, с. 21,
табл. 1, фіг. 12, 12а; табл. 4, фіг. 12.
1949. *Grammatodon carinatus* S o w e r b y. - Мордвилко, с. 256,
табл. 21, фіг. 2, 3.
1960. *Grammatodon carinatus* S o w e r b y. - Алиев, с. 93,
табл. 1, фіг. 1.
1960. *Grammatodon carinatus* S o w e r b y. - Муромцева, с. 177,
табл. 2, фіг. 7, 8.
1963. *Grammatodon carinatus* S o w e r b y. - Гаврилишин, с. 80,
табл. 2, фіг. 1-4.
1968. *Grammatodon carinatus* S o w e r b y. - Гаврилишин, с. 111,
табл. 14, фіг. 8-11.
1974. *Grammatodon carinatus* S o w e r b y. - Савчинская, с. 72,
табл. 11, фіг. 4, 5.
1977. *Grammatodon carinatus* S o w e r b y. - Котетишвили, с. 17,
табл. 1, фіг. 4-6.

Матеріал. Більше двадцяти внутрішніх ядер і відбитків черепашок доброї і задовільної збереженості. Кілька зразків представлені обома розкритими стулками. Знаходяться в літотеці ІІТТК АН УРСР, монографічна колекція № 27, зр. РК-139 - РК-154, РК-184, 189, 190.

Опис. Черепашки - в основному маленькі особини, серед яких лише кілька мають довжину понад 20 мм. За обрисами вони різні, але найчастіше нагадують низьку трапецію або паралелограм, рідше вони косоовальні. Черепашки нерівнобічні, сильноопуклі. Маківка видається, зміщена вперед. Задній край майже прямий, скошений і з прямим замковим краєм утворює кут близько 120° . Передній край коротший від заднього, заокруглений, дещо піднятий уверх і з замковим краєм з'єднується під кутом 90° . Нижній край слабковигнутий і відносно прямого замкового краю майже паралельний. Кіль чітко виражений на всій черепашці - від маківки до задньонижнього кута і відмежовує закільчеве поле. Скульптура черепашки представлена численними широкими, помітно розширеними до країв, часто розташованими плоскими ребрами, розділеними вузькими борозенками. До переднього і заднього країв ширина ребер зменшується, тут вони розташовані частіше, а на кількох зразках (особливо на їх передньому краї) виділяються окремі, чіткіше виражені, значно міцніші ребра. Вся поверхня черепашки покрита густими лініями наростання, перетин яких з ребрами утворює канцелягнуту скульптуру. Лігаментна площадка видовжена, низька, покрита шевронами. Ребра несиметричні: передній схил похилий, а задній крутий.

Розміри (мм)

| <u>Зразок</u> | Д | В |
|---------------|------|------|
| РК-153 | 19 | 11,7 |
| РК-145 | 22,2 | 14,6 |

| | | |
|--------|------|------|
| PK-148 | 19 | 11,8 |
| PK-138 | 19,5 | 11,5 |
| PK-150 | 11 | 8 |

Порівняння та зауваження. Від близьких видів *G. carinatus* відрізняється скульптурою черепашки і формою лігаментної площадки. Кримські форми від зразків, описаних з середньоальбських утворень Волино-Поділля і сеноману Донбасу, різняться значно меншими розмірами, чіткіше вираженою скульптурою.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Східно-Воронківська-1, інт. 3061-3068 м, зр. PK-140, 141 (разом з *Inoceramus concentricus* P a r k.); інт. 3107-3116 м, зр. PK-139 (разом з *Noplites dentatus* S o w.); св. Борисівська-2, інт. 4661-4683 м, зр. PK-142-147 (з *Acanthoplates nolani* S e u n e s); св. Борисівська-1, інт. 4882-4884 м, зр. PK-148; св. Тетянівська-8, інт. 4373-4376 м, зр. PK-149 (з *Acanthoplates nolani* S e u n e s, *Nodosoplates caucasica* L u p p., *Leda asarpa* O r b., *Neohibolites aptiensis* K i l i a n); св. Тетянівська-5, інт. 3945-3951 м, зр. PK-150, 151 (з *Inoceramus sulcatus* P a r k., *Namites* sp.) інт. 4406-4412 м, зр. PK-152; св. Західно-Тетянівська-1, інт. 4549-4554 м, зр. PK-153; св. Аврорівська-1, інт. 4602-4607 м, зр. PK-154; св. Каштанівська-3, інт. 2824-2830 м, зр. PK-184 (разом з *In.concentricus* P a r k., *Noplites dentatus* S o w.); св. Східно-Воронківська-1, інт. 3001-3006 м, зр. PK-189 (разом з *Inoceramus anglicus* W o o d s, *In.concentricus* P a r k., *Neohibolites* sp.); св. Тетянівська-4, інт. 4052-4059 м, зр. PK-190 (разом з *Inoceramus anglicus* W o o d s). Верхній апт - верхній альб.

Стратиграфічне і географічне поширення. Нижній апт Грузії, верхній апт - нижній альб Північного Кавказу, альб Гірського Криму, Мангшлаку, Таджикиської депресії, Швейцарії, Бельгії, альб - сеноман Англії, ФРН, Франції, Волино-Поділля, сеноман Донбасу, Поволжя, середній альб Карпат.

Grammatodon securis (L e u m e r i e), 1842

Табл. 3, фіг. 7-11

1842. *Cucullaea securis* L e u m e r i e, с. 6, табл. 7, фіг. 7.
 1844. *Arca securis* O r b i g n y, т. 3, с. 203, табл. 309, фіг. 9-10.
 1861. *Arca securis* O r b i g n y. - Lorient, с. 86, табл. 10, фіг. 8.
 1866. *Arca securis* O r b i g n y. - Pictet et Campiche, сер. 4, с. 443, 469.
 1899. *Grammatodon securis* O r b i g n y. - Woods, с. 45, табл. 7, фіг. 14а, в; 15а-в; табл. 8, фіг. 1-2.
 1924. *Grammatodon securis* O r b i g n y. - Gillet, с. 15.

1926. *Grammatodon securis* L e u m e r i e . - Ренгартен, с. 69.
 1932. *Grammatodon securis* L e u m e r i e . - Мордвилько, с. 18,
 20, табл. 1, фіг. 13, 14; табл. 2, фіг. 11.
 1948. *Grammatodon securis* L e u m e r i e . - Никитина, с. 105,
 табл. 1, фіг. 22.
 1949. *Grammatodon securis* O r b i g n y . - Кокозу́нська, с. 55,
 табл. 4, фіг. 12.
 1960. *Grammatodon securis* L e u m e r i e . - Муромцева, с. 177,
 табл. 2, фіг. 9а, б; 10.
 1977. *Grammatodon securis* L e u m e r i e . - Котетишвили,
 с. 17, табл. 1, фіг. 1.

Матеріал. Три слабко здеформованих, майже цілих і чотири неповних внутрішніх ядра черепашок і 11 ядер переважно лівих ступок. Збереженість задовільна. Літотека ІІТТК АН УРСР, монографічна колекція № 27, зр. РК-155-171, РК-353.

Опис. Черепашки маленьких розмірів, трапецієподібні, видовжені, нерівнобічні, сильноопуклі. Маківки високі, помітно виступають над замковим краєм, зсунуті вперед, загнуті до середини, але не стикаються. Передній край короткий і з прямим замковим утворює майже прямий кут. Нижній край слабко вигнутий, рідше рівний і майже паралельний з замковим. Задній край вищий від переднього, довгий, косо зрізаний. Від маківки до задньонижнього кута проходить чітко виражений кіль, який відмежовує широке слабковигнуте закілеве поле. Скульптура представлена численними тонкими радіальними ребрами, чіткіше вираженими на передньому краї і трохи тоншими і менш виразними на задньому. Усі ребра перетинаються концентричними лініями наростання, утворюючи характерну сітчасту скульптуру.

Розміри (мм)¹

| Зразок | Д | В | Т |
|--------|----|------|------|
| РК-155 | 18 | 12,8 | 11,3 |
| РК-156 | 14 | 10 | 6,5 |

Порівняння та зауваження. Основна відмінна ознака *G. securis* L e u m . від близьких видів - скульптура: різкі радіальні, досить рідко розташовані ребра. Кримські форми характеризуються маленькими розмірами.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Клепининська-1, інт. 2807-2813 м, зр. РК-155 - РК-170 (з *Pseudoglaucosia strombiformis* S c h l o t h ., *Nucula planata* D e s h ., *Leda scapha* O r b ., *Cucullaea glabra* P a r k ., *Astarte cf. gigantea* D e s h .). Верхній барем - нижній апт; св. Тетя-

¹ Черепашки слабко здеформовані.

нівська-9, інт. 4431-4437 м, зр. РК-171, (з *Acanthoplitēs polani* S e u n.). Верхній апт; св. Аврорівська-1, інт. 4602-4607 м, зр. РК-353.

Стратиграфічне і географічне поширення. Верхній барем - нижній альб Північного Кавказу, Грузії, альб Мангیشлаку, Франції, неоком Англії, верхній барем - апт Українських Карпат.

Родина *Glycymeridae* T h i e l e, 1935

Рід *Glycymeris* C o s t a, 1778

Glycymeris sublaevis (S o w e r b y), 1824

Табл. 3, фіг. 12-20

1837. *Pectunculus sublaevis* S o w e r b y, т. 5, с. 492, табл. 472, фіг. 5-6.
1868. *Pectunculus sublaevis* S o w e r b y. - Briart et Cornet, с. 62, табл. 5, фіг. 19, 20.
1883. *Pectunculus sublaevis* S o w e r b y. - Keeping, с. 115, табл. 5, фіг. 9.
1899. *Pectunculus sublaevis* S o w e r b y. - Woods, т. 1, ч. 1, с. 6, 7, табл. 14, фіг. 1-7.
1932. *Pectunculus sublaevis* S o w e r b y. - Мордвілко, с. 25, табл. 2, фіг. 8, 9.
1960. *Glycymeris sublaevis* S o w e r b y. - Муромцева, с. 178, табл. 2, фіг. 11-13.
1963. *Glycymeris sublaevis* S o w e r b y. - Гаврилишин, с. 83, табл. 3, фіг. 1-3.
1968. *Glycymeris sublaevis* S o w e r b y. - Гаврилишин, с. 112, табл. 15, фіг. 1-4.

Матеріал. Сім лівих і п'ять правих стулок доброї та задовільної збереженості. Літотека ІІТТК АН УРСР, монографічна колекція № 27, зразки РК-172-180, РК-187.

Опис. Черепашки маленькі, рівностулкові й рівнобічні, з майже круглими обрисами, трохи витягнуті, сильноопуклі у середній частині. Маківки невисокі, загнуті до середини. Замковий край слабковигнутий; при переході до переднього і заднього країв утворюються заокруглені кути. Нижній край у вигляді широкої дуги поступово переходить в передній і задній. Скульптура черепашки представлена численними радіальними ребрами, які починаються від маківки і дещо ширшають у нижній частині. Міжреберні проміжки дорівнюють ширині ребер або трохи ширші від них. Вся поверхня черепашки покрита концентричними струминками наростання, серед яких періодично трапляються більш різкіші реберця. На перетині цих скульптурних елементів утворюються горбчоподібні потовщення, а в цілому скульптура набуває сітчастого вигляду. На зр. РК-176 добре видно, що ребра й міжреберні проміжки покриті тонюсенькими, густими концентричними струминками. Деякі ядра стулок (зр. РК-177) мають зазублений нижній край.

| Розміри (мм) | | |
|--------------|------|------|
| Зразок | Д | В |
| PK-172 | 26,4 | 18,7 |
| PK-174 | 15 | 13 |
| PK-173 | 17,6 | 15,2 |
| PK-176 | 15,2 | 12,9 |
| PK-178 | 14,5 | 12 |
| PK-177 | 9,5 | 6,8 |
| PK-180 | 11,5 | 9,6 |

Порівняння та зауваження. Кримські зразки аналогічні усім формам, наведеним у синоніміці. Однак від екземплярів, описаних В.І.Гаврилишиним [28, 29] з Волино-Поділля, різняться меншими розмірами, тоншими ребрами і чіткіше вираженою сітчастою скульптурою. Формою же черепашки, меншою висотою і більш вираженою приплюсненістю описаний вид відрізняється від близького виду *Glycymeris umbonatus* S o w.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Північний Крим, св.Борисівська-2, інт. 4661-4666 м, зр. PK-172 (з *Leda scarpa* O r b., *Acanthohoplites nolani* S e u n, A. c. sp.); св. Борисівська-1, інт. 4882-4884 м, зр. PK-173 (з *Acanthohoplites* cf. *nolani* S e - u n e s, *Aucellina caucasica* B u c h); св. Аврорівська-1, інт.4549-4555 м, зр. PK-174 (з *Protocardia sphaeroides* F o r b e s); св. Тетянівська-8, інт. 4402-4405 м, зр. PK-175, інт. 4398-4402 м, зр. PK-178, 179 (з *Acanthohoplites* sp.); св. Тетянівська-4, інт. 4309-4313 м, зр. PK-176; св. Передова-1, інт. 3280-3286 м, зр. PK-180; св. Первомайська-1, інт. 4495-4502 м, зр. PK-187.Верхній апт.

Стратиграфічне і географічне поширення. Верхній апт і нижній альб Північного Кавказу, альб Англії, Франції, середній альб заходу України і Татр, сеноман Поволжя і ФРН.

Р я д *Anisomyaria*
Надродина *Pteriacea*

Родина *Monotidae* F i s c h e r , 1887

Рід *Oxytoma* M e e k , 1864

Oxytoma pectinata S o w e r b y , 1836

Табл. 3, фіг. 21, 22

1836. *Avicula pectinata* S o w e r b y , т. 4, с. 128, 338, табл. 14, фіг. 3.

1869. *Avicula pectinata* S o w e r b y . - Pictet et Campiche, сер. 5, с. 70, с. 59, табл. 8, фіг. 8-14.

1904-1913. *Pteria (Oxytoma) pectinata* S o w e r b y . - Woods, с. 59, табл. 8, фіг. 8-14.

1959. *Pteria pectinata* S o w e r b y . - Иванова, с. 229, табл. 4, фіг. 3.

1960. *Oxytoma pectinata* S o w e r b y. - Муромцева, с. 179, табл. 3, fig. 5 - 6 (за Г.Вудсом).

1971. *Oxytoma pectinata* (S o w e r b y). - Иванова, с. 19, табл. 1, fig. 11, 12.

1977. *Oxytoma pectinata* (S o w e r b y). - Собоцкий, с. 32, табл. 2, fig. 7-8.

Матеріал. Два маленьких повних внутрішніх ядра лівих стулок. Збереженість добра. Літотека ІІТТК АН УРСР, монографічна колекція № 27, зр. РК-371; РК-372, РК-730, РК-731.

Опис. Черепашка невеликих розмірів (довжина 6, 5, висота 5 мм), з косо-овальними обрисами, різко нерівнобічна, скошена, трохи витягнута в задньонижньому напрямку, слабкоопукла, найбільша опуклість у середній частині. Маківка гостра, зміщена до переднього краю, мало виступає над замковим краєм. Переднє вушко мале, заднє більше, трикутної форми. Передній і задній краї плавно заокруглені, поступово переходять в нижній слабковигнутий.

Поверхня зр. РК-372 покрита тонесенькими рівними головними й вставними радіальними ребрами. На нижньому краї їх нараховується 16, з них 10 - головних: вони починаються від маківки, а решта вставні й починаються дещо нижче, на різних рівнях. За шириною головні й вставні ребра однакові. Міжреберні проміжки широкі, плоскі. В окремих проміжках спостерігаються тонесенькі струмчасті радіальні реберця, які починаються у нижній половині черепашки.

Скульптура меншого екземпляра зр. РК-371 (довжина 4, висота 4 мм) представлена густіше розташованими радіальними (інколи ніби здвоєними) ребрами. Крім того, особливо в передній частині ядра лівої стулки, наявні переривчасті концентричні лінії наростання, з яких лише дві простежуються від переднього до заднього краю.

Порівняння та зауваження. Наші зразки за характерними ознаками дуже подібні до форм, описаних і зображених авторами, наведеними у синоніміці. Менший зразок особливо подібний до форми, описаної Г.Вудсом з Південної Англії.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Тетянівська-4, інт. 4052-4059 м, зр. РК-371 (з *Kosmatella agassiziana* (P i c t e t), *Variamussium alpinum* (O r b i g n y), *Inoceramus anglicus* W o o d s, *Graemmatodon carinatus* S o w., *In. concentricus* P a r k., *Flicatula gurgitis* P i c t. et R o u x.); св. Аврорівська-1, інт. 4586-4591 м, зр. РК-372 (з *Acanthohoplites polani* S e u n e s, *Nodosohoplites caucasica* L u r p., *Flicatula carteroniana* O r b.). Верхній апт - середній альб; Північне Причорномор'я, св. Великоклинівська-21, інт. 2083-2086 м, зр. РК-730 і РК-731.

Стратиграфічне і географічне поширення. Нижній альб Північного Кавказу, Південної Англії, апт Швейцарії.

Родина Aucellidae F i s c h e r, 1887

Рід Aucellina P o m p r e s k y, 1901

Aucellina aptiensis (O r b i g n y), 1850

Табл. 4, фіг. 1,2,5-8,27

1850. *Avicula aptiensis* O r b i g n y, с. 119, табл. 128,
1901. *Aucellina aptiensis* O r b i g n y. - Pompreckj, с. 382,
табл. 16, фіг. 1-3 (не фіг. 4, 5).
1907. *Aucellina aptiensis* O r b i g n y. - Pavlow, с. 87,
табл. 6, лише фіг. 29.
1908. *Aucellina aptiensis* O r b i g n y. - Соколов, с. 70,
табл. 5, рис. 9-11.
1923. *Aucellina aptiensis* O r b i g n y. - Sokolov, с. 306,
табл. 16, фіг. 3-6.
1926. *Aucellina aptiensis* O r b i g n y. - Ренгартен, с. 44.
1948. *Aucellina aptiensis* O r b i g n y. - Эристави, с. 102,
рис. 1.
1949. *Aucellina aptiensis* O r b i g n y. - Мордвилко, с. 150,
табл. 23, фіг. 2а, в, с.
1955. *Aucellina aptiensis* O r b i g n y. - Эристави, с. 14.
1957. *Aucellina aptiensis* O r b i g n y. - Эристави, с. 40.
1960. *Aucellina aptiensis* O r b i g n y. - Муромцева, с. 180,
табл. 3, фіг. 7, 8.
1964. *Aucellina aptiensis* O r b i g n y. - Котетишвили, с. 38,
табл. 1, фіг. 1-4.
1965. *Aucellina aptiensis* O r b i g n y. - Верещагин и Тере-
хова, с. 30, табл. 14, фіг. 6, 8 і 9.
1971. *Aucellina aptiensis* O r b i g n y. - Иванова, с. 31,
табл. 4, фіг. 9.
1977. *Aucellina aptiensis* O r b i g n y. - Котетишвили, с. 18,
табл. 1, фіг. 7.

Матеріал. П'ять внутрішніх ядер задовільної збереженості. Літо-
тека ІІТТК АН УРСР, монографічна колекція № 27, зр. РК-317, 317 а,
316, 311 і 314, 341.

Опис. Черепашки маленьких і середніх розмірів, з кутасто-заок-
ругленими обрисами, нерівностулкові, майже рівнобічні. Ліва стулка
рівномірно сильноопукла. Маківка невелика, знаходиться посередині
замкового краю, загострена й загнута до середини. Ліві стулки бува-
ють близькими до рівнобічної (зр. РК-316, 317) або значно скошені.
(зр. РК-311). Передній і задній краї заокруглені. Нижній край у рів-
нобічних форм так само заокруглений, а у скошених форм нижньозадній
кут відтягнутий. Права стулка слабкоопукла або майже плоска, з круг-
лими обрисами, малю, зсунутою назад маківкою і глибоким бісусним
вирізом. Скульптура представлена досить слабкими концентричними
струминками, які перетинаються з тонкими радіальними ребрами, утво-
рюючи характерну для виду дрібну сітчасту скульптуру, особливо доб-
ре виражену на фрагментарних залишках черепашки.

Розміри (мм)

| <u>Зразок</u> | Д | В |
|---------------|------|----|
| PK-317 | 23,5 | 25 |
| PK-316 | 8,8 | 9 |

Порівняння та зауваження. Чітко виражені характерні видові ознаки - майже кругла й рівнобічна черепашка, дрібна сітчаста скульптура - відрізняють *A. artiensis* O r b. від інших видів. Форми, наведені О.П.Павловим [226, табл. 6, фіг. 30; 31 а-с і 32 а-с] з сеноманських пісковиків, відслонених в середній течії р.Дністер (р-н с. Багінци), очевидно, є представниками іншого виду. Неодноразові спроби відшукати тут *A. artiensis* O r b. поки що не увінчалися успіхом.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Клепининська-І, інт. 2462-2469 м; зр. PK-317 (з *A. saucasica* В u c h., *Eurhylloceras velleae* М i c h., *Acanthophrates* зр., *Modosophrates saucasica* L u r p. та ін.); інт. 2432-2440 м, зр. PK-316; св. Борисівська-І, інт. 4882-4884 м, зр. PK-311 (з *Acanthophrates* cf. *nolani* S e u n e s, *Ac.* зр., *Glycymeris sublaevis* S o w., *Grammatodon securis* L e y m.); св. Аврорівська-І, інт. 4549-4555 м, зр. PK-311 (з *Nucula pectinata* S o w.). Верхній апт.

Стратиграфічне і географічне поширення. Верхній апт - нижній альб Копетдагу, Північного Кавказу, Західної Грузії, Мангизлаку. Апт і альб Франції, Північної Європи, барем - нижній альб Північного Сходу СРСР, верхній апт Саратовського і Астраханського Поволжя.

Aucellina saucasica В u c h, 1851

Табл. 4, фіг. 3,4,10,12,15

1851. *Aucellina saucasica* В u c h in Abich, с. 31, табл. 2, фіг. 1.
 1897. *Aucellina saucasica* В u c h. - Каракаш, с. 57, табл. 7, рис. 10, не рис. 6, 7.
 1901. *Aucellina saucasica* В u c h. - Помреску, с. 358.
 1907. *Aucellina saucasica* В u c h. - Pavlow, с. 87, табл. 6, фіг. 22, 23.
 1908. *Aucellina saucasica* В u c h. - с. 70, табл. 5, фіг. 1-5.
 1923. *Aucellina saucasica* В u c h. - Sokolov, с. 304.
 1926. *Aucellina saucasica* В u c h. - Ренгартен, с. 44.
 1948. *Aucellina saucasica* В u c h. - Эристави, с. 103, рис. 4.
 1949. *Aucellina saucasica* В u c h. - Мордвилко, с. 149, табл. 33, фіг. 1а, в, с.
 1955. *Aucellina saucasica* В u c h. - Эристави, с. 15.
 1957. *Aucellina saucasica* В u c h. - Эристави, с. 41, табл. 1, рис. 4.
 1960. *Aucellina saucasica* В u c h. - Муромцева, с. 180, табл. 3, фіг. 9а, б; 10а, б; 11.
 1964. *Aucellina saucasica* В u c h. - Котетишвили, с. 40, табл. 1, фіг. 5, 7.

Матеріал. Понад 15 ядер і відбитків доброї або задовільної збереженості. Окремі зразки представлені обома стулками. Літотека ІІТТК АН УРСР, монографічна колекція № 27, зразки² РК-308^ж, З12^ж, З15, З17^ж, З18^ж, РК-798, 799, 810.

Опис. Черепашки малих і середніх розмірів, з косо-овальними обрисами, нерівностулкові й нерівнобічні, витягнуті у висоту. Ліва стулка сильнопукла, з найбільшою опуклістю у передній та примаківковій частинах, звідки поступово спадає до заднього краю, і там вона майже плоска. Її маківка дзюбоподібна, висока, загнута до середини і трохи підкручена назад, нависає над правою стулкою. Права стулка менша від лівої, слабкоопукла або майже плоска, з овально-круглими обрисами. Маківка правої стулки маленька, мало виступає над замковим краєм, дещо відсунута від переднього краю. Переднє вушко вузьке, дуже видовжене, тупозаокруглене, заднє - мале, коротке, трикутної форми. Передній край черепашки дугоподібний, поступово переходить у заокруглений нижній. Задній рівний, косовісичений і при переході до нижнього утворює тупий кут. Скульптура складена грубими концентричними, нерівномірно розташованими ребрами, які перетинаються з численними тоненькими радіальними ребрами. Поверхня між грубими концентричними ребрами покрита тонесенькими концентричними лініями наростання. Особливо добре концентрична струмчатість виражена на зр. РК-З12а, який представлений відбитком лівої стулки. На перетині концентричних і радіальних ребер утворюється характерна сітчаста скульптура, яка збереглася лише на кількох зразках (РК-З17а, РК-308а).

Розміри (мм)

| <u>Зразок</u> | <u>Д</u> | <u>В</u> |
|----------------|----------|----------|
| РК-З17а (л.с.) | 16 | 24 |
| РК-З12а (л.с.) | 16,5 | 23,4 |
| РК-З18а (п.с.) | 25 | 29 |
| РК-308б (п.с.) | 19 | 23 |

Порівняння та зауваження. Усталені родові ознаки, якими наділений вид *Aucellina caucasica* В и с н, вигідно виділяють його серед близьких видів *A. anthulsi* Ра w. і *A. stuckenbergeri* Ра w.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Східно-Воронківська-1, інт. 3483-3490 м, зр. РК-308а, б (з *Acanthohoplites* sp.); св. Передова-1, інт. 3235-3242 м, зр. З10 а - г; інт. 3270-3275 м, зр. З12 а - г (з *Acanthohoplites* sp.); св. Клепи-

² Відзначені зірочкою номери представлені в колекції кількома зразками.

нинська-1, інт. 2462-2469 м, зр. РК-315; РК-317 а-д; зр. РК-318 а,б (з *Aucellina aptiensis* O r b., *Acanthohoplites* cf. *nolani* S e u n., *A.* sp., *Nodosohoplites caucasicus* L u p p., *Neohoplites wollemani* S t o l l., *Ptychoceras* sp., *Hurasanthohoplites* sp.). Верхній апт; св. Максимівська-1, інт. 4738-4745 м, зр. РК-799 (з *Neohoplites* cf. *aptiensis* K i l., *Ptychoceras* sp.); інт. 4611 - 4618 м, зр. РК-798 (з *Hurasanthohoplites* sp.). Верхній апт; св. Новоіванівська-1, інт. 4026 - 4034 м, зр. РК-810 (з *Mucula pectinata* S o w.). Верхній апт - нижній альб.

Стратиграфічне і географічне поширення. Верхній альб Північно-го Кавказу, Грузії, Мангیشлаку, Копетдагу, Таджикиської депресії, апт і альб Франції, нижній альб Швейцарії.

Aucellina anadygensis V e r e s h a g i n, 1965

Табл. 4, фіг. 11, 13, 14

1965. *Aucellina anadygensis* sp. nov. В е р е щ а г и н, с. 29, табл. 14, фіг. 4 і 5.

Матеріал. Два внутрішніх ядра правої і лівої стулк з залишками черепашки та їх відбитки. Збереженість задовільна й добра. Літотека ІІІТК АН УРСР, монографічна колекція № 27, зр. РК-308 в, г; РК-309, 309 а.

Опис. Черепашка середніх розмірів, овальних обрисів, нерівностулкова й нерівнобічна, з висотою, більшою від довжини. Ліва стулка дуже опукла, з високою дзюбоподібною загнутю до середини і вперед маківкою. Права стулка менш опукла. Її маківка маленька, гостра, мало виступає над замковим краєм, слабо загнута до середини, трохи віддалена від переднього боку. Заднє вушко видовжене, тупо-заокругленої трикутної форми. Переднє вушко мале, трикутне. Передній і задній краї заокруглені, з поступовим переходом між собою, задній майже прямий, а замковий - прямий і короткий.

Скульптура представлена слабковираженими, дуже плоскими концентричними складками (до десяти на правій стулці), покритими такої самої конфігурації численними струминкоподібними лініями наростання; останні пересікаються з тоненькими радіальними реберцями, утворюючи сітчасту скульптуру, чіткіше виражену на черепашці.

Розміри (мм)

| | | |
|---------------|------|----|
| <u>Зразок</u> | Д | В |
| РК-308 в | 25,5 | 35 |

Порівняння та зауваження. Автор виду при його описі не згадував про наявність в його зразках такого скульптурного елемента, як

концентричні складки, хоч вони є на зображенні правої стулки [24, табл. 14, фіг. 57.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Східно-Воронківська-1, інт. 3483-3490 м, зр. РК-308 в, г; 309, 309 а (з *Aucellina saucavica* В у с н, *Acanthophrates* sp.). Верхній апт.

Стратиграфічне і географічне поширення. Нерозчленовані барем-нижньоальбські утворення басейну р. Майн (Північний Схід СРСР).

Aucellina gryphaeoides S o w e r b y, 1836

Табл. 4, фіг. 9,16,17,19-23,25; табл. 5, фіг. 1; табл. 8, фіг. 1

1836. *Aucellina gryphaeoides* S o w e r b y, с. 335, табл. 10, фіг. 3.

1901. *Aucellina gryphaeoides* S o w e r b y. - Ромбеску, с. 354, табл. 36, фіг. 6-9 (??).

1905. *Aucellina gryphaeoides* S o w e r b y. - Woods, с. 72, табл. 10, фіг. 6-13.

1907. *Aucellina gryphaeoides* S o w e r b y. - Pavlow, с. 88, табл. 6, фіг. 33-37.

1908. *Aucellina gryphaeoides* S o w e r b y. - Соколов, с. 76.

1926. *Aucellina gryphaeoides* S o w e r b y. - Ренгартен, с. 45.

1940. *Aucellina gryphaeoides* S o w e r b y. - Эристави, с. 106, рис. 8, 9.

1949. *Aucellina gryphaeoides* S o w e r b y. - Мордвилко, с. 150, табл. 33, фіг. 5, 6а, в, с.

1952. *Aucellina gryphaeoides* S o w e r b y. - Димитрова, с. 315, табл. 1, фіг. 4.

1960. *Aucellina gryphaeoides* S o w e r b y. - Муромцева, с. 180, табл. 3, фіг. 12а, б; 13; 14а, б; 15 і 16.

1966. *Aucellina gryphaeoides* S o w e r b y. - Filipescu și Gri-gorescu, с. 419, табл. 3, фіг. 13-21.

1969. *Aucellina gryphaeoides* S o w e r b y. - Mitiu, с. 503, табл. 2, фіг. 4-10.

1977. *Aucellina gryphaeoides* S o w e r b y. - Котетишвили, с. 18, табл. 1, фіг. 8.

Матеріал. У нашій колекції знаходяться численні зразки цього виду, представлені лівими й правими, рідше обома розгорнутими стулками. Вони зібрані на всій території Рівнинного Криму і Північного Причорномор'я. Збереженість в основному добра і задовільна. Літотека ІІТТК АН УРСР, монографічна колекція № 27, зр. РК-276 - РК-305. У багатьох випадках виявлено масове скупчення черепашок цього виду, і зрідка він породотворчий (зр. РК-276).

Опис. Черепашки маленьких розмірів, косо-овальних обрисів, нерівнобічні й нерівностулкові. Ліва стулка вища, видоужена у висоту, дуже опукла, з високою й вузькою маківкою, загнутаю до середини й підкрученою назад. Права стулка з майже круглими обрисами, слабоопукла. Її маківка маленька, гостра, трохи закручена до середини, розташована майже посередині замка і над ним майже не виступає. За-

дне вушко маленьке, трикутної форми, переднє виражене дещо менше. Скульптура представлена грубими концентричними зморшками, між якими знаходяться тонші, також нерівномірно розташовані концентричні ребра, а на окремих екземплярах, крім того, спостерігається тонесенька концентрична струмчастість. Значно менше на кримських зразках виражені ледь помітні струмчасті радіальні реберця. На деяких екземплярах лівих стулок є кілеподібний перегин, який простягається від маківки до задньонижнього кута. У таких зразках від цього перегину всі елементи концентричної скульптури різкіше загинаються догори і йдуть майже паралельно задньому краю. Передній і задній краї заокруглені, з поступовим переходом між собою, задній слабковигуклий, при переході до нижнього утворює заокруглений кут близько 90° . Замковий край прямий, порівняно короткий.

Розміри (мм)

| <u>Зразок</u> | <u>Д</u> | <u>В</u> |
|----------------|----------|----------|
| PK-287 (л.с.) | 12 | 18 |
| PK-285 (л.с.) | 13 | 19 |
| PK-284 (п.с.) | 8,6 | 7,4 |
| PK-292в (л.с.) | 12 | 16,4 |
| PK-292а (л.с.) | 9 | 14 |
| PK-291 (п.с.) | 20 | 17,6 |

Порівняння і зауваження. Усі кримські зразки мають такі самі характерні риси, що й голотип та решта екземплярів, описаних авторами, які наведені у синоніміці. Зазначимо, що масові скупчення *Aucellina gryphaeoides* S o w. у Рівнинному Криму й Північному Причорномор'ї характерні для верхів верхнього альбу.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Західно-Тетянівська, інт. 3915-3917 м, зр. PK-276; інт. 3926 - 3928 м, зр. PK-281 а; інт. 3657-3665 м, зр. PK-284 а-д; інт. 3649-3657 м, зр. PK-299 а-в; св. Первомайська-1, інт. 3741-3748 м, зр. PK-277; св.Тетянівська-6, інт.3777-3781 м, зр. PK-278 а; 279 а; 283 а; інт. 3793-3797 м, зр. PK-280а; інт. 3781-3784 м; зр. PK-282 а, б; св. Східно-Воронківська-1, інт. 2827-2835 м, зр. PK-285 а-д; 291; інт. 2788-2793 м; зр. PK-286 а-д; PK-292 а-в; інт. 2100-2105 м, зр. PK-287, а; інт. 2639-2646 м, зр. PK-290 а-д; інт. 2639-2646 м, зр. PK-295 а-д; інт. 2638-2639 м, зр. PK-298 а-г; інт. 2756-2760 м, зр. PK-302; інт. 2467-2474 м, зр. PK-304 а-г; св. Борисівська-3, інт. 3964-3969 м, зр. PK-289; інт. 4108-4109 м, зр. PK-293; св. Східно-Каштанівська, інт. 2619-2620 м, зр. PK-294 а-д; інт. 2603-2604 м, зр. PK-296 а-д; інт. 2727-2728 м, зр. PK-297 а; св. Рельєвська-2, інт. 3526-3533 м, зр. PK-300 а-д; інт. 3533-3540 м, зр. PK-301 а; св. Передова-1, інт. 2903-2910 м, зр. PK-303; св. Ільїнська-1, інт.

3689-3693 м, зр. РК-305 а-в; св. Новоіванівська-1, інт. 3629-3635 м, зр. РК-811 (у масових кількостях). Верхній альб - нижній сеноман.

Стратиграфічне і географічне поширення. Верхній альб і нижній сеноман Північного Кавказу, Грузії, Мангизлаку, Копетдагу, Румунських і Українських Карпат, Мізійської плати, Франції, Швейцарії, Південної Англії, Східно-Європейської платформи.

Надродина Pinnacea

Родина Bakewellidae King, 1850

Під родина Bakewellinae King, 1850

Рід Gervillia De France, 1820

Gervillia forbesiana Orbigny, 1843

Табл. 4, Фіг. 18

1826. Gervillia solenoides Sowerby, т. 6, с. 14, табл. 9, Фіг. 1-3 (не Фіг. 4).

1843. Gervillia forbesiana Orbigny, т. 3, с. 486, табл. 396, Фіг. 5, 6.

1905. Gervillia forbesiana Orbigny. - Woods, т. 2, ч. 2, с. 85, табл. 11, Фіг. 26, 27; табл. 12, Фіг. 1-5.

1977. Gervillia forbesiana Orbigny. - Котетішвили, с. 19, табл. 1, Фіг. 14.

Матеріал. Одне неповне (без примаківкової частини) ядро правої стулки. Збереженість задовільна. Літотека ІІТТК АН УРСР, монографічна колекція № 27, зр. РК-338.

Опис. Черепашка середніх розмірів, сильно видовжена, шаблеподібна, розширена у бік переднього краю, слабкоопукла. Верхній край - рівний, довгий і майже паралельний ледь прогнутому нижньому, задній - короткий, рівновідсічений, замковий - довгий, прямий. На лівій стулці нашого зразка у верхньопередній частині спостерігається слабеньке розширення, яке, очевидно, було заднім початком вухка. В цілому ядро гладке, лише в передній частині на ньому видно кілька слабеньких неправильних ліній наростання. Довжина зр. РК-338 36,5, товщина 2,2 - 2,3 мм.

Порівняння та зауваження. На підставі своєрідної сильно видовженої черепашки, характерних шаблеподібних обрисів (навіть при не повній збереженості) ми впевнено відносимо кримський зразок до Gervillia forbesiana Orbigny. Завдяки цим рисам він вигідно виділяється серед представників цього роду.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Тетянівська-8, інт. 4423-4431 м, зр. РК-338 (з Gervillia extenuata Fischw.). Верхній апт.

Стратиграфічне і географічне поширення. Альб Франції і Англії, нижній альб Грузії.

Gervillia extenuata E i c h w a l d, 1846

Табл. 4, фіг. 24, 26

1846. *Gervillia extenuata* E i c h w a l d, т. 2, с. 526, табл. 22, фіг. 12.
1897. *Gervillia extenuata* E i c h w a l d, - Каракаш, с. 52, табл. 1, фіг. 13.
1926. *Gervillia extenuata* E i c h w a l d. - Ренгартен, с. 46.
1949. *Gervillia extenuata* E i c h w a l d. - Мордвілко, с. 153, табл. 33, фіг. 7, 8.
1960. *Gervillia extenuata* E i c h w a l d. - Муромцева, с. 183, табл. 6, фіг. 1а, б; 2.

Матеріал. Три неповних ядра правих стулок і кілька уламків середньої збереженості. Літотека ІІТТК АН УРСР, монографічна колекція № 27, зр. РК-339, а; 340 а.

Опис. Черепашка великих розмірів, сильно видовжена, нерівнобічна, з розширеною і сплющеною задньонижньою частиною, дещо звуженою у примаківковій частині. Верхній край довгий, майже прямий, слабо-ввігнутий, нижній - довгий, вигнутий.

На ядрі молодій особини скульптура представлена густими дрібно-ненькими струминками наростання. На ядрах більших особин лінії наростання неоднакові, розташовані неправильно.

Порівняння та зауваження. За характерними ознаками навіть не цілком збережені кримські зразки ми, хоч дещо умовно, відносимо до виду *Gervillia extenuata* E i c h w.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Клепининська-1, інт. 2807-2813 м, зр. РК-339, а (з *Grammatodon securis* L e y m, *Nucula planata* D e s h., *Corbula striatula* S o w., *Protocardia sphaeroidea* F o r b.); св. Тетянівська-8, інт. 4423-4431 м, зр. РК-340, а (з *Acanthophrates* sp.). Верхній барем - верхній апт.

Стратиграфічне і географічне поширення. Готерів - нижній альб Північного Кавказу й Мангшлаку.

Родина *Inoceramidae* H e i n z, 1932

Рід *Inoceramus* S o w e r b y i n P a r k i n s o n, 1818

Inoceramus concentricus P a r k i n s o n, 1819

Табл. 5, фіг. 2, 4-13

1819. *Inoceramus concentricus* P a r k i n s o n, ч. 5, с. 58, табл. 1, фіг. 4.

1821. *Inoceramus concentricus* P a r k i n s o n . - Sowerby,
с. 183, табл. 305, фіг. 1-5.
1822. *Inoceramus concentricus* P a r k i n s o n . - Mantell,
с. 95, табл. 19, фіг. 15, 19.
1846. *Inoceramus concentricus* P a r k i n s o n . - Orbigny,
т. 3, с. 506, табл. 404.
1865. *Inoceramus aucella* T r a u t s c h o l d , с. 4, табл. 1,
фіг. 2, 3.
1866. *Inoceramus concentricus* P a r k i n s o n . - Goldfuss,
табл. 9, фіг. 8 а - с.
1869. *Inoceramus concentricus* P a r k i n s o n . - Pictet et
Campiche, с. 107.
1872. *Inoceramus concentricus* P a r k i n s o n . - Синцов,
с. 19, табл. 2, фіг. 1.
1877. *Inoceramus concentricus* P a r k i n s o n . - Schlüter,
с. 225.
1896. *Inoceramus concentricus* P a r k i n s o n . - Каракаш,
с. 54, табл. 7, фіг. 9.
1910. *Inoceramus concentricus* P a r k i n s o n . - Woods, т. 2,
с. 265, табл. 45, фіг. 11; табл. 46, фіг. 1-10; табл. 47, фіг. 1, 2.
1926. *Inoceramus concentricus* P a r k i n s o n . - Ренгартен,
с. 47.
1930. *Inoceramus concentricus* P a r k i n s o n . - Passendor-
fer, с. 424.
1949. *Inoceramus concentricus* P a r k i n s o n . - Мордвилко,
с. 151, табл. 34, фіг. 5; табл. 35, фіг. 3.
1955. *Inoceramus concentricus* P a r k i n s o n . - Коцюбин-
ський, с. 46, табл. 1, фіг. 1-7.
1960. *Inoceramus concentricus* P a r k i n s o n . - Муромцева,
с. 184, табл. 7, фіг. 5; 6 а, б.
1960. *Inoceramus concentricus* P a r k i n s o n . - Pauša și
Patruilis, с. 90, табл. 2, фіг. 15.
1962. *Inoceramus concentricus* P a r k i n s o n . - Савельев,
с. 235, табл. 7, фіг. 3-7; табл. 8, фіг. 1, 2.
1965. *Inoceramus concentricus* P a r k i n s o n . - Верещагин,
Терехова, с. 32, табл. 16, фіг. 4а - б; табл. 17, фіг. 1 а-в.
1966. *Inoceramus concentricus* P a r k i n s o n . - Filipescu
și Grigorescu, с. 419, табл. 5, фіг. 40.
1969. *Inoceramus concentricus* P a r k i n s o n . - Mutiu,
с. 504, табл. 1, фіг. 1-8.
1971. *Inoceramus concentricus* P a r k i n s o n . - Иванова,
с. 36, табл. 6, фіг. 4.
1971. *Inoceramus concentricus* P a r k i n s o n . - Чернов,
Янин, с. 70, табл. 1, фіг. 1 а, б.
1972. *Inoceramus concentricus* P a r k i n s o n . - Сапожников,
с. 138, табл. 1, фіг. 2 а-в; 3 а-в.
1974. *Inoceramus concentricus* P a r k i n s o n . - Димитрова,
с. 65, табл. 34, фіг. 1, 2.
1977. *Inoceramus concentricus* P a r k i n s o n . - Vašíček,
с. 58, табл. 1, фіг. 4.
1977. *Inoceramus concentricus* P a r k i n s o n . - Котетишви-
ли, с. 21, табл. 2, фіг. 6-9; табл. 3.

Матеріал. Понад сорок екземплярів, представлених внутрішніми ядрами лівих і правих стулок, а також окремими черепашками доброї та задовільної збереженості. Літотека ІПТТК АН УРСР, колекція №27, зр. РК-211-245, 247, 248, 273, 307, 319а-г; 313 а-г; РК-502, РК-804, 807.

Опис. Черепашки маленьких і середніх розмірів (від 10 до 40 мм) з грушеподібними обрисами, різностулкові, висота їх вища від

довжини. Апікальний кут 75° . Ліва стулка сильноопукла, з навислом над правою стулкою вузькою клиноподібною маківкою, загнута до середини і вперед. Права стулка менше видовжена і слабкішеопукла. Її маківка ширша, небагато виступає над замком і майже не загнута до середини. Передній і задній краї близькі до прямих або мають невелику опуклість, плавно переходять у сильно вигнутий нижній край. Замковий край прямий, короткий. Скульптура представлена порівняно грубими, нерівномірно розташованими концентричними ребрами, в проміжках між якими (на окремих екземплярах) спостерігаються тоненькі кільця наростання. Ребра у примаківковій частині густі й дрібні, з гострими гребенями, до нижнього краю ширшають і при цьому розташовуються щораз рідше, а їх гребені заокруглюються. Ребра мають асиметричні схили - верхній похилий, нижній крутий. У частини екземплярів, особливо в нижній частині черепашки, ребра часто роздвоюються або набувають характеру складок; інколи є додаткові ребра. У кількох форм скульптура розвинена слабо й складається з окремих рідко розставлених і зглажених ребер.

| Розміри (мм) | | | |
|--------------|------|------|------------------|
| Зразок | Д | В | α° |
| PK-228 | 28 | 38 | 75 |
| PK-218 | 10,7 | 15,3 | 75 |
| PK-220 | 10,5 | 14,0 | 77 |
| PK-242 | 21 | 27 | 70 |
| PK-222 | 13 | 19 | 73 |
| PK-229 | 21 | 25,5 | 76 |
| PK-233 | - | 35,5 | 75 |
| PK-219 | 16 | 25,5 | 78 |

Порівняння та зауваження. Кримські форми за характерними для виду розпізнавальними ознаками аналогічні зразкам, наведеним у синоніміці, однак від частини з них різняться дещо меншими розмірами. Це пояснюється індивідуальним розвитком особини за певних умов навколишнього середовища. Навіть не зовсім добра збереженість карпатського зразка, який наводять М.Філіпеску й Д.Григореску [185], дає нам можливість зазначити, що деякі невеликі наші зразки (PK-248; В-15, Д-11; PK-232, В-10, Д-8) мають таку саму зморшкувату скульптуру, як і екземпляр з Румунських Карпат. Ця зморшкуватість, ймовірно, викликана деформацією зразків у процесі літогенезу.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Тетянівська-5, інт. 3945-3951 м, зр. PK-211, 212, 213 (з *Mortoniceras* sp., *Neohibolites stylioides* R e n g., *Grammatodon carinatus* S o w.); інт. 3892-3896 м, зр. PK-231 і PK-395 (з *Cirsocerithium subspinosum* D e s h.); інт. 3915-3918 м, зр. PK-247 (з *Inoceramus sulcatus* P a r k.); св. Тетянівська-4, інт. 4117-4120 м,

зр. PK-214, PK-218 (з *Hoplites dentatus* S o w ., *Neohibolites minimus* L i s t. та ін.); інт. 4052-4059 м, зр. PK-235, 236, 239, 240, 245 (з *Plicatula gurgitis* P i c t. et R o u x, *Inoceramus anglicus* W o o d s, *Puzosia mayoriana* O r b., *Anisoceras* sp., *Hamites* sp.); св. Ільїнська-1, інт. 3647-3651 м, зр. PK-215; інт. 3777-3781 м, зр. PK-222; інт. 3693-3697 м; зр. PK-227; інт. 3639-3643 м, зр. PK-246; св. Каштанівська-3, інт. 2851-2861 м, PK-216 (з *Hoplites* sp., *Neohibolites* sp.); св. Донузалівська-1, інт. 2208-2211 м, зр. PK-217; св. Передова-1, інт. 2811-2816 м, зр. PK-219 (з *Plicatula gurgitis* P i c t. et R o u x, *Mortoniceras* sp., *Inoceramus sulcatus* P a r k.); інт. 2903-2910 м, зр. PK-223, 224, 225; інт. 2840-2846 м, зр. PK-230; св. Східно-Воронківська-1, інт. 3153-3161 м, зр. PK-220, 221 (з *Hoplites dentatus* S o w., *Neohibolites minimus* L i s t. та ін.); інт. 3055-3061 м, зр. PK-233, 234 (з *Hoplites* cf. *dentatus* S o w.); інт. 3001-3006 м, зр. PK-237, 238; св. Західно-Тетянівська-1, інт. 4116-4117 м, зр. PK-226; св. Клепінинська-1, інт. 2106-2112 м, зр. 228, 229 (з *Anahoplites praecox* S o w., *Kossmatella agassiziana* (P i c t.), *Neohibolites minimus* L i s t.); інт. 2276-2285 м, зр. PK-273; інт. 2000-2006 м, зр. PK-502; св. Крестьянівська-1, інт. 3363-3367 м, зр. PK-241, 242, 270, 271 (з *Hoplites dentatus* S o w., *Inoceramus anglicus* W o o d s та ін.); інт. 3772-3781 м, зр. PK-262; св. Тетянівська-7, інт. 3866-3869 м, зр. PK-248; св. Новоіванівська-1, інт. 3847 - 3852, зр. PK-804 (з *In. sulcatus* (P a r k), *Variamussium ninae* Kar., *Hysterocheras* cf. *orbigny* (S p a t h.); інт. 3978 - 3985 м, зр. PK-807. Середній - верхній альб.

Стратиграфічне і географічне поширення. Середній і верхній альб Франції, Північного Кавказу, Криму, Поволжя, Мангішлаку, Туркменії, Грузії, Болгарії, Румунських Карпат, Мізійської плити, соймульська світа (верхи верхнього альбу) Українських Карпат, льготські верстви (верхній альб) Чехословацьких Карпат, альб - сеноман Англії.

Inoceramus subsulcatus W i l t s h i r e, 1869

Табл. 6, фіг. 1-3, 5

1869. *Inoceramus subsulcatus* W i l t s h i r e, т. 25, с. 188-190.

1911. *Inoceramus concentricus* P a r k. var. *subsulcatus* W i l t s h i r e. - Woods, т. 2, с. 268, табл. 47, фіг. 3-14.

1942. *Inoceramus subsulcatus* W i l t s h i r e. - Цагарели, с. 156.

1949. *Actinoceramus subsulcatus* W i l t s h i r e. - Мордвилко, с. 185, с. 151.

1960. *Inoceramus subsulcatus* W i l t s h i r e. - Муромцева, с. 185, табл. 7, фіг. 7, 8.

1977. *Actinoceramus subsulcatus* W i l t s h i r e. - Коте-тишвили, с. 22, табл. 4, фіг. 4.

Матеріал. П'ять ядер лівих і правих стулок задовільної збереженості. Літотека ІІТТК АН УРСР, монографічна колекція № 27, зр. РК-253, 255-258.

Опис. Черепашки середніх розмірів, з грушеподібними обрисами, нерівностулкові й нерівнобічні, з висотою більшою від довжини; ліва стулка значно опукліша від правої. Передній край увігнутий, нижній - дуже опуклий, зазублений, задній - слабоопуклий. Замковий край короткий, прямий. Маківки зсунуті до переднього краю, загнуті до середини і підаручені до переду. Скульптура складається з грубих складкоподібних радіальних ребер. Вони невисокі, приплюснuto-заокруглені, від маківки до нижнього краю клиноподібно розширюються. Міжреберні жолобочки корито- або V-подібні.

Розміри (мм)

| <u>Зразок</u> | Д | В | α° |
|---------------|----|------|----------------|
| РК-257 | 15 | 25 | 60 |
| РК-256 | 16 | 20,5 | 70 |

Порівняння та зауваження. Від близького *Inoceramus sulcatus* (P a r k.) описаний вид відрізняється меншим числом, але значно ширшими радіальними ребрами. Основною відмінною *In. subsulcatus* W i l t s h. від *Actinoceramus sulcatoides* S a v e l. є те, що в останнього радіальні складкоподібні ребра розгалужуються, і концентрична скульптура у примаківковій частині виражена чіткіше.

Слід зауважити, що деякі зразки (РК-256-258) є не типовим *In. subsulcatus*, а скоріше перехідною формою між цим видом та *In. concentricus*. У них виразніші характерні скульптурні ознаки *In. concentricus* (P a r k.), хоч борозенки на ядрі вже слабо намічають радіальну скульптуру, якою наділений вид *In. subsulcatus* W i l t s h.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Тетянівська-5; інт. 3892-3896 м, зр. РК-253 (з *In. sulcatus* P a r k.); св. Східно-Воронківська-1, інт. 3001-3006 м, зр. РК-255 (з *Hysterocegas orbigny* (S r a t h.)); св. Тетянівська-7, інт. 3868-3869 м, зр. РК-256, 257 (*In. cf. concentricus* P a r k.); св. Тетянівська-3, інт. 4048-4050 м, зр. РК-258; св. Клепининська-1, інт. 2106-2113 м, зр. РК-267 (з *Kosmatella agassiziana* (P i s t.)), *In. concentricus* P a r k.). Верхні середнього альбу - верхній альб.

Стратиграфічне і географічне поширення. Верхній альб Північного

Кавказу, Грузії, Туркменії, Мангیشлаку, альб Західної Європи, Південної Англії, Північної Америки.

Inoceramus sulcatus (Parkinson), 1819

Табл. 6, фіг. 4, 6-15

1819. *Inoceramus sulcatus* Parkinson, т. 5, с. 59, табл. 1, фіг. 5.
1821. *Inoceramus sulcatus* Parkinson. - Sowerby, т. 3, с. 184, табл. 306, фіг. 1-7.
1822. *Inoceramus sulcatus* Parkinson. - Mantell, с. 95, табл. 19, фіг. 16.
1831. *Inoceramus sulcatus* Parkinson. - Deshayes, с. 62, табл. 12, фіг. 7.
1836. *Inoceramus sulcatus* Parkinson. - Goldfuss, с. 55, табл. 110, фіг. 1.
1846. *Inoceramus sulcatus* Parkinson. - Orbigny, с. 504, табл. 408, фіг. 3-5.
1903. *Inoceramus sulcatus* Parkinson. - Wolleemann, с. 273, табл. 6, фіг. 10.
1953. *Inoceramus sulcatus* Parkinson. - Pictet et Roux, с. 499, табл. 12.
1904-1913. *Inoceramus sulcatus* Parkinson. - Woods, т. 2, с. 269, табл. 47, фіг. 15-20.
1953. *Inoceramus sulcatus* Parkinson. - Бодулевский, с. 107, табл. 61, рис. 240.
1960. *Inoceramus sulcatus* Parkinson. - Муромцева, с. 185, табл. 7, фіг. 9, 10.
1962. *Actinoceramus sulcatus* Parkinson. - Савельев, с. 242, табл. 11, фіг. 1-8.
1969. *Inoceramus sulcatus* Parkinson. - Mutiu, с. 504, табл. 1, фіг. 9-12.
1977. *Actinoceramus sulcatus* Parkinson. - Котетивши-ли, с. 21, табл. 4, фіг. 5.

Матеріал. П'ятнадцять екземплярів задовільної збереженості - неповні внутрішні ядра лівих і правих стулок. Літотека ІІТТК АН УРСР, монографічна колекція № 27, зр. PK-249, 250, 251, 252, 254, 255, 259, 260, 261, 262, 263, 265, 266, 803, 806.

Опис. Черепашки невеликих і середніх розмірів (висота від 10 до 40 мм), з трикутно-заокругленими обрисами, грушеподібні, нерівностулкові й нерівнобічні, з висотою, більшою від довжини. Ліва стулка косо-овальна, нерівнобічна, досить опукла, її висота більша від довжини. Маківка лівої стулки висока, дзьобоподібна, загнута до середини й підкрочена назад. Права стулка менша, слабкішеопукла, з мало виступаючою над замком маківкою. Задній і нижній краї стулок вигнуті, передній - майже прямий або трошки ввігнутий. Нижній край нерівний, з зазубринами, утвореними виступами радіальних ребер. Скульптура представлена шістьма-вісьмома радіальними складкоподібними ребрами, які починаються у примаківковій частині. Поперечний переріз ребер має трикутну форму, але ця форма не постійна і від маківки до

нижнього краю одного і того ж ребра може набирати обрису тупого чи гострого трикутника або бути напівкруглою. Ребра так само неоднакові - передня частина похиліша, задня - крутіша. Міжреберні проміжки V- або U-подібної форми, різні за шириною, досить глибокі. Вся поверхня черепашки покрита концентричними лініями наростання. Особливо добре концентрична ребристість виражена у примаківковій, найбільш опуклій частині черепашки, нижче якої вже починаються радіальні ребра.

Порівняння та зауваження. Характерні розпізнавальні ознаки, якими наділений *In. sulcatus* P a r k., навіть при не цілковитій збереженості кримських зразків дали нам можливість впевнено віднести їх саме до цього виду. Від близького *In. subsulcatus* (W i l t s h.) вид відрізняється більшим числом розташованих по всій черепашці ребер, а від *Astinoceramus sulcatoides* S a v e l. тим, що в останнього ребра розгалужуються. На підставі нашого матеріалу можна зробити висновок, що у межах цього виду існують форми, які помітно відрізняються скульптурою й формою черепашки, але через не повну збереженість кримських зразків ми не виділяємо дрібніших таксонів.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Передова-1, інт. 2739-2747 м, зр. PK-249, 250; інт. 2840-2846 м, зр. PK-252 (з *Inoceramus concentricus* P a r k.); інт. 2811-2816 м, зр. PK-259 (з *Plicatula gurgitis* P i c t. et R o u x, *In. concentricus* P a r k.); св. Тетянівська-5, інт. 3921-3925 м, зр. PK-251; інт. 3892-3896 м, зр. PK-254; інт. 3945-3951 м, зр. PK-260 (з *Mortoniceras* sp., *Neohibolites stylioides* R e n n g., *Grammatodon carinatus* S o w., *In. concentricus* P a r k.); інт. 3869 - 3872 м, зр. PK-261; інт. 3872-3875 м, зр. PK-265, 266, 274; св. Східно-Воронківська-1, інт. 3001-3006 м, зр. PK-255 (з *Hysteroceeras orbigny* (S p a t h), *In. anglicus* W o o d s, *In. concentricus* P a r k., *In. subsulcatus* (W i l t s h.)); св. Крестьянівська-1, інт. 3372-3381 м, зр. PK-262, 263 (з *In. concentricus* P a r k. і *Hamites* sp.); св. Тетянівська-8, інт. 3963-3964 м, зр. PK-275. Середній - верхній альб; св. Новоіванівська-1, інт. 3847 - 3852, зр. PK-803 (з *Variamusium ninae* (K a r.), *Hysteroceeras* cf. *orbigny* (S p a t h), *Plicatula gurgitis* P i c t. et R o u x, *Inoceramus concentricus* (P a r k.). Верхній альб.

Стратиграфічне і географічне поширення. Середній і верхній альб Північного Кавказу, альб Франції і Швейцарії, Грузії і Мангшлаку, Мізійської плити (Румунія), альб і сеноман Південної Англії.

Inoceramus anglicus W o o d s, 1911

Табл. 5, фіг. 3; табл. 7, фіг. 1-16

1911. *Inoceramus anglicus* Woods, т. 2, с. 264, табл. 45, фiг. 8-10, в тексті 29.
1926. *Inoceramus anglicus* Woods. - Ренгартен, с. 47.
1949. *Inoceramus anglicus* Woods. - Мордвилко, с. 151, табл. 34, фiг. 5; табл. 35, фiг. 3.
1959. *Inoceramus anglicus* Woods. - Халилов, с. 28, табл. 1, фiг. 1-2.
1960. *Inoceramus anglicus* Woods. - Муромцева, с. 185, табл. 8, фiг. 1-3.
1962. *Inoceramus anglicus* Woods. - Савельев, с. 222, табл. 1, фiг. 1-6; табл. 2, фiг. 1.
1965. *Inoceramus anglicus* Woods. - Верещагин, Терехова, с. 32, табл. 16, фiг. 3.
1966. *Inoceramus anglicus* Woods. - Filipescu și Grigorescu, с. 419, табл. 5, фiг. 41.
1969. *Inoceramus anglicus* Woods. - Mutiu, с. 504, табл. 1, фiг. 15.
1972. *Inoceramus anglicus* Woods. - Спажников, с. 140, табл. 2, фiг. 7.
1973. *Inoceramus anglicus* Woods. - Глазунова, с. 49, табл. 19, рис. 4-5; табл. 20, рис. 1-4; табл. 21, рис. 1-2.
1974. *Inoceramus anglicus* Woods. - Димитрова, с. 64, табл. 33, рис. 5.
1977. *Inoceramus anglicus* Woods. - Vašíček, с. 59, табл. 1, фiг. 2, 3.
1977. *Inoceramus anglicus* Woods. - Котетишвили, с. 20, табл. 4, фiг. 6.

Лектотип. *Inoceramus anglicus* Woods (Woods, 1911, табл. 45, фiг. 8 а, б). Альбоські строкаті вапняки Англії.

Матеріал. Понад 20 лівих і правих стулок, представлених відбитками черепашок або внутрішніми ядрами. Збереженість добра й задовільна. Літотека ІПТГК АН УРСР, монографічна колекція № 27, зр. РК-191-210, РК-246.

Опис. Черепашки від малих до середніх розмірів, овально-видовжені, різностулкові, нерівнобічні. Висота більша від довжини, а інколи вони майже однакові. Передня частина черепашки опукліша порівняно з задньою приплюснutoю. Найбільша товщина черепашки у примаківковій частині. Маківки невеликі, знаходяться майже у центрі або зсунуті до переду, слабо виступають над замковим краєм. Апікальний кут у більшості наших зразків дорівнює 90°, і лише в окремих форм він трохи більший або менший від прямого. Передній край від маківки - прямий, нижче - заокруглений, поступово переходить у дугоподібно вигнутий, також заокруглений нижній край. Задній край круто загнутий вверх і до переду. Вся поверхня черепашки покрита високими, плавно вигнутими концентричними ребрами, вершини яких заокруглені. Міжреберні проміжки глибокі, значно ширші від ребер, симетричні. Найчіткіше ребра виражені в середній частині черепашки, а до переднього й заднього країв помітно слабкішають. На окремих зразках дуже рідко, як виняток, спостерігається роздвоєння ребер, інколи, перериваючись,

ребра не доходять до країв, або наявні вставні ребра. Від маківки до нижнього краю вигин ребер стає щораз плавнішим.

Розміри (мм)

| <u>Зразок</u> | Д | В | α° |
|---------------|------|------|----------------|
| PK-201 | 37 | 47,7 | 90 |
| PK-191 | 37,5 | - | 90 |
| PK-196 | 25 | 26,6 | 92 |

Порівняння та зауваження. Типові ознаки, за якими *Inoceramus anglicus* відрізняють від близьких видів, описано у численній літературі [36, 116, 118, 278]. За характером скульптури наші зразки дещо різняться від форми, описаної Е.В.Котетішвілі [67] з верхньоальбських утворень Грузії, в якій простежуються товсті й часто розташовані ребра й вузькі мікроберні проміжки. Певні розбіжності виявлено й при порівнянні кримських зразків з екземплярами, наведеними З.Вашічком [267] з льготських верств Західних Карпат.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Крестянівська-1, інт. 3363-3367 м, зр. PK-191, 192; інт. 3367-3373 м, PK-195 (з *Inoceramus concentricus* P a r k i n s., *Hoplites dentatus* S o w., *Hamites* (*Stomohamites*) *lineatus* S p a t h); св. Східно-Воронківська-1, інт. 3055-3061 м, зр. PK-194; інт. 3061-3068 м, зр. PK-196, 197, 199; інт. 3001-3006, зр. PK-201; інт. 3107-3116 м, зр. PK-208, 209 (з *Hoplites dentatus* S o w., *Variamussium pinnae* K a r., *Puzosia meyoriana* O r b., *In. concentricus* P a r k.); св. Тетянівська-7, інт. 3958-3960 м, зр. PK-193 (з *Anahoplites* sp.); інт. 3866-3869 м, зр. PK-198; св. Тетянівська-5, інт. 3945-3951 м, зр. PK-200; інт. 3921-3925 м, зр. PK-203; св. Тетянівська-4, інт. 4052-4059 м, зр. PK-202, PK-204, 205; св. Первомайська-1, інт. 3663-3669 м, зр. 206, 207; св. Донузлавська-1, інт. 2208-2211 м, зр. PK-210; св. Ільїнська-1, інт. 3639-3643 м, зр. PK-246.

Стратиграфічне і географічне поширення. Знахідки *Inoceramus anglicus* W o o d s відомі з середньо-верхньоальбських утворень Південної Англії, Кавказу, Грузії, Мангішлаку, Таур-Киру, Колетдагу, Західного Сибіру, Східно-Європейської платформи, Поволжя, Чукотки, Туркменії, Чехословаччини.

Надродина Pectinacea

Родина Pectinidae L a m a r c k, 1801

П і д р о д и н а Entolinae К о г о б к е в, 1960

Р і д Entolium M e e k, 1865

1818. *Pecten orbicularis* S o w e r b y, ч. 2, с. 193, табл. 186, фіг. 1-2.
 1822. *Pecten laminosus* M a n t e l l, с. 128, табл. 27, фіг. 8, 22.
 1827. *Pecten membranaceus* N i l s o n, с. 23, табл. 9, фіг. 16.
 1826-1833. *Pecten membranaceus* N i l s s o n. - Goldfuss, с. 75 табл. 99, фіг. 7.
 1826-1833. *Pecten laminosus* M a n t e l l. - Goldfuss, с. 76, табл. 99, фіг. 29.
 1841. *Pecten laminosus* M a n t e l l. - Roemer, табл. 49, № 1, (частина).
 1841. *Pecten orbicularis* S o w e r b y. - Roemer табл. 49, № 2 (частина).
 1841. *Pecten membranaceus* N i l s s o n, табл. 49, № 3 (частина).
 1843-1847. *Pecten orbicularis* S o w e r b y. - Orbigny, т. 3, с. 597 табл. 433, фіг. 14-16.
 1859-1865. *Pecten orbicularis* S o w e r b y. - Eichwald, с. 423, табл. 20, фіг. 4.
 1869. *Pecten sublaminosus* F a v r e, с. 143, табл. 13, фіг. 1.
 1885. *Pecten (Syncyclonema) orbicularis* S o w e r b y. - Noetling, с. 19, табл. 3, фіг. 4-5.
 1885. *Pecten (Amussium) laminosus* M a n t e l l. - Noetling, с. 19, табл. 3, фіг. 3-3а.
 1899-1913. *Pecten (Syncyclonema) orbicularis* S o w e r b y. - Woods, с. 145, табл. 27, фіг. 1-14, фіг. в тексті 1, не фіг. 7.
 1937. *Pecten (Syncyclonema) orbicularis* S o w e r b y. - Lehner, ч. 1, с. 181, табл. 26, фіг. 5.
 1939. *Pecten (Syncyclonema) orbicularis* S o w e r b y. - Dacque, с. 51, табл. 1, фіг. 4; табл. 4, фіг. 1.
 1949. *Pecten (Syncyclonema) orbicularis* S o w e r b y. - Бобкова, т. 2, с. 169, табл. 38, фіг. 1.
 1956. *Entolium orbiculare* S o w e r b y. - Пастернак, с. 15, табл. 1, фіг. 1-4.
 1959. *Chlamys orbicularis* S o w e r b y. - Иванова, с. 308, табл. 6, фіг. 6а-б, 7.
 1960. *Syncyclonema orbicularis* S o w e r b y. - Муромцева, с. 186, табл. 8, фіг. 6-7.
 1961. *Entolium cf. orbiculare* S o w e r b y. - Пастернак, с. 17, таблиця, фіг. 8.
 1961. *Syncyclonema orbiculare* S o w e r b y. - Собоцкий, с. 22, табл. 1, фіг. 1-9.
 1968. *Entolium orbiculare* S o w e r b y. - Пастернак, с. 149, табл. 30, фіг. 1-7.
 1971. *Syncyclonema orbiculare* (S o w e r b y). - Иванова, с. 40 табл. 7, фіг. 7а, б.
 1972. *Syncyclonema orbiculare* S o w e r b y. - Глазунова, с. 66, табл. 13, фіг. 1-4.
 1974. *Syncyclonema orbiculare* S o w e r b y. - Савчинская, с. 91, табл. 27, фіг. 3-4.
 1977. *Entolium orbiculare* (S o w e r b y). - Собоцкий, с. 34, табл. 3, фіг. 9-13.

Матеріал. Чотири майже цілі відбитки внутрішньої поверхні правих стулок черепашки. Збереженість задовільна. Літотека ПІТК АН УРСР, монографічна колекція № 27, зр. РК-185, РК-377, РК-378, РК-379.

Опис. Черепашка середніх розмірів, форма її близька до круглої, рівнобічна, майже плоска. Маківка невелика, гостра. Апікальний кут 110° . Висота примаківкового трикутника дорівнює чверті висоти черепашки. Скульптура представлена досить широкими й плоскими концентричними ребрами, які починаються від маківки. За шириною ребра між собою неоднакові - у нижній частині ступки вони дещо ширші. Успадковуючи конфігурацію ребер, на них є тонесенькі борозенки. Міжреберні проміжки вузькі, борозноподібні. Довжина 24, висота 22 мм. РК-185.

Порівняння та зауваження. Наша форма з Рівнинного Криму відрізняється "приземкуватістю", що деякою мірою пояснюється тим, що внаслідок деформації вона стала сплющеною і за рахунок опуклості зробилася видовженою. В нашій колекції є понад 10 екземплярів представників цього виду, які походять із верхньоальбських - нижньосеноманських утворень Причорномор'я (св. Велькоклінівська-1, інт. 1958-2068 м). Від кримського зразка вони відрізняються меншим апікальним кутом (90°), більшою висотою і цілком відповідають описам та вимірам, які наводить С.І. Пастернак для цього виду з середньо-верхньоальбських і сеноманських відкладів західних областей України [104, 107]. Цілком можливо, що кримські зразки є варієтетом цього виду.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Північне Причорномор'я, св. Великоклінівська-1, інт. 2072-2075 м, зр. РК-185 (з *Aucellina gryphaeoides* S o w.). Рівнинний Крим, св. Тетянівська-5, інт. 3892-3896 м, зр. РК-394, РК-378 (з *Inoceramus concentricus* P a r k.); інт. 3921-3925 м, зр. РК-377, РК-378 (з *Inoceramus anglicus* W o o d s, *In. concentricus* P a r k., *In. sulcatus* P a r k. і *In. sub-sulcatus* W i l t s h.); св. Східно-Воронківська, інт. 2547-2554 м, зр. РК-379 (*Mariella* (*Mariella*) *bergeri* B r o n g., *Aucellina gryphaeoides* S o w.). Верхній альб.

Стратиграфічне і географічне поширення. Валанжин - сеноман Англії, альб-турон Франції, верхній альб Північного Кавказу, верхній альб - нижній сеноман Гірського Криму. Сеноман Борнгольму, Луксембургу, ври Франконії, Польщі, Білорусії, Донбасу, Канева, Поволжя, Дагестану, Мангшлаку, середній - верхній альб - сеноман Волино-Подільської плити, верхній альб - сеноман Українських Карпат, турон Чехословаччини, сеноман і альб Саратовського Поволжя.

П і д р о д и н а *Amussinae* T h i e l e, 1935

Рід *Variamussium* S a s s o, 1897

Variamussium *ninae* (K a r a k a s c h), 1897

Табл. 8, фіг. 5

1897. *Pecten ninae* Каракаш, с. 48, табл. 5, рис. 1а-д.
 1926. *Pecten ninae* Каракаш. - Генгартен, с. 53.
 1949. *Variamussium ninae* Каракаш. - Мордвилко,
 с. 154, табл. 36, фіг. 1.
 1955. *Pecten ninae* Каракаш. - Эристави, с. 21.
 1960. *Variamussium ninae* Каракаш. - Муромцева,
 с. 187, табл. 8, фіг. 8, 9.
 1964. *Variamussium ninae* Каракаш. - Котетишвили,
 с. 43, табл. 1, фіг. 12 а б.
 1967. *Variamussium ninae* Каракаш. - Котетишвили,
 с. 34, табл. 1, фіг. 8.
 1977. *Variamussium ninae* Каракаш. - Котетишвили,
 с. 23, табл. 2, фіг. 1, 2.

Матеріал. Дві праві стулки та їх внутрішні ядра задовільної збереженості і одне дуже маленьке, погано збережене ядро лівої стулки. Літотека ІІТТК АН УРСР, монографічна колекція № 27, зр. РК-137, 137а, 138, 803.

Опис. Черепашка невеликих розмірів, заокруглено-овальної форми, сплюснена, майже рівнобічна й дуже тонка. Передній і задній краї заокруглені. Апікальний кут 100° . Вушка трикутної форми, маленькі й майже рівні між собою. На них добре збереглися лінії наростання.

Скульптура представлена тонюсінкими концентричними лініями, густо розташованими по всій черепашці й особливо чітко вираженими у примаківковій частині. Крім того, тут наявні невисокі радіальні ребра, які помітно розширюються до нижнього боку. Вони розділяються кількома тонесенькими борозенками, які, як і ребра, починаються від маківки і закінчуються не доходячи до країв черепашки менш, ніж на третину висоти. На ядрі, крім концентричної скульптури, є 10 чітко виражених борозенок, які починаються від маківки. Між ними знаходиться ще по одній вставній борозенці, і всі вони починаються на різній висоті. Борозенки відповідають основним і вставним внутрішнім ребрам. На меншому зразку (РК-138 - ядро лівої стулки) нараховується вісім основних борозенок, а вставних ребер немає.

Розміри (мм)

| <u>Зразок</u> | Д | В |
|---------------|-----|------|
| РК-137 | 9,5 | 11,2 |

Порівняння та зауваження. Від типових представників виду *V. ninae* Каракаш наш зразок відрізняється більш вираженою рівнобічністю черепашки, трохи меншим апікальним кутом, меншою кількістю основних (10 проти 12-16) і наявністю вставних ребер. За останньою відмінною наша форма наближається до *V. alpinum* Orb., але в згаданого виду, крім того, ще значно більший апікальний кут.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Східно-Воронківська-1, інт. 3061-3068 м, зр. РК-137, 137а (з

Inoceramus concentricus P a r k., *In. anglicus* W o o d s, *Puzosia mayoriana* O r b.); св. Тетянівська-3, інт. 4048-4050 м, зр. РК-138, РК-398 (з *In. subsulcatus* W i l t s h. і *Oxytoma pectinata* S o w.). Верхи середнього альбу - верхній альб; св. Новоіванівська-1, інт. 3847 - 3852 м, зр. РК-803 (з *Inoceramus sulcatus* (P a r k.), *Hysterosceras orbigny* (S r a t h)).

Стратиграфічне і географічне поширення. Вид *Variamussium pinae* (К а р.) відомий з верхнього альбу - сеноману Криму, середнього (?) - верхнього альбу Грузії, верхнього альбу Північного Кавказу.

Variamussium cf. *alpinum* O r b i g n y, 1843

Табл. 8, фіг. 3

1843. *Variamussium alpinum* O r b i g n y, т. 3, с. 586, табл. 430, фіг. 4-6.
 1858. *Pecten agassizi* P i c t e t et L e r i o l., с. 43, табл. 9, фіг. 2-4.
 1887. *Pecten agassizi* P i c t e t et L e r i o l. - Uhlig, с. 101.
 1907. *Pecten alpinus* O r b i g n y. - Kilian, т. 3, с. 247, 251, 271.
 1924. *Variamussium alpinum* O r b i g n y. - Gillet, с. 50.
 1949. *Variamussium alpinum* O r b i g n y. - Козюцька, с. 56.
 1966. *Variamussium alpinum* O r b i g n y. - Пастернак, Гаври-лишин, Жураковский, с. 45.
 1971. *Variamussium alpinum* O r b i g n y. - Иванова, с. 41, табл. 7, фіг. 6.

Матеріал. Одне маленьке внутрішнє ядро лівої стулки задовільної збереженості. Літотека ІІТТК АН УРСР, монографічна колекція № 27, зр. РК-136.

Опис. Черепашка овально-округлої форми, невелика за розмірами, нерівнобічна, з заокругленими краями, плоска, передньонижній край дещо витягнутий, дуже тоненька. Апікальний кут 120°. Зберігся відбиток переднього вухка - воно маленьке, трикутної форми. Скульптура на ядрі представлена тонесенькими концентричними лініями, які повністю покривають поверхню ядра і в тому числі вухко. На ядрі є добре виражені, характерні для роду радіальні борозенки. Вони починаються від маківки, поступово розширюються і доходять майже до країв черепашки. Проміжки між основними борозенками широкі, клиноподібні. У нижній частині черепашки між основними борозенками (а їх є 10) є ще шість вставних. Вони чергуються на різних рівнях висоти черепашки. Усі борозенки на ядрі відповідають внутрішнім ребрам стулки.

Розміри (мм)

| <u>Зразок</u> | Д | В |
|---------------|---|---|
| РК-136 | 9 | 8 |

Порівняння та зауваження. Близьким видом до описаного є *V. nipae* K a r., однак *V. alpinum* O r b. візниться від нього більшим апікальним кутом, трохи чіткіше вираженою рівнобічністю і наявністю вставних ребер у нижній частині стулки. Описаний зразок відрізняється ще й тим, що в нього ребра доходять до самих країв черепашки, а в *V. nipae* вони закінчуються, не доходючи до країв майже на третину або на одну четверту висоти черепашки.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Тетянівська-4, інт. 4052-4059 м, зр. РК-136. Знайдено разом з *Inoceramus anglicus* W o o d s, *In. subsulcatus* W i l t s h., *Kossmatella agassiziana* P i c t.

Стратиграфічне і географічне поширення. Вид відомий з готеривських і баремських утворень Франції й Швейцарії, Західних Карпат, Медведицько-Іловлинських піднятиїв, спаської світи (верхній барем - апт) Українських Карпат.

П і д р о д и н а *Chlamysinae* К о р о б к о в, 1960

Рід *Chlamys* B o l t e n, in Reeding, 1798

Chlamys sp.

Табл. 8, фіг. 9

Матеріал. Верхня половинка добре збереженого внутрішнього ядра лівої стулки. Дітотека ІІТТК АН УРСР, монографічна колекція № 27, зр. РК-398.

Опис. Судячи з наявного матеріалу, черепашка була середніх розмірів, помірно опуклою; маківка маленька, центральна, загострена й слабо загнута до середини. Переднє вушко велике, покрите такою самою, як й уся стулка, скульптурою, але слабкіше вираженою. Заднє вушко трикутної форми, косо зрізане, тупокутне, значно менше від переднього. Воно покрите тонесенькими струминкоподібними концентричними штрихами, місцями збереглася крапчаста структура, а в передній частині виступають дуже тонкі косі рисочки. Замковий край прямий. Апікальний кут дорівнює 115° . Скульптура ядра представлена 20 головними радіальними ребрами. Вони перетинаються з численними концентричними лініями наростання, серед яких виділяються кілька складкоподібних. При перетині радіальних і концентричних елементів утворюється типова кампто-нектусова скульптура. Головні ребра вузькі, з симетричними схилами, переважно слабо хвилясті, рідше прямі. Міжреберні проміжки плоскі, з два рази ширші від ребер. У проміжках знаходяться три-чотири тонесеньких струминкоподібних радіальних реберця, які, як і головні, починаються від маківки. В задній частині стулки вставні ребра трохи ширші й виражені чіткіше.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Тетянівська-3, інт. 4048-4050 м, зр. PK-398 (з *Inoceramus subulcatus* W i l t s h., *Охута рестината* S o w., *Variamussium ni-nae* (К а р.). Верхній альб.

П і д р о д и н а *Neitheinae* S o b e t s k i, 1960

Рід *Neithea* D r e u e t, 1824

Neithea quinquecostata (S o w e r b y), 1814

Табл. 8, фiг. 6

1814. *Pecten quinquecostatus* S o w e r b y, с. 122, табл. 56, фiг. 4-6.
1822. *Pecten quinquecostatus* S o w e r b y. - Mantell, с. 128, 201, табл. 26, фiг. 14, 19, 20.
1833. *Pecten quinquecostatus* S o w e r b y. - Goldfuss, с. 55, табл. 93, фiг. 1.
1842. *Neithea quinquecostata* S o w e r b y. - Orbigny, с. 87, табл. 56, фiг. 4-8.
1847. *Janira quinquecostata* S o w e r b y. - Orbigny, с. 632, табл. 444, фiг. 1-5.
1868-1871. *Janira quinquecostata* S o w e r b y. - Pictet et Campiche, с. 246.
1871. *Vola quinquecostata* S o w e r b y. - Stoliczka, т. 3, с. 437, табл. 37, фiг. 4-9; табл. 81, фiг. 1-6.
1903. *Pecten (Neithea) quinquecostatus* S o w e r b y. - Woods, с. 202, табл. 39, фiг. 14-17; табл. 40, фiг. 1-5.
1909. *Vola quinquecostata* S o w e r b y. - Wanderer, с. 33, табл. 5, фiг. 15.
1922. *Pecten (Neithea) quinquecostatus* S o w e r b y. - Cottreau, с. 34, табл. 1, фiг. 9, 9а.
1924. *Neithea quinquecostata* S o w e r b y. - Gillet, с. 53.
1936. *Pecten (Neithea) quinquecostatus* S o w e r b y. - Наливайко, с. 26, табл. 11, фiг. 31.
1937. *Neithea regularis* L e h n e r, с. 191, табл. 26, фiг. 1-3.
1957. *Pecten (Neithea) quinquecostatus* S o w e r b y. - Zazvor-ка, с. 437, фiг. 1-5.
1957. *Neithea quinquecostata* S o w e r b y. - Эристави, с. 43.
1959. *Neithea quinquecostata* S o w e r b y. - Иванова, с. 314, табл. 9, фiг. 2, 3.
1961. *Neithea quinquecostata* S o w e r b y. - Собоцкий, с. 40, табл. 5, фiг. 5-8.
1961. *Neithea quinquecostata* S o w e r b y. - Бобкова, с. 110, табл. 4, фiг. 1-3.
1966. *Neithea quinquecostata* S o w e r b y. - Богданова, с. 80, табл. 9, фiг. 4, 5, 6.
1968. *Neithea quinquecostata* (S o w e r b y). - Пастернак, с. 174, табл. 35, фiг. 15, 16; табл. 36, фiг. 1, 2.
1972. *Neithea quinquecostata* S o w e r b y. - Глазунова, с. 70, табл. 34, фiг. 2-6.
1974. *Neithea quinquecostata* S o w e r b y. - Савчинская, с. 87, табл. 25, фiг. 6-8.
1977. *Neithea (Neitheops) quinquecostata* (S o w e r b y). - Собоцкий, с. 69, табл. 5, фiг. 2-3.

Матеріал. Один неповний, почасти обрізаний свердильним інстру-

ментом екземпляр - внутрішнє ядро правої стулки. Літотека ІІТТК АН УРСР, колекція № 27, зр. РК-754.

Опис. Черепашка невеликих розмірів (висота 16,5, довжина 13 мм) з трикутно-заокругленими обрисами, дещо нерівнобічна. Права стулка помітно опукла. Маківка масивна, сильно загнута до середини. Скульптура її представлена шістьма добре вираженими рельєфними, широко розташованими головними ребрами з заокругленими гребенями. У широких проміжках між ними є по чотири тонших додаткових ребер другого порядку. Серед них два середніх дещо виділяються - вони помітно грубіші від крайніх ребер. Вся поверхня нашого зразка, в тому числі й вухка, покрита тоненькими, слабко помітними, густо розташованими концентричними струминкоподібними лініями наростання. На нашому зразку збереглися фрагменти обох вухок.

Порівняння та зауваження. Наш екземпляр за будовою черепашки й характером скульптури подібний до форм, згаданих у синоніміці. Він відрізняється хіба-що меншими розмірами. Зразки, описані раніше з верхньоальпських утворень Гірського Криму [91], за скульптурою черепашки значно різняться від типових представників виду і напевно чи відносяться до *N. quincostata* S o w. Наш зразок значно мірор подібний до *N. morrissi* P i c t. et R e n e v. і *N. sexcostata* (W o o d w a r d).

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Новофедорівська-12, глиб. 933, зр. РК-754 (з *Neithea sequicostata* L a m., *Entolium* cf. *orbiculare* S o w., *Arca* sp., *Lima* sp., *Serpula* sp.). Верхи верхнього альбу.

Стратиграфічне і географічне поширення. Представників *Neithea quincostata* S o w. виявлено у сеномані Донбасу, Дніпровсько-Донецької западини, Середнього Придністров'я та Білорусії; сеномані - сантоні Саратовського Поволжя, Таджикиської депресії; в туроні Південної Емби й Кавказу; альбі - нижньому кампані Англії; нижньому туроні Франції; сеномані - туроні Чехословаччини; альбі - сеномані Польщі, ФНР, НДР, Швейцарії; верхньому альбі Криму. А.Е.Глазунова [35] вважає, що стратиграфічний діапазон поширення виду обмежений аптом і маастрихтом включно.

Neithea sequicostata L a m a r s k, 1819

Табл. 8, фіг. 7

1819. *Pecten sequicostata* L a m a r s k, т. 6, с. 181.
1833. *Pecten sequicostata* L a m a r s k. - Goldfuss, с. 54, табл. 92, фіг. 6.
1847. *Janira sequicostatus* L a m a r s k. - Orbigny, с. 637, табл. 455, фіг. 1-4.
1960. *Neithea sequicostata* L a m a r s k. - Муромцева, с. 191, табл. 11, фіг. 13, 14 а, б.

Матеріал. Один екземпляр, представлений неповним внутрішнім ядром правої стулки з відламаним нижнім краєм і частки збереженою черепашкою. Літотека ІІТТК АН УРСР, колекція № 27, зр. РК-749.

Опис. Черепашка середніх розмірів (при її неповноті висота 24, довжина 20 мм), з трикутно-овальними обрисами, майже рівнобічна. Права стулка дуже опукла, з високою, досить круто загнутою центральною маківкою. Судячи з фрагментарних залишків черепашки на ядрі, можна говорити, що скульптура була складена 30-ма однаковими, невисокими, приплюснuto-заокругленими радіальними ребрами, які розділялися вдвічі вузкими від їх ширини гладкими мікрорібрними проміжками. Невеличка ділянка краще збереженої передньоверхньої частини ядра гладка, без жодних скульптурних прикрас.

Порівняння та зауваження. За характерною для цього виду скульптурою (навіть при неповній збереженості кримського зразка) ми відносимо його саме до *N. aequicostata* L a m.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Новофедорівська-12, глиб. 924 м, зр. РК-749 (в *Neithea quinquecostata* (S o w.), *Entolium* cf. *orbiculare* S o w., *Arca* sp., *Lima* sp., *Scrupula* sp.). Верхи верхнього альбу.

Стратиграфічне і географічне поширення. Представники описаного виду відомі з верхньоальбських утворень Гірського Криму, альб-сеноманських відкладів Південної Англії, Франції.

Родина *Limidae* O r b i g n y, 1847

Рід *Lima* B r u g u i e r e, 1792

Lima gaultina W o o d s, 1904

Табл. 8, фіг. 8-11

1827. *Plagiostoma elongata* S o w e r b y, т. 6, с. 113, табл. 559, фіг. 2, (non cost.).
1847. *Lima parallela* S e w e r b y. - Orbigny, с. 539, табл. 416, фіг. 2.
1904. *Lima gaultina* W o o d s, т. 2, с. 37, табл. 5, фіг. 16-20.
1955. *Lima* (*Mantellum*) *gaultina* W o o d s. - Зривасти, с. 20, табл. I, фіг. 9.
1960. *Lima gaultina* W o o d s. - Муромцева, с. 194, табл. 12, фіг. 9.

Матеріал. Три досить добре збережених внутрішніх ядра (два лівих стулок і одне правої) і кілька уламків. Літотека ІІТТК АН УРСР, монографічна колекція № 27, зразки РК-321, а; 322, а; 323, а.

Опис. Черепашки середніх розмірів, слабкоопукла, з обрисами, близькими до заокруглених чотирикутників. Передньоверхній край рівний, довгий, нижній слабко заокруглений, майже паралельний передньо-

верхньому. Маківка маленька, гостра, сильно загнута до середини. Апікальний кут 90-95°. Скульптура складається з 18 прямих і широких, з рівними схилами радіальних ребер. Міжреберні проміжки переважно вузькі, але між окремими ребрами вони дещо ширші від ребер. Поверхня черепашки лускувата. На зразку РК-323 крім тонесеньких концентричних ліній наростання по всій поверхні ядра спостерігаються тонесенькі, струминчасті радіальні реберця. В цьому зразку наявне й одне вставне ребро, а посередині двох товстих заокруглених ребер присутні повздовжні борозенки, які розділяють їх на дві майже рівні половини. Кілька чітко виражених ліній наростання добре видно на зразку РК-321.

Порівняння та зауваження. Кримські екземпляри дуже подібні до усіх форм, описаних і зображених авторами, які наведено у синоніміці. За наявністю окремих поодиноких вставних ребер зр. РК-323 дещо нагадує *L. iteriana* P i c t. et R o u x.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Передова-1, інт. 3286-3292 м, зр. РК-321, а (разом з *Leda scapha* O r b., *Acanthophrates* sp.); св. Каптанівська-3, інт. 3320 - 3328 м, зр. РК-322, а (разом з *Leda scapha* O r b. і *Cardium ibbetsoni* F o r b e s). Верхній апт.

Стратиграфічне і географічне поширення. Верхній апт і нижній альб Північного Кавказу, нижній альб Грузії, альб Англії і Франції.

Lima (Lima) canalifera G o l d f u s s, 1836

Табл. 8, фіг. 12

1836. *Lima canalifera* G o l d f u s s, т. 2, с. 89, табл. 104, фіг. 1.
 1875. *Lima canalifera* G o l d f u s s. - Geinitz, т. 2, с. 38, табл. 9, фіг. 6-8.
 1904. *Lima canalifera* G o l d f u s s. - Woods, с. 28, табл. I, фіг. 1-7.
 1937. *Lima canalifera* G o l d f u s s. - Lehner, с. 174, табл. 22, фіг. 17.
 1960. *Lima canalifera* G o l d f u s s. - Муромцева, с. 194, табл. 12, фіг. 10 а, б.
 1968. *Lima (Lima) canalifera* G o l d f u s s. - Пастернак, с. 178, табл. 36, фіг. 13.
 1977. *Lima (Lima) canalifera* G o l d f u s s. - Собоцкий, с. 97, табл. 6, фіг. 14.

Матеріал. Один екземпляр, представлений внутрішньою поверхнею не повністю збереженої правої стулки. Літотека ІІТТК АН УРСР, колекція № 27, зр. РК-724.

Опис. Черепашка середніх розмірів, з косо-овальними обрисами, значно віджоджена, різко нерівнобічна, слабкоопукла. Маківка не збереглася, але, судячи з форми черепашки, вона була трохи змішена до переду. Апікальний кут близько 90°. Передній край порівняно корот-

кий, заокруглений, під тупим кутом переходить у нижній. Задній край довгий, майже прямий, з'єднується з дугоподібно вигнутим нижнім, утворюючи заокруглений кут.

Скульптура нашого зразка представлена 14 радіальними ребрами, а всього їх, очевидно, було на два - чотири більше. Ребра прямі, міцні, до нижнього краю дещо розширені, розділені трохи ширшими від них ввігнутими проміжками. Ребра на ядрі з заокругленими гребенями, а на окремих з них спостерігається повздовжня серединна борозенка. Крім радіальної скульптури по всій поверхні нашого зразка, як по ребрах, так і в проміжках між ними, простежуються численні концентричні лінії наростання, на тлі яких у нижній частині черепашки віділяються дві чіткіші складочки. Згаданим вище тоненьким концентричним лініям відповідають пластинки, які налягають одна на одну і особливо чітко простежуються на гребенях ребер, нагадуючи черепичне покриття.

Порівняння та зауваження. Судячи з форми черепашки і характеру її скульптури, навіть при не повній збереженості нашого зразка, його можна, безсумнівно, віднести саме до *Lima (Lima) canalifera* Goldfuss. За цими ж ознаками (обрисами, характером скульптури і величиною апікального кута) описаний вид вигідно різниться від близьких одновікових видів. За характером скульптури наша форма певною мірою нагадує *Lima elongata* Sow. - вид, описаний Совербі [255] з сеноманських утворень Англії.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Північне Причорномор'я, св. Каїркинська-1, інт. 2094-2102 м, зр. РК-724 (з *Parahibolites cf. tourtia* Weigand, *Hamites (Hamites) cf. virgulatus* Brown, *Nechibolites* sp.). Верхи верхнього альбу.

Стратиграфічне і географічне поширення. Представники *Lima (Lima) canalifera* Goldfuss відомі з верхнього альбу та нижнього сеноману Гірського Криму, нижнього сеноману Волино-Поділля, з сеноману Англії, Швейцарії, сеноману - коньяку Франції, турону - нижнього сантону НДР, нижнього турону Таджикиської депресії.

Lima (Lima) cf. podolica Sobetski, 1960

Табл. 8, фіг. 14-15

1960. *Lima (Lima) podolica* sp. n. С о б е ц к и й, с. 60, табл. 1, фіг. 3.

1961. *Lima (Lima) podolica* Sobetski. - С о б е ц к и й, с. 57, табл. 7, фіг. 11, 12.

1968. *Lima (Lima) podolica* Sobetski. - П а с т е р н а к, с. 177, табл. 36, фіг. 16.

1977. *Lima (Lima) podolica* Sobetski. - С о б е ц к и й, с. 93, табл. 6, фіг. 11.

Матеріал. Один екземпляр, представлений слабкоздеформованим

внутрішнім ядром і внутрішньою поверхньою ступки. Літотека ІІТТК АН УРСР, колекція № 27, зр. РК-755, а.

Опис. Черепашка середніх розмірів (приблизна довжина ІІ 24, висота 30 мм), з овально-трикутними обрисами, нерівнобічна, слабоопукла, з легко звігнутим передньоверхнім краєм. Маківка невелика, з маленьким вершечком, трошки загнутим до середини. Апікальний кут близько 70°. Скульптура представлена численними тонесенькими, слабохвилястими, густо розташованими, приплюсненими радіальними ребрами, розділеними вузькими міжреберними проміжками. В окремих випадках спостерігаються вставні ребра, які починаються на різних рівнях ступки і за конфігурацією та будовою зовсім не відрізняються від головних. Міжреберні проміжки дуже вузькі. На ядрі добре видно численні концентричні лінії наростання, значно густіші в примаківковій частині.

Порівняння та зауваження. Неповнота нашого зразка і до того ж не зовсім задовільна збереженість не дають можливості провести його надійне визначення, але за розмірами, формою черепашки та ІІ скульптурою він дуже подібний до *Lima (Lima) podolica* S o b e t a k i.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Новодєдорівська-12, глб. 933 м, зр. РК-755, а (з *Neithea quinquecostata* S o w., *Arca* sp., *Serpula* sp.). Верхи верхнього альбу.

Стратиграфічне і географічне поширення. Представники *Lima (Lima) podolica* S o b. відомі з нижньосеноманських та середньоальбських утворень Волино-Поділля.

Lima sp.

Табл. 8, фіг. 13

У нашому розпорядженні є один фрагментарний відбиток черепашки. Зберігається він у літотеці ІІТТК АН УРСР, в монографічній колекції № 27, зр. РК-383. Судячи з уламку, черепашка була середніх розмірів, помірно опуклою, видовженою, відносно вузькою. Скульптура представлена прямими, широкими, з заокругленими гребенями радіальними ребрами, які розширюються до нижнього краю. Міжреберні проміжки глибокі, рівні або дещо ширші від ребер. У міжреберних проміжках наявні ще два - три тонесеньких ниткоподібних радіальних реберця. Вся поверхня - і ребра, і проміжки покриті тонесенькими концентричними складочками, які утворюють на ребрах типову луско-шифероподібну структуру. Зразок РК-383 виявлено у Рівнинному Криму, св. Тетянівська-10, інт. 3991-3997 м, в альбських утвореннях.

Надродина Spondylacea

Рід *Plicatula* Л а м а р с к, 1801

Plicatula carteroniana О r b i g n y, 1847

Табл. 8, фіг. 16, 18

1847. *Plicatula carteroniana* О r b i g n y, т. 3, с. 680, табл. 462, фіг. 5-7.
1868-1871. *Plicatula carteroni* О r b i g n y. - Pictet et Campiche, част. 4, с. 265, табл. 183, фіг. 3-4.
1901. *Plicatula carteroniana* О r b i g n y. - Woods, т. 1, част. 3, с. 136, табл. 25, фіг. 5-12.
1926. *Plicatula carteroni* О r b i g n y. - Ренгартен, с. 58.
1949. *Plicatula carteroni* О r b i g n y. - Мордвилко, с. 156, табл. 39, фіг. 4а, б.
1960. *Plicatula carteroniana* О r b i g n y. - Муромцева, с. 196, табл. 14, фіг. 1.
1964. *Plicatula carteroniana* О r b i g n y. - Котетишвили, с. 53, табл. 4, фіг. 2.
1977. *Plicatula carteroniana* О r b i g n y. - Котетишвили, с. 25, фіг. 2 а, б; 3.

Матеріал. Три не зовсім повних ядра - два правих і одне лівої стулок. Збереженість задовільна. Літотека ІІТТК АН УРСР, монографічна колекція № 27, зр. РК-358, а; РК-368, РК-369, РК-671 б.

Опис. Черепашка малих розмірів, заокруглено-трикутних обрисів, майже рівнобічна. Висота ІУ майже однакова з довжиною, але остання, як правило, не набагато більша. Передній і задній краї майже прямі, слабковигнуті, поступово переходять у досить виуклий нижній. Маківка не збереглася. Права стулка слабкоопукла, з ввігнутими до середини краями. ІУ скульптура представлена вісьмома прямими радіальними ребрами, розділеними міжребрними проміжками, які дорівнюють ширині ребер або дещо більші від неї. Чіткіше ребра виражені в примаківковій частині стулки, а до нижнього краю вони слабкішають. На поверхні ядра видно три концентричні лінії наростання, на перетині яких з радіальними ребрами утворюються невеликі горбочки. Крім того, вся поверхня зразка вкрита тонесенькими концентричними лініями наростання, кожна з яких відповідає тонесенькій лусочці, якими збудована черепашка. Ліва стулка (зр. РК-358) мала, заокругленіша, майже рівнобічна і майже плоска, з ввігнутим до середини нижнім краєм. ІУ скульптура представлена п'ятьма тонкими, широко розставленими радіальними ребрами, прикрашеними рідкими колічкоподібними горбочками. Міжребрні проміжки майже вдвічі ширші від ребер. З наближенням до нижнього краю радіальні ребра згладжуються. І тут, як і по всій поверхні стулки, лише добре виражені численні концентричні лінії наростання.

Порівняння та зауваження. Кримська форма (зр. РК-358) цілком

відповідає описам та зображенню виду, які наводить Е.В.Котетішвілі [67] з нижньоальбських утворень околиць м. Кутаїсі. Від близьких видів *Plicatula carteroniensis* O r b. відрізняється більшою висотою і чіткіше вираженою рівнобічністю черепашки, а також елементами її скульптури - рідше розташованими ребрами і приплюснутістю нижнього краю.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Аврорівська-1, інт. 4586-4591 м, зр. РК-368, 369 (з *Acanthophriles polani* S e u n., *Nothophriles caucasica* L u p.); св. Тетянівська-8, інт. 4373-4376 м, зр. РК-358, а (з *Acanthophriles* cf. *polani* S e u n.). Верхній апт.

Стратиграфічне і географічне поширення. Валанжин - готерив Швейцарії та Франції, готерив Гірського Криму, готерив - апт Північного Кавказу, барем - апт Англії, нижній альб Грузії.

Plicatula placunea L a m a r s k, 1819

Табл. 3, фіг. 17,19; табл. 9, фіг. 1,2,6,8,11-13

1819. *Plicatula placunea* L a m a r s k, с. 186.
1842. *Plicatula placunea* L a m a r s k. - Leuerner, с. 16 і 27,
табл. 13, фіг. 2.
1845. *Plicatula placunea* L a m a r s k. - Forbes, с. 249.
1847. *Plicatula placunea* L a m a r s k. - Orbigny, с. 682,
табл. 462, фіг. 11-18.
1901. *Plicatula placunea* L a m a r s k. - Woods, с. 134,
табл. 25, фіг. 1-4.
1926. *Plicatula placunea* L a m a r s k. - Ренгартен, с. 59.
1955. *Plicatula placunea* L a m a r s k. - Зривтави, с. 19.
1957. *Plicatula placunea* L a m a r s k. - Зривтави, с. 43.
1960. *Plicatula placunea* L a m a r s k. - Муромцева, с. 196,
табл. 14, фіг. 2 а, б; 3, 4.
1964. *Plicatula placunea* L a m a r s k. - Котетішвілі, с. 54,
табл. 4, фіг. 3 а, б.

Матеріал. Шість внутрішніх ядер правих стулок і один відбиток внутрішньої поверхні лівої стулки. Збереженість задовільна. Літотека ІІТТК АН УРСР, монографічна колекція № 27, зразки РК-360-363, РК-365, РК-370.

Опис. Черепашка невеликих розмірів, трикутно-овальних обрисів, видовжена у нижньозадньому напрямку, слабкоопукла. Передній край заокруглений, плавно переходить в опуклий нижній. Задній край скошений, майже рівний. Найбільша опуклість черепашки є нижче третини її висоти від маківки. Нижня і задня частини сплюснені. Скульптура представлена тонкими радіальними, широко розставленими ребрами. Біля маківки їх нараховується вісім, а в нижній частині стулки кількість їх збільшується до 12 за рахунок вставних чи роздвоєних ребер. У передній частині радіальні ребра майже прямі, в задній слабковигнуті, подібно до конфігурації верхньозаднього краю. Вся поверхня вкрита

численними тонесенькими лініями наростання, кожна з яких відповідає тонесенькій пластинці; останні в цілому складають лускоподібну будову черепашки. На маківці зр. РК-361 добре видно невелику, дещо ввігнуту площину приростання. На внутрішній поверхні стулки (зр. РК-363) простежуються три складки наростання, а також добре виражена лускоподібна будова черепашки.

| Розміри (мм) | | |
|--------------|------|------|
| Зразок | Д | В |
| РК-363 | 25,0 | 20,0 |

Порівняння та зауваження. Описаний вид подібний до *Plicatula inflata* S o w., але остання опукла, а від *P. carteroniana* O r b. відрізняється приземкуватістю черепашки.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Тетянівська-4, інт. 4291-4292 м, зр. РК-361; інт. 4309-4317 м, зр. РК-365; св. Аврорівська-І, інт. 4549-4555 м, зр. РК-362 (з *Acanthohoplites nolani* S e u n., *Modosohoplites caucasica* L u p., *Oxytoma pectinata* S o w.); св. Клепининська-І, інт. 2531-2599 м, зр. РК-363 (з *Sammartinoseras* (Sinzovia) *treuttscholdi* S i n s.); інт. 2701-2708 м, зр. РК-370; св. Тетянівська-5, інт. 4404-4406 м, зр. РК-360 (з *Acanthohoplites nolani* S e u n.). Нижній і верхній апт.

Стратиграфічне і географічне поширення. Барем - апт Північного Кавказу, Швейцарії, Франції, Англії, апт Грузії.

Plicatula gurgitis P i c t e t e t R o u x , 1853

Табл. 9, фіг. 4,5,7

1853. *Plicatula gurgitis* P i c t e t e t R o u x., с. 517, табл. 47, фіг. 4.
 1868-1871. *Plicatula gurgitis* P i c t e t e t R o u x. - P i c t e t e t C a m p i c h e, част. 4, с. 72.
 1897. *Plicatula gurgitis* P i c t e t e t R o u x. - К а р а к а ш, с. 38, табл. 7, фіг. 1, 2.
 1901. *Plicatula gurgitis* P i c t e t e t R o u x. - W o o d s, т. 1, част. 3, с. 137, табл. 25, фіг. 13-21.
 1926. *Plicatula gurgitis* P i c t e t e t R o u x. - Р е н г а р т е н, с. 57.
 1949. *Plicatula gurgitis* P i c t e t e t R o u x. - М о р д в и л - к о, с. 156, табл. 39, фіг. 1-3.
 1955. *Plicatula gurgitis* P i c t e t e t R o u x. - Е р и с т а - в и, с. 18.
 1960. *Plicatula gurgitis* P i c t e t e t R o u x. - М у р о м - ц е в а, с. 196, табл. 14, рис. 5-7.
 1960. *Plicatula gurgitis* P i c t e t e t R o u x. - Р а у с а њ и P a t r u l i s, с. 91, табл. 2, фіг. 13 і 14.
 1961. *Plicatula gurgitis* P i c t e t e t R o u x. - С о б е - ц к и й, с. 51, табл. 5, фіг. 31-34; табл. 6, фіг. 1-5.
 1964. *Plicatula gurgitis* P i c t e t e t R o u x. - К о т е т и ш - в и л и, с. 55, табл. 4, фіг. 4а, в, с.

1968. *Plicatula gurgitis* P i c t e t e t R o u x. - Пастер-
нак, с. 189, табл. 39, фіг. 6, 8.

1969. *Plicatula gurgitis* P i c t e t e t R o u x. - Mutiu,
с. 505, табл. 1, фіг. 16-20; табл. 2, фіг. 1.

1974. *Plicatula gurgitis* P i c t e t e t R o u x. - Савчин-
ская, с. 93, табл. 27, фіг. 5-9.

1977. *Plicatula gurgitis* P i c t e t e t R o u x. - Котетин-
вили, с. 25, табл. 6, фіг. 1.

Матеріал. Шість внутрішніх ядер правих стулок з певною мірою збереженою черепашкою, а також кілька уламків. Збереженість добра і задовільна. Літовека ІПТК АН УРСР, монографічна колекція № 27, зр. РК-355 а, 356, 357 і РК-359, РК-791, РК-806.

Опис. Черепашка середніх розмірів, трикутно-овальних обрисів, нерівностулкова й нерівнобічна, з довжиною, набагато більшою від висоти. Передній край заокруглений, поступово переходить в опуклий нижній. Задній край скошений і відтягнутий. Маківка невелика, загострена, зсунута до переду. Права стулка слабкоопукла, з найбільшою опуклістю у середній частині черепашки. Скульптура представлена переважно прямими і вузькими, з загостреними гребенями ребрами, з дещо ширшими проміжками, які їх розділяють. У примаківковій частині черепашки нараховується 12 ребер, в нижній за рахунок вставних ребер їх 20. У передній частині стулки ребра прямі, в задній - вигнуті відповідно до вигнутості задньоверхнього краю. Крім того, на нашому зразку є 12 концентричних ліній наростання, серед яких особливо чітко виражені чотири концентричні складки. На екземплярі РК-355 збереглися окремі конічні колючки, якими були покриті ребра. Висота колючки 2-2,5, діаметр її основи 1-1,2 мм. На цьому ж зразку видно, що стулка збудована тоненькими пластинками, які шифероподібно накладаються одна на одну.

Розміри (мм)

| <u>Зразок</u> | Д | В |
|---------------|----|----|
| РК-355 | 24 | 22 |

Порівняння та зауваження. Від близького *Plicatula inflata* S o w. описаний вид відрізняється більшим числом ребер (17-20 проти 8-10).

Місцеве цjenня і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Передова-1, інт. 2811-2816 м, зр. РК-355, 355 а (з *Inoceramus concentricus* P a r k., *In. sulcatus* P a r k., *Mortoniceras* sp.); св. Тетянівська-4, інт. 4052-4059 м, зр. РК-356, 357 (з *Kosmatella agassiziana* (P i c t e t), *Varlamussium elpinum* O r b., *Gremmatodon carinatus* S o w., *Inoceramus anglicus* W o o d s, *In. concentricus* P a r k.). Верх середнього альбу - верхній альб; св. Но-

воіванівська-1, інт. 3847-3852 м, зр. РК-791, РК-806 (з *Inoceramus concentricus* P a r k., *In. sulcatus* P a r k., *Variamussium ninae* (K a r k.), *Hysterosceras orbigny*(S p a t h).

Стратиграфічне і географічне поширення. Альб Швейцарії, Франції, Південної Англії, НДР, ФРН, Польщі. Середній і верхній альб Північного Кавказу, Мангизлаку, Грузії, середній - верхній альб - сеноман Волино-Подільської плити, сеноман Донбасу.

Plicatula inflata S o w e r b y, 1823

Табл. 9, фіг. 3,9,10

1823. *Plicatula inflata* S o w e r b y, т. 5, с. 6, табл. 409, фіг. 2.
1826-1833. *Plicatula radiola* L a m a r c k. - Orbigny, т. 2, с. 102, табл. 107, фіг. 6.
1847. *Plicatula inflata* S o w e r b y. - Goldfuss, т. 3, с. 683, табл. 463, фіг. 1-5 (не фіг. 6, 7).
1843-1847. *Plicatula spinosa* O r b i g n y, т. 3, с. 685, табл. 463, фіг. 8-10.
1843-1847. *Plicatula radiola* L a m a r c k. - Orbigny, т. 3, с. 683, табл. 463, фіг. 1-5 (не фіг. 6-7).
1850. *Plicatula radiola* L a m a r c k. - Orbigny, т. 2, с. 120.
1858. *Plicatula inflata* S o w e r b y. - Pictet et Renevier, с. 137.
1863. *Plicatula inflata* S o w e r b y. - Goldfuss, т. 2, с. 102, табл. 106, фіг. 6.
1866. *Plicatula inflata* S o w e r b y. - Sequand, p. 159.
1867-1871. *Plicatula inflata* S o w e r b y. - Pictet et Campiche ч. 4, с. 272.
1885. *Plicatula inflata* S o w e r b y. - Noetling, с. 15, табл. 2, фіг. 3.
1897. *Plicatula inflata* S o w e r b y. - Каракаш, с. 37, табл. 5, рис. 3.
1909-1913. *Plicatula inflata* S o w e r b y. - Woods, т. 1, ч. 3, с. 139, табл. 26, фіг. 1-11.
1907. *Plicatula inflata* S o w e r b y. - Каракаш, с. 184.
1926. *Plicatula inflata* S o w e r b y. - Ренгартен, с. 58.
1955. *Plicatula inflata* S o w e r b y. - Зривасти, с. 18, табл. 1, рис. 10.
1957. *Plicatula inflata* S o w e r b y. - Зривасти, с. 43.
1960. *Plicatula inflata* S o w e r b y. - Муромцева, с. 197, табл. 14, фіг. 8, 9.
1961. *Plicatula inflata* S o w e r b y. - Собоцкий, с. 48, табл. 5, фіг. 11-30.
1964. *Plicatula inflata* S o w e r b y. - Котетишвили, с. 56, табл. 4, фіг. 5-7.
1974. *Plicatula inflata* S o w e r b y. - Савчинская, с. 92, табл. 27, фіг. 10.

Матеріал. Шість зразків, представлених неповними внутрішніми ядрами правих стулок. Збереженість задовільна. Літотека ІІТТК АН УРСР, монографічна колекція № 27, зр. РК-561, РК-354, РК-356-359.

Опис. Черепашки невеликих і середніх розмірів, з трикутно-овальними обрисами, нерівностулкові й нерівнобічні, слабкоопуклі,

скошені, дещо видовжені в задньобіжньому напрямку. Права стулка опукла, з максимальною опуклістю в середній частині черепашки, ліва майже плоска. Передній край опуклий, поступово переходить у вигнутий нижній. Задній край слабковигнутий. Скульптура представлена вісьмома вузькими, широко розташованими, приплюснутими головними радіальними ребрами. В нижній частині стулки є ще два вставних ребра. Біля переднього краю радіальні ребра майже прямі, а ближче до заднього – слабковигнуті. Міжреберні проміжки дорівнюють ребрам або дещо ширші від них. Вся поверхня стулки покрита тонесенькими концентричними лініями наростання, кожна з яких відповідає тонесенькій лусочці. Крім того, на окремих зразках (PK-368) є ще три-чотири концентричні складки. У примаківковій частині черепашки радіальні ребра виражені чіткіше, а до нижнього краю вони помітно слабкішають і майже зовсім зникають на самому краї.

Порівняння та зауваження. Від близького *Plicatula inflata* S o w. описаний вид відрізняється меншим числом ребер і ширшими міжреберними проміжками.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Донузлавська-1, інт. 2219-2221 м, зр. PK-359 (з *Hoplites* sp.); св. Східно-Воронківська-1, інт. 3630-3639 м, зр. PK-364; інт. 3361-3369 м, зр. PK-336 а; св. Аврорівська-1, інт. 4586-4591 м, зр. PK-369 (з *Acanthohoplites nolani* S e u n., *Nodosohoplites* cf. *caucasica* L u p p.). Середній альб – верхній апт.

Стратиграфічне і географічне поширення. Апт і альб Франції, Швейцарії, Грузії, апт і нижній альб Північного Кавказу, верхній альб Гірського Криму, сеноман Північної Європи і Англії, Польщі, Чехословаччини, Донбасу і Середнього Придністров'я, нижній сеноман Поволжя.

Надродина *M y t i l a c e a*

Родина *Mytilidae* F l e m i n g, 1828

Рід *Modiola* L a m a r c k, 1799

Modiola reversa S o w e r b y, 1818

Табл. 9, фіг. 14

1818. *Modiola reversa* S o w e r b y, т. 4, с. 241, 342, табл. 17, фіг. 13.

1843. *Mytilus reversus* S o w e r b y. – Orbigny, т. 3, с. 264, табл. 337, фіг. 1, 2.

1899-1913. *Modiola reversa* S o w e r b y. – Woods, т. 1, с. 94, табл. 15, фіг. 15-18, табл. 16, фіг. 1-3.

1960. *Modiola reversa* S o w e r b y. – Муромцева, с. 202, табл. 18, фіг. 11, 12.

Матеріал. Два майже цілих внутрішніх ядра лівих стулок. Збереженість задовільна. Літотека ІІТГК АН УРСР, монографічна колекція № 27, зр. РК-385, РК-501.

Опис. Черепашка маленьких розмірів, овальних обрисів, слабкоопукла, видовжена. Маківка невелика, слабкозагнута до середини, мало виступає над верхнім краєм. Верхній край кутасто-заокруглений, поступово переходить у задній. Нижній край увігнутий. Кілеподібний перегин не різкий, заокруглений. Вздож нього на черевному полі до нижнього краю простежується широка борозенка. Ядро покрите досить добре вираженими численними тонесенькими кільцями наростання і менш чіткими, тонесенькими струминкоподібними радіальними штрихами.

Порівняння та зауваження. Цілковита подібність своєрідної форми черепашки та елементів скульптури нашого зразка з описами й зображеннями *Modiola reversa* S o w., які наводять усі автори, збережені у синоніміці, дає нам можливість, навіть при недостатній збереженості, віднести його саме до цього виду. Певною мірою кримський зразок подібний до *M. subsimplex* O r b., відомого з валанжин-готеривських утворень Гірського Криму, але в останнього немає будь-яких скульптурних прикрас. Дещо умовно до цього ж виду відносимо гірше збережений екземпляр РК-501.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Тетянівська-4, інт. 4117-4120 м, зр. РК-385 (з *Inoceramus concentricus* P a r k., *Dreissena lanceolata* S o w., *Hoplites dentatus* S o w., *Neohibolites minimus* L i v t.). Середній альб, зона *H. dentatus*; св. Тетянівська-8, інт. 4371-4373 м (з *Leda scapha* O r b., *Plicatula carteroniana* O r b., *Astarte cf. germani* P i c t. et C a m p., *Nodosohoplites caucasica* L u p p., *Acanthohoplites nolani* S e u n., *Ac. ex gr. nolani* S e u n., *Sarmartinoceras* (Sinzowia) cf. *clausayense* B g o i a n). Верхній апт (клансей), зона *A. nolani*.

Стратиграфічне і географічне поширення. Готерив - альб Гірського Криму, Північного Кавказу, Південної Англії, некомп Франції.

Надродиня Dreissenacea

Родина Dreissenidae Grey, 1840

Під *Dreissena* B e n e d e n, 1835

Dreissena lanceolata Sowerby, 1836

Табл. 9, фіг. 15, 16

1844. *Mytilus lanceolatus* S o w e r b y. - Orbigny, с. 270, табл. 338, фіг. 11-13.

1858. *Mytilus lanceolatus* S o w e r b y. - Pictet et Renevier, c. 110, табл. 15, фіг. 7.
 1868. *Modiola lanceolata* S o w e r b y. - Eichwald, c. 532, табл. 22, фіг. 5.
 1871. *Mytilus lanceolatus* S e w e r b y. - Stoliczka, т. 3, с. 372.
 1960. *Dreissena lanceolata* S e w e r b y. - Муромцева, с. 203, табл. 18, фіг. 15 а, б; 16.

Матеріал. Одне майже ціле внутрішнє ядро лівої стулки. Збереженість задовільна. Літотека ІІТТК АН УРСР, монографічна колекція № 27, зр. РК-386.

Опис. Черепашка маленьких розмірів, помірноопукла, зидовжена, з слабо закрученою термінальною маківкою. Верхній край кутасто-заокруглений, нижній майже прямий, слабковігнутий. Кілеподібний перегин виражений чітко. Він відмежовує вузьке, слабковігнуте черевне поле, яке з площиню змигання утворює кут, близький до прямого. Скульптура представлена тонкими, досить рідко розташованими кільцями наростання.

Порівняння та зауваження. Хоч для нашого зразка характерні такі самі ознаки, що й для форм, описаних авторами, згаданими в синоніміці, через недостатню збереженість самого кінця заднього краю дею умовно відносимо його до *Dreissena lanceolata* S o w.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Тетянівська-4, інт. 4117-4120 м, зр. РК-386 (з *Inoceramus concentricus* P a r k., *Modiola reversa* S o w., *Noplites dentatus* S o w., *Neohibolites minimus* L i s t.). Середній альб, зона *H. dentatus*.

Стратиграфічне і географічне поширення. Описаний вид відомий з готериву - апту Північного Кавказу, Південної Англії, Швейцарії та з неокому Франції.

Р я д. Schizodonta

Надродина Trigoniacae

Родина Trigonidae L a m a r c k., 1819

П і д р о д и н а Megatrigonidae Н о е р е н, 1929

П і д R u t i t r i g o n i a Н о е р е н, 1929

R u t i t r i g o n i a cf. laeviscula (L y c e t t), 1875

Табл. 9, фіг. 17-21

- фіг. 6. 1875. *Trigonia laeviscula* L y c e t t, с. 96, табл. 22,
 1900. *Trigonia laeviscula* L y c e t t. - Woods, с. 77.

Голотип. *Trigonia laeviscula* L u c e t t (1875, табл. 22, fig. 6) із зелених пісків Блекдауна, Кулемптон, Англія.

Матеріал. Два цілих і два неповних ядра правих стулок і один уламок ядра лівої стулки. Збереженість задовільна. Літотека ІІТГК АН УРСР, колекція № 27, зр. РК-700, а-г; РК-701, а; РК-702, а; РК-703, а.

Опис. Черепашки маленьких і середніх розмірів, з овально-видовженими обрисами, помірно опуклі. Маківки зміщені до переду, виступають над верхнім краєм, підкручені назад і загнуті до середини. Передній край заокруглений, поступово переходить в опуклий нижній. Верхній край слабкоскошений і ввігнутий, під заокруглено-тупим кутом він з'єднується з сифональним краєм. Скульптура переднього поля представлена простими, досить міцними заокругленими ребрами, які повторюють конфігурацію нижнього краю черепашки. У примаківковій частині ядра вони розташовані густіше, а в бік нижнього краю рідше. У цьому ж напрямку розширюються і міжреберні проміжки, які в нижній частині черепашки стають вже дещо ширшими, ніж ребра, у середній частині вони такі самі як ребра, а в примаківковій частині навіть трохи вузчі від ребер. Ребра однаково чітко виражені по всій поверхні переднього поля. Заднє поле вузьке і також покрите ребрами (за винятком зр. РК-700 б). Кіль виражений чітко, але не різкий. У передній частині деяких зразків (наприклад, РК-700, РК-700 б, РК-702) спостерігаються досить виразні борозенки, які відходять косо вперед від маківки.

Розміри (мм)

| <u>Зразок</u> | Д | В |
|---------------|------|------|
| РК-700 | 12,5 | 8 |
| РК-700 б | 17,1 | 11,1 |

Порівняння та зауваження. Зразки з Північного Причорномор'я значною мірою подібні до *Rutitrigonia laeviscula* (L u c e t t), однак через не зовсім добру збереженість нашого матеріалу не можна більш впевнено провести визначення. Описані зразки також подібні до *R. longa* (A g a s.), але остання має більш видовжену черепашку.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Північне Причорномор'я, св. Генічеська-5, інт, 2630-2636 м, зр. РК-700, а-г; 701, а; 703, а. Апт.

Стратиграфічне і географічне поширення. Типові представники цього виду відомі з неокому Англії. Близькі до нього форми описані А.А.Савельєвим [120] з валанжинських утворень Мангшлаку.

- 1818-1832, *Trigonia spinosa* P a r k i n s o n . - Sowerby,
с. 196, табл. 86.
1872-1879, *Trigonia spinosa* P a r k i n s o n . - Lycett,
с. 136, табл. 24, фіг. 8, 9.
1843-1847, *Trigonia spinosa* P a r k i n s o n . - Orbigny,
с. 154, табл. 297, фіг. 1, 2.
1932, *Trigonia spinosa* P a r k i n s o n . - Мордвилко, с. 50,
табл. 4, фіг. 3-5.
1960, *Linotrigonia spinosa* P a r k i n s o n . - Янин, с. 210,
табл. 22, фіг. 10 а, б.

Матеріал. Два екземпляри представлені неповним ядром лівої стулки (зр. РК-674) і уламком правої (зр. РК-708). Літотека ІІТТК АН УРСР, колекція № 27.

Опис. Черепашка малих розмірів, з трикутно-овальними обрисами, помірноопукла. Маківка маленька, трохи закручена до заднього краю. Вся поверхня переднього поля черепашки покрита 12 дугоподібно вигнутими вниз ребрами, які розділені дещо ширшими міжреберними проміжками. На задньому полі ребра значно товщі. На зр. РК-674 простежуються тоненький, досить чіткий кіль. Усі ребра покриті дрібненькими круглими горбочками, а в зр. РК-708 (уламком ядра трохи більшої особини) від горбочків, перетинаючи міжреберні проміжки, відходять тонкі косі насічки. Ця скульптура типова для *T. spinosa* P a r k ., але через недостатність матеріалу й не зовсім добру його збереженість не можна більш впевнено провести визначення.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Октябрська-11, інт. 2986-2992 м, зр. РК-674 (з *Confusiscula dupiniana* O r b.). Верхній апт - нижній альб; Північне Причорномор'я, св. Генічеська-2, інт. 2007-2711 м, зр. РК-708 (з *Nuracanthoplitex* sp., *Thetironia caucasica* E i s h w., *Protocardia sphaeriodes* F o r b., *Thetironia minor* S o w.). Верхній апт.

Стратиграфічне і географічне поширення. Представники виду *Linotrigonia spinosa* P a r k . відомі з аптських й альбських утворень Західної Європи, верхньоаптських - нижньоальбських відкладів Північного Кавказу і верхньоальбських порід Гірського Криму.

Р я д Heterodonta

Надродина Astartacea

Родина Astartidae G r e y , 1840

Матеріал. Три цілих внутрішніх ядра лівих стулок черепашок. Збереженість задовільна. Літотека ІІТГК АН УРСР, монографічна колекція № 27, зр. РК-381, РК-382, РК-174.

Опис. Черепашка дуже маленьких розмірів, трикутно-заокругленого обрису, опукла, нерівнобічна, дещо витягнута у задньонижньому напрямку з висотом, рівном довжині або трохи більшою від неї. Маківки високі, загострені, слабкозагнуті до середини, виступають над замковим краєм і дещо зсунуті до переду. Стулки сильноопуклі. Найбільша товщина черепашки в середній частині, звідки вона поступово зменшується до країв. Передній і задній край заокруглені, поступово переходять в нижній, так само заокруглений. Вся поверхня стулки покрита тоненькими, але чіткими, дуже густо розташованими концентричними реберцями, які розділені такими самими вузькими міжреберними проміжками-борозенками. На стулці нараховується понад 32 реберця.

Розміри (мм)

| <u>Зразок</u> | <u>Д</u> | <u>В</u> |
|---------------|----------|----------|
| РК-382 | 3,8 | 4,0 |
| РК-381 | 3,2 | 3,2 |
| РК-384 | 5,0 | 6,0 |

Порівняння та зауваження. За формою черепашки та її скульптурою кримські зразки дуже подібні до *Astarte germani* *P i c t. et* *C a m p r.*, лише через недостатність матеріалу ми не можемо впевнено віднести їх саме до цього виду.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Тетянівська-8, інт. 4373-4376 м, зр. РК-381 (з *Acanthoplires nolani* *S e u n.*, *Nodoshoplires caucasicus* *L u r p.*, *Plicatula carteroniana* *O r b.*, *Grammatodon carinatus* *S o w.*); св. Аврорівська-1, інт. 4549-4555 м, зр. РК-174 (з *Nucula pectinata* *S o w.*, *Aucellina aptiensis* *O r b.*, *Glycymeris sublaevis* *S o w.*, *Plicatula plascunea* *L a m.*, *Protocardia sphaeroidea* *F o r b.*, *Acanthoplires* *sp.*, *Hurasanthoplires jacobii* *C o l l e t.*). Верхнє верхнього апту; св. Тетянівська-5, інт. 4406-4412 м, зр. РК-382 (з *Plicatula plascunea* *L a m.*, *Acanthoplires* *sp.*, *Arctothais ebrayi* *P i c t. et* *L o r.*). Верхній апт - верхнє середнього - верхній альб.

Стратиграфічне і географічне поширення. *Astarte germani* *P i c t. et* *C a m p r.* виявлено в альбських утвореннях Швейцарії.

Astarte sp. 1
Табл. 10, фіг. 2

Матеріал. Один зразок - обидві розгорнуті, але неповністю збережені стулки. Права збережена майже цілком, а в лівій лишилася маківка з примаківковою частиною. Літотека ІІІТК АН УРСР, монографічна колекція № 27, зр. РК-393.

Опис. Черепашка невеликих розмірів, заокруглено-трикутна, дещо витягнута у довжину, помірноопукла. Найбільша опуклість у середній частині стулки, звідки вона рівномірно спадає до країв. Маківка висока, загострена, загнута до середини, сильно виступає над замковим краєм. Дуночка коротка, досить глибока. Передній край заокруглено-опуклий, поступово переходить у заокруглено-опуклий нижній, який плавно з'єднується з дугоподібно вигнутим заднім краєм. При переході нижнього краю до верхнього утворюється заокруглений кут близько 120° . Нижній край стулки облямований зубчиками. Скульптура представлена концентричними, густо розташованими кільцями наростання, розділеними трохи вужчими або рівними з ребрами міжреберними проміжками. Форма поперечного перетину ребер заокруглено-приплюснута. На стулці нараховується 17-18 кілець.

Розміри (мм)

| <u>Зразок</u> | Д | В |
|---------------|----|---|
| РК-393 | 11 | 8 |

За формою черепашки, кількістю ребер та характером їх розташування цей екземпляр дещо нагадує форму, описану Е.В.Котетивілі [67, 70] як *Astarte aff. germani Pictet et Sampriché* з нижньоальпських утворень Західної Грузії.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Східно-Воронківська-1, інт. 3361-3369 м, зр. РК-393 (з *Leumeriella tardefurcata* (L e y m.) O r b.). Нижній альб, зона *L.tardefurcata*.

Astarte sp.2

Табл. 10, фіг. 5

Матеріал. Два добре збережених внутрішніх ядра лівих стулок. Літотека ІІІТК АН УРСР, монографічна колекція № 27, зр. РК-374.

Опис. Черепашка малих розмірів, заокруглено-трикутних обрисів, помірноопукла, нерівнобічна, витягнута у довжину в задньонижньому напрямку. Передній край слабковігнутий, поступово переходить у заокруглено-випуклий нижній, який плавно змінюється опуклим заднім краєм. Найбільша опуклість знаходиться в середній частині, звідки рівномірно спадає до країв. Маківка трикутної форми, маленька, гост-

ра на кінці, слабкозагнута до середини і закручена назад, помітно виступає над замковим краєм. Луночка неглибока, маленька. Скульптура представлена 12 концентричними реберцями, розділеними міжреберними проміжками, майже рівними ширині ребер або дещо більшими від них. Ребра не зовсім концентричні, успадкують обриси нижнього краю стулки, тобто трохи витягнуті в задньонижньому напрямку. Верхній схил головних реберць трохи піднятий, а нижній - похилий, внаслідок чого утворюється слабковиражена східчаста скульптура. В міжреберних проміжках наявні тонесенькі струминкоподібні штришки, які поширені паралельно головним ребрам. Нижній край стулки аж до замкового краю зазублений. Зубчики численні, правильні.

| Розміри (мм) | | |
|--------------|-----|-----|
| Зразок | Д | В |
| PK-374 | 3,5 | 3,0 |

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Тетянівська-7, інт. 4070-4073 м, зр. PK-374 (*Inoceramium concentricum* P a r k., *Hoplites* cf. *devisensis* S p a t h., *Hamites* sp.), Середній альб.

Astarte sp.3

Табл. 10, фіг. 3

Матеріал. Одне внутрішнє ядро правої стулки. Збереженість задовільна. Літотека ІІТТК АН УРСР, монографічна колекція № 27, зр. PK-384.

Опис. Черепашка маленьких розмірів, нерівнобічна, круглих обрисів, з майже однаковими довжиною і висотою (довжина 9,2, висота 8,6 мм). Стулка рівномірнопукла, з максимальною опуклістю в середній частині. Маківка мала, закручена до переду і слабкозагнута до середини, мало виступає над замковим краєм. Луночка коротка, порівняно неглибока. Передній край заокруглено-опуклий, плавно переходить в опуклий нижній. Задній край так само заокруглений. У задньоверхній частині стулки від верхнього краю вниз на третину висоти стулки простягається валикоподібна складка, яка поволі слабкішає і зникає зовсім. Скульптура представлена численними, густо розташованими тоненькими, ниткоподібними міжреберними проміжками.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Тетянівська-4, інт. 4052-4059 м, зр. PK-384 (з *Oxycoma pectinata* S o w., *Plicatula gurgitis* P i c t. et R o u x, *In. concentricum* P a r k., *In. anglicum* W o o d s, *Grammatodon carinatus* S o w., *Kosmatella agassiziana* (P i c t e t), Середній альб.

Родина Glossidae G r e y, 1847

Під *Venilicardia* S t e l i c z k a, 1870-1871

Venilicardia (*Venilicardia*) *protensa* (W o o d s), 1907

Табл. 10, фіг. 8

1907. *Cyprina* (*Venilicardia*) *protensa* W o o d s, с. 137, табл. 21, фіг. 4-7, фіг. в тексті 20, 21.

1979. *Venilicardia* (*Venilicardia*) *protensa* W o o d s. - Мордвилко, с. 90, табл. 14, фіг. 1-6.

Матеріал. Одне майже ціле внутрішнє ядро правої стулки задовільної збереженості. Літотека ІІТТК АН УРСР, монографічна колекція № 27, зр. РК-373.

Опис. Черепашка середніх розмірів, овально-заокруглена, нерівнобічна. Передня частина її звужена, сильно виступає, задня заокруглена. Маківка масивна, широка, зміщена до переду, слабкозагнута до середини і помітно виступає над замковим краєм. Передмаківкова ямка ввігнута, кутаста. Лунка велика. Передній край опуклий, поступово переходить у майже пряму передню частину замкового краю і в слабоопуклий нижній край. Задній край заокруглений, дещо довший від переднього, поступово з'єднується з задньою частиною замка. Максимальна опуклість черепашки в примаківковій частині, звідки вона поступово й рівномірно спадає до країв. Скульптура черепашки представлена численними тонесенькими концентричними лініями наростання.

Розміри (мм)

| <u>Зразок</u> | Д | В |
|---------------|----|----|
| РК-373 | 39 | 36 |

Порівняння та зауваження. Дещо умовно ми відносимо наш зразок до *Venilicardia* (*Venilicardia*) *protensa* (W o o d s), хоч за загальними обрисами черепашки, скульптурою, вимірами та їх співвідношенням він цілком відповідає опису та зображенню, які наводить автор цього виду, а також формам, описаним Т.А.Мордвилки з Північного Кавказу. Від близьких видів *V. (V.) angulata* (S o w.) та *V. (V.) triangulata* M o r d. описаний вид відрізняється формою черепашки та певними елементами скульптури.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Тетянівська-1, інт. 4557-4564 м, зр. РК-373. Верхній апт.

Стратиграфічне і географічне поширення. Нижній апт Південної Англії; верхній барем - нижній апт Дагестану; нижній і верхній апт Північного Кавказу.

Родина Lucinidae Fleming, 1828

Під Thetironia Stoliczka, 1871

Thetironia minor Sowerby, 1837

Табл. 10, фіг. 9, 10

1837. Thetis minor Sowerby, с. 536, табл. 513, фіг. 5, 6.
 1865. Thetis minor Sowerby. - Pictet et Campiche, с. 202, табл. 112, фіг. 4.
 1884. Thetis minor Sowerby. - Weerth, с. 41, табл. 9, фіг. 5-6.
 1899. Thetis minor Sowerby. - Anthula, с. 88, табл. 4, фіг. 3.
 1897. Thetis minor Sowerby. - Каракаш, с. 167, табл. 26, фіг. 7, 8.
 1907. Thetironia minor Sowerby. - Woods, с. 167, табл. 26, фіг. 7, 8.
 1932. Thetironia minor Sowerby var. minor Морд-Вилко, с. 65, табл. 6, фіг. 2, 2а, 3, 4, 4а.
 1949. Thetironia minor Sowerby. - Мордвилко, Бодылевский, Дуппов, с. 136, табл. 25, фіг. 6.
 1960. Thetironia minor Sowerby. - Янин, с. 213, табл. 25, фіг. 5 а, б.
 1973. Thetironia minor Sowerby. - Глазунова, с. 65, табл. 36, фіг. 1-2.

Матеріал. Один екземпляр, представлений роз'єднаними ядрами правої й лівої стулки однієї й тієї ж особини. Збереженість задовільна. Літотека ІІІТГК АН УРСР, колекція № 27, зр. РК-709.

Опис. Черепашка невеликих розмірів (довжина 31,2, висота 30,5 мм), овально-округлих обрисів, випукла, рівностулкова, майже рівнобічна, з дещо відтягнутим заднім краєм. Маківки масивні, знаходяться майже в центрі (трохи зсунуті до переднього краю), сильно виступають, загнуті до середини. Краї заокруглені, з поступовими переходами. Черепашка на ядрі збереглася фрагментарно, що дає нам можливість говорити про наявність численних тонюсінських струменистих концентричних ребер, серед яких зрідка виділяються окремі, грубіші складочкоподібні. Крім цього по всій черепашці розвинена радіальна крапчаста скульптура.

Порівняння та зауваження. Наш зразок характеризується слабо-вираженою нерівнобічністю черепашки й незначним наближенням маківки до переднього краю. Але ми, приймаючи цей вид в широкому розумінні, дотримуємось точки зору Г.Вудса [278], підтриманої Т.А.Мордвилко [89], про те, що незначна нерівнобічність черепашки є надто міліливою і не може бути настільки важливою ознакою, щоб надійно служити для виділення нових видів чи підвидів. За згаданими відмінними оз-

наками наша форма трохи різниться від типових і певною мірою нагадує варієтет цього виду *Thetironia minor* S o w. var. *transversa* R e n n g., описаний В.П.Ренгартеном [116] з аптських і нижньоаптських утворень околиць м. Кисловодськ.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Північне Причорномор'я, св. Генічеська-2, інт. 2707-2711 м, зр. РК-709 (з *Nuracanthoprites* sp., *Thetironia caucasica* E i c h w., *Protocardia sphaeroides* F o r b., *Linotrigonia* cf. *spinosa* P a r k.). Верхній апт - нижній альб?

Стратиграфічне і географічне поширення. Представники виду *Thetironia minor* S o w. відомі з аптських - нижньоальбських утворень Північного Кавказу, Мангшлаку, Копетдагу, альбських відкладів Гірського Криму, Грузії, з готериву - альбу Західної Європи.

Thetironia caucasica E i c h w a l d, 1868

Табл. 10, фіг. 11, 13

1865-1868. *Thetis caucasica* E i c h w a l d, т. 2, с. 709, табл. 25, фіг. 77.

1932. *Thetironia caucasica* E i c h w a l d. - Мордвилко, с. 74, табл. 6, фіг. 5, 5 а, 6.

1949. *Thetironia caucasica* E i c h w a l d. - Мордвилко, с. 137, табл. 27, фіг. 2, 3.

1960. *Thetironia caucasica* E i c h w a l d. - Янин, с. 213, табл. 25, фіг. 6, 7.

Матеріал. Два ядра лівої (зр. 707) і правої (зр. РК-186) ступок. Збереженість задовільна. Літотека ІІІТК АН УРСР, монографічна колекція № 27.

Спис. Невелика черепашка овальної форми, нерівнобічна, витягнута у довжину, з слабо відтягнутим нижньозаднім краєм. Маківки широкі, масивні, дещо виступають над замковим краєм, трохи нахилені вперед. Найбільша опуклість черепашки знаходиться в передмаківковій частині. Передній бік крутіший порівняно з заднім. Замковий край складений з двох частин - передньої й задньої, які з'єднуються під тупим кутом. Досить крутий передній бік, з'єднуючись з передньою частиною замкового боку, утворює заокруглений кут близько 90°. Нижній бік опукло-заокруглений, поступово переходить у передній і задній, при чому до заду він опускається трохи нижче. Це надає нижньозадньому краю відтягнутого вигляду. Задній бік довший від переднього і з задньою частиною замкового краю з'єднується дугоподібно. Скульптура на ядрі представлена численними тонесенькими концентричними ребрами.

Розміри (мм)

| <u>Зразок</u> | <u>Д</u> | <u>В</u> |
|---------------|----------|----------|
| PK-186 | 9,2 | 7,8 |
| PK-707 | 26 | 24 |

Порівняння та зауваження. Від більшості представників цього виду наша форма з Рівнинного Криму (зр. PK-186) відрізняється лише маленькими розмірами. Решта її характерних ознак відповідають описам цього виду. За формою черепашки і характером скульптури Кримський зразок близький до *Thetironia polani* M o r d v i l k e , але в нього менша товщина черепашки і маківка не так багато виступає над замковим краєм. Від *T. minor* S e w . візняється меншою товщиною черепашки, нерівнобічністю і меншим виступом маківки над замковим краєм. Зразок з Північного Причорномор'я (PK-707) за усіма ознаками, характерними для *T. caucasica* E i s h w . , а також за розмірами черепашки аналогічний північнокавказьким формам.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Борисівська-2, інт. 4661-4666 м, зр. PK-186 (з *Cirsocerithium suberiposum* D e v h . , *Arctithais ebraei* P i s t . et L o r i o l . , *Acanthohoplites* sp., *Nodosohoplites caucasicus* L u p r .); Північне Причорномор'я, св. Генієвська-2, інт. 2707-2711 м, зр. PK-707 (з *Hyracanthoplites* sp., *Linotrigonia* cf. *spinosa* P a r k . , *Protocardia sphaeroides* F e r b . , *Thetironia minor* S o w .). Верхній апт - нижній альб?

Стратиграфічне і географічне поширення. Верхній апт - нижній альб (рідко нижній апт) Північного Кавказу, Мангизлаку і Колетдагу.

Thetironia sp.

Табл. 10, Фіг. 12

Матеріал. Одне майже повне внутрішнє ядро л. ої стулки. Збереженість задовільна. Літотека ІІІТК АН УРСР, колекція № 27, зр. PK-399.

Опис. Черепашка малих розмірів, овальних обрисів, нерівнобічна, сильноопукла. Маківка масивна, скошена, зсунута до переднього краю, загнута до середини, сильно виступає над замковим краєм. Стулка сильноопукла, з максимальною опуклістю в примаківковій частині, звідки поступово спадає до країв. Передній край коротший, заокруглено-опуклий, поступово переходить у нижній дугоподібно-вигнутий, з опущеним заднім кінцем, що робить черепашку асиметричною. Задній край довший від переднього, скошений. Скульптура представлена численними тоненькими лініями наростання, які проходять паралельно нижньому краю.

Розміри (мм)

Зразок Д В
PK-399 13,2 11,7

Порівняння та зауваження. Своєю нерівнобічністю й несиметричністю маківки кримський зразок певною мірою нагадує *Thetironia minor* S o w. var. *transversa* R e n n g., але відрізняється від нього більш відтягнутим задньобіжним кінцем.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Клепининська-1, інт. 2807-2813 м, зр. PK-399 (з *Mucula planata* D e s h., *Gervillia extenuata* E i c h w., *Grammatodon securis* L e y m., *Pseudoglaucosia strombiformis* S c h l o t h., *Corbula striatula* S o w.). Верхній барем - нижній апт.

Надродини C a r d i a c e a

Родина Cardiidae L a m a r c k, 1819

П і д р о д и н а C a r d i a n a e L a m a r c k, 1819

П і д P r o t o c a r d i a B e y r i c h, 1845

Protocardia sphaeroidea F o r b e s, 1845

Табл. 10, фіг. 14-17, 20

1845. *Cardium sphaeroideum* F o r b e s, с. 243, табл. 2, фіг. 8.

1904-1913. *Protocardia sphaeroidea* F o r b e s. - Woods, с. 195, табл. 21, фіг. 2-3.

1932. *Protocardia sphaeroidea* F o r b e s. - Мордвилко, с. 57, табл. 6, фіг. 1.

1960. *Protocardia sphaeroidea* F o r b e s. - Янин, с. 215, табл. 26, фіг. 3а, б; 4 - 5.

Матеріал. Сім слабкоздеформованих ядер лівих і правих стулок. Збереженість задовільна. Літотека ІІІТК АН УРСР, колекція № 27, зр. PK-174, PK-181, PK-183, PK-402, PK-403, PK-708, PK-710.

Опис. Черепашки від маленьких до великих (зр. PK-710, довжина і висота понад 50 мм), заокруглено-кутасті, з висотою, трохи більшою від довжини. Маківка помітно виступає над замковим краєм, загнута до середини. Замковий край прямиий і на переході в передній і задній краї утворює заокруглені кути. Нижній край заокруглений, з поступовим переходом до переднього, а з заднім краєм він утворює кут, близький до прямого. Від маківки до задньобіжнього кута проходить чітко виражений досить гострий кіль, який відмежовує порівняно широке закілеве поле. Вся поверхня черепашки від маківки до нижнього краю покрита тонесенькими плоскими концентричними ребрами, які слабкіше висту-

паять на заклієвому полі. Мікрореберні проміжки значно вужчі від шири-
ни ребер. На наших зразках нараховується 32-35 ребер.

Розміри (мм)

| <u>Зразок</u> | <u>Д</u> | <u>В</u> |
|---------------|----------|----------|
| PK-174 | 7 | 7,2 |
| PK-174 а | 7,5 | 7,8 |
| PK-402 | 19,4 | 20,8 |
| PK-708 | 17,2 | 17,5 |

Порівняння та зауваження. Наші екземпляри з Рівнинного Криму відрізняються від форм, описаних Б.Т.Яніним [150] з неокому Гірського Криму та Т.А.Мордвилко [89] з верхньоаптських утворень Північного Кавказу, лише значно меншими розмірами особин, проте наші зразки з Північного Причорномор'я цілком подібні до них.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Аврорівська-1, інт. 4549-4555 м, зр. PK-174, 183 (з *Glycymeris sublaevis* S o w.); св. Борисівська-1, інт. 4723-4727 м, зр. PK-181 (з *Neohibolites* sp.); св. Клепінинська-1, інт. 2807-2813 м, зр. PK-402 і PK-403 (з *Nucula planata* D e s h., *Gervillia extenuata* E i s c h w., *Grammatodon securis* L e y m., *Pseudoglaucosia strombiformis* S c h l o t h., *Corbula striatula* S o w. тощо). Верхній барем - нижній апт; Північне Причорномор'я, св. Генієська-2, інт. 2707-2711 м, зр. PK-708 і PK-710 (з *Huracanthoplites* sp., *Thetironia minor* S o w., *Thetironia caucasica* E i s c h w. *Trigonia* aff. *spinosa* F a r k.). Верхній апт.

Рід *Cardium* L i n n e, 1758

Cardium ibbetsoni F o r b e s, 1845

Табл. 10, фіг. 18

1845. *Cardium ibbetsoni* F o r b e s, Т. 1, с. 243, табл. 2, фіг. 9.
1904-1913. *Cardium ibbetsoni* F o r b e s. - Woods, т. 2, с. 201, табл. 32, фіг. 7-10.
1932. *Cardium ibbetsoni* F o r b e s. - Мордвилко, с. 54, табл. 5, фіг. 4, 5.
1960. *Cardium ibbetsoni* F o r b e s. - Янин, с. 215, табл. 26, фіг. 7а-в.

Матеріал. Одне внутрішнє ядро стулки задовільної збереженості (зр. PK-400) і друге не ціле внутрішнє ядро (зр. PK-401). Літотека ІІТТК АН УРСР, колекція № 27.

Опис. Черепашка малих розмірів, з обрисами, близькими до круглих, з майже однаковими довжиною й висотою, помірноопукла, нерівнобічна. Маківка центральна, широка, на кінці гостра, слабкозакручена

до середини. Передній край заокруглений, поступово переходить у заокруглений нижній. Задній заокруглено-випуклий при переході до замкового і нижнього країв утворює заокруглені тупі кути. Від маківки до задньоближнього краю простежується добре виражений кіль, який відокремлює досить широке закліве поле. Скульптура ядра представлена ледве помітними тонесенькими концентричними лініями наростання, серед яких виділяється кілька грубіших складочок. Елементів радіальної скульптури на цьому зразку не збереглося. Численні густо розташовані радіальні реберця добре простежуються на зр. РК-401.

| Розміри (мм) | | |
|--------------|------|------|
| Зразок | Д | В |
| РК-400 | 13,4 | 13,2 |

Порівняння та зауваження. Кримські зразки дуже подібні до форм, описаних авторами, згаданими в синоніміці, і особливо до зразків з аптських і нижньоальбських утворень Північного Кавказу, зображення яких наводить Т.А.Мордеилко [89, табл. 5, фіг. 4, 5].

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, ов.Клепінинська-1, інт.2807-2813, зр.РК-401 (з півнобаремським - ранньоаптським комплексом двостулкових молюсків); св.Каштанівська-3, інт. 3320-3328 м, зр. РК-400 (з *Leda scarpa* O r b., *Lima gaultina* W o o d s, *Acanthoerplites* sp.). Верхній барем - верхній апт.

Стратиграфічне і географічне поширення. *Cardium libbetseni* F o r b e s відомий з верхнобаремських - нижньоаптських утворень Південної Англії, з аптських - нижньоальбських відкладів Північного Кавказу.

Надродини Veneroidea

Родина Veneridae L e a c h, 1819

Рід *Dosiniopsis* C o n r e d, 1864

Dosiniopsis parva S o w e r b y, 1837

Табл. 10, фіг. 19, 21

1837. *Venus parva* S o w e r b y, с. 540, табл. 518, фіг. 5-7.

1845. *Lucina* (?) *solidula* F o r b e s, с. 239, табл. 2, фіг. 7.

1904-13. *Cyprimeria parva* S o w e r b y, - Woods, т. 2, с. 184, табл. 28, фіг. 19-22.

1949. *Dosiniopsis parva* S o w e r b y. - Мордеилко, Бодылевский, Луппов, с. 139, табл. 27, фіг. 4-8.

1960. *Dosiniopsis parva* S o w e r b y. - Янин, с. 216, табл. 27, фіг. 2 а, с.

1973. *Dosiniopsis* (*Dosiniopsis*) *parva* S o w e r b y. - Глазунова, с. 67, табл. 27, фіг. 1-6.

Матеріал. Два екземпляри, представлені внутрішніми ядрами лівої (зр. РК-390) і правої (зр. РК-669 б) стулок. Збереженість задовільна. Літотека ІІІТК АН УРСР, колекція № 27.

Опис. Черепашка маленьких розмірів, з овально-заокругленими обрисами, слабоопукла, з довжиною, трохи більшою від висоти, з слабо вираженою нерівнобічністю. Маківки маленькі, слабо виступачі, наближені до переднього краю. Передній і задній краї заокруглені: перший різкіше, другий плавніше. Їх перехід до нижнього слабовипуклого й верхнього країв так само порівняно поступовий, хоч на зр. РК-390 при переході заднього краю до верхнього утворюється заокруглений кут. Скульптура представлена численними тонесенькими струминкоподібними концентричними реберцями.

| Розміри (мм) | | |
|--------------|---|-----|
| Зразок | Д | В |
| РК-669 а | 8 | 7 |
| РК-390 | 9 | 8,5 |

Порівняння та зауваження. За формою черепашки, вимірами, характером скульптури кримські зразки не відрізняються від раніше описаних, вони лише мають менші розміри.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, ов. Тетянівська-5, інт. 4495-4500 м, зр. РК-380 (з *Nucula planata* D e s h., *N. pectinata* S o w.). Верхній апт; св. Красногвардійська-1, інт. 2036-2041 м, зр. РК-669 а (з *Astarte* sp., *Acanthoplectes* cf. *polani* S e u n., *As.* sp.). Верхній апт (клансей).

Стратиграфічне і географічне поширення. Представники *Dosinopsis parva* S o w. відомі з барем-аптських утворень Західної Європи й верхньобаремських - нижньоальпських відкладів Північного Кавказу та з аптських порід Мангшлагу.

Рід *Callista* М ö r c h, 1853

Callista gelmi К а р а к а с х, 1897

Табл. 10, фіг. 22

1897. *Venus gelmi* К а р а к а с х, с. 75, табл. 3, фіг. 7.
1960. *Callista gelmi* К а р а к а с х. - Янин, с. 217, табл. 27, фіг. 1.

Матеріал. Одне внутрішнє ядро лівої стулки з пошкодженою примаківковою частиною. Літотека ІІІТК АН УРСР, колекція № 27, зр. РК-404.

Опис. Черепашка середніх розмірів, заокруглено-трикутних обрисів, слабоопукла, нерівнобічна; довжина її дещо більша від висоти.

Вона трохи витягнута у задньонижньому напрямку. Маківка знаходиться майже у центрі, невелика, заокруглена, слабкозагнута до середини і небагато виступає над замковим краєм. Від маківки до задньонижнього кута простежується чітко виражений кіль, який відмежовує вузьке заднє закілеве поле. Передній край дещо заокруглений, при переході до дугоподібного нижнього утворення заокруглений тупий кут близько 120° . Слабоопуклий задній край коротший від переднього, і з нижнім краєм так само утворює заокруглено-тупий кут. Скульптура представлена концентричними лініями наростання, серед яких відрізняються грубіші - основні. Вони розташовані досить рідко й добре виражені. Крім них тут наявні численні, густо розташовані тонесенькі струминкоподібні лінії наростання, які покривають усе ядро стулки.

Розміри (мм) зразка РК-404 через неповну збереженість дещо при-
близні: довжина 27,5, висота 23,5 мм.

Порівняння та зауваження. За характерною будовою черепашки наш зразок, навіть при неповній збереженості, дуже подібний до форм, описаних М.І.Каракашем [63] та Б.Т.Янінін [150] з барем-аптських утворень Північного Кавказу; відрізняється він дещо меншими розмірами як і усі види з комплексу двостулкових моллюсків, виявлених св.Клепчининська-І.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Клепчининська-І, інт. 2807-2813 м, зр. РК-404 (з *Nucula planata* Desh., *Gervillia extenuata* Eichw., *Grammatodon securis* Leu m., *Cardium ibbetsoni* Forb., *Corbula striatula* Sow., *Pseudoglaucosia strombiformis* Schlot h. та ін.). Верхній барем - нижній апт.

Стратиграфічне і географічне поширення. Знахідки представників *Callista gelmi* Kar. відомі з барем-аптських утворень Північного Кавказу.

Р я д Desmodonta

Надродина Музеа

Родина Corbulidae Fleming, 1828

Рід *Corbula* Brugiere, 1792

Corbula striatula Sowerby, 1827

Табл. 11, фіг. 1, 4

1827. *Corbula striatula* Sowerby, с. 598, табл. 572,
фіг. 4-6.

1840-1841. *Corbula striatula* Sowerby. - Orbigny, с. 459,
табл. 383, фіг. 9-13.

- 1904-1913. *Corbula striatula* S o w e r b y. - Woods, с. 212, табл. 24, фіг. 6-12.
 1948. *Corbula striatula* S o w e r b y. - Никитина, с. 87, табл. 1, фіг. 19-22.
 1949. *Corbula striatula* S e w e r b y. - Мордвилко, Бодылевский, Луппов, с. 143, табл. 29, фіг. 2-4.
 1960. *Corbula striatula* S o w e r b y. - Муромцева, с. 220, табл. 28, фіг. 1-4.
 1973. *Corbula striatula* S o w e r b y. - Глазунова, с. 70, табл. 38, фіг. 1-4.

Матеріал. Два внутрішніх ядра правої і лівої стулок. Збереженість задовільна. Літотека ІІТТК АН УРСР, монографічна колекція № 27, зр. РК-349.

Опис. Черепашка дуже маленьких розмірів, овально-трикутних обрисів, сильноопукла, нерівностулкова і децю нерівнобічна, з загостреним заднім кінцем. Права стулка більша від лівої. Маківки широкі, масивні, загнуті до середини, сильно виступають над замковим краєм. Від маківки до кінця ростра простежується чітко виражений кіль, який відокремлює вузьке (децю розширене у задньонижньому напрямку) закілеве поле. Нижній край заокруглено-опуклий (з піднятим, а трохи далі - з опущеним заднім кінцем); задній край короткий, звигнутий, передній - слабковигнутий. Скульптура представлена слабо вираженими концентричними лініями наростання.

Розміри (мм)

| <u>Зразок</u> | Д | В |
|----------------|-----|-----|
| РК-349 (л. с.) | 3,0 | 1,7 |
| РК-349 (п. с.) | 3,0 | 2,0 |

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Клепининська-1, інт. 2807-2813 м, зр. РК-349 (з *Nucula planata* D e s h., *Gervillia extenuata* E i c h w., *Grammatodon securis* L e u m., *Pseudoglaucosia strombiformis* S c h l o t h. та ін.). Верхній барем - нижній апт. Ще раніше *Corbula striatula* S o w. виявлено на території Рівнинного Криму (площа Новоселівська, св. 4-р, інт. 1032-1039 м).

Стратиграфічне і географічне поширення. Знахідки представників описаного виду відомі з барему і нижнього апту Північного Кавказу, нижнього апту Південної Емби і Англії, з неокому і апту Франції.

Надродина Pandoresea

Родина Laternulidae G r a n t et G a l e, 1931

П і д р о д и н а Laternulinae G r a n t et G a l e, 1931

Laternula aff. *agassizi* O r b i g n y, 1843

Табл. 11, фіг. 2, 3

1843. *Anatina agassizi* O r b i g n y, т. 3, с. 371, табл. 369, фіг. 1, 2.
 1864-67. *Anatina agassizi* O r b i g n y. - Pictet et Campiche, т. 3, с. 99, табл. 107, фіг. 1.
 1960. *Laternula agassizi* O r b i g n y. - Муромцева, с. 221, табл. 29, фіг. 4; 5 а, б.

Матеріал. Одне майже ціле внутрішнє ядро добрї збереженості. Літотека ІІТТК АН УРСР, колекція № 27, зр. РК-679.

Опис. Черепашка середніх розмірів, з видовжено-овальними обрисами, рівностулкова, помітно нерівнобічна. Передня гілка замкового краю коротша від задньої, трохи нахилена до низу. При переході до переднього краю утворює заокруглений кут. Передній край короткий, трошки скошений; він поступово з дугоподібним переходом продовжує нижній. Останній плавно опуклий, з вигином у місці розташування борозенки. Задній край широкий, дугоподібний, з поступовим переходом до замкового й нижнього. Замковий край рівний і знаходиться майже паралельно нижньому. Маківки зсунуті до переду, широкі, масивні, виступають над замковим краєм і загнуті до середини. Від маківки до нижнього краю черепашки простежується чітко виражена борозна, яка до низу значно розширюється і дещо відхиляється до заднього краю. Скульптура представлена грубими концентричними кільцями, які, як і вся поверхня черепашки, покриті тонесенькими лініями наростання. Черепашка з переднього і заднього боків зячя.

Розміри (мм)

| <u>Зразок</u> | В | Д | Т |
|---------------|------|------|------|
| РК-679 | 25,5 | 46,0 | 15,0 |

Порівняння та зауваження. Наш екземпляр значною мірою подібний до форми, описаної А.Орбіньї [221], а також до зразків Т.Л.Муромцевої [91] з валанжинських утворень південно-західної частини Гірського Криму. Однак відрізняється він характером розташування борозенки, яка на нашому зразку відхилена до заднього боку, а у згаданих вище вона нахилена до переднього краю.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Зуйська-9, глиб. 272 м, неоком.

Стратиграфічне і географічне положення. Представники виду *Laternula agassizi* O r b. відомі з валанжинських утворень Гірського Криму і Швейцарії, валанжин-готеривських - Північного Кавказу та неокому Франції.

Родина Cuspidariidae D a l l, 1886

Рід Cuspidaria N a r d o, 1840

Cuspidaria aff. undulata (S e w e r b y), 1827

Табл. 11, фіг. 5

Матеріал. Одне внутрішнє ядро правої стулки. Збереженість задовільна. Літотека ІІІТК АН УРСР, колекція № 27, зр. РК-405.

Опис. Черепашка дуже маленьких розмірів, нерівнобічна, з трикутно-заокругленими обрисами і сильно відтягнутим назад довгим ростром, сильноопукла, з максимальною опуклістю в середній частині. Матівка маленька, дещо зсунута до заднього краю, слабкозагнута до середини, помірно виступає над замковим краєм. Апікальний кут близько 60°. Передній край скошений. При переході його до слабо опуклого нижнього краю утворюється заокруглений, дещо відтягнутий передньо-нижній кут (близько 70°). Нижній край у задній частині безпосередньо переходить у довгий, підгорнутий до верху ростр. Верхній край ростра дещо ввігнутий. Вся поверхня ядра, в тому числі й ростр, покриті численними, чітко вираженими концентричними лініями наростання, які розділені вузькими борозенкоподібними міжреберними проміжками. На рострі всі ребра (а їх близько 30) пучечкоподібно сходяться.

Розміри (мм)

| <u>Зразок</u> | Д | В |
|---------------|-------------|-----|
| | (з ростром) | |
| РК-405 | 9,4 | 6,1 |

Порівняння та зауваження. За загальними характерними рисами будови черепашки, особливо за різкою концентричною скульптурою, однаковими величинами апікального кута кримський зразок дуже подібний до Cuspidaria undulata (Sowerby, 1827), але через недостатність матеріалу ми не можемо впевнено віднести його саме до названого виду.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Клепининська-1, шт. 2807-2813 м, зр. РК-405 (з Nucula plana De s h., Gervillia extenuata E i c h w., Grammatodon securis L e y m., Corbula striatula S o w., Cardium ibbetsoni F o r b., Callista gelmi K a r a k., Pseudoglauconia strombiformis S c h l o t h.). Верхній барем - нижній шт.

КІАС Cephalopoda

П і д к л а с Ammonoidea

Р я д Ammonitida

П і д р я д Phylloceratina

Надродина Phylloceratataceae

Родина Phylloceratidae Z i t t e l, 1884

П і д р о д и н а Phylloceratinae Z i t t e l, 1884

Рід Euphyloceras D r u z s z i c, 1953

Euphyloceras velledae (M i c h e l i n), 1834

Табл. 11, фiг. 6

1834. Ammonites velledae M i c h e l i n, табл. 35.
1841. Ammonites velledae M i c h e l i n. - Orbigny, с. 280,
табл. 82, фiг. 1-4.
1847. Ammonites velledae M i c h e l i n. - Pictet et Roux,
с. 286, табл. 112, фiг. 1а-с.
1860. Ammonites velledae M i c h e l i n. - Pictet et Campi-
che, с. 268, табл. 36, фiг. 8.
1860. Ammonites velledae M i c h e l i n. - Stoliczka, с. 116,
табл. 59, фiг. 1-4.
1876. Ammonites velledae M i c h e l i n. - Симонович, Баче-
вич, Сорокин, табл. 3, фiг. 3.
1895. Phylloceras velledae M i c h e l i n. - Kossmat,
с. 108, 127, табл. 15 (1), фiг. 3.
1899. Phylloceras velledae M i c h e l i n. - Anthula,
с. 95, табл. 5, фiг. 1.
1899. Phylloceras ex aff. velledae M i c h e l i n. - Anthula,
с. 96, табл. 5, фiг. 2.
1910. Phylloceras velledae M i c h e l i n. - Pervinquire,
с. 9, табл. 1, фiг. 1-3.
1914. Phylloceras aff. velledae M i c h e l i n. - Казанский,
с. 124, табл. 7, фiг. 29.
1926. Phylloceras cf. velledae M i c h e l i n. - Ренгартен,
с. 13.
1933. Phylloceras velledae M i c h e l i n. - Rouchadze, с. 171.
1936. Phylloceras velledae M i c h e l i n. - Bessairie, с. 164,
табл. 16, фiг. 1.
1955. Phylloceras velledae M i c h e l i n. - Эристави,
с. 44.
1956. Euphyloceras velledae M i c h e l i n. - Друшиц,
с. 118, табл. 10-11, фiг. 4а, б.
1957. Phylloceras velledae M i c h e l i n. - Эристави,
с. 56, табл. 2; рис. 10.
1960. Euphyloceras velledae M i c h e l i n. - Друшиц,
с. 252, табл. 2, фiг. 5.
1961. Phylloceras velledae M i c h e l i n. - Эристави,
с. 42, табл. 1, фiг. 1.
1964. Phylloceras (Euphyloceras) velledae velledae
(M i c h e l i n). - Wiedmann, с. 201, табл. 11, фiг. 1; табл. 13,
фiг. 4; табл. 21, фiг. 4; фiг. в тексті 49.
1965. Euphyloceras velledae M i c h e l i n. - Егоян, с. 118,
табл. 1, фiг. 1-3.

1966. *Euphyllloceras velledae* M i c h e l i n. - Пастернак и др., с. 115, табл. 1, фиг. 1.
1967. *Euphyllloceras velledae* M i c h e l i n. - Егоян, с. 128, табл. 1, рис. 1а, б, в; табл. 21, рис. 1, 2.
1967. *Phylloceras* (*Hyrophyllloceras*) *velledae velledae* (M i c h e l i n). - Wiedmann, с. 48, табл. 11, фиг. 1; табл. 13, фиг. 4; табл. 21, фиг. 4; фиг. в тексті 32.
1968. *Phylloceras* (*Hyrophyllloceras*) *velledae velledae* (M i c h e l i n). - Wiedmann und Dieni, с. 25, табл. 1, фиг. 5.
1971. *Euphyllloceras velledae* M i c h e l i n. - Кванталиани, с. 10, табл. 1, фиг. 2, 3.
1974. *Euphyllloceras velledae* O r b i g n y. - Лещух, с. 1071, рис., фиг. 1.
1981. *Phylloceras* (*Hyrophyllloceras*) *velledae velledae* (M i c h e l i n). - Chiriac, с. 53, табл. 1, фиг. 1а, в.
1982. *Euphyllloceras velledae* O r b i g n y. - Лещух, с. 80, табл. 1, фиг. 3.

Голотип. Зразок, за яким Г. Міхелін в 1834 р. вперше описав цей вид, був загублений і тому слідом за Й. Відманом [273] за неотип приймаємо форму А. Орбіньї [221, табл. 82, фиг. 1, 2], описану з гольту Південно-Східної Франції.

Матеріал. Один екземпляр добре збереженого піритизованого внутрішнього ядра кінної форми. Літотека ІІТТК АН УРСР, монографічна колекція № 27, зр. РК-101.

Опис. Черепашка дископодібної форми, з високими, швидко наростаючими завитками і дуже вузьким глибоким пупком. Висота завитків явно вища від ширини. Поперечний переріз еліпсоподібної форми і досягає найбільшої ширини дещо вище середини боків. Зовнішній бік порівняно неширокий, заокруглений. Скульптура на нашому екземплярі не збереглася - ядро гладке, і лише частково вона спостерігається на фрагментарному залишку відбитка наступного завитка цього ж зразка. Тут вона представлена тонкими, часто розташованими ребрами, які чіткіше виражені у верхній половині боків і на зовнішній стороні. Ближче до пупка вони слабшають, а у припупкової частині зникають зовсім. На боках ребра ледь помітно S-подібно вигнуті, а на зовнішньому боці утворюють добре виражений дугоподібний вигин опуклістю вперед. Судячи з частково збереженої скульптури наступного завитка цього ж екземпляра (РК-101), при діаметрі черепашки 25-30 мм на 10 мм відтинку завитка нараховується 10-11 ребер.

Сутурна лінія збереглася добре і чітко простежується на всьому зразку. Зона цілком відповідає зображенню сутурної лінії, яку наводить Й. Відман [273, с. 19, текст, фиг. 32 а] для гіпотипу, а також подібна до опису та зображення, які наводить В.В. Друшиц для цього виду [48, 49].

Розміри (мм)

| <u>Зразок</u> | Д | В | Ш | В:Д | Ш:Д | Ш:В |
|---------------------|-----|-----|-----|------|------|------|
| Неотип [273, с. 18] | 165 | 98 | 61 | 0,59 | 0,37 | 0,62 |
| PK-101 | 10 | 6,3 | 4,0 | 0,63 | 0,40 | 0,63 |

Порівняння. Наш зразок тотожний з голотипом, а також з рештою форм, згаданих у синоніміці. Однак візняється від деяких з них більшою висотою завитків, що пояснюється тим, що наша форма представлена юною особиною. За цієї відмінюю кримський зразок дуже близький до невеликих екземплярів, описаних В.В.Друщицем [48] з пограничних верств алта й альба Дагестану, який також відрізняється дещо більшою висотою завитків. Від близьких видів *E. velledae* його можна відрізнити еліпсоподібним поперечним перерізом завитка, характерною будовою та розташуванням ребер.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, с.в. Клепінинська-1, інт. 2662-2669 м, зр. PK-101 (з *Aucellina saucisica* В у с н, *Acanthohoplites nolani* С е у н е в, *Nuracanthoplites nolaniiformis* (N e t z k y) G l a z u n., *Nodosohoplites saucisica* L u p p., *Ptychoseras* sp., *Nechibolites wollemanni* S t o l e e y). Верхній апт (клансей).

Стратиграфічне і географічне поширення. Представники виду *Eurhyloseras velledae* M i c h e l i n відомі з верхньоаптських утворень Франції, Швейцарії, Північного Кавказу, Копетдагу, виявлені в альбських відкладах Мальорки, о-ва Сардинія й Південної Добруджі, а також з альбських і сеноманських порід о-ва Мадагаскар.

Рід *Salfeldiella* S p a t h, 1927

Salfeldiella sp.

Матеріал. В нашому розпорядженні є одне піритизоване ядро з порівняно добре збереженою третинною завитка. Літотека ІІТТК АН УРСР, монографічна колекція № 27, зр. PK-568.

Опис. Діскоподібна, середніх розмірів черепашка, з сильно охоплюючими і поступово наростаючими завитками. Поперечний переріз завитків овальної форми, з висотою, явно більшою від ширини. Боки помітно здуті, поступово переходять до неширокої заокругленої зовнішньої сторони. Пушок вузький, східчастий, обмежений невисокими крутинами, з заокругленими краями пупковими стінками. Найбільша ширина черепашки припадає на середню частину завитків. Із скульптурних елементів на краще збереженій частині зразка (третина завитка) видно лише три прямих косонахилених вперед перетиски, які на зовнішній стороні утворюють слабковиражений вигин вперед.

Сутурна лінія збереглася добре при висоті завитка 5–6 мм. Вона найбільш подібна до зображення, яке наводить В.Л.Сгоян [56, табл. 21, рис. 7] для нового виду *Salfeldiella pura* E g o i a n, але через незадовільну збереженість кримського зразка в цілому ми не можемо віднести його саме до цього виду.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Західно-Тетянівська-1, інт. 4544–4549 м, зр. РК-568 (разом з *Nucula pectinata* var. *cretae* G a r d n e r, *Grammatodon carinatus* S o w.). Верхній апт, стратиграфічно нижче зони Н. Jacobi.

П і д р я д L y t o c e r a t i n a

Надродина *Litoceratoseae*

Родина *Protetragonitidae* S p a t h, 1927

Під *Protetragonites* H y a t t, 1900

Protetragonites aeolus aeoliformis (F a l l o t), 1910

Табл. 11, фіг. 8, 10

1908. *Lytoceras* (*Gaudryceras*) *aeolus* O r b i g n y. – Jacob, лише табл. 1, фіг. 17.

1910. *Gaudryceras aeoliformis* F a l l o t, с. 64, табл. 2, фіг. 4 а-с, 5.

1949. *Hemitetragonites aeoliformis* F a l l o t. – Collignon, с. 50.

1962. *Protetragonites aeolus aeoliformis* F a l l o t. – Wiedmann, с. 26, табл. 1, фіг. 2, 4; рис. 7а.

1968. *Protetragonites aeolus aeoliformis* F a l l o t. – Wiedmann und Dienl, с. 32, табл. 1, фіг. 9; табл. 3, фіг. 3, 5.

1975. *Protetragonites aeolus aeoliformis* F a l l o t. – Шарикадзе и Кванталиани, с. 13, табл. 1, фіг. 1 а-д.

1977. *Protetragonites aeolus aeoliformis* F a l l o t. – Котешвили, с. 34, табл. 7, фіг. 6 а, б.

Матеріал. Одне майже ціле, сильно сплюснене, трохи здеформоване, задовільно збережене внутрішнє ядро (зр. РК-490) і два менш здеформованих, але гірше збережених внутрішніх ядра (зр. РК-493 і РК-705). Літотека ІІТТК АН УРСР, монографічна колекція № 27.

Опис. Черепашка середніх розмірів, дископодібної форми, з швидко зростаючими і слабкоохоплюючими завитками. Пулок широкий, східчатий, обмежений порівняно високими і стрімкими стінками з заокругленими краями. Попередні завитки приблизно на чверть висоти огортаються наступними. Поперечний переріз завитка близький до круглої форми, з майже однаковими висотою і шириною. Скульптура представлена рідко розташованими радіальними, прямими або дещо дугоподібно вигнутими вперед ребрами, яких нараховується до 10 на завиток. У проміжках наявні так само рідко розташовані струминкоподібні встав-

ні ребра, які, як і попередні, починаються на пучковому краю і цілком повторюють їх конфігурацію.

Сутурна лінія не збереглася.

Розміри (мм)

| Зразок | Д | В | Ш | Д | В:Д | Д:Д |
|--------|------|------|---|------|------|------|
| PK-490 | 35,5 | 11,0 | - | 16,2 | 0,31 | 0,46 |
| PK-493 | 23 | 8,0 | - | 10,6 | 0,35 | 0,46 |

Порівняння та зауваження. За формою черепашки, параметрами та їх співвідношенням, а також за характером скульптури наші зразки відповідають описам та зображенням, які подають автори, згадані у синоніміці. За цими самими ознаками описаний підвид різниться від близьких до нього форм.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Тетянівська-4, інт. 4117-4120 м, зр. PK-490 (з *Inoceramus concentricus* P e r k., *Modiola reversa* S o w., *Dreissena lanceolata* S o w., *Cucullaea* cf. *gabrielis* L e y m., *Hoplites dentatus* S o w., *H. devisensis* S p a t h, *H. dentatus* S o w. var *densicostata* S p a t h). Середній альб, зона *H. dentatus*; св. Східно-Воронківська-1, інт. 3361-3369 м, зр. PK-493 (з *Leymeriella tardefurcata* (L e y m.) O r b., *Plicatula placunea* L a m., *Astarte* sp.). Нижній альб, зона *L. tardefurcata*.

Стратиграфічне і географічне поширення. Представники підвиду *Protetragonites aeolus aeoliformis* (F a l l o t) відомі з нижньоальбських утворень Мальорки, Франції, Грузії, альбу о-ва Мадагаскар, Балеарських островів та верхньоальбських відкладів о-ва Сардинія.

Родина *Tetragonitidae* H y a t t, 1900

Рід *Tetragonites* K o s s m a t, 1895

Tetragonites duvalianus (O r b i g n y), 1841

Табл. 11, фіг. 7. 15

1841. *Ammonites duvalianus* O r b i g n y, с. 158, табл. 50, фіг. 4.6.

1876. *Ammonites duvalianus* O r b i g n y. - Симонович, Бачевич, Сорокин, с. 99, табл. 3, фіг. 4.

1899. *Lytoceras* (*Tetragonites*) *duvalianus* O r b i g n y. - Anthula, с. 99, табл. 7, фіг. 3а, в.

1910. *Lytoceras* (*Tetragonites*) *duvalianum* O r b i g n y. - Killian, табл. 8, фіг. 5.

1914. *Tetragonites duvalianus* O r b i g n y. - Казанский, с. 119.

1920. *Tetragonites* cf. *duvali* O r b i g n y. - Fallot, с. 242, табл. 3, фіг. 8.

1933. *Tetragonites duvali* O r b i g n y. - Rouchadse, с. 178.

1949. *Tetragonites duvalianus* O r b i g n y. - Луппов, с. 193, табл. 51, фіг. 2.

1955. *Tetragonites duvali* Or b i g n y. - Эристави, с. 56.
 1956. *Tetragonites duvali* Or b i g n y. - Друшиц, с. 103,
 табл. 7, фiг. 26.
 1958. *Tetragonites duvalianus* Or b i g n y. - Луппов, с. 59,
 табл. 21, фiг. 31.
 1960. *Tetragonites duvalianus* Or b i g n y. - Друшиц, с. 261,
 табл. 8, фiг. 4, 5.
 1965. *Tetragonites duvalianus* Or b i g n y. - Егоян, с. 122,
 табл. 2, фiг. 3, 8.
 1965. *Tetragonites duvalianus* Or b i g n y. - Верешагин, Те-
 рехова, с. 28, табл. 13, фiг. 4а-б.
 1967. *Tetragonites duvalianus* Or b i g n y. - Димитрова,
 с. 32, табл. 11, фiг. 2, 2а.
 1969. *Tetragonites duvalianus* Or b i g n y. - Егоян, с. 134,
 табл. 21, рис. 10.
 1971. *Tetragonites duvalianus* Or b i g n y. - Кванталиани,
 с. 20, табл. 3, фiг. 2, 3.
 1976. *Tetragonites duvalianus* Or b i g n y. - Fülöp, с. 223,
 табл. 49, фiг. 4-8.
 1981. *Tetragonites duvalianus* Or b i g n y. - Vašíček, с. 196,
 табл. 1, фiг. 3.
 1982. *Tetragonites duvalianus* Or b i g n y. - Лешух, с. 95,
 табл. 5, фiг. 6.

Голотип. Визначений А.Орбiнью [221, табл. 50, фiг. 4, 6] з середнього апту Пiвнiчно-Схiдної Францiї. Знаходиться в Паризькому національному музеї iсторiї природи (колекцiя А.Орбiнью).

Матерiал. Два неповних незадовiльно збережених ядра. Лiтотека ИТТК АН УРСР, монографiчна колекцiя № 27, зр. РК-102, РК-103.

Опис. Еволютна, середнiх розмiрiв черепашка з глибоким i широким схiдчастим пупком. Кожний наступний завиток менше, нiж на третину охоплює попереднiй. Поперечний перерiз слабкоздутих завиткiв заокруглено-прямокутний, їх висота дорiвнює ширинi або трохи менша вiд неї. Плоскi боки завиткiв стрiмким переходом вiдмежованi вiд крутих пупкових стiнок й широкої заокругленої зовнiшньої сторони. Скульптура представлена численними прямими або слабодугоподiбно вигнутими перетисками, якi пiд рiзними кутами вiдходять вiд пупкового краю. На зовнiшньому боцi вони утворюють дугоподiбний вигин вперед. На бiльшому зразку (РК-102) у промiжках мiж перетисками збереглися фрагменти, де видно рiдко розташованi тонесенькi ребра. У меншому зразку (РК-103) при дiаметрi 19 м нараховується 10 перетискiв.

Сутурна лiнiя не збереглася.

Розмiри (мм)

| Зразок | Д | В | Ш | д | В:Д | Ш:Д | д:Д | П |
|---|----|-----|----|-----|------|------|------|----|
| Орбiнью [221, табл. 50, фiг. 4-6] | 51 | 20 | 19 | 19 | 0,40 | 0,37 | 0,37 | 13 |
| РК-103 | 19 | 7,3 | - | 7,2 | 0,39 | - | 0,37 | 10 |

Порiвняння. Кримськi екземпляри дуже подiбнi до усiх зразкiв, наведених у синонiмiцi. Вiд близького *T. heterosulcatus*

(A n t h.) вид відрізняється більшою висотою завитка, частішими перетисками, які на зовнішньому боці нахилені вперед, а у порівняльного - назад. Від *T. inflatus* E g o i a n, *T. crudus* D r u n z c z i c описаний вид відрізняється трохи більшим пупком і менш заокругленою формою поперечного перерізу.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Тетянівська-5, інт. 4406-4412 м, зр. PK-103 (з *Astarte germani* P i c t e t et C a m p r., *Aporrhais ebraei* P i c t. et L o r. *Cirrocserithium subarinosum* D e s h.), св. Первомайська-І, інт. 4578-4585 м, зр. PK-102. Верхній апт.

Стратиграфічне і географічне поширення. Верхній апт і нижній альб Франції, Кавказу, Грузії, Болгарії, Угорщини, Чехословаччини, Українських Карпат, Північного Сходу СРСР.

Рід *Kossmatella* J a c o b., 1907

Kossmatella agassiziana P i c t e t., 1847

Табл. 11, фіг. 9, 11-13, 16, 18

1847. *Ammonites agassizianus* P i c t e t et R o u x, с. 303, табл. 4, фіг. 3 a-d, 4 a-b.

1905. *Kossmatella agassiziana* P i c t e t. - Jacob, с. 22, табл. 2, фіг. 8, 9 a-b, 10.

1960. *Kossmatella agassiziana* P i c t e t. - Друшиц, с. 262, табл. 9, фіг. 3, 4.

1967. *Kossmatella agassiziana agassiziana* P i c t e t. - Димитрова, с. 30, табл. 10, фіг. 4.

1977. *Kossmatella* cf. *agassiziana* P i c t e t. - Котетиншвили, с. 35, табл. 8, фіг. 3-4.

Голотип. Вслід за Жакобом [193] за голотип приймаємо форму, описану Ф. Пікте [232, табл. 4, фіг. 3 a-d] з гольту Швейцарії.

Матеріал. У нашій колекції маємо сім слабкоздеформованих, задовільної збереженості внутрішніх ядер черепашок та їх відбитків. Літотека ІІТТК АН УРСР, монографічна колекція № 27, зр. PK-104-PK-108, PK-188, PK-512, PK-655.

Опис. Середніх розмірів, дископодібні, слабкоздеформовані черепашки (зр. PK-104 і PK-105), у яких поступово збільшуються висота й ширина завитків. Наступний завиток більш, ніж на третину охоплює попередній. Пупок порівняно широкий, неглибокий, обмежений похилою стінкою. Скульптура черепашки представлена приплюснутими валикоподібними горбочками, розділеними приблизно такої самої ширини міжреберними проміжками. Найкраще горбочки виражені у нижній частині завитків, а до середини боків вони поступово згладжуються і вже до зовнішньої сторони продовжуються у вигляді пучечка тонесеньких ребер наростання. На останньому завитку нараховується 12 горбочків.

Поверхня черепашки цілком покрита тоненькими, нахиленими вперед лініями наростання. На зр. РК-512 (хна форма) горбочки виражені дуже слабо.

Сутурна лінія не збереглася.

Розміри (мм)

| Зразок | Д | В | Ш | д | В:Д | Ш:Д | д:Д | Горб. |
|------------------------------|------|------|----|-----|------|------|------|-------|
| Пікте /232, табл. 4, фіг. 3/ | 38 | 15 | 12 | 11 | 0,39 | 0,32 | 0,29 | |
| РК-106 | 14,5 | 6,5 | - | 4,8 | 0,45 | - | 0,32 | 12 |
| РК-105 | 21 | 9,5 | - | 6 | 0,45 | - | 0,29 | 12 |
| РК-104 | 25 | 10,2 | - | 7,2 | 0,40 | - | 0,29 | 12 |
| РК-107 | 20,2 | 8,3 | - | 6,8 | 0,41 | - | 0,30 | 13 |
| РК-108 | 15,5 | 6,8 | - | 4,6 | 0,44 | - | 0,29 | 12 |

Порівняння. Від близьких видів різняться більшою висотою останнього завитка, меншим діаметром пупка, формою і характером розташування горбочків, які в описаного виду видовжені й валикоподібні. Описаний нами зразок з флішевих утворень Українських Карпат [79] дуже поганої збереженості, здеформований і практично з ним не можна зіставляти. З цієї причини ми його не ввели у синоніміку, хоч належність карпатського зразка до цього виду в нас не викликає сумнівів. Зразок РК-106 за характером скульптури нагадує трохи *K. romana* W i e d m a n n.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Східно-Воронківська-1, інт. 3055-3068 м зр. РК-104, РК-107, 108 (з *Inoceramus concentricus* P a r k. і *Variamassium ninae* K a r.); інт. 3106-3116 м, зр. РК-512 (з *Confusiscula dupiniana* O r b., *Grammatodon carinatus* S o w., *Inoceramus anglicus* W o o d s, *Anchoplites intermedius* S p a t h, *An. praesox* S p a t h, *An. transcaspicus* G l a s u n., *An. cf. transcaspicus* G l a s u n., *An. planus* (M a n t e l l)). Середній альб, зона *An. intermedius*; св. Клепінинська-1, інт. 2106-2113 м, зр. РК-106, РК-188 (з *Inoceramus concentricus* P a r k., *Hoplites dentatus* S e w., *Neohoplites minimus* L i s t.); св. Тетянівська-4, інт. 4052-4059 м, зр. РК-105 (з *Inoceramus anglicus* W o o d s). Середній альб. Св. Чапаєвська-559, інт. 829-837, зр. РК-655.

Стратиграфічне і географічне поширення. Середній альб Гірського Криму, Північно-Західного Кавказу, Грузії, Франції, Швейцарії, Українських Карпат.

Родина *Hamitidae* H y a t t, 1900

Рід *Hamites* P a r k i n s o n, 1811

Hamites cf. attenuatus S o w e r b y, 1814

Матеріал. Шість неповних внутрішніх ядер задовільної збереженості. Літоотека ІІТТК АН УРСР, монографічна колекція № 27, зр. РК-542, РК-569, РК-572 - РК-575, РК-582.

Опис. Черепашка середніх розмірів, складена двома гілками, з'єднаними між собою крутим \cup -подібним перегином. Довжина збереженої частини першої (ранньої) гілки 14, висота завитка 6 мм. Довжина другої гілки 29, а висота завитка 10 мм. Наш зразок значно сплюснений, але все таки можна говорити, що первісна форма поперечного перерізу завитків була овальною. Обидві гілки покриті порівняно тонкими, досить густо розташованими прямими або ледь помітно вигнутими вперед посередині боків ребрами. Поперечний переріз останніх - приплюснено-заокругленої форми. На проміжку у 10 мм нараховуються вісім ребер. Міжреберні проміжки трохи ширші від ребер. До зовнішньої сторони ребра помітно посилені, а в бік спинної сторони вони слабкішають.

Сутурна лінія не збереглася.

Порівняння та зауваження. Кримський екземпляр за формою черепашки і характером ребристості більш подібний до зразка, описаного Совербі [255], ніж до зображення, яке наводить А.Орбінї [221, табл. 131, фіг. 9] для представника цього виду.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Каштанівська-3, інт. 2824-2830 м, зр. РК-569 (з *Grammatodon carinatus* S o w., *Anahoplites transcaspicus* G l a s u n., *An. intermedius* S p a t h., *An. cf. praesox* S p a t h.). Верхи середнього альбу, зона *Anahoplites intermedius*; св. Тетянівська-4, інт. 4052 - 4059 м, зр. РК-575 і РК-542 (з *Grammatodon carinatus* S o w., *Inoceramus anglicus* W o o d s, *In. concentricus* P a r k., *Plicatula gurgitis* P i c t. et R o u x, *Oxytoma pectinata* S o w., *Astarte germani* P i c t. et C a m p., *Puzosia cf. mayoriana* O r b., *Anahoplites planus* (M a n t e l l), *An. cf. transcaspicus* G l a s u n., *An. cf. michalskii* (S e m e n.), *An. sp.*). Верхи середнього альбу; св. Ільїнська-1, інт. 3781-3785 м, зр. РК-573 (з *Aucellina* sp., *Inoceramus concentricus* P a r k., *Puzosia* sp., *Hoplites* sp.). Середній альб; св. Східно-Воронківська-1, інт. 3061-3068 м, зр. РК-572 (з *Grammatodon carinatus* S o w., *Varismussium ninae* K a r., *Inoceramus concentricus* P a r k., *In. anglicus* W o o d s, *Kossmatella agassiziana* (P i c t.)). Верхи середнього альбу; св. Тетянівська-5, інт. 3945-3951 м, зр. РК-582 (з *Nucula pectinata* S o w., *Grammatodon carinatus* S o w., *Inoceramus concentricus* P a r k., *In. sulcatus* P a r k., *In. anglicus* W o o d s,

Mortonicera sp.). Верхи середнього - низи верхнього альбу.
Hamites (Stomohamites) cf. virgulatus Brongniart, 1848

Табл. 12, фіг. 4, 7, 11

1848. Hamites virgulatus Brongniart. - Pictet, c. 390, табл. 14, фіг. 7-9.
1861. Hamites duplicatus Pictet et Campiche, c. 98.
1931. Hamites virgulatus Brongniart. - Collignon, c. 52, табл. 5, фіг. 23, 24.
1932. Hamites virgulatus Brongniart. - Collignon, c. 21, табл. 4, фіг. 5, 6.
1936. Hamites virgulatus Brongniart. - Venzo, c. III, табл. 10, фіг. 5.
1940. Hamites (Stomohamites) virgulatus Brongniart. - Breistroffer, c. 156.
1941. Hamites (Stomohamites) virgulatus (Brongniart?) Pictet et Campiche - Spath, c. 635, рис. в тексті 230, табл. 71, фіг. 7-10; табл. 72, фіг. 11.
H. (Stomohamites) subvirgulatus Spath, c. 645, рис. в тексті 234.
Hamites duplicatus Pictet et Campiche - Spath, c. 640, рис. в тексті 232, табл. 72, фіг. 12-16.
1942. Hamites virgulatus (Brongniart?) Pictet et Campiche - Haas, c. 178, рис. в тексті 26 д, табл. 43, фіг. 9, 10; табл. 44, фіг. 4.
Hamites subvirgulatus Spath? - Haas, c. 180, рис. в тексті 26h, табл. 43, фіг. 11.
1947. Stomohamites brongniarti Breistroffer, c. 77.
1962. Hamites (Stomohamites) virgulatus Brongniart. - Wiedmann, c. 180, рис. в тексті 40, табл. 10, фіг. 3.
1963. Hamites (Stomohamites) subvirgulatus Spath. - Collignon, c. 36, табл. 255, фіг. 1091.
1963. Stomohamites virgulatus (Brongniart.) - Swensen, c. 65, табл. 1, фіг. 13; табл. 2, фіг. 15.
1965. Stomohamites virgulatus (Brongniart.) - Clark, c. 21, рис. в тексті 5, табл. 1, фіг. 13; табл. 2, фіг. 15.
1968. Hamites (Hamites) virgulatus Brongniart. - Wiedmann und Dienl, c. 53, табл. 5, фіг. 1, 2, 10; табл. 7, фіг. 1, 2; рис. в тексті 21-27.
1981. Stomohamites virgulatus (Brongniart.) - Chiriac, c. 60, табл. 2, 10 a, b; табл. 3, фіг. 1 a-c.

Неотип. Hamites virgulatus Brongniart в Pictet et Campiche / 230, табл. 54, фіг. 67.

Матеріал. Три фрагменти внутрішніх ядер з верхньоальбських утворень Рівнинного Криму. Збереженість задовільна. Літотека ІІТТК АН УРСР, колекція № 27, зр. РК-682, РК-695 і РК-725.

Опис. Черепашки невеликих розмірів, одна дугоподібна вигнута (РК-695), інша (зр. РК-682) має U-подібну форму. Всі наші екземпляри значно сплюснені, але впевнено можна говорити, що первісний поперечний переріз черепашки був овальної форми, з переважанням висоти над шириною. Наростання завитка поступове.

Черепашка покрита міцними прямими, порівняно часто й рівномірно

розташованими, поодинокими, дещо нахиленими вперед заокругленими ребрами, ледь розширеними до черевного боку. Міжреберні проміжки трохи ширші ніж ребра, або приблизно однакові з ними. На зр. РК-682 видно, що в бік жилої камери на пізнішій стадії розвитку ребра стають тоншими, розташовуються густіше, а на //-подібному перетині серед радіально розташованих ребер є два проміжних вставних реберця, з яких одне починається посередині бічної сторони, друге - трохи нижче середини.

Порівняння та зауваження. В цілому через незадовільну збереженість нашого матеріалу не можна впевнено провести визначення, але за формою черепашки й характером її ребристості можна досить умовно віднести кримські зразки до значно поширеного в Середземноморському регіоні виду *Namites (Stomohamites) virgulatus* B r o n g.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Західно-Октябрьська-29, інт. 2560-2566 м, зр. РК-682, верхній альб; св. Західно-Октябрьська-35, інт. 3288-3290 м, зр. РК-695 (з *Aucellina gryphaeoides* S o w., *Ammonites* sp.). Верхній альб; Північне Причорномор'я, св. Каїркінська-1, інт. 2094-2102 м, зр. РК-725 (з *Parahibolites* cf. *tourtiae* (W e i g n.), *Limn canalifera* G o l d f u s). Верхній альб - нижній сеноман.

Стратиграфічне і географічне поширення. Представники виду *N. (S.) virgulatus* B r n g. відомі з верхньоальбських утворень Європи, Африки й Північної Америки. Окремі знахідки його відомі також з нижньосеноманських утворень.

Namites (Stomohamites) cf. lineatus S p a t h, 1947

Табл. 12, фіг. 9, 10, 12

1847. *Namites charpentieri* P i c t e t e t R o u x, с. 387, табл. 14, фіг. 4.

1941. *Namites (Stomohamites) charpentieri* var. *lineata* S p a t h, с. 644, табл. 72, фіг. 19, 20; фіг. в тексті 233 д-і.

1968. *Namites (Stomohamites) lineatus* S p a t h. - Renz, с. 68, табл. 2, фіг. 22 а-е, 23 а-с.

1977. *Namites (Stomohamites) lineatus* S p a t h. - Котетишвили, с. 43, табл. 7, фіг. 11, 12 а, б.

Матеріал. Три неповних екземпляри, представлені дуже сплюсненими внутрішніми ядрами. Літотека ІТТК АН УРСР, монографічна колекція № 27, зр. РК-494, РК-492, РК-576.

Опис. Середніх розмірів, дугоподібна зігнута черепашка з поступово наростаючими завитками. Боки майже плоскі. Первісна форма попереочного перерізу завитків, судячи з наявного матеріалу, була, очевидно, високоовальною. Скульптура представлена численними, досить міцними, але приплюсненими і порівняно густо розташованими, легко на-

хиленими вперед ребрами. Останні розділені міжреберними проміжками, рівними ребрам або дещо ширшими від них. У верхній половині боків ребра явно ширші порівняно з їх шириною в нижній половині, а при переході на зовнішній бік трохи вигинаються вперед. Судити про зовнішній бік і про розміщення на ній ребер не можна через погану збереженість нашого зразка.

Порівняння та зауваження. За формою черепашки і характером ребристості кримський зразок близький до форм, описаних авторами, наведеними у синоніміці. Однак він дещо відрізняється рідше розташованими і трохи грубішими ребрами.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Західно-Тетянівська-1, інт. 3649-3657 м, зр. РК-494 (у поверстку з масовим скупченням *Aucellina gryphaeoides* S o w.). Верхи верхнього альбу; св. Східно-Воронківська-1, інт. 3153-3161 м, зр. 492 (з *Astarte germani* P i c t. et C a m p., *Inoceramus concentricus* P a r k., *Hoplites dentatus* S o w., *H. devisensis* S p a t h, *H. cf. escragnollensis* S p a t h). Середній альб, зона *H. dentatus*; св. Крестьянівська-1, інт. 3363-3367 м, зр. РК-576 (з *Inoceramus concentricus* P a r k., *In. sulcatus* P a r k., *In. anglicus* W o o d s, *Hamites* sp., *Idiohamites* sp., *Hoplites devisensi* S p a t h). Середній альб.

Стратиграфічне і географічне поширення. Верхній альб (зракон) Англії й Швейцарії, верхній альб, зони *S. dispari* *M. rostratum* Грузії.

Під *Idiohamites* S p a t h, 1925

Idiohamites sp.

Табл. 12, фіг. 13, 15

Матеріал. Два сильно сплюснених фрагменти внутрішніх ядер - висхідної гілки й гачкоподібного згину. Літотека ІІТГК АН УРСР, колекція № 27, зр. РК-570 і РК-585.

Опис. Завдячи з висоти завитків наших зразків (в цілому погано збережених), яка сягала 20 і 25 мм, можна говорити, що ціла черепашка була значних розмірів. Поверхня ядра покрита численними, досить часто розташованими тонкими й приплюсненими ребрами. До зовнішнього боку вони слабо розширюються. Міжреберні проміжки майже дорівнюють ширині ребер. На обох зразках видно, що окремі ребра прикрашені нерівномірно розташованими бічними й зовнішніми горбочками. Перші на зр. РК-570 розташовані приблизно посередині, а на зр. РК-585 - трохи вище, ближче до зовнішнього боку. Висоту бічних горбочків встановити неможливо, але можна сказати, що зовнішні горбочки колечкоподібно

ної форми, заввишки 8-8,5 мм, ширина основи 2 мм. В окремих випадках горбочки є на обох сусідніх ребрах, а здебільшого їх розділяє два-три ребра.

За формою черепашки, скульптурою та характером розташування горбочків кримські екземпляри значною мірою подібні до *Idiohamites griniger* S o w e r b y, але через недостатність матеріалу та його незадовільну збереженість ми впевнено не можемо віднести їх саме до цього виду.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Крестянівська-1, інт. 3367-3372, зр. PK-570 (з *Inoceramus concentricus* P a r k., *In.sulcatus* P a r k., *In. anglicus* W o o d s, *Hamites* sp., *Hoplites devisensis* S p a t h). Середній альб; св. Тетянівська-7, інт. 4077-4081 м, зр. PK-585 (з *Leda mariae* O r b., *Inoceramus concentricus* P a r k., *Astarte* sp., *Hamites* sp., *Cleoniceras cleon* O r b., *Puzosia* sp., *Hoplites* cf. *dentatus* S o w.).

Рід *Ptychoceras* O r b i g n y, emend W i e d m a n n, 1962, emend

E g o i a n, 1969

Ptychoceras cf. *parvum* E g o i a n, 1969

Табл. 12, фіг. 14

1969. *Ptychoceras parvum* sp. nov. Е г о я н, с. 145, табл. 7, рис. 1 а-в; 2 а-в; 3 а-в; табл. 22, рис. 21.

1977. *Ptychoceras parvum* E g o i a n. - Котетившили, с. 46, табл. 12, фіг. 4, 5 а, б.

Годотип. З клансею Західного Кавказу (долина р. Хокодзі) описав В.Л.Егоян /56, с. 145, табл. 7, фіг. 1, 2, 3/. Зберігається в колекції Краснодарського філіалу Всесоюзного НДІнафти, зр. МБА-273.

Матеріал. Одне неповне, сильно сплющене внутрішнє ядро черепашки - частина першої (ранньої) і частина другої гілок. Літотека ІІТТК АН УРСР, монографічна колекція № 27, зр. PK-506.

Опис. Черепашка невеликих розмірів, трубчочкоподібна, різко U-подібно зігнута, при чому обидві гілки щільно прилягають одна до одної. Завитки нарастають поволі. Через сильну сплющеність нашого зразка важко судити про первісну форму поперечного перерізу завитків, але навіть при такій його збереженості можна впевнено говорити, що рання гілка була круглою або близькою до круглої. Друга гілка більш сплющена і, очевидно, форма її поперечного перерізу мала овалніші обриси. Боки обох гілок слабкоопуклі. Видима довжина гілки (від коліна до зламаного краю) 21,5, ширина (діаметр) 3 мм; збережена довжина другої гілки 11,8, ширина 4 мм. З скульптурних прикрас на нашому зразку

лише добре зберігся перетиск на другій гілці, який знаходиться в 8,2 мм від коліна.

Порівняння та зауваження. За формою черепашки, елементами скульптури та розмірами наша форма найбільше подібна до *Ptychoceras parvum* E g o i a n, але через неповноту її не можна досить впевнено віднести саме до цього виду.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Клепшинська-1, інт. 2462-2469 м, зр. РК-506 (разом *Aucellina aptiensis* O r b., *Auc. caucasica* B u c h, *Leda scapha* O r b., *L. mariae* O r b., *Hyracanthoplites* cf. *nolaniformis* (N a t z k y) G l a s u n., *H. sp.*, *Nodosohoplites* cf. *subplanatus* E g o i a n, *Neohoplites* cf. *wollmanni* S t o l l). Верхній апт (клавсей).

Родина *Turrilitidae* M e e k, 1876

П і д р о д и н а *Turrilitinae* M e e k, 1876

Під *Mariella* N o w a k, 1916

Mariella (*Mariella*) *Bergeri* (B r o n g n i a r t), 1822

Табл. 13, фіг. 1

1852. *Turrilites bergeri* B r o n g n i a r t. -Orbigny, т. 1, с. 590, табл. 143, фіг. 5.
1861. *Turrilites bergeri* B r o n g n i a r t. -Pictet et Campiche, т. 2, с. 134, табл. 58, фіг. 1 а, в; 2 а, в.
1937. *Mariella bergeri* (B r o n g n i a r t) . -Spath, т. 15, ч. 12, с. 510, табл. 57, фіг. 28; фіг. в тексті 178.
1947. *Paraturrilites bergeri* (B r o n g n i a r t). -Breistoffer, т. 36, с. 62.
1957. *Mariella* (*Mariella*) *bergeri* (B r o n g n i a r t). -Wright in Moore, с. 222, фіг. 248.4.
1960. *Mariella bergeri* B r o n g n i a r t. -Друщиц, с. 266, табл. 12, фіг. 2; 3 а, в.
1960. *Mariella* (*Mariella*) *bergeri* (B r o n g n i a r t.). -Chiriac, с. 454, табл. 1, фіг. 10 і 11, фіг. в тексті 5.
1960. *Mariella* (*Mariella*) *bergeri* var. *crassituberculata* S p a t h. -Chiriac, с. 456, табл. 1, фіг. 12, 13.
1962. *Paraturrilites* (*Bergericeras*) *bergeri* *crassituberculatum* (S p a t h). -Wiedmann, с. 190, табл. 2, фіг. 1.
1968. *Paraturrilites* (*Bergericeras*) *bergeri* (B r o n g n i a r t). -Wiedmann und Dieni, с. 80, табл. 7, фіг. 5; табл. 9, фіг. 2, 5.

Матеріал. Одне неповне, сильно сплюшене ядро черепашки середніх розмірів, представлено трьома обертами. Збереженість задовільна. Літотека ІІТТК АН УРСР, монографічна колекція № 27, зр. РК-320.

Опис. На підставі матеріалу, який є в нашому розпорядженні, можна говорити, що черепашка була середніх розмірів, скрученою в конічну спіраль, правозавита, з щільно прилеглими завитками. Апікаль-

ний кут її близько 37° . Поперечний переріз завитків близький до прямокутного. Скульптура представлена тонкими поодинокими радіальними ребрами, які розділені трохи ширшими від них заокругленими міжреберними проміжками. Усі ребра прикрашені чотирма рядками невеликих горбочків. Вони знаходяться між собою на однаковій відстані, майже круглі або дещо подовжені. У верхньому рядку горбочки трошки більші, видовжені у поперечному напрямку і вище від них до верхнього шва найкраще простежуються ребра. Нижній ряд горбочків внаслідок деформації зразка зберігся фрагментарно і простежується лише в окремих місцях. Відносно осі завивання верхнього рядка горбочки наступних рядків поступово зміщуються до переду, в бік устя.

Сутурна лінія не збереглася.

Порівняння та зауваження. За характерними рисами скульптури, які повністю відповідають описам та зображенням *Mariella* (M.) *bergeri* (V r o n g n.), авторами, згаданими у синоніміці, кримський зразок, навіть не цілком збережений, ми відносимо саме до цього виду. Від близького *M.* (M.) *miliaris* (P i c t. et S a m p.) наша форма візниться характером горбочків та їх розташуванням.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Східно-Воронківська-1, інт. 2547-2554 м, зр. PK-320 (з *Stoliczka orbiculare* (S o w.) і *Stoliczka sp.*). Верхній альб (вракон).

Стратиграфічне і географічне поширення. Верхній альб (вракон) Північного Кавказу, Грузії, Південно-Східної Франції, Сардинії, Південної Добруджі.

П і д р я д *Ammonitina*

Родина *Deshayesitidae* S t o j a n o w, 1949

Під *Deshayesites* К а в а н с к у, 1914

Deshayesites cf. *deshayesi* Л е у м е р і е, 1842

Табл. 13, фіг. 2, 4

1840. *Ammonites deshayesi* Л е у м е р і е. - Orbigny, с. 288, табл. 85, фіг. 1-4.

1842. *Ammonites deshayesi* Л е у м е р і е. - Orbigny, с. 15, 32; табл. 17, фіг. 17 а, б.

1874. *Ammonites deshayesi* Л е у м е р і е. - Лагузен, с. 37, табл. 6, фіг. 5.

1881. *Hoplites deshayesi* Л е у м е р і е. - Neumayr und Uhlig, с. 177, табл. 45, фіг. 2, 2 а.

1897. *Hoplites deshayesi* Л е у м е р і е. - Каракаш, с. 25, табл. 11, фіг. 3.

1902. *Hoplites deshayesi* Л е у м е р і е. - Köenen, с. 204, табл. 45, фіг. 10 а, б.

1907. *Parahoplites deshayesi* Л е у м е р і е. - Jacob, с. 46, фіг. 28.

1914. *Hoplites* (*Deshayesites*) *deshayesi* L e u m e r i e. - Казанский, с. 100, табл. 7, фиг. 100.
1960. *Deshayesites* *deshayesi* L e u m e r i e. - Кудрявцев, с. 309, табл. 1, фиг. 2 а-в, 5 а-б.
1964. *Deshayesites* *deshayesi* L e u m e r i e. - Casey, с. 295, табл. 43, фиг. 3; табл. 47, фиг. 9 а, в; табл. 51, фиг. 6; фиг. в тексті 104 а-е, 106 с, е-д, 110 в.
1967. *Deshayesites* *deshayesi* L e u m e r i e. - Димитрова, с. 180, табл. 88, фиг. 6, 6 а; табл. 90, фиг. 4.
1968. *Deshayesites* *deshayesi* L e u m e r i e. - Wiedmann und Dieni, с. 94, табл. 9, фиг. 15.
1970. *Deshayesites* *deshayesi* L e u m e r i e. - Котетияшвили, с. 64, табл. 7, фиг. 2, 3.
1979. *Deshayesites* *deshayesi* L e u m e r i e. - Богданова, табл. 2, фиг. 6.

Матеріал. Один маленький, сильно сплюснений неповний екземпляр (PK-670) і два погано збережених відбитки (зр. PK-671). Літотека ІІТТК АН УРСР, колекція № 27.

Опис. Черепашка дископодібною форми. Кожний наступний завиток охоплює майже наполовину попередній. Пупок помірно широкий, плиткий, обмежений невисокою похилою стінкою з заокругленими краями. Скульптура представлена не дуже густо розташованими, дещо *S*-подібно вигнутими головними ребрами, які починаються на пупковому краю. У проміжках між головними ребрами, по одному на проміжок, є вставні, які починаються у нижній третині висоти завитка. До зовнішнього боку всі ребра помітно посилюються.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Красногвардійська-2, інт. 2373-2377 м, зр. PK-670 і PK-671 (з *Plicatula* cf. *carteroniana* O r b. і *Deshayesites* sp.) Нижній апт.

Стратиграфічне і географічне поширення. Знахідки представників *Deshayesites* *deshayesi* L e u m. відомі з нижньоаптських утворень Франції, північних районів ФРН, Північної Англії, Північної Америки, о-ва Сардинія, Болгарії, Карпат, Західної Грузії, Північного Кавказу, Мангшлаку, Туркменії і Поволжя.

Deshayesites sp.

Табл. 13, фиг. 3, 5

Матеріал. Два уламки амонітів середніх розмірів. Один представлений третиною завитка, другий - малим фрагментом. Збереженість задовільна. Літотека ІІТТК АН УРСР, монографічна колекція № 27, зр. PK-125, PK-510.

Опис. Черепашка середніх розмірів, дископодібна, сплюснена, з високими (В 30,4 мм) і досить вузькими (Ш 13,7 мм), поступово зростаючими завитками. Бічні сторони слабкоопуклі, зовнішня - звужено-гостра. Поперечний переріз завитка високоовальний, поступово звужу-

ється до зовнішнього боку. Найбільша його ширина припадає на третину висоти від пупкового краю. Пупок порівняно неглибокий, з крутою і відносно низькою пупковою стінкою. Скульптура представлена міцними, рідко розташованими головними ребрами, у широких проміжках між якими наявне одне проміжне ребро. Головні ребра високі, грубі, дещо S-подібно витягнуті. Починаючись на пупковому краї порівняно тонкими, вони поступово розширюються, спочатку слабо вигинаються назад, а посередині бічної сторони дугоподібно вигинаються вперед і, не доходячи до зовнішнього боку, знову вигинаються назад. Проміжні ребра клиноподібні, починаються на різних рівнях бічних сторін (переважно на середині) і, як і головні, вигинаються спочатку вперед, а вище, при переході на зовнішній бік, знову дещо нахиляються назад. На зовнішньому боці проміжні ребра за міцністю стають однаковими з головними, перетинають зовнішній бік, не перериваючись, при чому вигинаються тут дещо дугоподібно вперед і утворюють високі стрімкі гребені. Відгалужень проміжних ребер від головних не спостерігається.

Порівняння. Описаний екземпляр має деякі риси подібності з пізніми завитками *Deshayesites deshayesi* P e r r. - подібна форма поперечного перерізу завитка і загальний вигляд скульптури, однак, відрізняються грубішими ребрами.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Клепининська-1, інт. 2701-2708 м, зр. РК-125. Низи нижнього апу, інт. 2591-2599 м, зр. РК-510.

Родина Parahoplitidae S p a t h, 1924

П і д р о д и н а Acanthohoplitinae S t o j a n o v, 1949

Р і д Acanthohoplites S i n z o w, 1907

Acanthohoplites bigoureti (S e u n e s), 1887

Табл. 13, фіг. 8

1887. *Acanthoceras bigoureti* S e u n e s, с. 556, табл. 14, фіг. 3, 4.

?1899. *Parahoplites bigoureti* S e u n e s. - *Anthula*, с. 117, табл. 13, фіг. 2.

1902. *Parahoplites bigoureti* S e u n e s. - *Liebus*, с. 415, табл. 6, фіг. 6.

?1907. *Douvilleiceras bigoureti* S e u n e s. - *Pervinquiere*, с. 195, табл. 7, фіг. 37, 38.

?1907. *Douvilleiceras bigoureti* S e u n e s. - *Collet*, с. 526, фіг. 10.

1907. *Acanthohoplites bigoureti* S e u n e s. - *Sinzow*, с. 483, табл. 6, фіг. 4-6.

?1926. *Douvilleiceras bigoureti* S e u n e s. - *Roch*, с. 287.

1936. *Acanthohoplites bigoureti* S e u n e s. - Bessairie, с. 153, табл. 15, фіг. 9 (але не фіг. 1, 2).
 1955. *Acanthohoplites bigoureti* S e u n e s. - Эристави, с. 101, табл. 4, фіг. 1.
 1960. *Acanthohoplites bigoureti* S e u n e s. - Кудрявцев, с. 321, табл. 8, фіг. 1, 2.
 1961. *Acanthohoplites bigoureti* S e u n e s. - Эристави, с. 58, табл. 4, фіг. 1.
 1961. *Acanthohoplites bigoureti* S e u n e s. - Дуппов, с. 182, табл. 1, фіг. 4, 5.
 1965. *Acanthohoplites* (?) *bigoureti* S e u n e s. - Бюган, с. 127, табл. 5, фіг. 2, 3.
 1971. *Acanthohoplites bigoureti* S e u n e s. - Кванталиани, с. 42, табл. 4, фіг. 3 а, б, в.
 1976. *Acanthohoplites bigoureti* S e u n e s. - Fülöp, табл. 50, фіг. 15.
 1982. *Acanthohoplites cf. bigoureti* S e u n e s. - Лещух, с. 129, табл. 10, фіг. 6, 7.

Голотип. Описаний Ж. Сене [246, с. 566] з клансейських утворень Південно-Східної Франції.

Матеріал. Чотири екземпляри, представлені внутрішніми ядрами середніх і малих амонітів. Збереженість задовільна. Літотека ІІТТК АН УРСР, монографічна колекція № 27, зр. РК-421, РК-422, РК-559 і РК-563.

Опис. Черепашка середніх розмірів, дископодібна, з порівняно широким пупком і слабкоздутими завитками. Завитки нарастають поступово: кожний наступний огортає приблизно третину попереднього. Поперечний переріз завитка заокруглено-овальний, з приблизно однаковими висотою і шириною. Бічні сторони слабкоздуті, зовнішня - опукло-заокруглена, помірно широка. Перехід між ними поступовий. Пупок східчастий, помірно глибокий, обмежений невисокою похилою стінкою, з поступовим переходом до боків. Скульптура представлена численними ребрами, серед яких особливо чітко виражені головні. Останні міцні, починаються повздожними стовщеннями посередині пупкової стінки, переходять прямо через бічні й зовнішню сторони. На кожному головному ребрі, а їх на останньому завитку нашого зразка нараховується сім або вісім (не збереглося частини завитка), наявні бічні горбочки. Вони розташовані трохи нижче середини боків. Від горбочків косовперед відгалужується таке саме по міцності ребро. У проміжках між головними ребрами містяться два, зрідка три додаткових, гладких, різних за міцністю. Вони починаються на різних рівнях бічних сторін, здебільшого у межах середини, а окремі з них, як і головні, починаються посередині пупкової стінки. На зовнішньому боці нараховується близько 30 ребер. Тут вони утворюють ледь помітний вигин вперед. Міжреберні проміжки на зовнішньому боці дорівнюють приблизно ширині ребер.

Сутурна лінія збереглася частково і виражає характерні для роду *Acanthohoplites* елементи.

Розміри (мм)

| <u>Зразок</u> | Д | В | Ш | д | В:Д | Ш:Д | д:Д |
|---------------|----|------|---|-----|------|-----|------|
| РК-421 | 30 | 12,4 | - | 9,8 | 0,41 | - | 0,33 |

Порівняння та зауваження. Відсутність зовнішніх горбочків, поступовий перехід боків до зовнішньої сторони і характер скульптурировки зближують кримський зразок з голотипом та з формами, описаними М.С.Ерїставі [146, 147] й І.В.Кванталіані [65] з клансейських утворень Грузії. Від решти зразків, описаних як *Acanthohoplites bigoureti* (S e u n.) [152, 228, 170 та ін.] і внесених у синоніміку із знаком питання (в тому числі, з описаними нами в 1982 р. з Українських Карпат), він істотно відрізняється і в цьому ми згідні з І.В.Кванталіані [65], який слушно зауважив, що ці форми слід відносити до іншого виду.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Борисівська-2, інт. 4661-4666 м, зр. РК-421 (з *Acanthohoplites nolani* S e u n., *Grammatodon carinatus* S o w., *Glycymeris sublaevis* S o w., *Thetironia caucasica* E i c h w., *Leda mariae* O r b. та ін.). Верхній апт (клансей), зона *A. nolani*; св. Тетянівська-9, інт. 4451-4456 м, зр. РК-422; інт. 4466-4470 м, зр. РК-559; інт. 4475-4480 м, зр. РК-463. Верхній апт. Крім того, у св. Первомайська-1 (інт. 4564-4571 м) виявлено два фрагментарних зразка РК-522 і РК-523 разом з *Acanthohoplites nolani* S e u n., які, очевидно, також належать до *A. bigoureti* S e u n. Верхній апт.

Стратиграфічне і географічне поширення. Знахідки *Ac. bigoureti* (S e u n.) відомі з клансейських утворень Південно-Східної Франції, Угорщини, Грузії, Північного і Західного Кавказу, Закаспію та о-ва Мадагаскар.

Acanthohoplites cf. *uhligi* (A n t h u l a), 1899

Табл. 13, фіг. 7, 12

1899. *Parahoplites uhligi* A n t h u l a, с. 114, табл. 10(9),
фіг. 1 а-б.
1907. *Parahoplites uhligi* A n t h u l a, - Collet, с. 523,
табл. 8, фіг. 6 (частково).
1907. *Acanthohoplites uhligi* A n t h u l a. -Sinzow, с. 498,
табл. 7, фіг. 9, 9а.
1914. *Acanthohoplites uhligi* A n t h u l a. - Казанский, с. 86,
табл. 5, фіг. 71-72.
1953. *Acanthohoplites uhligi* A n t h u l a var. *sekiskhanensis*
Г л а з у н о в а, с. 39, табл. 7, фіг. 1 а-с.
1960. *Acanthohoplites uhligi* (A n t h u l a). - Кудрявцев,
с. 324, табл. 11, фіг. 1 а, б; табл. 12, фіг. 1.
1967. *Immitoceras uhligi* (A n t h u l a). - Дмитрова,
с. 190, табл. 89, фіг. 9.
1976. *Parahoplites uhligi* A n t h u l a. - Fülöp, табл. 50,
фіг. 20.

1981. *Acanthohoplites uhligi* (A n t h u l a) . - Chiriac, с. 81, табл. 13, фіг. 4; фіг. в тексті 32.

?1982. *Acanthohoplites uhligi* A n t h u l a. - Лешух, с. 132, табл. 11, фіг. 1.

Голотип. *Parahoplites uhligi* A n t h u l a /152, табл. 10(9), фіг. 1 а-б/ з верхнього апту Північного Кавказу.

Матеріал. Одне слабкоздеформоване неповне внутрішнє ядро черепашки, представлене двома третинами останнього завитка. Збереженість задовільна. Літотека ІІТГК АН УРСР, монографічна колекція № 27, зр. РК-131.

Опис. Дископодібна, середніх розмірів черепашка, з порівняно широким і глибоким пупком. Пупкова стінка висока й крута. Поперечний переріз завитків високосвальної форми, з явним переважанням висоти над шириною. Найбільша ширина завитка у нижній третині, а вище, до зовнішнього боку, завиток звужується. Бічні сторони слабкоопуклі, поступово переходять у зовнішній, слабкозаокруглений бік. Кожний наступний завиток приблизно на третину охоплює попередній.

Скульптура представлена слабкохвилястими, досить міцними головними ребрами. У нижній частині боків вони вигинаються вперед, потім на середині - назад і в верхах завитків, перед переходом на зовнішній бік, знову вигинаються вперед. Головні ребра у припупковій частині починаються поздовжніми потовщеннями, децю слабкішають на середині боків і вже у верхній частині і на зовнішньому боці знову стають міцними. У рідких випадках головні ребра роздвоюються. Між головними ребрами є одне, рідше два проміжних, які починаються на різних рівнях боків, в основному нижче їх середини. У верхній частині боків вони зрівнюються за міцністю з головними. На зовнішньому боці усі ребра прямі. Міжреберні проміжки неширокі й приблизно дорівнюють міцності ребер.

Сутурна лінія не збереглася.

Порівняння. За загальною будовою черепашки і своєрідним типом скульптури, які цілком відповідають описам та зображенням *A. uhligi* (A n t h.), ми відносимо нашу (навіть не цілу) форму саме до цього виду. У синоніміці ми наводимо описаний нами раніше /79; с. 132, т. 11, фіг. 1/ екземпляр з Українських Карпат, але через його незадовільну збереженість і неякісне зображення практично неможливо порівняти з ним зіставлення.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Первомайська-1, інт. 4744-4751 м. Верхній апт. Виявлений разом з іншими представниками роду *Acanthohoplites*.

Стратиграфічне і географічне поширення. Верхній апт Північного

Кавказу, Мангیشлаку, Копетдагу, Закавказзя, Південно-Східної Франції, Угорщини, Українських Карпат (?).

Acanthohoplites subangulicostatus S i n z o w, 1907

Табл. 13, фіг. 6,9-11, 13; табл. 23, фіг. 13

1907. *Acanthohoplites trautscholdi* S i m., B a c., S o r. var. *subangulicostata* S i n z o w, c. 501, табл. 4, фіг. 16, 17.
1914. *Acanthohoplites subangulicostatus* S i n z o w. - Казанський, с. 83, табл. 4, фіг. 66, 67.
1960. *Acanthohoplites subangulicostatus* S i n z o w. - Кудрявцев, с. 323, табл. 10, фіг. 5; табл. 11, фіг. 2; фіг. в тексті 111.
1968. *Acanthohoplites subangulicostatus* S i n z o w. - Wiedmann und Dieni, c. 90, табл. 9, фіг. 12, 16.

Лектотип. *Acanthohoplites trautscholdi* S i m., B a c., S o r. var. *subangulicostata* S i n z o w (127, табл. 4, фіг. 16) описаний з верхньоаптських утворень Північного Кавказу.

Матеріал. Ціле внутрішнє ядро і три уламки, представлені третьою завитка, а також майже повний відбиток черепашки. Збереженість задовільна. Літотека ІІТГК АН УРСР, монографічна колекція № 27, зразки РК-432, 433, РК-436, РК-537, РК-548.

Опис. Черепашка середніх розмірів, напівволютна, з боків слабкоплюсена, з порівняно високими завитками. Пупок широкий, обмежений крутою, але невисокою стінкою, яка плавно переходить на бічну сторону. Найбільша ширина завитка в його нижній третині, а вище, до зовнішнього боку, вона поступово зменшується.

Скульптура представлена міцними, слабкосерпоподібно вигнутими головними ребрами, які починаються від пупкового краю видовженими горбочками. Поодинокі ребра розгалужуються. У проміжках між ними є одне або два вставних ребра, які повторюють конфігурацію головних. Вставні ребра починаються трохи нижче середини боків, а вже у верхній частині завитка вони за міцністю стають однаковими з головними і, різко перегинаючись, переходять на зовнішній бік. Інших скульптурних прикрас на наших зразках немає за винятком того, що на кінці останнього завитка вся поверхня зразка РК-436 (і ребра, і міжреберні проміжки) покрита тонесенькими струминкоподібними густорозташованими реберцями.

Сутурна лінія на наших зразках не збереглася.

Розміри (мм)

| Зразок | Д | В | Ш | д | В:Д | Ш:Д | д:Д |
|--------|----|----|---|----|------|-----|------|
| РК-436 | 40 | 17 | - | 12 | 0,42 | - | 0,30 |

Порівняння та зауваження. Форма черепашки й наведені характерні скульптурні ознаки дають можливість віднести зразки саме до виду *Acanthohoplites subangulicostatus* S i n z o w.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Первомайська-1, інт. 4744-4751 м, зр. РК-132, РК-133 (з *Acanthohoplites cf. uhligi* (A n t h.)); св. Аврорівська-1, інт. 4586 - 4591 м, зр. РК-436, РК-537 (з *Acanthohoplites nolani* S e u n., *Modohoplites sinusocostatus* E g o i a n., *M. caucasicus* L u p p., *Oxytoma pectinata* S o w., *Plicatula carteroniana* O r b.). Верхній апт (клансей), зона *Acanthohoplites nolani*; св. Передова-1, інт. 3242-3247 м, зр. РК-548.

Стратиграфічне і географічне поширення. Цей вид відомий з верхнього апту (клансей) Північного Кавказу, Мангизлаку, Сардинії.

Acanthohoplites bigoti (S e u n e s), 1887

Табл. 14, фіг. 14

1887. *Acanthohoplites bigoti* S e u n e s, с. 568, табл. 12, фіг. 2.
1905. *Parahoplites bigoti* S e u n e s. - Jacob, с. 412.
1907. *Acanthohoplites bigoti* S e u n e s. - Sinzow, с. 502, табл. 4, фіг. 18-20.
1923. *Acanthohoplites bigoti* S e u n e s. - Данилович, с. 12.
1953. *Acanthohoplites bigoti* S e u n e s. - Глазунова, с. 35, табл. 3, фіг. 3-6.
1960. *Acanthohoplites bigoti* S e u n e s. - Кудряцев, с. 324, табл. 10, фіг. 4; табл. 12, фіг. 5.
1971. *Acanthohoplites bigoti* S e u n e s. - Кванталиани, с. 39, табл. 4, фіг. 2.

Голотип. Описаний Ж.Сене /246, с. 568, табл. 12, фіг. 2/ з клансейських утворень Південно-Східної Франції.

Матеріал. Один екземпляр, представлений майже цілим внутрішнім ядром невеликого амоніта. Збереженість задовільна. Літотека ІІТГК АН УРСР, монографічна колекція № 27, зр. РК-437.

Опис. Невелика, дископодібної форми напівеволютна черепашка; кожний наступний завиток огортає на третину попередній. Пупок помірно широкий, неглибокий, обмежений невисокими похилими стінками з заокругленими краями. Поперечний переріз завитків заокруглено-прямокутної форми, з висотою, явно більшою від ширини. Боки слабкоздуті, майже плоскі, поступово без різкого перегину переходять до порівняно неширокого, заокруглено-приплющеного зовнішнього боку. Скульптура представлена численними, густорозташованими тонкими, δ -подібно вигнутими головними і проміжними ребрами. Головні ребра починаються на припупковому краї видовженими горбочкоподібними потовщеннями, від яких вони починають роздвоюватися. Проміжні ребра вставні, по одному - два на проміжок, починаються на різних рівнях боків, але переважно в їх нижній частині. У верхній половині бічних сторін головні і проміжні ребра стають однаковими за міцністю. Зовнішній бік вони

переходять не перериваючись, утворюючи добре виражений вигин вперед. Інших скульптурних прикрас на кримському зразку немає і лише на одному з головних ребер зберігся слабковиражений бічний горбочок. На зовнішньому боці нашого зразка (при його діаметрі 20 мм) на половині завитка припадає 24 ребра.

Сутурна лінія не збереглася.

Розміри (мм)

| <u>Зразок</u> | Д | В | Ш | д | В:Д | Ш:Д | д:Д |
|---------------|----|-----|---|-----|------|-----|------|
| РК-437 | 19 | 8,2 | - | 5,5 | 0,43 | - | 0,29 |

Порівняння та зауваження. За формою черепашки і характером скульптури кримський зразок близький до голотипу та решти екземплярів, описаних авторами, згаданими у синоніміці. Від близьких видів *Acanthohoplites bigoti* S e u n e s відрізняється характером скульптури і формою черепашки [31, с. 367].

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, Св. Аврорівська-1, інт. 4549-4555 м, зр. РК-437 (з *Plicatula plicata* L a m., *Nucula pectinata* S o w., *Aucellina aptiensis* O r b.). Верхній апт (клансей).

Стратиграфічне і географічне поширення. Представників *Acanthohoplites bigoti* S e u n e s виявлено в клансейських утвореннях Дагестану, Центрального Кавказу, Південно-Східної Франції; клансей (зона *Acanthohoplites nolani*) Західної Абхазії, середній апт Копетдагу.

Acanthohoplites bigoti levicostata B g o i a n, 1969

Табл. 14, фіг. 1

1969. *Acanthohoplites bigoti levicostata* sub. sp. nov.

Егоян. с. 161, табл. 11, рис. 6 а-в; 6а; табл. 12, рис. 1, 2 а, б; 3 а-в; 3 а; 4 а-в; 5 а-в; табл. 23, рис. 30.

Голотип. Описаний В.Л.Егояном з клансейських утворень Західно-Кавказу [56, с. 161, табл. 11, фіг. 6 а-в; 6 а]. Зразок MEA-183 зберігається в колекції Краснодарського Всесоюзного НДІнафти.

Матеріал. Трохи zdeформоване внутрішнє ядро амоніта. Збереженість задовільна. Літотека ІІТТК АН УРСР, монографічна колекція № 27, зр. РК-412.

Опис. Черепашка дископодібної форми, середніх розмірів, з порівняно широким і відносно глибоким пупком. Завитки поступово зростають і кожен наступний приблизно наполовину огортає попередній. Поперечний переріз завитка овальний, з найбільшою товщиною в припупковій частині. Бічні сторони слабкоздуті, майже плоскі, зовнішня -

слабкозаокруглена. Пупок обмежений невисокими, але крутими стінками з заокругленими краями, що робить перехід до бічних сторін поступовим. Скульптура представлена численними, дещо *S*-подібно вигнутими головними ребрами. У проміжках між ними наявні одне-два вставних ребра. Вони починаються на різних рівнях, але в основному в нижній третині, рідше - посередині бічних сторін. Відгалужені ребра на останньому завитку нашого зразка трапляються в поодиноких випадках. Характерна ознака кримської форми - відсутність на головних ребрах горбочкоподібних прикрас, а також припупкових потовщень.

Сутурна лінія не збереглася.

| Розміри (мм) | | | | | | | |
|--------------|----|----|------|----|------|------|------|
| Зразок | Д | В | Ш | д | В:Д | Ш:Д | д:Д |
| Голотип | 42 | 17 | 14,2 | 13 | 0,39 | 0,34 | 0,31 |
| PK-412 | 36 | 13 | - | 12 | 0,36 | - | 0,33 |

Порівняння та зауваження. Кримський зразок за формою черепашки і основними параметрами та їх співвідношенням, а також відсутністю будь-яких горбочкоподібних прикрас дуже подібний до *Acanthohoplites bigoti levicostata* E g o i a n, описаного з клансейських утворень Західного Кавказу. За формою і характером розташування ребер певною мірою він дещо нагадує *A. nolani* S e u n e s, але в останнього добре розвинуті припупкові потовщення.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Тетянівська-5, інт. 4406-4412, зр. PK-412 (з *Tetragonites duvalianus* O r b., *Zürcherella zürcheri* J a c. et T o l b.). Верхній апт (клансей).

Стратиграфічне і географічне поширення. Клансей Північно-Західного Кавказу.

Acanthohoplites nolani (S e u n e s), 1887

Табл. 14, фіг. 2-15; табл. 15, фіг. 3, 4

1887. *Hoplites nolani* S e u n e s, с. 564, табл. 13, фіг. 4 а, в.
 1905. *Parahoplites nolani* (S e u n e s). - Jacob, с. 408, рис. в тексті 3.
 1907. *Acanthohoplites nolani* (S e u n e s). - Sinzow, с. 503, табл. 8, фіг. 1 (але не фіг. 2, 3, 5).
 1949. *Acanthohoplites nolani* (S e u n e s). - Глазунова, с. 231, табл. 68, фіг. 5, 6.
 1953. *Acanthohoplites nolani* (S e u n e s). - Глазунова, с. 32, табл. 4, фіг. 1-3.
 1955. *Hurasanthoplites nolani* (S e u n e s). - Эристави, с. 104, табл. 5, рис. 1 (але не табл. 4, рис. 8).
 1960. *Acanthohoplites nolani* (S e u n e s). - Кудрявцев, с. 326, табл. 13, фіг. 1-4.
 1961. *Acanthohoplites nolani* (S e u n e s). - Эристави, с. 56, табл. 2, фіг. 8.

1965. *Acanthohoplites nolani* (S e u n e s) . - Егоян, с. 131, табл. 7, фіг. 2-6; табл. 8, фіг. 1-5.
 1968. *Acanthohoplites nolani* (S e u n e s) . - Wiedmann und Dieni, с. 88, табл. 9, фіг. 10, 17; фіг. в тексті 63.
 1969. *Acanthohoplites nolani* (S e u n e s) . - Егоян, с.154, табл. 10, рис. 3, 4; табл. II, рис. 2-5; табл. 23, рис. 28, 29.
 1971. *Acanthohoplites nolani* (S e u n e s) . - Кванталиани, с. 31, табл. 3, фіг. 5.
 1976. *Acanthohoplites nolani* (S e u n e s) . - Fülöp, табл. 50, фіг. 19.

Голотип. Описаний Ж.Сене [246, с. 564, табл. 13, фіг. 4 а, б] з клансейських утворень Південно-Східної Франції.

Матеріал. Понад десять екземплярів, представлених цілими внутрішніми ядрами (PK-423, PK-423а, PK-424, PK-428, PK-439) та їх фрагментами (PK-134, PK-427, PK-425, PK-429-PK-432, PK-520, PK-435, PK-541, PK-669). Збереженість задовільна і добра. Літотека ІІТТК АН УРСР, монографічна колекція № 27.

Опис. Черепашки в основному малих, зрідка середніх розмірів, дископодібної форми, напівеволютні, з поступово зростаючими завитками. Кожен наступний завиток приблизно наполовину огортає попередній. Поперечний переріз завитків на ранніх стадіях розвитку близький до круглого, на пізніших - овальний і на останніх - високоовальний, з висотою, явно більшою від ширини. Відповідно й боки, й зовнішня сторона на ранніх етапах здуті, заокруглені, а на пізніших вони слабкоопуклі, приплюшені, з поступовим переходом між собою. Пупок широкий, порівняно плиткий, східчастий, обмежений невисокими, але крутими стінками, перехід яких до бічних сторін має вигляд чіткого перегину.

Скульптура представлена численними, часто розташованими тонкими ребрами, які на ранніх завитках майже прямі, а на пізніших дещо S-подібно вигнуті. На зовнішньому боці усі ребра утворюють слабкий вигин вперед. Серед численних ребер виділяються міцні головні ребра, які починаються на припупковому краю добре вираженими вздовжреберними потовщеннями. Від цих потовщень ребра розгалужуються на двох. У проміжках між головними ребрами наявні одне-два вставних, які починаються на різних рівнях боків, здебільшого в їх середній частині. На зовнішньому боці всі ребра стають однаковими за міцністю і перетинають його, не перериваючись. Лише на окремих зразках, представлених ядрами, спостерігається помітне послаблення ребер. Інших скульптурних прикрас на наших зразках немає, за винятком кількох слабковиражених зовнішніх горбочкоподібних потовщень на ранніх завитках (зр. PK-425). На зр. PK-134 на зовнішньому боці нараховуються 56 ребер.

Сутурна лінія добре збереглася на кількох зразках (PK-423, PK-425, PK-426, PK-428, PK-431) і аналогічна зображенням, які наво-

дять різні автори для цього виду [193, с. 408, фіг. 3 в тексті; 56, с. 154, табл. 23, рис. 28 і ін.]

Розміри (мм)

| Зразок | Д | В | Ш | д | В:Д | Ш:Д | д:Д |
|--------|------|-----|-----|-----|------|------|------|
| PK-423 | 12,5 | 5,5 | 4,6 | 4,0 | 0,44 | 0,37 | 0,32 |
| PK-424 | 30 | 13 | - | 10 | 0,43 | - | 0,33 |
| PK-426 | 15,5 | 6,5 | - | 4,5 | 0,42 | - | 0,29 |
| PK-435 | 21,5 | 9,2 | - | 6,3 | 0,43 | - | 0,30 |
| PK-134 | 25,0 | 10 | - | 7,5 | 0,40 | - | 0,30 |

Порівняння та зауваження. За високоовальним поперечним перерізом завитків, характером скульптури та співвідношенням головних вимірів кримські зразки близькі до форм, які описані авторами, наведеними у синоніміці. Сплюсненість завитків, відсутність горбочків, тонка ребристість - основні ознаки, які дають змогу відрізнити *Acanthohoplites polani* S e u n e v від близьких видів. Описаний нами раніше амоніт з Українських Карпат і віднесений до цього виду через незадовільну збереженість ми вилучили з синоніміки.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Борисівська-2, інт. 4661-4666 м, зр. PK-423, PK-423а, PK-427 (з *Acanthohoplites bigoureti* S e u n., *Leda scapha* O r b., *L. mariae* O r b., *Thetironia caucasica* E i c h w., *Glycymeris sublaevis* S o w.); св. Аврорівська-1, інт. 4586-4591 м, зр. PK-424, PK-425, PK-432 (з *Nodosohoplites caucasica* (L u p r.), *Oxytoma pectinata* S o w., *Plicatula carteroniana* O r b.); св. Тетянівська-9, інт. 4431-4437 м, зр. PK-426; інт. 4451-4456 м, зр. PK-429 (*Acanthohoplites* cf. *bigoureti* S e u n., *Grammatodon securis* L e y m.); св. Тетянівська-8, інт. 4373-4376 м, зр. PK-428, інт. 4379-4383 м, зр. PK-431 (з *Nodosohoplites caucasica* L u p r., *Astarte aff. germani* P i c t. et C a m p., *Plicatula carteroniana* O r b., *Leda scapha* O r b., *Grammatodon carinatus* S o w.); св. Східно-Воронківська-1, інт. 3483-3490 м, зр. PK-439 (з *Aucellina caucasica* B u s h, *A. anadyrensis* V e r e s c h., *Pseudosilesites* cf. *geranoniformis* E g o i e n); св. Первомайська-1, інт. 4564-4571 м, зр. PK-520, PK-521 (з *Acanthohoplites* sp.). Верхній апт (клансей), зона *A. polani*; св. Максимівська-1, інт. 4710-4721 м, зр. PK-800-802.

Стратиграфічне і географічне поширення. Представники виду *Acanthohoplites polani* S e u n. відомі з клансейських утворень Франції, Англії, Північно-Германської низовини, Північного Кавказу, Грузії, Дагестану, Мангішлаку, Копетдагу, Кубані, о-ва Мадагаскар, Угорщини. Цей вид вважається керівним для нижньої зони клансею. В.Л.Сгоян виявив його на Західному Кавказі також у верхній підзоні *Nuracanthohoplites jacobii*.

Табл. 15, фіг. 1,2,5

1907. *Acanthohoplites nolani* var. *crassa* S i n z o w, с. 503, табл. 8, фіг. 12-13 (але не фіг. 11).
1923. *Acanthohoplites nolani crassa* S i n z o w. - Данилович, с. 16.
1926. *Acanthohoplites nolani crassa* S i n z o w. - Rouch, с. 288, табл. 18, фіг. 3.
1955. *Hypocranthohoplites nolani* S e u n e s. - Эристави, с. 104, табл. 4, фіг. 8 (але не табл. 5, фіг. 1).
1955. *Hypocranthohoplites nolani crassa* S i n z o w. - Эристави, с. 105, табл. 4, фіг. 9.
1960. *Acanthohoplites nolani crassa* S i n z o w. - Кудрявцев, с. 327, табл. 13, фіг. 5 а, б; 6 а-в.
1961. *Acanthohoplites nolani crassa* S i n z o w. - Эристави, с. 56.
1969. *Acanthohoplites nolani nodosa* E g o i a n, с. 159, табл. 11, рис. 5 а-в; табл. 23, рис. 29.
1971. *Acanthohoplites nolani crassa* S i n z o w. - Кванталиани, с. 34, табл. 3, фіг. 6 а-в; рис. в тексті 17 і 18.

Голотип. *Acanthohoplites nolani* var. *crassa* S i n z. , описаний і зображений І.Сінцовим [252, с. 506, табл. 8, фіг. 13] з клансею Мангишлаку.

Матеріал. Два майже цілих і два фрагменти слабкоздеформованих внутрішніх ядра. Збереженість задовільна. Літотека ІПТК АН УРСР, монографічна колекція № 27, зразок РК-406 а; РК-535 і РК-536.

Опис. Черепашка маленьких розмірів, напівеволютна, з поступово зростаючими і здутими завитками. Поперечний переріз завитка має форму заокругленого прямокутника, з майже однаковими висотою і шириною. Найбільша ширина завитка знаходиться посередині боків. Бічні сторони опуклі, поступово переходять в широкий, заокруглений зовнішній бік. Лупок порівняно неширокий, східчастий, обмежений помірно високою і крутою пупковою стінкою, перехід якої бічних сторін різкий, у вигляді перегину.

Скульптура представлена численними, густорозташованими ребрами, яких на зовнішньому боці нараховують понад 50. Серед них виразно виділяються 16 міцніших, слабковигнутих головних ребер, які починаються з подовгастих горбочкоподібних потовщень на пупковому перегині. Крім пупкових горбочків, у середній частині боків, на головних ребрах є трохи менші й менш чіткіше виражені бічні горбочки. У проміжках між головними ребрами наявні два-три проміжних вставних ребра, які починаються на різних рівнях бічних сторін. Інколи вони відгалужуються від головних ребер у місцях припупкових або бічних горбочків. При переході на зовнішній бік усі ребра помітно потовщуються, і проміжні ребра за міцністю стають однаковими з головними. Їх розділяють проміжки, рівні ширині ребер.

Сутурна лінія збереглася на ранньому завитку зр. PK-508 і зр. PK-535 і цілком відповідає зображенням, які наводяться різними авторами для цього підвиду [75, рис. в тексті 418; 65, рис. в тексті 18 та ін.]

Розміри (мм)

| <u>Зразок</u> | <u>Д</u> | <u>В</u> | <u>Ш</u> | <u>д</u> | <u>В:Д</u> | <u>Ш:Д</u> | <u>д:Д</u> | <u>Р гол</u> | <u>Р зовн. бік</u> |
|---------------|----------|----------|----------|----------|------------|------------|------------|--------------|--------------------|
| PK-536 | 30 | 11,6 | - | 9 | 0,39 | - | 0,30 | - | - |
| PK-406 | 14 | 6,2 | - | 3,8 | 0,44 | - | 0,27 | 16 | 52 |

Порівняння та зауваження. Описаний підвид *Acanthohoplitcs nolani* *crassa* *S i n z o w* відрізняється від типового виду *A. nolani* *S e u n e* в здутими і потовченими завитками, вужчим пупком, меншим числом ребер і наявністю малесеньких бічних горбочків. В.Л.Сгоян [56] пропонує усі форми, згадані в синоніміці і описані раніше як *A. nolani crassa* *S i n z o w*, віднести до окремого нового підвиду *A. nolani* *nodosa* *E g o i a n*, а назву підвиду "crassa" залишити тільки для великого екземпляра, якого вперше описав І.Ф.Сінцов [252, с. 506, табл. 8].

Кримський зразок найбільш подібний до молодих екземплярів, описаних М.П.Кудрявцевим [75] з верхньоаптських утворень Дагестану (табл. 13, фіг. 5) і І.В.Кванталані [65] з клансею Західної Абхазії (табл. 3, фіг. 6).

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Тетянівська-5, інт. 4377-4381 м, зр. PK-406 а; св. Борисівська-2, інт. 4661-4666 м, зр. PK-535 і PK-536 (з *Grammatodon carinatus* *S o w.*, *Glycymeris sublaevis* *S o w.*, *Thetironia caucasica* *E i c h w.*, *Leda maris* *O r b.*, *L. scapha* *O r b.*, *Acanthohoplitcs nolani* *S e u n.*, *Ac. bigoureti* *S e u n.*, *Ac. sp.*, *Nodosohoplitcs sp.*, *Colombiceras* (?) *sp.*). Верхній апт (клансей), зона *A. nolani*; св. Клепшинська-1, інт. 2462-2469 м, зр. PK-508 (з *Aucellina ar-tiensis* *O r b.*, *Auc. caucasica* *B u s c h*, *Leda scapha* *O r b.*, *L. mariae* *O r b.*, *Ptychoceres* *sp.*, *Hurasanthoplitcs* *cf. nolani* *formis* (*N a t z k y*) *G l a s u n.*, *H. sp.*, *Nodosohoplitcs* *cf. subplanatus* *E g o i a n*). Верхній апт (клансей).

Стратиграфічне і географічне поширення. Знахідки *Acanthohoplitcs nolani crassa* *S i n z o w* відомі з клансейських утворень Північного і Північно-Західного Кавказу, Західної Грузії і Мангیشлаку.

Acanthohoplitcs lautus *G l a s u n o v a*, 1953

Табл. 15, фіг. 6, 7

1953. *Acanthohoplites lautus* sp.nov. Глазунова, с. 37, табл. 5, фіг. 9 a, b; 11 a, b.
 1967. *Gargasicerus lautum* (Глазунова) .- Димитрова, с. 189, табл. 89, фіг. 10.

Голотип. Порівнюємо з найкраще збереженим екземпляром, зображеним автором виду [31, табл. 5, фіг. 9 a, b], який виявлено у верхньоаптських утвореннях (зона *Parahoplites melchioris*) західної частини Копетдагу.

Матеріал. Два екземпляри представлені слабкоздеформованими внутрішніми ядрами невеликих амонітів. Збереженість задовільна. Літолога ІІТГК АН УРСР, монографічна колекція № 27, зр. РК-426 а; РК-430, РК-430 а.

Опис. Невеликі, дископодібної форми слабкосплюснені черепашки. Кожний наступний завиток поступово зростає і огортає на третину попередній. Пупок помірно широкий, обмежений невисокими і некрутими стінками з заокругленими краями, які поступово переходять до бічних сторін. Вони і зовнішній бік на ранніх завитках здуті, заокруглені. На пізніших стадіях розвитку бічні сторони слабкоздуті, приплюснені, а зовнішня - широка, заокруглена. Поперечний переріз завитків близький до круглого, з висотом, трохи переважаючи ширину. Скульптура представлена численними, густо розташованими тонкими ребрами, серед яких не досить виразно виділяються головні й проміжні вставні. Головні ребра майже прями або дещо серпоподібно вигнуті, радіально відходять від пупкового краю. Тут вони починаються дуже слабо вираженими припупковими пстовщеннями, від яких нерідко розгалужуються головні ребра на два. Зовнішній бік всі ребра переходять прямо, не перериваючись. У проміжках між головними ребрами наявні одне або два вставних, які безладно розташовані на всьому завитку. Проміжні вставні ребра починаються в нижній частині боків, де вони дуже тонкі, струминкоподібні, а вже у верхній при переході на зовнішній бік і на ньому за міцністю вони стають однаковими з головними. Інших скульптурних прикрас на наших зразках, і в тому числі на їх ранніх завитках, немає. На зовнішньому боці зр. РК-426 (при Д 15,5 мм) на півзавитка припадає 32 ребра.

Сутурна лінія збереглася на згаданому зразку, але на ранніх його завитках (Д 8,5 мм), і тому її практично неможливо порівняти з сутурною лінією на рисунку, який наводить А.Е.Глазунова для виділеного нею виду *Acanthohoplites lautus* [31, с. 37, рис. в тексті 137].

Розміри (мм)

| Зразок | Д | В | Ш | д | В:Д | Ш:Д | д:Д |
|--------|------|-----|---|-----|------|-----|------|
| РК-426 | 15,5 | 6,2 | - | 5,1 | 0,40 | - | 0,33 |

Порівняння та зауваження. Наші зразки дуже подібні до екземплярів, описаних автором виду [31, с. 37, табл. 5, фіг. 9 а-в; 10; 11 а, в], а також до форми, описаної Н.Дімітровою [46] з верхньоаптських утворень Болгарії і віднесеної, як і зразки А.Е.Глазунової, до роду *Gargasicerax*. Кримські зразки деякою мірою подібні також до форм, описаних В.Л.Стойном як *Gargasicerax ex gr. gargasense* О г - в і г н у [56, с. 164, табл. 12, рис. 10 а, б, в; 10 а], але його зразок відрізняється хвилястими ребрами й наявністю горбочків на ребрах. Саме через відсутність зовнішніх горбочків на головних ребрах не можна віднести наші, а також згадані в синоніміці зразки до роду *Gargasicerax*. Від тонкоробристих акантогоплітин (*Acanthopli-tes bigoti* С е у н е в, *Ac. nolani* С е у н е в та ін.) наші форми відрізняються відсутністю чітко виражених припупкових потовщень, густіше розташованими, прямими і майже радіальними ребрами та іншими ознаками.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Тетянівська-9, інт. 4431-4437 м, зр. РК-426; св. Передова-1, інт. 3386-3392 м; зр. РК-430. Верхній апт (клансей).

Стратиграфічне і географічне поширення. Представників описано-го виду виявлено у верхньоаптських (клансейських) утвореннях (зона *Parahoplites melchioris*) у західній частині Копетдагу та у верхньоаптських утвореннях Північної Болгарії.

Рід *Colombicerax* S p a t h, 1923

Colombicerax cf. *subpeltocerooides* S i n z o w, 1907

Табл. 15, фіг. 12

1899. *Parahoplites treffryanus* K a r s t e n. - *Anthula*, с. 115, табл. 8 (7), фіг. 6 а-d

1907. *Acanthopli-tes subpeltocerooides* S i n z o w, с. 484, табл. 4, фіг. 3 і 4; табл. 5, фіг. 16.

1913. *Acanthopli-tes subpeltocerooides* S i n z o w. - *Sinzow*, с. 112, табл. 6, фіг. 1.

1960. *Colombicerax subpeltocerooides* S i n z o w. - Кудрявцев, с. 329, табл. 14, фіг. 3, 4 а, б.

1967. *Acanthopli-tes subpeltocerooides* S i n z o w. - Димитрова, с. 186, табл. 89, фіг. 7.

1971. *Colombicerax subpeltocerooides* S i n z o w. - Пастернак (Кульчицький, Пастернак), с. 67, табл. 1, фіг. 6.

1982. *Colombicerax* cf. *subpeltocerooides* S i n z o w. - Лещух, табл. 11, фіг. 4.

Голотип. Описаний І.Ф.Сінцовим [252] з нижнього гольту (верхнього апту) Мангишлаку.

Матеріал. Один неповний відбиток черепашки, представлений половиною завитка. Літотека ПІТК АН УРСР, монографічна колекція № 27, зр. РК-434.

Опис. Черепашка середніх розмірів, плоска, дископодібної форми, з досить широким пупком і порівняно швидко зростаючими завитками; кожний наступний завиток приблизно на третину огортає попередній. Поперечний переріз завитків високоовальної форми, з певним переважанням висоти над шириною. Найбільша ширина завитка припадає на його верхню половину. Бічні сторони плоскі, зовнішня заокруглена. Пупок широкий, неглибокий, обмежений невисокою стінкою з заокругленим краєм. Перехід до боків поступовий. Скульптура представлена чітко вираженими численними ребрами, серед яких виділяються головні й вставні. Головні поодинокі, починаються в нижній половині пупкової стінки, дещо *J*-подібно вигнуті і майже радіально розташовані відносно пупкового краю.

У проміжках між головними ребрами є по одному вставному ребру. Вони починаються на різних рівнях боків, здебільшого трохи нижче середини. Окремі вставні ребра, як і головні, починаються на пупковому боці. Від пупка до зовнішнього боку ребра помітно розширюються, набуваючи форми вузьких клинців. У верхній частині боків за міцністю головні й вставні ребра стають майже однаковими, значно ширшими, приплюсненими, в поперечному розрізі субквадратними. Припупкових потовщень і розгалужених головних ребер на нашому зразку не спостерігається. На зовнішньому боці на половині завитка нараховується 18 ребер.

Сутурна лінія не збереглася.

Розміри (мм)

| Зразок | Д | В | Ш | д | В:Д | Ш:Д | д:Д |
|--------|----|----|---|----|------|-----|------|
| PK-434 | 36 | 15 | - | 13 | 0,41 | - | 0,36 |

Порівняння та зауваження. За формою ребер та характером їх розташування, а також головними параметрами та їх співвідношенням (навіть при неповній збереженості зр. PK-434) ми віднесли його саме до цього виду. Наш зразок не відрізняється від описаного й зображеного в праці Д.Антулі [152]. За формою черепашки, її скульптурою та величинами кримський зразок особливо подібний до форми, описаної Н.Дімітровою [46, с. 196, фіг. 7] з верхньоапальських утворень Болгарії. Певні розходження, а саме: відсутність горбочків на ребрах внутрішніх завитків і більша інволютність колумбійського екземпляра Карстена відрізняють його від кавказьких форм, що й послужило підставою І.Ф.Сінцову виділити їх в окремий вид.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Тетянівська-9, інт. 4451-4456 м, зр. PK-434 (з *Nucula planata* S o w., *Acanthohoplites* cf. *bigoureti* S e u n e s, *Grammatodon securis* L e u m., *Aporrhais ebyri* P i c t. et L o r., *Cirsoceri-*

thium subspinosum D e s h., Neohibolites sp.). Верхній апт (клансей).

Стратиграфічне і географічне поширення. Представників виду *Scolombiceras subpeltoceroidees* S i n z. виявлено у верхньоаптських утвореннях Мангшилаку, Північного Кавказу, Грузії, Болгарії, Українських Карпат.

Рід *Hurasanthoplites* S p a t h, 1923

Hurasanthoplites cf. *jacobi* C o l l e t, 1907

Табл. 15, фіг. 8-11

1907. *Parahibolites jacobi* C o l l e t, с. 519, табл. 8, фіг. 1-3; фіг. в тексті 1-2.
1949. *Acanthoplites* (*Hurasanthoplites*) *jacobi* C o l l e t. - Луппов, Бодялевский, Глазунова, с. 232, табл. 17, фіг. 2 а-б.
1953. *Hurasanthoplites jacobi* C o l l e t. - Глазунова, с. 50, табл. 10, фіг. 4 а-с.
1960. *Hurasanthoplites jacobi* C o l l e t. - Кудрявцев, с. 331, табл. 15, фіг. 1 а; 0; 2 а, б.
1961. *Hurasanthoplites jacobi* C o l l e t. - Луппов, с. 186, табл. 2, фіг. 2.
1982. *Hurasanthoplites jacobi* C o l l e t. - Лещух, с. 137, табл. 11, фіг. 5.

Голотип. *Parahoplites jacobi* C o l l e t [170, с. 519, табл. 8, фіг. 1, 2] з верхнього апту (клансею) Північно-Германської низовини (район Ганновера).

Матеріал. В нашій колекції є чотири екземпляри, представлені такими зразками: РК-531 - неповним внутрішнім ядром, РК-529 і РК-530 - внутрішнім ядром половини завитка і РК-539 - третиною завитка. Літотека ІІТТК АН УРСР, монографічна колекція № 27.

Опис. Черепашки малих розмірів, дископодібної форми, плоскі, з високими, відносно швидко зростаючими завитками: кожний наступний завиток огортає попередній приблизно на третину. Поперечний переріз завитка трапецієподібний, з висотою, більшою від ширини. Найбільша ширина завитка посередині боків. Боки майже плоскі або слабкоздуті, різко переломляючись, переходять до помірно вузького й так само плоского зовнішнього боку. Пулок досить широкий, обмежений невисокою, але крутою стінкою з заокругленими краями. Скульптура представлена порівняно тонкими, рідко (на пізніших завитках) або досить густо (на ранніх завитках) розташованими, дещо S-подібними вигнутими головними ребрами. У проміжках між ними є одне, зрідка два проміжних ребра. Головні ребра починаються на пупковому краю слабкими горбочкоподібними вздовжреберними потовщеннями, від яких вони в окремих випадках розгалужуються. Проміжні вставні ребра починаються на різних рівнях боків, здебільшого трохи нижче середини. До верху боків усі ребра

помітно потовщуються, зрівнюються за міцністю. На зовнішній бік вони переходять з різким перегином, минають його прямою лінією, не перериваючись, утворюючи на переломах обабіч нього більш-менш виражені горбчоподібні потовщення.

Сутурна лінія не збереглася.

Розміри (мм)⁴

| Зразок | Д | В | Ш | д | В:Д | Ш:Д | д:Д |
|--------|----|----|---|-----|------|-----|------|
| PK-530 | 25 | 10 | - | 8,5 | 0,40 | - | 0,34 |
| PK-531 | 28 | 11 | - | 8 | 0,40 | - | 0,32 |

Порівняння та зауваження. За формою черепашки, параметрами та їх співвідношенням, а також за своєрідною скульптуровкою, характерною для *Nuracanthorplites jacobii* Sollet, кримські зразки подібні до зображень і описів представників цього виду, які наводять усі автори, згадані у синоніміці. Серед наших зразків є незначні відмінності. Наприклад, зр. PK-529 і PK-530 різняться густішим розташуванням ребер, а зр. PK-532 - формою. Вони нагадують екземпляри, описані М.П.Кудрявцевим [75, табл. 15, фіг. 1, 2] з верхньоаптських утворень Дагестану. Враховуючи значну мінливість представників роду *Nuracanthorplites*, ми вважаємо, що така незначна різниця у формі й частоті ребер не може служити підставою для виділення нових видів чи підвидів. Проводити порівняння невеликих кримських екземплярів з уламком великого амоніта, виявленого в південно-західних відрогів Гісарського хребта, описаного і зображеного М.П.Дупповим [84], практично неможливо.

Певною мірою наші зразки подібні до форм, описаних із знаками "cf." і "aff." з різних регіонів багатьма авторами [56, табл. 13, рис. 3 а, б; 31, с. 136, табл. 102, фіг. 2 а-б; 155, с. 52, табл. 5, фіг. 18 та ін.].

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Західно-Тетянівська-1, інт. 4409-4417 м, зр. PK-529 - PK-532 (з *N. jacobii* Sollet var. *presulus* Glavina, n. sp.). Інтервалом вище (4401-4409 м) виявлено *Leumeriella tardefurcata* (Lesh.). Верхи верхнього апту (клансею); св. Максимівська-1, інт. 4611 - 4618 м, зр. PK-798 (з *Ancellina caucasica* Vuch.). Верхи верхнього апту.

Стратиграфічне і географічне поширення. Вид вважається зональним для верхньої підзони (*N. jacobii*) верхньоаптського (клансейського) під"ярусу. Представники його відомі з верхньоаптських утворень Північного Кавказу, Грузії, Копетдагу, Таджикиської депресії, НДР, ФРН, Англії, Франції, Українських Карпат.

⁴ Через неповноту зразка наведені розміри не зовсім точні.

Табл. 15, фіг. 16

1953. Нурасanthoplites jacobi C o l l e t var. presulus var.
nov. Г л а з у н о в а, с. 51, табл. 10, фіг. 5, 6 а-с.

Голотип. Нурасanthoplites jacobi C o l l e t var. presulus
Г л а з у н о в а [З1, с. 51, табл. 10, фіг. 5] описаний з верхнього ап-
ту (зона Н. jacobi) західної частини Копетдагу. Зберігається в Цен-
тральному науково-дослідному геолого-розвідувальному музеї
ім. Н.Ф. Чернишова (м. Ленінград), колекція № 6426.

Матеріал. Два майже цілих слабкоздеформованих, задовільної збе-
реженості відбитки черепашки. Літотека ІІТТК АН УРСР, монографічна
колекція № 27, зр. РК-135.

Опис. Невелика дископодібна черепашка з помірно широким і не-
глибоким пупком. Поперечний переріз завитків високоовальної форми,
з явним переважанням висоти над шириною. Кожний наступний завиток
приблизно на третину охоплює попередній. Боки слабкосплюснені. Най-
більша ширина перерізу завитка - у припупковій частині, до зовніш-
нього боку вона поступово зменшується. Зовнішній бік плоский. Пупко-
ва стінка невисока, без різкого згину, поступово переходить у боки.

Скульптура представлена численними слабконахиленими вперед го-
ловними ребрами, які в припупковій частині й у верхній четверті дещо
вигинаються назад, а на середині боків вперед. Різко перегинаючись,
вони переходять прямо зовнішній бік, причому на його краях утворюють
горбочкоподібні потовщення. Проміжні ребра починаються на різних
рівнях боків, але в основному трохи нижче їх середини. Вони розташо-
вані головним чином по одному на проміжок, зрідка - по два, а в ок-
ремих випадках їх немає. У верхній частині боків і на зовнішньому
боці за міцністю вставні ребра зрівнюються з головними.

Сутурна лінія не збереглася.

Розміри (мм)

| <u>Зразок</u> | Д | В | Ш | д | В:Д | Ш:Д | д:Д |
|--|----|------|----|------|------|------|------|
| Глазунова [З1, с. 52, табл. 10, фіг. 5] | 47 | 19 | 15 | 16,0 | 0,39 | 0,32 | 0,33 |
| РК-135 | 25 | 10,4 | - | 7,8 | 0,42 | - | 0,31 |

Порівняння. Автор варієтету А. Глазунова не дала його детального
опису, лише зазначила, що від типової форми він відрізняється більш
стиснутими боками і низькими завитками, має трохи ширший пупок, знач-
но густіші ребра, які дещо вигнуті на краях зовнішнього боку. Від
зразків, описаних із західної частини Копетдагу, кримські форми від-
різняються дещо більшим числом ребер на завиток. Але, як слушно від-

значив В.Д.Сгоян, амоніти цього роду "... відрізняються значною мінливістю, і невеликі відмінності у вимірах чи в числі ребер не можуть служити видовими чи підвидовими ознаками" [58, с. 134]. Від типового виду наші форми трохи відрізняються і формою ребер - у кримських зразків вони слабкіші і лише ледь помітно розширюються до зовнішнього боку.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Західно-Тетянівська-1, інт. 4401-4409 м, зр. РК-135. Верхній апт, зона Н. jасobi.

Стратиграфічне і географічне поширення. Верхній апт (клансей) (зона Н. jасobi) західної частини Копетдагу.

Hyрasanthoplites cf. nolaniformis (N a t z k y) G l a z u n o v a,⁵

1953

Табл. 15, фіг. 13, 14

1949. *Hyрasanthoplites nolaniformis* Г л а з у н о в а, с. 26.
1953. *Hyрasanthoplites nolaniformis*, (N a t z k y) G l a z u n o v a, - Глазунова, с. 55, табл. 12, фіг. 5, 6, 7 а-б; 8 а-с.
1960. *Hyрasanthoplites nolaniformis* (N a t z k y) G l a z u n o v a, - Кудрявцев, с. 331, табл. 13, фіг. 9 а, б; табл. 15, фіг. 4 а, б.
?1960. *Hyрasanthoplites nolaniformis* G l a z u n o v a, - Дмитрова, с. 188, табл. 88, фіг. 10.

Голотип. За голотип приймаємо екземпляр, описаний А.Е.Глазуновою [51, с. 55, табл. 12, фіг. 8 а-с] з верхньоаптських (клансейських) утворень (зона *Hyрasanthoplites jасobi*) західної частини Копетдагу.

Матеріал. Відбиток двох третин завитка черепашки. Збереженість задовільна. Літотека ІІІТК АН УРСР, монографічна колекція № 27, зр. РК-438, РК-526.

Опис. Черепашка середніх розмірів, з порівняно широким пупком, обмеженим невисокою стрімкою стінкою. Попередній завиток майже наполовину огортається наступним. Боки плоскі, з досить різким перехідом переходять в слабкозаокруглену (майже плоску), нешироку зовнішню сторону. Поперечний переріз завитка близький до прямокутного, витягнутий у висоту, з найбільшою шириною посередині боків і поступовим звуженням до зовнішньої сторони. Скульптура черепашки представлена численними тонкими, часто розташованими S-подібно вигнутими головними ребрами, між якими наявні одне-два, рідше три проміжних вставних ребра, які починаються на різних рівнях боків, здебільшого в їх нижній частині і повторюють конфігурацію головних. У припупко-

⁵ Вид названий А.Д.Нацьким (в колекції), але монографічно вперше описаний А.Е.Глазуновою в 1953 р.

вій частині на головних ребрах є вздовжреберні потовщення. У верхній частині боків усі ребра за міцністю стають однаковими, з різким перегином, майже під прямим кутом переходять на зовнішню сторону, де утворюється слабкий вигин вперед.

Сутурна лінія не збереглася.

Порівняння та зауваження. За формою черепашки і характером її скульптури кримський екземпляр близький до голотипу, а також до форми, описаної М.П.Кудрявцевим з Північної Осетії [75, с. 321, табл. 13, фіг. 9 а, б]. Порівняти його з формою з Болгарії, описаною Н.Дімітровом [46, с. 188, табл. 88, фіг. 10] через незадовільне зображення останньої неможливо. Після додаткових досліджень амоніта, описаного нами раніше з Українських Карпат і віднесеного до *Nuracanthoplites nolaniiformis* (N a t z k y) G l a s u n o v a [79, с. 139, табл. 13, фіг. 1], через погану збереженість і певні розходження з голотипом в характері скульптури вважаємо за доцільне не включати його в синоніміку цього виду.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Клепінинська-1, інт. 2462-2469 м, зр. РК-438 (з *Leda scapha* O r b., *Aucellina saucavica* B u c h., *Auc. aptiensis* O r b., *Leda meriae* O r b., *Nodosanthoplites* cf. *subplanata* E g o i a n). Верхній апт (клансей); св. Первомайська-1, інт. 4603-4612 м, зр. РК-526.

Стратиграфічне і географічне поширення. Верхній апт (клансей), зона *Nuracanthoplites jacobii* західної частини Копетдагу і Північно-го Кавказу.

Nuracanthoplites cf. *subrectangulata* S i n z o w, 1907

Табл. 15, фіг. 15, 17

1907. *Acanthoplites nolani* S e u n. var. *subrectangulata* S i n z o w, с. 503, табл. 8, фіг. 6, 8-10.

1955. *Nuracanthoplites nolani* S e u n. var. *subrectangulata* S i n z o w. - Зростає, с. 105.

1960. *Nuracanthoplites subrectangulatus* S i n z o w. - Кудрявцев, с. 333, табл. 13, фіг. 8 а-б; табл. 15, фіг. 6 а-в.

Матеріал. Одне дуже сплющене неповне внутрішнє ядро і один фрагмент ядра. Літотека ІІТГК АН УРСР, монографічна колекція № 27, зр. РК-553, РК-555.

Опис. Дископодібна, середніх розмірів черепашка, з поступово зростаючими завитками; кожний наступний завиток огортає попередній приблизно наполовину. Пупок неглибокий, широкий, обмежений невисокою стінкою з заокругленими краями. Через сильну сплющеність зразка ми не маємо змоги судити про форму поперечного перерізу, але висота

Його явно переважала ширину. Скульптура представлена досить тонкими, рідко розташованими, дещо серпоподібно вигнутими головними ребрами, яких на останньому завитку нараховується 18. У проміжках між головними ребрами наявні одне-два вставних, які починаються на різних рівнях боків. Головні ребра починаються на припупковому краї вздовж-реберними видовженими потовщеннями, від яких в окремих випадках розгалужуються. При переході на зовнішню сторону усі ребра стають однаковими за міцністю, утворюючи вздовж її країв горбочкоподібні потовщення.

Сутурна лінія не збереглася.

Розміри (мм)⁶

| <u>Зразок</u> | Д | В | Ш | д | В:Д | Ш:Д | д:Д |
|---------------|----|------|---|------|------|-----|------|
| PK-553 | 45 | 18,2 | - | 14,5 | 0,40 | - | 0,32 |

Порівняння та зауваження. За формою черепашки, деякими вимірами параметрів та їх співвідношенням, а також за характером скульптури кримський екземпляр найподібніший до *Huracanthoplites subrectangulatus* S i n z o w і близький до описів і зображень, які наводять згадані в синоніміці автори. Лише через недостатню збереженість ми не можемо з більшою впевненістю віднести наш зразок саме до цього виду.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Тетянівська-1, інт. 4367-4381 м, зр. PK-553. Верхній апт; св. Східно-Воронківська-1, інт. 3512-3517 м, зр. PK-555.

Стратиграфічне і географічне поширення. Представники *Huracanthoplites subrectangulatus* S i n z. відомі з верхньоаптських утворень Північного Кавказу, Мангшлаку, Грузії і Західної Європи.

Huracanthoplites sp.

Табл. 16, фіг. 3

Матеріал. Один екземпляр, представлений внутрішнім ядром половини завитка. Літотека ІІТТК АН УРСР, монографічна колекція № 27, зр. PK-507.

Опис. Черепашка малих розмірів, дископодібною форми, плоска, з поступово зростаючими завитками. Пупок помірно широкий, обмежений невисокою крутою, з заокругленими краями стінкою. Поперечний переріз завитків трапецієподібною форми з висотою, значно більшою від ширини. Боки плоскі, поступово сходяться до порівняно вузької і так само плоскої зовнішньої сторони, на яку переходять з різким перегином.

⁶ Розміри зр. PK-553 приблизні.

Скульптура представлена численними, досить густо розташованими, дещо серпоподібно вигнутими головними ребрами, в проміжках між якими наявні одне, рідше два проміжних вставних ребра. Головні ребра починаються на пупковому краї горбочкоподібними вздовжреберними потовщеннями, утворюють в нижній половині завитків слабкий вигин вперед, а вище середини дещо сильніше вигинаються назад і при переході на зовнішню сторону знову нахиляються вперед. Вставні ребра починаються на різних рівнях боків, але переважно трохи нижче середини, деякі з них досягають пупкового краю, і всі вони повторюють конфігурацію основних ребер. Міжреберні проміжки приблизно рівні ширині ребер. У верхній частині боків усі ребра зрівнюються за міцністю і на зовнішню сторону переходять з різким перегином, майже під прямим кутом. На переломі ребра утворюють горбочкоподібні потовщення, і зовнішню сторону минають настільки послабленими, що складається враження про те, що вона гладка. Крім того, окремі головні ребра прикрашені слабо вираженими маленькими круглими бічними горбочками, які розташовані приблизно посередині боків. У поодиноких випадках від горбочків відгалужуються ребра.

Сутурна лінія не збереглася.

Розміри (мм)⁷

| Зразок | Д | В | Ш | д | В:Д | Ш:Д | д:Д |
|--------|----|-----|---|---|------|-----|------|
| PK-507 | 16 | 6,5 | - | 5 | 0,40 | - | 0,31 |

Порівняння та зауваження. Будова черепашки, характерний перегин ребер вздовж зовнішньої сторони з утворенням обабіч неї горбочкоподібних потовщень не залишають в нас сумнівів щодо належності описаної форми до роду *Nuracanthoplites*. Наявність красивих і бічних горбочків, гладкість зовнішньої сторони зближують наш зразок з описом ранніх завитків голотипу, який наводить Л. Колле [170] при виділенні виду *Nuracanthoplites jacobii* Collet.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Клепінинська-1, інт. 2462-2469 м, зр. PK-507 (з *Leda mariae* Orb., *Aucellina aptiensis* Orb., *Auc. caucasicus* Buch., *Leda scapha* Orb., *Nodosohoplites* cf. *subplanulata* Egoian, *Nuracanthoplites* cf. *nolaniformis* (Natzy) Glazun.). Верхній апт (клансей).

Рід *Nodosohoplites* Egoian, 1965

Nodosohoplites cf. *subplanatus* Egoian, 1965

⁷ Через неповноту нашого зразка наведені виміри можуть бути не зовсім точними.

1965. *Nodoschoplites subplanatus* Е г о я н, с. 146, табл. II, фіг. 7-10.

1971. *Nodoschoplites subplanatus* В г о і а н. - Кванталиани, с. 77, табл. 10, фіг. 3, 4.

Голотип з клансейських утворень Кубанського розрізу [58, с. 146, зр. МБА-126]. Зберігається в колекції Краснодарського філіалу Все-союзного НДІ нафти.

Матеріал. Один екземпляр представлений більшою частиною добре збереженого, сильно сплющеного внутрішнього ядра. Літотека ІІТГК АН УРСР, колекція № 27, зр. РК-420.

Опис. Черепашка невеликих розмірів, з завитками, які поступово збільшуються. Кожний наступний завиток на третину стортає попередній. Поперечний переріз завитків овальний, з висотою, явно більшою від товщини. Найбільшу товщину завиток має на рівні бічних горбочків, тобто трохи вище середини боків. Бічні сторони на останньому завитку слабкоздуті, приплющені, а на передостанньому здуті більше, слабкіше заокруглені. На переході до зовнішньої сторони утворюється чіткий перегин. Зовнішня сторона відносно широка, приплющена. Пупок порівняно широкий, обмежений невисокими стінками, з плавно заокругленими краями. Скульптура представлена дещо S-подібно вигнутими головними і додатковими ребрами. Головні ребра починаються посередині пупкової стінки. На пупковому краї, трохи вище середини боків і на краях зовнішньої сторони вони прикрашені трьома парами видовжених вздовж ребер горбочків, серед яких найменш виражені зовнішні. На зовнішньому боці усі ребра вигинаються вперед. У проміжках між головними ребрами нараховується три-чотири додаткових. Більшість з них починається трохи нижче середини боків, рідше - вище середини або на припупковому краю. В окремих випадках спостерігаються вставні та відгалужені ребра.

Сутурна лінія не збереглася.

Розміри (мм)⁸

| <u>Зразок</u> | Д | В | Ш | д | В:Д | Ш:Д | д:Д |
|---------------|----|----|---|-----|------|-----|------|
| РК-420 | 25 | 10 | - | 7,8 | 0,40 | - | 0,31 |

Порівняння та зауваження. За формою черепашки, скульптурними елементами та характером їх розташування кримський зразок дуже подібний до голотипа, а також до форм із Західної Грузії. Через неповноту нашого зразка і незадовільну збереженість ми не можемо проводити детальніші порівняння з екземплярами, описаними В.Л.Сгояном [58] і

⁸ Виміри зр. РК-420 не зовсім надійні, оскільки він сильно сплющений.

І.В.Кванталіані [65], тому дещо умовно відносимо його до описаного виду.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Клепининська-1, інт. 2462-2469 м, РК-420 (з *Aucellina saucasicus* В о с н, *Euphylloscera velledae* М і о н., *Acanthohoplites nolani* С е у н е в, *Ptychoscera* sp., *Neohibolites* sp.). Верхній апт (клансей), зона *A. nolani*.

Стратиграфічне і географічне поширення. Представники виду *Nodosohoplites subplanatus* В г о і а п відомі з клансейських утворень Північного Кавказу і Західної Грузії.

Nodosohoplites saucasicus (Л у р р о в)⁹, 1958

Табл. 16, фіг. 2, 4-7

1958. *Diadochoceras saucasicum*. Л у п п о в (в Основах), табл. 47, фіг. 9.

1963. *Diadochoceras nodosocostatum* Л у р р о в. - Михайлова, с. 68, табл. 7, фіг. 3-4.

1965. *Nodosohoplites saucasicus* (Л у р р о в). - Егоян, с. 148, табл. 12, фіг. 1-3.

1969. *Nodosohoplites saucasicus* (Л у р р о в). - Егоян, с. 168, табл. 24, рис. 41.

1971. *Nodosohoplites saucasicus* (Л у р р о в). - Кванталіані, с. 80, табл. 10, фіг. 5 а-в, в тексті рис. 44 і 45.

Голотип походить з клансейських утворень р. Кубань [102, Н.П.Луппов и др., табл. 47, фіг. 9].

Матеріал. В нашій колекції знаходяться п'ять зразків - сильно сплюснені, задовільно збережені внутрішні ядра. Серед них зразки: РК-415 - майже цілий, РК-416 і РК-417 представлені кожний половиною завитка, РК-418 і РК-419 - фрагментами завитків. Літотека ІІТТК АН УРСР, монографічна колекція № 27.

Опис. Черепашки дископодібною форми, невеликі за розмірами, з слабкоздутими, поволі наростаючими завитками, з яких кожний наступний на третину огортає попередній. Поперек кожний завиток близький до круглого, з висотою, дещо більшою від товщини. Найбільша товщина завитків припадає на місце розташування бічних горбочків. Бічні й зовнішня сторони на ранніх завитках заокруглені, а на пізніших дещо приплюснені. Пулок порівняно широкий, обмежений високою і крутою стінкою з заокругленими краями. Скульптура представлена головними і проміжними ребрами. Головні починаються вище середини пупкової стінки незначними вздовжреберними потовщеннями і продовжуються на бічні і зовнішню сторони. Вони прикрашені трьома горбочками -

⁹ Вид у 1958 р. виділив М.П.Луппов, але повний опис його вперше подав В.Л.Егоян в 1965 р.

згаданими вище припупковими, чіткіше вираженими бічними й зовнішніми. На ранніх завитках припупкові горбочки виражені дуже слабо. Між горбочками ребра ніби ослаблені, приплюснені, розпливчасті, а інколи представлені трьома видовженими горбочками. У міжреберних проміжках між головними ребрами розташовані додаткові. На ранніх завитках їх три-чотири, на пізніх їх кількість зменшується до одного. Проміжні ребра починаються на різних рівнях боків, здебільшого на припупково-му краю. Значно рідше трапляються вставні та відгалужені ребра.

Стурна лінія збереглася почасти на зр. РК-415, має всі риси, характерні для інших акантогоплітин, і подібна до зображення, яке наводить В.Л.Єгоян [56, табл. 24, рис. 41] для цього виду.

Розміри (мм)¹⁰

| Зразок | Д | В | Ш | д | В:Д | Ш:Д | д:Д |
|--------|----|----|---|---|-----|-----|-----|
| РК-415 | 23 | 10 | - | 6 | 44 | - | 26 |

Порівняння та зауваження. Кримські форми дуже подібні до голо-типу і топотипів, а також до зразків з Західної Абхазії. Через недостатність матеріалу і незадовільну збереженість ми не можемо проводити детальніші порівняння.

Місцезнаходження і стратиграфічне поширення. Рівнинний Крим, св. Аврорівська-1, інт. 4586-4591 м, зр. РК-415, РК-416, РК-417 (з *Acanthophrates nolani* S e u n e s, *Nodosophrates subplanatus* E g o i a n); св. Тетянівська-8, інт. 4373-4376 м, зр. РК-418 і РК-419 (з *Leda scapha* O r b., *Astarte aff. germani* P i c t. et S a m p., *Grammatodon carinatus* (S o w.)). Верхній апт (клансей), зона А. nolani.

Стратиграфічне і географічне поширення. Знахідки *Nodosophrates saucosicus* (L u p r o w) відомі з клансейських утворень Північного Кавказу і Західної Грузії.

Nodosophrates sinuocostatus E g o i a n, 1965

Табл. 16, фіг. 12

1965. *Nodosophrates sinuocostatus* sp. nov. E g o y a n, с. 152, табл. 12, фіг. 9.

1969. *Nodosophrates sinuocostatus* E g o i a n. - Єгоян, с. 168, табл. 24, рис. 44.

Голотип описаний В.Л.Єгояном [58] з клансейських утворень Кубанського розрізу (Західний Кавказ). Зр. МЕА-121. Зберігається в колекції Краснодарського філіалу Всесоюзного ІДІнафти.

¹⁰ Розміри визначено приблизно, тому що більшість кримських амонітів сильно сплюснена.

Матеріал. Один екземпляр, представлений внутрішнім ядром невеликого амоніта. Збереженість задовільна. Літотека ІТТК АН УРСР, монографічна колекція № 27, зр. РК-433.

Опис. Дископодібна, невеликих розмірів черепашка, з поступово зростаючими завитками і порівняно широким пупком. Кожний наступний завиток приблизно наполовину огортає попередній. Пупок плиткий, східчастий, обмежений невисокими стінками із заокругленими краями. Поперечний розріз завитків на ранній стадії розвитку був близьким до круглого, з незначним переважанням висоти над шириною, а на пізніших - овальним, з висотою, трохи більшою від ширини. Бічні сторони слабкоздуті, приплюснені, з добре помітним перегином переходять до зовнішнього помірно широкого і заокруглено-приплюсненого. Скульптура представлена численними, досить густо розташованими міцними ребрами, серед яких виділяються головні - рельєфніші й грубі. Вони починаються посередині пупкової стінки. На пупковому краї на них спостерігаються вздовжреберні видовжені потовщення. У нижній половині боків головні ребра дещо вигинаються вперед, у верхній - назад і на зовнішній стороні вони знову утворюють чіткий вигин вперед. На деяких головних ребрах наявні досить слабо виражені бічні горбочки, а окремі ребра прикрашені ще й зовнішніми горбочками, що й послужило нам підставою для віднесення нашого зразка саме до цього роду. Всі горбочки, крім припупкових потовщень, розташовані безсистемно, на різних рівнях боків. Між головними ребрами є вставні - по одному або по два на проміжок. Вони здебільшого починаються в припупковій частині боків, рідше, як головні, на пупковій стінці. В окремих випадках від пупкових потовщень головних ребер спостерігаються відгалуження більш тонких ребер. На зовнішньому боці нараховується від 45 до 50 ребер, а на припупковому краї 25-27.

Сутурна лінія не збереглася.

Розміри (мм)

| <u>Зразок</u> | Д | В | Ш | д | В:Д | Ш:Д | д:Д |
|---------------|----|-----|---|-----|------|-----|------|
| РК-433 | 19 | 7,8 | - | 6,5 | 0,41 | - | 0,34 |

Порівняння та зауваження. Ми цілком погоджуємося з автором виду, що останній подібний до представників родів *Acanthohoplites* і *Hyracanthoplites*, але наявність зовнішніх горбочків, чіткий перегин на межі боків і зовнішньої сторони, а також добре виражений вигин ребер на зовнішній стороні вперед вигідно відрізняють його від усіх відомих видів обох згаданих родів, а за характером скульптури черепашки (зокрема, слабо вираженими горбочками) його можна відрізнити від інших представників роду *Modohoplites*.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, с.в. Аврорівська-1, інт. 4586-4591 м, зр. РК-433 (з *Plicatula carteniana* O r b., *Oxytoma pectinata* S o w., *Nodoschoplites saucisicus* (L u r r o w), *Acanthochoplites nolani* S e u n e s). Верхній апт (клансей), зона *Acanthochoplites nolani*.

Стратиграфічне і географічне поширення. Представників виду *Nodoschoplites sinuocostatus* E g o і а п виявлено в клансейських утвореннях Кубанського розрізу Північного Кавказу.

Надродина Desmoscerataceae

Родина Desmosceratidae Z i t t e l, 1895

П і д р о д и н а Puzosinae S p a t h, 1922

Рід Puzosia B a u l e, 1878

Puzosia cf. *mauriana* O r b i g n y, 1840

Табл. 16, фіг. 8, 10, 11, 13

1840. *Ammonites maurianus* O r b i g n y, с. 267, табл. 79, фіг. 1-3.
1923. *Puzosia mauriana* O r b i g n y, - Spath, с. 42, табл. 1, фіг. 9 а, б; 10 а, б; рис. 10.
1960. *Puzosia mauriana* O r b i g n y. - Друшиц, с. 301, табл. 46, фіг. 10 а, б.
1966. *Puzosia mauriana* O r b i g n y. - Filipescu și Grigorescu, с. 423, табл. 4, фіг. 33-37.
1977. *Puzosia mauriana* O r b i g n y. - Котетивили, с. 49, табл. 16, фіг. 3 а, б; табл. 17, фіг. 2 а, б; фіг. 3 а, б; табл. 18, фіг. 2; табл. 19, фіг. 2; табл. 20, фіг. 3 а, б.

Голотип. *Puzosia mauriana* O r b i g n y описаний з альбських утворень Франції [221, с. 267, табл. 79].

Матеріал. Два майже цілих, сильно сплюснених внутрішніх ядра задовільної збереженості (зр. РК-514 і РК-796) і два маленьких, також дуже сплюснених внутрішніх ядра (РК-515), два фрагменти частини завитка зр. РК-547 і зр. РК-689. Літотека ІІТГК АН УРСР, монографічна колекція № 27.

Опис. Черепашка середніх розмірів (Д 30 мм), дископодібною форми, з поступово зростаючими завитками; кожний наступний завиток охоплює більш ніж на половину попередній. Пупок помірно широкий, плиткий, обмежений невисокою крутою стінкою з заокругленими краями. Боки майже плоскі. Скульптура останнього завитка представлена чотирма майже прямими, слабо нахиленими вперед перетисками (з яких чіткіше видно два на краще збереженій половині ядра) і численними тоненькими, густо розташованими ребрами. Останні краще виражені у верх-

ній половині завитка і цілком повторюють конфігурацію перетисків. На зовнішньому боці і ребра, і перетиски утворюють дугоподібний вигин вперед.

Сутурна лінія збереглася фрагментарно на зр. РК-689.

Порівняння та зауваження. За формою черепашки та скульптурою кримські зразки цілком відповідають описам і зображенням, які наводять для виду *Puzosia mauroiana* O r b. усі автори, згадані у синоніміці. Лише через неповну збереженість ми не маємо змоги більш впевнено віднести його саме до цього виду. Деякою мірою наша форма нагадує екземпляр, описаний М.Пауке і Д.Патрулісом [227, табл. 3, фіг. 24] як *P. quenstedti* (P a r o n a et B o n a r e l l i) з альбських утворень Мізійської плити. Описаний вид від останнього різниться елементами будови черепашки і характером скульптури, про що йдеться у роботі Й.Відмана і І.Дені [274, с. 110]. Судячи з скульптури, яку має зразок РК-547, представлений внутрішнім ядром частини завитка великого амоніта і типової для *P. mauroiana* O r b., його слід віднести до описаного виду.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Східно-Воронківська-1, інт. 3061-3068 м, зр. РК-514 і РК-515 (з *Grammatodon carinatus* S o w., *Variamusium ninae* K a r a k., *Inoceramus concentricus* P a r k., *In. anglicus* W o o d s, *In. sp.*, *Kossmatella agassiziana* (P i c t.), *Anahoplites* sp.); св. Тетянівська-4, інт. 4052-4059 м, зр. РК-547 (з *Oxytoma pectinata* S o w., *Grammatodon carinatus* S o w., *Astarte germani* P i c t. et C a m p., *Plicatula gurgitis* P i c t. et R o u x, *Inoceramus concentricus* P a r k., *In. anglicus* W o o d s, *Variamusium alpinum* O r b., *Kossmatella agassiziana* (P i c t.), *Anahoplites planus* (M a n t.), *An. cf. transcaspicus* G l a s u n., *An. cf. michaelskii* (S e m e n), *An. sp.*). Верхні середнього альбу; св. Західно-Октябрська-32, інт. 2762-2766 м, зр. РК-689 (разом з *Aucellina gryphaeoides* S o w., *Anisoceras* sp.). Верхній альб; св. Переточна-1, інт. 2769-2780 м, зр. РК-796.

Стратиграфічне і географічне поширення. Представники виду *Puzosia mauroiana* O r b. відомі з верхнього альбу Татр, Румунських Карпат, Гірського Криму, Північного Кавказу, Малого Кавказу, з альбу Франції й Англії, нижнього і верхнього альбу Грузії. Відбиток частини завитка з типовою для описаного виду скульптурою виявлено в верхньоальбських утвореннях Українських Карпат.

Puzosia sp.

Табл. 16, фіг. 9

Матеріал. Одне маленьке, дуже сплющене внутрішнє ядро. Літотека ІІТТК АН УРСР, монографічна колекція № 27, зр. РК-518.

Опис. Черепашка дископодібною форми, невеликих розмірів, з поступово зростаючими завитками: кожний наступний завиток охоплює приблизно на половину попередній. Пупок помірно широкий, неглибокий, обмежений невисокою крутою стінкою. Через сплющеність зразка ми не маємо змоги судити про форму поперечного перерізу завитків. Скульптура на ядрі збереглася дуже погано. Вона представлена рідко розташованими, слабо вигнутими, більш різкими головними ребрами, в проміжках між якими спостерігаються тонкі вставні ребра.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Тетянівська-7, інт. 4070-4073 м, зр. РК-518 (з *Inoceramus concentricus* Park., *Astartes* sp., *Cleoniceras* sp., *Noplites* cf. *dentatus* Sow.). Середній альб.

П і д р о д и н а *Beudanticeratinae* *Br e i s t r o f f e r*,

1953

Рід *Beudanticeras* *N i t z e l*, 1902

Beudanticeras cf. *newtoni* *C a s e y*, 1961

Табл. 16, фіг. 14; табл. 17, фіг. 1

1923. *Beudanticeras ligatum* *S p r e t h*, ч. 1, с. 58, табл. 3, фіг. 3 а-е.

1961. *Beudanticeras newtoni* *C a s e y*, с. 147, табл. 26, фіг. 12; табл. 27, фіг. 2-5; табл. 28, фіг. 7-8, табл. 29, фіг. 2, фіг. в тексті 47 а-с, е.

1977. *Beudanticeras newtoni* *C a s e y*. - Котетивили, с. 51, табл. 21, фіг. 1; табл. 22, фіг. 5; табл. 23, фіг. 1; табл. 24, фіг. 1; табл. 15, рис. 3.

Матеріал. Одне велике, сильно сплющене внутрішнє ядро задовільної збереженості. Літотека ІІТТК АН УРСР, монографічна колекція № 27, зр. РК-409.

Опис. Досить велика плоско-дископодібною форми черепашка з високими, сильно огортаними (приблизно три чверті попереднього) і поступово зростаючими завитками. Пупок порівняно вузький і плиткий, обмежений невисокою, але крутою стінкою з заокругленими краями. Бічні сторони майже плоскі, у верхній половині ніби вигнуті, а у нижній трохи здуті, дахоподібно сходяться до вузької заокруглено-загостреної зовнішньої сторони. Поперечний переріз дахоподібний, з висотою завитка, явно більшою від ширини. Найбільша товщина завитка в припупкової частині. Скульптура на нашому зразку збереглася порівняно слабо - це серпоподібно вигнуті спаровані перетиски й велики. Останні, відходячи від пупкового краю, у нижній половині завитка

утворюють слабкий дугоподібний вигин вперед, у верхній - вигинаються назад, а вже на зовнішній стороні різко вигинаються вперед. Судячи з фрагментарно збережених перетисків і валиків, на останньому завитку кримського зразка їх було вісім. У мікрореберних проміжках на цьому зразку слабо вловлюються густо розташовані струминкоподібні реберця, які, починаючись, тонсінькими від пупкового краю, у верхній половині завитка міцнішають, стають чіткіше вираженими, а при переході на зовнішній бік уже нагадують ребра. За конфігурацією вони повторюють валики і перетиски.

Сутурна лінія не збереглася.

Розміри (мм)

| <u>Зразок</u> | Д | В | Ш | д | В:д | Ш:Д | д:Д |
|---------------|----|----|---|----|------|-----|------|
| PK-409 | 72 | 34 | - | 16 | 0,45 | - | 0,22 |

Порівняння та зауваження. За формою черепашки з характерним високим і вузьким дахоподібним поперечним перерізом завитків, а також аналогічною скульптуровкою кримський зразок дуже подібний до *Beudanticeras newtoni* C a s e y. По загострених у верхній частині завитках наша форма дещо нагадує *B. beudanti* B r o n g., але різниться від нього наявністю звивистих перетисків. Від клансейських бедантісерасів (*B. burchanense* B g o i a n B (?) *planulatum* B g o i a n), описаних В.Л.Сгояном (56) з Північно-Західного Кавказу, наш зразок різниться значно вузьким зовнішнім боком, а також вузькою дахоподібною формою поперечного перерізу завитка. Північно-кавказькі зразки характеризуються значно ширшим зовнішнім боком і овальним поперечним перерізом завитка.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Тетянівська-4, інт. 4309-4317 м, зр. PK-409 (з *Desmosceras akuschaense* (A n t h u l a)). Верхи верхнього апту - низи нижнього альбу.

Стратиграфічне і географічне поширення. Південно-Східна Англія, зона *Douvilleiceras mammillatum*, Грузія, нижній альб, конденсовані верстви зон *L. tardefurcata* - *D. mammillatum*.

Рід *Zürcherella* C a s e y, 1954

Zürcherella cf. *zürcheri* (J a c o b e t T o b l e r, 1906)

Табл. 17, фіг. 2

1906, *Desmosceras zürcheri* J a c o b e t T o b l e r, с. 9, табл. 2, фіг. 1-3.

1907, *Desmosceras (Uhligella) zürcheri* J a c o b e t T o b l e r. - *Pervinquieri*, с. 137, табл. 5, фіг. 26.

1910. Desmoceras (Uhligella) zürcheri Jacob et Tobler. - Kilian, c. 334, табл. 10, фіг. 3.
 1920. Uhligella zürcheri Jacob et Tobler. - Fallot, c. 261, табл. 3, фіг. 7.
 1933. Uhligella zürcheri Jacob et Tobler. - Rouchadse, c. 183, табл. 2, фіг. 4, 5.
 1933. Uhligella subzürcheri Rouchadse, c. 184, табл. 2, фіг. 6.
 1949. Uhligella zürcheri Jacob et Tobler. - Дуппов, Бодилевский, Глазунова, c. 211, табл. 60, фіг. 1.
 1955. Uhligella zürcheri Jacob et Tobler. - Эристави, c. 82.
 1957. Zürcherella zürcheri Jacob et Tobler. - Arkel, c. 368, фіг. 481, а, в.
 1958. Zürcherella zürcheri Jacob et Tobler. Дуппов, Друшиц, Эристави, c. 109, табл. 50, фіг. 8.
 1964. Zürcherella zürcheri Jacob et Tobler. - Kemper, c. 39, табл. 4, фіг. 1; табл. 15, фіг. 1; табл. 17, фіг. 1-3.
 1968. Beudanticeras ("Zürcherella") zürcheri Jacob. - Wiedmann und Dieni, c. 130, табл. 12, фіг. 1, фіг. в тексті 80.
 1969. Zürcherella zürcheri Jacob et Tobler. - Егоян, c. 177, табл. 15, рис. 8; 9 а, б, в; 9 а'; 9 а"; табл. 25, рис. 64.
 1971. Zürcherella zürcheri Jacob et Tobler. - Кванталиани, c. 98, табл. 15, фіг. 1.

Голотип описаний Ч.Жакобом і А.Тоблером з верхньоаптських утворень Швейцарії [196, c. 9, табл. 2, фіг. 1-3].

Матеріал. Одне майже ціле сильно сплющене внутрішнє ядро невеликого амоніта. Збереженість задовільна. Літотека АН УРСР, монографічна колекція № 27, зр. РК-407.

Опис. Черепашка дископодібної форми, з поступово зростаючими завитками. Попередній завиток більш ніж наполовину охоплюється наступним. Бічні сторони майже плоскі, лише посередині трохи здуті. Зовнішній бік останнього завитка вузький, загострений, а попереднього, менш сплющеного, - значно ширший і заокруглений. Поперечний переріз завитка овальний, звужений до зовнішнього боку, з висотою, явно більшою від ширини. Пупок плиткий, широкий, обмежений невисокою, але порівняно крутою стінкою. Її перехід до бічних сторін поступовий. Скульптура на ядрі представлена поодинокими перетисками, які, відходячи від пупкового краю, посередині боків вигинаються вперед, а у верхній частині подаються назад і вже на зовнішньому боці утворюють чітко виражений вигин вперед. На нашому зразку збереглося два перетиски.

Сутурна лінія спостерігається частково і подібна до зображення, яке наводять автори виду [196], а також В.Л.Егоян [56, табл. 25, рис. 64].

Розміри (мм)

| <u>Зразок</u> | Д | В | Ш | д | В:Д | Ш:Д | д:Д |
|---------------|----|------|---|-----|------|-----|------|
| PK-407 | 35 | 18,0 | - | 7,2 | 0,50 | - | 0,20 |

Порівняння та зауваження. Через значну сплюсненість кримського зразка проводити порівняння досить важко, але можна впевнено говорити, що за скульптурою і параметрами наша форма значно подібна до голотипу та двох інших представників цього виду, описаних і зображених Ч.Лакобом і А.Тоблером [196, табл. 2, фіг. 1-3], а також до решти форм, описаних і зображених авторами, наведеними у синоніміці.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Тетянівська-5, інт. 4406-4412 м, зр. РК-407 (з *Tetragonites duvalianus* O r b., *Acanthohoplites nolani* nodosa E g o i a n, *Acanthohoplites* sp.). Верхній апт (клансей).

Стратиграфічне і географічне поширення. Середній - верхній апт Швейцарії, Південно-Східної Франції, середній - верхній апт Північного Кавказу; клансей Північно-Західного Кавказу, середній апт (гартаз) Західної Абхазії.

Desmoseras akuschaense A n t h u l a, 1899

Табл. 17, фіг. 6

1899. *Desmoseras akuschaense* A n t h u l a, с. 104, табл. 8, фіг. 3 а-с.

1932. *Latidorsella akuschaensis* A n t h u l a. - Rouchadse, с. 184, табл. 2, фіг. 7.

1949. *Desmoseras akuschaense* A n t h u l a. - Луппов, Бодневський, Глазунова, с. 213, табл. 60, фіг. 2 а, в.

1955. *Latidorsella akuschaensis* A n t h u l a. - Эристави, с. 82.

1958. *Desmoseras akuschaensis* A n t h u l a. - Друшиц, Михайлов, Эристави, табл. 50, фіг. 6, 6 а.

1960. *Valdedorsella akuschaense* A n t h u l a. - Друшиц, с. 301, табл. 44, фіг. 3 а, б.

Голотип з апту Дагестану [152, с. 104, табл. 8, фіг. 3].

Матеріал. Два внутрішніх, сильно сплюснених ядра амонітів. Збереженість задовільна. Літотека ІІТГК АН УРСР, монографічна колекція № 27, зр. РК-410 (великий) і РК-411 (малий).

Опис. Велика, дископодібної форми черепашка, з поступово зростаючими завитками. Пупок досить широкий і глибокий, обмежений порівняно високою і крутою стінкою, яка різко переходить до бічних сторін. Через сильну сплюсненість наших зразків про первісну форму поперечного перерізу завитка й відношення висоти до ширини судити тепер важко. Скульптура представлена серпоподібно вигнутими валиками, перед якими або після яких, паралельно до них, знаходяться спарені з ними перетиски. І валики, і перетиски на зовнішньому боці утворюють чітко виражений вигин вперед. На краще збереженій половині останнього завитка нашого більшого зразка (РК-410) є п'ять валиків, а на третині меншого зразка (РК-411) їх три. Крім згаданих елементів

скульптури, на поверхні ядра, між валіками (по кілька на проміжок) спостерігається ребра, які повторюють конфігурацію перетисків. Чіткіше вони виражені у верхній половині завитка. На меншому зразку реберця численні, розташовані часто і на зовнішньому боці різко вигинаються вперед.

Сутурна лінія збереглася фрагментарно на меншому зразку і має всі риси будови, характерні для цього роду.

Розміри (мм)

| <u>Зразок</u> | Д | В | Ш | д | В:Д | Ш:Д | д:Д |
|---------------|----|----|---|------|------|-----|------|
| РК-410 | 59 | 25 | - | 14,5 | 0,42 | - | 0,25 |
| РК-411 | 24 | 10 | - | 6,4 | 0,41 | - | 0,27 |

Порівняння та зауваження. За формою черепашки, скульптурою та основними параметрами, навіть незважаючи на значну сплюсненість, ми відносимо наші зразки до виду *Desmoserax akuschaense* *A n t h u - l a*.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівинний Крим, св. Тетянівська-4, інт. 4309-4317 м, зр. РК-410 і РК-411. Верхи верхнього апту (клансей).

Стратиграфічне і географічне поширення. Представники виду *Desmoserax akuschaense* *A n t h*. відомі з верхньоаптських утворень Північного Кавказу, Грузії, Малого Кавказу, Закаспію, Південно-Східної Франції.

Родина *Silesitidae* *H u a t t*, 1900

Рід *Pseudosilesites* *E g o i a n*, 1969

Pseudosilesites sp. (*P. cf. serenoniformis* *E g o i a n*, 1969)

Табл. 17, фіг.4

1969. *Pseudosilesites serenoniformis* gen. et sp. nov. *E g o i a n*, с. 180, табл. 16, рис. 5 а, б; 6 а, б; 7 а, б, в; табл. 26, рис. 69.

Голотип. *Pseudosilesites serenoniformis* *E g o i a n*, описаний В.Л.Єгояном [56, с. 180, зр. МБА-1947] з клансейських утворень Західного Кавказу (р. Пшеха). Зберігається в колекції Краснодарського філіалу Всесоюзного НДІ нафти.

Матеріал. Один уламок, представлений внутрішнім ядром третини завитка невеликого амоніта. Збереженість задовільна. Літотека ІІТТК АН УРСР, монографічна колекція № 27, зр. РК-491.

Опис. Невелика черепашка дископодібної форми з поступово зростаючими і слабоохоплюючими завитками. Пулок порівняно широкий, обмежений невисокою, стрімкою, з заокругленими краями стінкою. Боки

слабкоздуті, поступово переходять до помірно вузької, заокругленої зовнішньої сторони. Поперечний переріз завитків овальної форми, з висотою, більшою від ширини. Скульптура представлена численними густорозташованими, досить тонкими і дещо S-подібно вигнутими ребрами, які у верхній третині боків розгалужуються на два тоненьких. В окремих випадках у проміжках між розгалуженими ребрами наявне ще одне коротке вставне реберце, яке не опускається нижче розгалуження основних ребер. Зовнішню сторону ребра минають не перериваючись, утворюючи слабкий вигин вперед. Перетисків, характерних для цього роду, на нашому зразку, представленому внутрішнім ядром, не спостерігається.

Сутурна лінія не збереглася.

Порівняння та зауваження. За формою черепашки і своєрідною скульптурою кримський зразок значно подібний до *Pseudosilesites serapaniformis* B o i a n, лише через неповноту ми не маємо змоги впевненіше віднести наш екземпляр саме до цього виду. Певно міров він подібний до деяких видів роду *Neosilesites*, але високоовальний сплюснений поперечний переріз завитків, слабо звивисті і не різко рельєфні ребра вигідно відрізняють його від представників згаданого роду.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Східно-Воронківська-1, інт. 3483-3490 м, зр. РК-491 (з *Aucellina saucassica* B u c h, *A. anadyrensis* V e r e s h., *Acanthohoplites polani* S e u n e s). Верхній апт (клансей), зона *A. polani*.

Стратиграфічне і географічне поширення. Представники роду *Pseudosilesites* B o i a n відомі з клансейських (верхньоаптських) утворень Західного Кавказу, Дагестану і Закаспію.

Родина *Aconecerasatidae* S p a t h, 1923

Рід *Sanmartinoceras* B o n a r e l l i (in B o n a r e l l i et N a g e r a), 1921

П і д р і д *Sinzovia* S e z o n o v a, 1958

Sanmartinoceras (*Sinzovia*) *trautscholdi* (S i n z o w), 1870

Табл. 17, фіг. 3

1865. *Ammonites bicurvatus* T r a u t s c h o l d, с. 22, табл. 3, фіг. 17 а-с.

1870. *Ammonites trautschold* С и н ц о в, с. 118.

1872. *Ammonites trautscholdi* S i n z o w. С и н ц о в, с. 32, табл. 5, фіг. 6, 8.

1898. *Orpelia trautscholdi* S i n z o w. - С и н ц о в, с. 3, табл. А, фіг. 1 а-в; не фіг. 2-6.

1924. *Sanmartinoceras trautscholdi* S i n z o w. - S p a t h, с. 74.

1926. *Sammartinoceras trautscholdi* S i n z o w. - Whitehouse, c. 204.
1938. *Oppelia (Adolphia) trautscholdi* S i n z o w. - Рухадзе, c. 139.
1949. *Aconeceras trautscholdi* S i n z o w. - Дуппов, Бодылевский, Глазунова, с. 216, табл. 62, fig. 2 а, в.
1952. *Aconeceras cf. trautscholdi* (S i n z o w). - Дуппов, c. 189, табл. 4, fig. 2.
1955. *Aconeceras trautscholdi* S i n z o w. - Эривани, с. 89.
1958. *Aconeceras trautscholdi* S i n z o w. - Друщиц, Михайлов, Эривани, с. 109, табл. 51, fig. 1 а-б, рис. в тексті 82 ж.
1958. *Sinzowia trautscholdi* S i n z o w. - Сазонова, с. 128, табл. 8, рис. 11 а, 3-5, 5 а, 6-7; табл. 10, рис. 4-5, табл. 6, рис. 2.
1960. *Aconeceras trautscholdi* S i n z o w. - Друщиц, с. 302, табл. 42, fig. 7 а, б; рис. в тексті 87.
1961. *Sammartinoceras (Sinzowia) trautscholdi* (S i n z o w). - Casey, с. 136, табл. 26, fig. 7; fig. 43 а-с.
1970. *Aconeceras trautscholdi* S i n z o w. - Котетивили, c. 97, табл. 18, fig. 2.
1973. *Sammartinoceras trautscholdi* S i n z o w. - Глазунова, c. 141, табл. 103, fig. 2-5; табл. 104, fig. 1-4.
1976. *Sammartinoceras (Sinzowia) trautscholdi* (S i n z o w). - Avram, с. 39, табл. 4, fig. 3.

Голотип. *Ammonites bicurvatus* M i c h e l i n in Trautschold [табл. 3, fig. 17 а-с] виявлено Х.Траутшольдом у нижньоаптських відкладах Поволжя, недалеко від м. Симбірськ (тепер м. Ульяновськ).

Матеріал. Два слабкодеформованих внутрішніх ядра задовільної збереженості. Ліотека ІІТТК АН УРСР, монографічна колекція № 27, зр. РК-123 і РК-124.

Опис. Діскоподібні, невеликих розмірів черепашки, складені високими, сильно охоплюючими і стиснутими з боків завитками. Пупок вузький, обмежений невисокою, але стрімкою стінкою. Утворений плоскими боками, поперечний переріз завитків - високий, вузький, з кілеподібним закінченням на загостреному зовнішньому боці. Скульптура представлена численними, порівняно часто розташованими, з характерною конфігурацією ребрами. Відходячи тоненькими від пупкової стінки, вони тут же нахилиються вперед, поступово міцнішають, а на середині боків різко відходять назад, утворюючи своєрідний колінчастий вигин випуклиною вперед. В цілому форма головних ребер, як зауважила А.Е.Глазунова [36, с. 142], "... добре виражений серп з тонкою ручкою". Інших скульптурних елементів на наших зразках не спостерігається.

Сутурна лінія не збереглася.

Розміри (мм)

| <u>Зразок</u> | Д | В | Ш | д | В:Д | Ш:Д | д:Д |
|------------------------|------|------|-----|-----|------|------|------|
| Глазунова [36, с. 142] | 25 | 13,4 | 5,7 | 3,5 | 0,53 | 0,23 | 0,14 |
| РК-123 | 19,5 | 10 | - | 2,7 | 0,51 | - | 0,14 |

Порівняння. Від близьких видів *S. (S.) trautscholdi* Sinz. відрізняється в основному певними елементами скульптури: в одних видів вони у прищипковій частині боків виражені різкіше (*S. haugi* S a r a v.), в інших лише розвинуті на черевно-бічній частині завитка (*S. rotagonicum* B o n a r e l l i). Детальне обґрунтування віднесення досліджуваного виду саме до роду *Sanmartinosceras*, а не до інших (*Opellia*, *Aconceras*, наведено в праці А.Е.Глазунової /36, с. 143/.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, с.в. Клепининська-1, інт. 2591-2599 м, зр. РК-123, РК-123 а, РК-124 (з *Deshayesites* cf. *dechy* P a p p, *Deshayesites* sp., *Plicatula* cf. *placunea* L a m.). Нижній апт.

Стратиграфічне і географічне поширення. Знахідки представників виду *Sanmartinosceras trautscholdi* Sinz o w відомі з нижнього апту Східно-Європейської платформи, Криму, Кавказу, Грузії, Франції, Румунських Карпат.

Sanmartinosceras (Sinzowia) clansayense E g o i a n, 1969

Табл. 17, фіг. 5

1969. *Sanmartinosceras (Sinzowia) clansayense* sp. nov. Е г о - я н, с. 181, табл. 16, рис. 11 а-в; 11 а-в; 12; 12; 13; 13; 14; 14; 15; 15; табл. 18, рис. 2 а-в; 2 а-в; 3 а-в; 3 а-в; 4 а-в; 4 а-в; табл. 26, рис. 73, 74.

Голотип. *Sanmartinosceras (Sinzowia) clansayense* E g o i a n, описаний В.Л.Єгояном /56, с. 181, зр. МБА-2177 з клансейських утворень Західного Кавказу. Колекція Краснодарського філіалу Всесоюзного НДІ нафти.

Матеріал. Один екземпляр, представлений піритизованим ядром задовільної збереженості. Літотека ІІТТК АН УРСР, монографічна колекція № 27, зр. РК-500.

Опис. Черепашки дископодібно-плоскої форми, дуже малих розмірів, з сплюсненими і сильно огортаючими завитками. Пупок вузький, плиткий, обмежений невисокою, з заокругленими краями стінкою. Поперечний переріз завитків вузький і високий, з явним переважанням висоти над шириною. Найбільша ширина припадає на верхню половину завитка. Боки майже паралельні, поступово сходяться до вузького зовнішнього боку, посередині якого простежується кіль. Жодних скульптурних прикрас на нашому зразку не збереглося.

Сутурна лінія слабо спостерігається по всьому ядрі і загалом близька до зображень, які наводить В.Л.Єгоян /56, табл. 26, рис. 73, 74/ при описі цього виду.

Розміри (мм)

| <u>Зразок</u> | Д | В | Ш | д | В:Д | Ш:Д | д:Д |
|---------------|-----|-----|---|-----|------|-----|------|
| PK-500 | 7,8 | 4,0 | - | 1,5 | 0,51 | - | 0,19 |

Порівняння та зауваження. Наш екземпляр за характерними рисами будови черепашки, параметрами та їх співвідношенням, а також за подібністю рисунка сутурної лінії аналогічний голотипу і решті представників *Sarmatinoceras* (*Sinzowia*) *slansauyense* *E g o i a n.*, опис та зображення яких наводить автор виду [56]. Від середньо- і ранньо-аптських представників цього роду описаний вид відрізняється формою черепашки і характером ребристості.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Тетянівська-8, інт. 4371-4373 м, зр. PK-500 (з *Grammatodon carinatus* *S o w.*, *Leda scapha* *O r b.*, *Plicatula carteroniana* *O r b.*, *Astarte aff. germani* *P i c t. et C a m p.*, *Nodosohoplites caucasicus* *L u p r.*, *Acanthohoplites nolani* *S e u n.*). Верхній апт (клансей), зона *A. nolani*.

Стратиграфічне і географічне поширення. Клансей (верхній апт) Західного Кавказу.

Надродина *Hoplitaceae* *D o u v i l l e*, 1890

Родина *Leumeriellidae* *B r e i s t r o f f e r*, 1951

П і д р о д и н а *Leumeriellinae* *B r e i s t r o f f e r*, 1951

П і д *Leumeriella* *J a c o b*, 1907

Leumeriella tardefurcata (*L e y m e r i e* in *Orbigny*, 1841

Табл. 17, фіг. 7-15; табл. 18, фіг. 1, 2

1841. *Ammonites tardefurcata* *L e y m e r i e*. - *Orbigny*, с. 248, табл. 71, фіг. 4, 5.
1842. *Ammonites tardefurcatus* *L e y m e r i e*, с. 16, табл. 18, фіг. 3 а, в.
1847. *Ammonites tardefurcatus* *L e y m e r i e*. - *Pictet et Roux*, с. 76, табл. 7, фіг. 4 а, в.
1849. *Ammonites conteristatus nudus* *Q u e n s t e d t*, с. 152, табл. 10, фіг. 13 а, в.
1898. *Hoplites tardefurcatus* *L e y m e r i e*. - *Skeat et Madsen*, с. 197, 198, табл. 8, фіг. 3.
1907. *Leumeriella tardefurcata* *L e y m e r i e*. - *Jacob*, с. 51, табл. 7, фіг. 9-12.
1913. *Hoplites (Leumeriella) tardefurcatus* *L e y m e r i e*. - *Нацкий*, с. 271-272.
1913. *Hoplites (Leumeriella) tardefurcatus* *L e y m e r i e*. - *Sinzow*, с. 101, табл. 4, фіг. 37, 37 а (не фіг. 38, 38 а, 39).
1925. *Leumeriella tardefurcata* *L e y m e r i e*. - *Spath*, с. 84, табл. 6, фіг. 12; табл. 7, фіг. 1-2; табл. 8, фіг. 3, фіг. в тексті 17.

1937. *Leymeriella tardefurcata tardefurcata* L e y m e r i e . - Brinkmann, с. 12, 13.
1938. *Leymeriella tardefurcata* L e y m e r i e . - Roman, с.361, фiр. 36.
1950. *Leymeriella tardefurcata* L e y m e r i e . - Дуппов, Бодн-левский, Глазунова, с. 238, табл. 71, фiр. 2.
1952. *Leymeriella tardefurcata* (L e y m e r i e) O r b i g n y . Besse, табл. 20, фiр. 4.
1953. *Leymeriella tardefurcata* L e y m e r i e . - Глазунова, с. 57, табл. 13, фiр. 1-2, фiр. в тексті 24.
1953. *Leymeriella tardefurcata* L e y m e r i e . - Бодылевский, табл. 61, фiр. 239 а, б.
1957. *Leymeriella tardefurcata* (L e y m e r i e) O r b i g n y . - Saveny, с. 45, табл. 7, фiр. 9; табл. 8, фiр. 2, 8; табл. 9, фiр. 10, 11; табл. 8, фiр. 1, 3.
1958. *Leymeriella tardefurcata* L e y m e r i e . - Савельев, с. 150.
1958. *Leymeriella tardefurcata* (L e y m e r i e) O r b i g n y . - Глазунова, табл. 53, фiр. 1; фiр. в тексті 88.
1961. *Leymeriella tardefurcata* (L e y m e r i e) . - Эристави, с. 68, табл. 4, фiр. 12.
1963. *Leymeriella tardefurcata* (L e y m e r i e) O r b i g n y . - Савельев, с. 254, 282, 285.
1966. *Leymeriella tardefurcata* (L e y m e r i e) O r b i g n y . - Савельев, с. 6, 8.
1967. *Leymeriella (Leymeriella) tardefurcata* (O r b i g n y) . - Калчева-Илиева, с. 25-28, табл. 1, фiр. 1-7.
1967. *Leymeriella (Leymeriella) tardefurcata* (O r b i g n y) . - Димитрова, с. 197, табл. 92, фiр. 5-7.
1969. *Leymeriella tardefurcata* L e y m e r i e . - Mutiu, с.508, табл. 4, фiр. 5-6.
1973. *Leymeriella (Leymeriella) tardefurcata* (L e y m e r i e) O r b i g n y . - Савельев, с. 192, табл. 25, фiр. 1-5; рис. в тексті 41.
1976. *Leymeriella (Leymeriella) tardefurcata* L e y m e r i e in Orbigny. - Avram, с. 57, табл. 6, фiр. 14.
1977. *Leymeriella (Leymeriella) tardefurcata* (L e y m e r i e) O r b i g n y . - Котетишвили, с. 56, табл. 26, фiр. 2 а-в.
1981. *Leymeriella (Leymeriella) tardefurcata tardefurcata* (L e y m e r i e) O r b i g n y . - Chiriac, с. 90, табл. 16, фiр. 2-4.

Нестип. *Leymeriella (Leymeriella) tardefurcata* (L e y m .) O r b i g n y /221. табл. 8, фiр. 2, 2а/7. Зразок представлений ядром з порід нижнього альбу Варенн (Франція). Зберігається в колекції В.Рауліна (Гірничий інститут, Париж).

Матеріал. 14 ядер і відбитків поганої або задовільної збереженості. Літотека ІІТГК АН УРСР, монографічна колекція № 27, зр. РК-109 - РК-122.

Опис. Черепашки невеликих розмірів, з широким неглибоким пупком, який обмежений невисоким, але круткою стінкою. Висота завитків більша від ширини. Наступний завиток на четвертину охоплює попередній. Найбільша ширина завитка у припупковій частині, до зовнішнього боку вона помітно зменшується. Боки плоскі, різко переходять у зовнішню, слабковігнуту вузьку сторону. Скульптура представлена чис-

леними поодинокими ребрами, які починаються на припупковій стінці. Ребра дещо δ -подібно вигнуті, нахилені вперед. Біля пупкового краю вони тоненькі, далі поступово розширюються і вже на середині боків стають удвічі ширшими. Приблизно з середини боків на них з'являються неглибокі повздовжні борозенки, які ділять ребра надвоє. Міжреберні проміжки значно менші від потужності ребер. На зовнішній стороні ребра перериваються, утворюючи високі горбочки. На найповніше збереженому зр. РК-116 діаметром 21,8 мм на останньому завитку нарахується 34 ребра.

Сутурна лінія не збереглася.

Розміри (мм)

| <u>Зразок</u> | Д | В | Ш | д | В:Д | Ш:Д | д:Д | Р |
|---------------|------|-----|---|-----|------|-----|------|----|
| РК-109 | 22 | 9,0 | - | 6,5 | 0,41 | - | 0,30 | - |
| РК-110 | 15,5 | 6,8 | - | 4,7 | 0,44 | - | 0,30 | - |
| РК-116 | 21,8 | 9,0 | - | 6,4 | 0,41 | - | 0,30 | 34 |

Порівняння. Найближчий до описаного виду є *L. (L.) tenuicostata* S a v., але він відрізняється дещо більшим числом ребер і в нього на зрілій і дорослій стадіях розвитку немає середньої борозенки, а також значно ширші міжреберні проміжки. Від *L. (L.) arctica* G l a v a n. - *L. (L.) tardefurcata* (L e y m.) O r b. відрізняється більшим пупком, меншою висотою завитків, слабкіше вираженою середньою борозенкою і наявністю тонших ребер. Форми, описані раніше з теригенного флішу Українських Карпат [79], ми не включили в синоніміку. Вони погано збережені, zdeформовані, і через деякі зображення ми не маємо змоги проводити зіставлення, хоч належність до цього роду цих зразків не викликає сумнівів.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Західно-Тетянівська-1, інт. 4409-4417 м, зр. РК-109; св. Східно-Воронківська-1, інт. 3361-3376 м, зр. РК-110-122 (з *Plicatula inflata* S o w., *Astarte germani* P i c t. et C a m p., *Protetragonites* cf. *aeolus aeoliformis* F a l l o t.) Нижній альб, зона *L. tardefurcata*.

Стратиграфічне і географічне поширення. Представники цього виду відомі з нижнього альбу (зона *L. tardefurcata*) Мангизлаку, Прикаспію, Північного Кавказу, Болгарії, ФРН, Англії, Данії, Греції, Франції, Чехословаччини, Югославії, Українських Карпат.

Родина *Horplitidae* D o u v i l l e, 1890

П і д р о д и н а *Horplitinae* D o u v i l l e, 1890

Під *Horplites* N e u m a y r, 1875

Табл. 18, фіг. 4-8

1821. *Hoplites dentatus* S o w e r b y, с. 344, табл. 308, фіг. 3 (частково).
 1849. *Hoplites dentatus* S o w e r b y. - Quenstedt, с. 133, табл., фіг. 11.
 1897. *Hoplites dentatus* S o w e r b y. - Parona et Bonarelli, с. 91, табл. 12, фіг. 3.
 1902. *Hoplites dentatus* S o w e r b y. - Богославский, с. 29, табл. 9, фіг. 1 а-с; табл. 10, фіг. 1 а-с.
 1924. *Hoplites dentatus* S o w e r b y. - Spath, с. 101, табл. 7, фіг. 5; фіг. в тексті 23.
 1930. *Hoplites dentatus* S o w e r b y. - Passendorfer, с. 488, фіг. 17.
 1938. *Hoplites dentatus* S o w e r b y. - Roman, с. 364, табл. 36, фіг. 344.
 1949. *Hoplites dentatus* S o w e r b y. - Дуппов, Бодылевский, Глазунова, с. 239, табл. 71, фіг. 3 а-в; фіг. 68.
 1952. *Hoplites dentatus* S o w e r b y. - Basse, табл. 20, фіг. 7.
 1953. *Hoplites dentatus* S o w e r b y. - Глазунова, с. 64, табл. 15, фіг. 1 а-с; 2 а-с.
 1958. *Hoplites dentatus* S o w e r b y. - Глазунова, Дуппов, Савельев, с. 112, табл. 53, рис. 2 а-б.
 1959. *Hoplites dentatus* S o w e r b y. - Cieśliński, с. 47, табл. 5, фіг. 1 а, б.
 1966. *Hoplites dentatus* S o w e r b y. - Filipescu și Grigorescu, с. 424, табл. 5, фіг. 42.
 1967. *Hoplites (Hoplites) dentatus* S o w e r b y. - Димитрова, с. 193, табл. 93, фіг. 5.
 1973. *Hoplites dentatus* S o w e r b y. - Глазунова, с. 146, табл. 110, фіг. 1 а-в; табл. 111, фіг. 1 а, б; табл. 112, фіг. 1-2.
 1977. *Hoplites dentatus* S o w e r b y. - Котетишвили, с. 62, табл. 27, фіг. 1 а, б.

Лектотип. *Hoplites dentatus* S o w., визначений Спетом /256, с. 101, фіг. в тексті 23/ з нижнього гольту Фолкстоун. Зр. № 43927 а.

Матеріал. Фрагменти внутрішніх ядер шести амонітів. Збереженість задовільна. Літотека ІПТК АН УРСР, монографічна колекція № 27, зр. РК-442, РК-460 - РК-462, РК-479, РК-480.

Опис. Черепашки середніх і великих розмірів, дископодібної форми, з плитким і порівняно вузьким пупком; кожний наступний завиток огортає приблизно на дві третини передній. Поперечний переріз завитків прямокутно-заокругленої форми, з висотою, явно більшою від ширини. Боки майже плоскі, слабкоздуті в нижній частині завитка, трохи звужуються до зовнішнього боку. Зовнішній бік помірно широкий, звінутий посередині. Найбільша ширина завитка припадає на його нижню частину. Пупок обмежений невисокою, злегка нахиленою стінкою. Скульптура виражена чітко й представлена численними ребрами, серед яких виділяються головні й проміжні. Головні досить грубі, двороздільні,

починаються з припупкових повздожних горбочкоподібних потовщень. У нижній частині боків вони скеровані радіально, а перед переходом на зовнішній бік помітно потовщуються і різко вигинаються вперед. Міжреберні проміжки дорівнюють товщині ребер або трохи ширші від них. Частина головних ребер у припупкових горбочках роздвоюється. Проміжні ребра починаються здебільшого в нижній частині боків, трохи вище припупкових потовщень, і повторюють конфігурацію головних ребер. При переході на зовнішній бік усі ребра зрівнюються за міцністю. Обабіч зовнішнього боку вони утворюють чітко виражені зубчики, причому зубчику на одному боці, за борозенкою, відповідає ямочка, утворена міжреберним проміжком, на другому боці.

Сутурна лінія не збереглася.

Розміри (мм)

| <u>Зразок</u> | Д | В | Ш | д | В:Д | Ш:Д | д:Д |
|---------------|----|----|----|-----|------|------|------|
| Лектотип | 95 | 46 | 35 | 23 | 0,47 | 0,37 | 0,24 |
| PK-442 | 37 | 16 | - | 9,2 | 0,43 | - | 0,25 |

Порівняння та зауваження. За характерними рисами будови й скульптури черепашок ми відносимо кримські екземпляри, навіть при їх неповноті, дещо умовно саме до виду *Hoplites dentatus* S o w. Від зразків, описаних А.Е.Глазуновом [36] з середньоальбських утворень Поволжя, наші форми відрізняються густішим розташуванням ребер, що пояснюється тим, що кримські форми представлені більш ранніми завітками, а фрагменти амонітів, описаних згаданим автором, належали старим особинам.

Від близьких видів *H. dentatus* S o w. відрізняється трохи вужчим пупком і дещо більшою висотою завітка. Найближчим видом до описаного є *H. escagnollensis* S p a t h, але в останнього дещо більший пупок і глибша борозна на зовнішньому боці. За густотою розташування ребер наші форми дещо нагадують *H. devisensis* S p a t h.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Східно-Воронківська-1, інт. 3153-3161 м, зр. PK-442 (з *Inoceramus concentricus* P a r k., *Hoplites devisensis* S p a t h, *Astarte* sp.); св. Тетянівська-4, інт. 4117-4120 м, зр. PK-460 - PK-462 (з *Inoceramus concentricus* P a r k., *Modiola reversa* S o w., *Dreissena lanceolata* S o w., *Cucullaea* cf. *gabrielis* L e y m., *H. devisensis* S p a t h, *H.* cf. *devisensis* S p a t h, *H.* sp.); св. Тетянівська-7, інт. 4077-4081 м, зр. PK-479 і PK-480 (з *Leda mariae* O r b., *Inoceramus concentricus* P a r k.) Середній альб.

Стратиграфічне і географічне поширення. Представники виду *Hop-*

lites dentatus S o w. відомі з середньоальбських утворень Англії, Східно-Європейської платформи, Румунії, Болгарії, Поволжя, Кавказу, Грузії, Туркменії.

Hoplites dentatus S o w e r b y var. *densicostata* S p a t h, 1922

Табл. 18, фір. 3, 9, 10

1924. *Hoplites dentatus* S o w e r b y var. *densicostata*
S p a t h, с. 102, табл. 7, фір. 10.
1953. *Hoplites dentatus* S o w e r b y var. *densicostata*
S p a t h. - Глазунова, с. 65, табл. 17, фір. 1 а-е.

Голотип. *Hoplites dentatus* S o w e r b y var. *densicostata*
S p a t h /256, с. 102, табл. 7, фір. 10/ з середнього альбу Англії.

Матеріал. Всі чотири екземпляри представлені сильно сплюсненими внутрішніми ядрами задовільної збереженості. Зр. РК-451 і РК-465 - цілі ядра, РК-464 - половина завитка і РК-458 - третина завитка. Літоoteca ІІТТК АН УРСР, монографічна колекція № 27.

Опис. Черепашка середніх розмірів, дископодібною форми, з поступово наростаючими завитками; кожний наступний завиток огортає більше, ніж наполовину, попередній. Пупок порівняно вузький, обмежений низькою і похилою стінкою. Боки майже плоскі. Поперечний переріз завитків характеризується явним переважанням висоти над шириною. Скульптура представлена численними, в основному двороздільними головними ребрами, в проміжках між якими наявне одне вставне ребро. Головні ребра починаються на припупковому краї з довгастих потовщень, звідки вони й роздвоюються. Від пупкового краю вони відходять майже радіально, утворюючи у нижній половині боків ледь помітний вигин уперед, а у верхній половині - вигин назад; при переході на зовнішній бік ребра знову вигинаються вперед. Проміжні ребра починаються в нижній половині боків, трохи вище від пупкового краю, приблизно на рівні закінчення горбочкоподібних потовщень на головних ребрах. Вище середини завитків усі ребра стають однаковими за міцністю і при переході на зовнішній бік не утворюють різких потовщень, що є характерним для представників роду *Hoplites* і, зокрема, для *H. dentatus* S o w.

Сутурна лінія не збереглася.

Розміри (мм)

| <u>Зразок</u> | Д | В | Ш | д | В:Д | Ш:Д | д:Д |
|---------------|----|------|---|------|------|-----|------|
| РК-451 | 38 | 16,7 | - | 8,8 | 0,44 | - | 0,23 |
| РК-465 | 45 | 20,0 | - | 10,7 | 0,44 | - | 0,24 |

Порівняння та зауваження. Кримські екземпляри представлені ядрами і до того ж дуже сплюсненими, що утруднює їх визначення, але за

характером скульптури вони найбільш подібні до варієтету *H. dentatus* *S o w e r b y* var. *densicostata* *S r a t h*, виділеного Л.Спетом. Певною мірою вони нагадують і *H. devisensis* *S r a t h*, представників якого також виявлено в цьому інтервалі. Від типу згаданий варієтет відрізняється тонкими і густими ребрами.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Тетянівська-4, інт. 4117-4120 м, зразки РК-451, РК-458, РК-464 і РК-465 (з *Cucullaea* cf. *gabrielis* *L e y m.*, *Astarte germani* *P i c t. et C a m p.*, *Inoceramus concentricus* *P a r k.*, *Modiola reverse* *S o w.*, *Dreissena lanceolata* *S o w.*, *Hoplites dentatus* *S o w.*, *H. devisensis* *S r a t h*). Середній альб, зона *H. dentatus*.

Стратиграфічне і географічне поширення. Представники цього варієтету відомі з середньоальбських утворень Англії і Західного Копетдагу (зона *H. dentatus*).

Hoplites cf. *escagnollensis* *S r a t h*, 1925

Табл. 19, фіг. 4, 7

1897. *Hoplites dentatus* *P a r o n a* et *B o n a r e l l i*, с. 91, табл. 12, фіг. 2, 3, не фіг. 4, 5.

1925. *Hoplites escagnollensis* *S r a t h*, с. 128, фіг. в тексті 34.

1967. *Hoplites* (*Hoplites*) *escagnollensis* *S r a t h.* - Димитрова, с. 194, табл. 93, фіг. 4.

Голотип визначений і зображений Л.Спетом [256, с. 128, фіг. в тексті 34] з нижнього гольту (середнього альбу) Італії.

Матеріал. Один екземпляр, представлений сильно сплющеним внутрішнім ядром половини завитка середнього за розмірами амоніта (зр. РК-441) і фрагментом (третина завитка) внутрішнього ядра (зр. РК-489). Літотека ІІТТК АН УРСР, колекція № 27.

Опис. Судячи з нашого матеріалу, черепашки досягали середніх розмірів, мають дископодібну форму; кожний наступний завиток огортає наполовину попередній. Їх поперечний переріз, очевидно характеризувався перевагою висоти над шириною. Боки майже плоскі. Скульптура представлена рідко розташованими головними ребрами, серед яких деякі роздвоєні; роздвоєння відбуваються на різних рівнях боків. У проміжках між головними ребрами наявні (по одному на проміжок) вставні, які починаються нижче середини боків, зрідка - на припукковому краю. Чітко виражених горбочкоподібних потовщень на головних ребрах не спостерігається. На краю зовнішнього боку усі ребра стають однаковими за міцністю і не утворюють значних потовщень. Вони лише трохи піднесені й слабковигнуті вперед.

Сутурна лінія не збереглася.

Порівняння та зауваження. Незважаючи на неповноту наших екземплярів, за характером їх скульптури і деякими рисами будови черепашки (д:Д=0,35) ми децю умовно відносимо їх до *Hoplites escaagnollensis* S p a t h. За цими ж ознаками кримські зразки деякою мірою також нагадують варієтет *H.escaagnollensis* S p a t h var. *ordinalis* G l a s u n., описаний з середнього альбу (зона *H.dentatus*) Малого Балхану і Казанджикського Копетдагу.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Східно-Воронківська-1, інт. 3153-3161 м, зр. РК-441 і РК-489 (з *Inoceramus concentricus* P a r k., *Hoplites dentatus* S o w., *H. devisensis* S p a t h і Н.сп.). Середній альб, зона *H.dentatus*.

Стратиграфічне і географічне поширення. Представники виду *Hoplites escaagnollensis* S p a t h відомі з середньоальбських утворень Італії, Південної Англії та Болгарії.

Hoplites devisensis S p a t h, 1925

Табл. 19, фіг. 1-3, 5, 6, 8

1925. *Hoplites devisensis* S p a t h, с. 124, табл. 11, фіг. 2, 11; табл. 12, фіг. 1; фіг. в тексті 23 а.

1953. *Hoplites devisensis* S p a t h. - Глазунова, с. 69, табл. 17, фіг. 2; 3 а-с; 4 а, б; 4 а, б; 6 а-с.

Голотип. *Hoplites devisensis* S p a t h [256], з середнього альбу Англії.

Матеріал. Три майже цілих внутрішніх відбитки ядер і три уламки задовільної збереженості, а також багато фрагментів. Літотека ІІТГК АН УРСР, монографічна колекція № 27, зр. РК-440, РК-443, РК-444, РК-445 і РК-459 і РК-466.

Опис. Черепашки невеликих розмірів, дископодібної форми; кожний наступний завиток огортає майже наполовину попередній. Пупок порівняно вузький. Поперечний переріз завитків високий, вузький, звужений до зовнішньої сторони. Боки слабкоздуті, поступово переходять у вузьку, випуклу зовнішню сторону. Пупкова стінка невисока, похила. Скульптура черепашки представлена чітко вираженими, досить тонкими, густорозташованими серпоподібними ребрами. Починаючись на пупковому краї, у нижній половині завитка вони слабо вигинаються вперед, а вище середини боків - назад. При переході на зовнішню сторону вони знову різко вигинаються вперед, утворюючи зазублену облямівку. В нижній третині боків ребра прикрашені повздовжніми горбчоподібними потовщеннями, від яких вони починають роздвоюватися. В окремих випадках між головними ребрами наявні проміжні вставні, які починаються на різних рівнях боків, але здебільшого трохи нижче

Їх середини, на рівні верхнього закінчення горбочків. Проміжні ребра повторюють конфігурацію головних і при переході на зовнішню сторону стають однаковими за міцністю. На зовнішньому боці нараховується 42 (зр. РК-444) і 43 (зр. РК-440) ребра.

Сутурна лінія не збереглася.

Розміри (мм)

| Зразок | Д | В | Ш | д | В:Д | Ш:Д | д:Д |
|--------|------|------|---|-----|------|-----|------|
| РК-440 | 27,4 | 12,3 | - | 7,1 | 0,45 | - | 0,26 |
| РК-444 | 27 | 12 | - | 7,3 | 0,44 | - | 0,27 |
| РК-445 | 28 | 12,5 | - | 8,5 | 0,46 | - | 0,24 |

Порівняння та зауваження. Від близького *Horlites dentatus* S o w. описаний вид відрізняється більшою кількістю густіше розташованих і тонших ребер, а також дещо вищими завитками. За формою поперечного перерізу завитка й характером ребристості цей вид відрізняється від близького до нього варієтету *H.dentatus* S o w. var. *denicostata* S p r a t h. За формою черепашки, головними параметрами та їх співвідношенням, а також за характером скульптури кримські екземпляри подібні формам, описаним А.Е.Глазуновом [36] як новий підвид *H. devisensis* S p r a t h subsp. *albica* G l a z u n. з середньоальпських утворень Східно-Європейської платформи (Заволжя).

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Крестянівська-1, інт. 3363-3367 м, зр. РК-440 і РК-466 (з *Inoceramus anglicus* W o o d s, *In. concentricus* P a r k., *In. sulcatus* P a r k., *In. sp.*, *Horlites* sp.); св. Східно-Воронківська-1, інт. 3153-3161 м, зр. РК-443, РК-444 і РК-445 (з *Inoceramus concentricus* P a r k., *H.dentatus* S o w., *H. sp.*); св. Тетянівська-4, інт. 4117-4120 м, зр. РК-459 (з *In. concentricus* P a r k., *Modiola reversa* S o w., *Dreissena lanceolata* S o w., *Cucullaea cf. gabrielis* L e y s., *H. dentatus* S o w.). Середній альб, зона *H.dentatus*.

Стратиграфічне і географічне поширення. Представники виду *Horlites devisensis* S p r a t h відомі з середньоальпських утворень Англії і Західного Колетдагу.

Horlites cf. danubiensis P a u s a et P a t r u l i s, 1960

Табл. 19, фіг. 9

1960. *Horlites danubiensis* n. sp. P a u s a et P a t r u l i s, c. 92; табл. 3, фіг. 23; табл. 4, фіг. 25, 26.

Голотип. *Horlites danubiensis* визначений і описаний М.Пауке і Д.Патрулісом [227, с. 92, табл. 4, фіг. 25] з середньоальпських сірих мергелів району Джурджіу (Румунія).

Матеріал. Один уламок, представлений внутрішнім ядром третини завитка амоніта середніх розмірів. Літотека ІІТТК АН УРСР, монографічна колекція № 27, зр. РК-487.

Опис. Наш зразок значно zdeформований і неповний, але навіть на підставі цього фрагмента можна судити про те, що черепашка досягла середніх розмірів, мала широкий, обмежений невисокою і похилою стінкою пупок. Скульптура представлена досить міцними, часто двороздільними головними ребрами, які чергуються з проміжними вставними (по одному ребру на проміжок). Головні ребра починаються радіально в припупкових горбочкоподібних вздовжреберних потовщеннях, звідки деякі з них роздвожуються, а перед перегином на зовнішній бік утворюють різкий вигин вперед. Проміжні ребра починаються переважно на припупковому краї і вже вище середини боків за міцністю стають однаковими з головними і повторюють конфігурацію останніх. Ребра розділені міжреберними проміжками, які приблизно дорівнюють ширині ребер. На зовнішньому боці ребра приплюснені і не утворюють різких зазублених країв. Посередині зовнішнього боку простежується неглибоке борозенкоподібне гладке поглиблення, краї якого поступово переходять до зглажених зовнішніх виступів ребер.

Порівняння та зауваження. За характером скульптури і широким пупком кримський зразок дещо умовно можна віднести до *Hoplites danubiensis* P a u č a et P a t r u l i u s. Від близького *H. escagnollensis* S p a t h описаний вид відрізняється сильним вигином ребер вперед при переломі на зовнішній бік, а також мілкішим поглибленням на зовнішньому боці і дещо ширшим пупком.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Східно-Воронківська-1, інт. 3153-3161 м, зр. РК-487 (з *In concentricus* P a r k., *Hoplites dentatus* S o w., *H. devisensis* S p a t h, *H. cf. escagnollensis* S p a t h).

Стратиграфічне і географічне поширення. Цей вид описано вперше з середньоальбських сірих мергелів Мізієвської плити (Румунія). Останнім часом фрагментарні уламки представників цього виду виявила Е.В.Котетивілі [67] у середньоальбських утвореннях (зона *H. dentatus*) Грузії.

Рід *Anahoplites* Н у а т т, 1900

Anahoplites transcaspicus Г л а з у н о в а, 1949

Табл. 19, фіг. 40; табл. 20, фіг. 4,5,7-9; табл. 23, фіг. 6

1912. *Saynella splendens* С и н ц о в, с. 48, табл. II, фіг. 16 (частина).

1949. *Anahoplites transcaspicus* Г л а з у н о в а, с. 26.

1953. *Anahoplites transcaspicus* G l a s u n o v a. - Глазунова, с. 72, табл. 20, фиг. 1; 2 а, б; 3 а-с; 4; рис. в тексті 35.

Голотип автором виду не вказується [31] і тому порівнюється з зображеннями, наведеними А.Е.Глазуновой на табл. 20.

Матеріал. Чотири майже цілих, сильно сплюснених внутрішніх ядра і п'ять уламків, представлених половиною або третинною завитка. Збереженість задовільна. Літотека ІІТК АН УРСР, монографічна колекція № 27, зр. РК-447, РК-454, РК-470/2, РК-473 - РК-476, РК-481.

Опис. Черепашки середніх розмірів, дископодібної форми; кожний наступний завиток огортає половину попереднього. Пулок порівняно широкий, обмежений низькою крутою стінкою. Поперечний переріз завитків високий, стиснутий з боків, звужений до зовнішнього боку. Боки майже плоскі, слабкоздуті в припупковій частині, де й простежується найбільша ширина завитка. Зовнішній бік вузький. Скульптура представлена досить чіткими й рідко розташованими головними ребрами, в проміжках між ними наявні вставні (по одному на проміжок). Головні ребра в багатьох випадках двороздільні. Вони починаються на припупковому краю із слабковиражених вздовжреберних потовщень. Поряд з двороздільними головними ребрами наявні головні, але поодинокі, нерозгалужені; починаються вони на припупковому краї з невизначених вздовжреберних потовщень. Міжреберні проміжки приблизно у півтора раза ширші від ребер. На зовнішньому боці (зр. РК-447) нараховуються 44, а на припупковому краї - до 22 ребер. Відходячи від припупкового краю, в нижній третині боків ребра утворюють слабкий дугоподібний вигин вперед, а вище середини дещо вигинаються назад і при переході на зовнішній бік знову вигинаються вперед. Вище середини бічних сторін усі ребра стають однаковими за міцністю, трохи потовщуються на зовнішніх кінцях, утворюючи на вентральному боці зазублені краї.

Сутурна лінія збереглася дуже слабо і спостерігається лише її фрагменти на зр. РК-454, нагадуючи в загальних рисах зображення лопатевої лінії, яке наводить автор виду [31, с. 73, рис. в тексті 35].

Розміри (мм)

| <u>Зразок</u> | Д | В | Ш | д | В:Д | Ш:Д | д:Д |
|---------------|----|------|---|----|------|-----|------|
| РК-447 | 68 | 27,5 | - | 21 | 0,40 | - | 0,31 |
| РК-454 | 60 | 24 | - | 17 | 0,40 | - | 0,28 |
| РК-474 | 44 | 17,8 | - | 13 | 0,40 | - | 0,30 |

Порівняння та зауваження. Кримські зразки за формою черепашки, параметрами та їх співвідношенням, а також за характером скульптури цілком відповідають екземплярам, які описала А.Е.Глазунова [31] з

середньоальбських утворень (зона *An.asiaticus*) західної частини Колетдагу. Від близьких видів *Anahoplites transcaepius* *G l a - v u n.* відрізняється розмірами пупка, формою й характером розташування ребер.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Камтанівська-3, інт. 2851-2861 м, зр. PK-447 і PK-470 (з *Inoceramus concentricus* *P a r k.*, *Anahoplites intermedius* *S p r a t h,* *An. praesox* *S p r a t h,* *An. sp.*); св. Східно-Воронківська-1, інт. 3107-3116 м, зр. PK-454, PK-473, PK-474 (з *Grammatodon carinatus* *S o w.,* *Inoceramus anglicus* *W o o d s,* *Anahoplites intermedius* *S p r a t h,* *An. praesox* *S p r a t h,* *An. planus* (*M a n t e l l*), *An. sp.*); св. Донузлавська-1, інт. 2211-2215 м, зр. PK-475 і PK-476 (з *Inoceramus anglicus* *W o o d s,* *In. concentricus* *P a r k.,* *Plicatula inflata* *S o w.,* *An. cf. planus* (*M a n t e l l*), *An. praesox* *S p r a t h*); св. Тетянівська-4, інт. 4052-4059 м, зр. PK-481 (з *Astarte germani* *P i c t. et C a m p.,* *Grammatodon carinatus* *S o w.,* *Verismussium alpinum* *O r b.,* *Oxytoma pectinata* *S o w.,* *Inoceramus concentricus* *P a r k.,* *In. anglicus* *W o o d s,* *Plicatula gurgitis* *P i c t. et R o u x,* *Kossmatella agassiziana* (*P i c t.*), *Anahoplites planus* (*M a n t e l l*), *An. cf. michalskii* (*S e m.*)). Середній альб, зона *A. intermedius*.

Стратиграфічне і географічне поширення. Представників виду *Anahoplites transcaepius* *G l a v u n.* виявив І.Ф.Синцов в альбських утвореннях Мангишлаку і описала А.Е.Глазунова з середнього альбу західної частини Колетдагу.

Anahoplites cf. michalskii (*S e m e n o v*), 1893

Табл. 22, фіг. 6

1899. *Hoplites michalskii* *С е м е н о в*, с. 120, табл. 4, фіг. 5 а-д.

1949. *Anahoplites michalskii* (*S e m e n o v*). - Луппов, Бодылевский, Глазунова, с. 241, табл. 23, фіг. 5 а-с.

1953. *Anahoplites michalskii* (*S e m e n o v*). - Глазунова, с. 74, табл. 22, фіг. 3 а-с.

1961. *Anahoplites michalskii* (*S e m e n o v*). - Луппов, с. 196, табл. 5, фіг. 2 а, б.

Голотип описаний В.П.Семеновим /126, с. 120, табл. 4, фіг. 5/ з верхньоальбських утворень Мангишлаку¹⁰.

¹⁰ Відносно порід, вміщуючих голотип, існує дві думки; перша, що голотип виявлено в верхньоальбських утвореннях (В.П.Семенов, 1899; Луппов, 1961) і друга, яку обстоювала А.Е.Глазунова /1953, с. 75/, що вміщуючі породи - середньоальбського віку, оскільки разом з голотипом виявлено характерну для віку форму *Anahoplites asiaticus* *G l a v u n.*

Матеріал. Одне дуже сплющене, незадовільно збережене внутрішнє ядро. Літотека ІІТГК АН УРСР, монографічна колекція № 27, зр. РК-483.

Опис. Черепашка невеликих розмірів, дископодібною форми, з порівняно вузьким, обмеженим похилою стінкою пупком. Поперечний переріз завитків високий, трикутної форми, з найбільшою шириною дещо нижче середини боків. Останні майже плоскі, поступово сходяться до вузької, рівної зовнішньої сторони. Скульптура представлена широкими, приплюсненими, рідко розташованими ребрами. Відходячи від пупкового краю, в нижній частині боків вони скеровані косо вперед, а майже на середині висоти завитка різко вигинаються назад, і на край зовнішньої сторони усі ребра знову вигинаються вперед, утворюючи зазублені краї.

Сутурна лінія не збереглася.

Розміри (мм)

| <u>Зразок</u> | <u>Д</u> | <u>В</u> | <u>Ш</u> | <u>д</u> | <u>В:Д</u> | <u>Ш:Д</u> | <u>д:Д</u> |
|---------------|----------|----------|----------|----------|------------|------------|------------|
| РК-483 | 19,5 | 9,2 | - | 3,9 | 0,47 | - | 0,20 |

Порівняння та зауваження. За формою черепашки і характером скульптури наш зразок подібний до екземплярів, описаних авторами, які згадуються в синоніміці. Лише через незадовільну збереженість кримського зразка ми не можемо зробити повніший опис, провести детальніші порівняння і більш впевнено віднести його саме до виду *Anahoplites michalskii* (S e m e n o v).

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Тетянівська-4, інт. 4052-4059 м, зр. РК-483 (з *Astarte germani* P i c t. et S a m p., *Grammatodon carinatus* S o w., *Variamussium alpinum* O r b., *Oxytoma pectinata* S o w., *Inoceramus concentricus* P a r k., *In. anglicus* W o o d s, *Plicatula gurgitis* P i c t. et R o u x, *Kossmatella agassiziana* (P i c t.), *Anahoplites planus* (M a n t.), *An. transcaspicus* G l e s u n.). Середній альб, стратиграфічно вище зони *H. dentatus*.

Стратиграфічне і географічне поширення. Представників виду *Anahoplites michalskii* (S e m.) виявлено у верхньоальбських утвореннях Закаспію і південно-західних відрогів Гісарського хребта, а також в середньоальбських утвореннях західної частини Копетдагу.

Anahoplites planus (M a n t e l l), 1822

Табл. 20, фіг. 2, 3, 6

1822. *Ammonites planus* M a n t e l l, с. 90, табл. 21, фіг. 3.
1837. *Ammonites splendens* S o w e r b y, с. 155, табл. 103, фіг. 1 (част.).

1841. *Ammonites splendens* S o w e r b y. - Orbigny, с. 222, табл. 63, фiр. 1-4.
1841. *Ammonites fittoni* A r c h i a c (in Orbigny), с. 225, табл. 64, фiр. 1, 2.
1918. *Hoplites splendens* O r b i g n y. - Swinerton and True-man, с. 53, табл. 4, фiр. 4-6.
1925. *Anahoplites planus* (M e n t e l l). - Spath, с. 137, рис. в тексті 39-41; табл. 12, фiр. 8,9; табл. 13, фiр. 2,9; табл. 14, фiр. 4.
1953. *Anahoplites planus* (M e n t e l l) S p a t h. - Глазунова, с. 75, табл. 21, фiр. 1 а, б; 2; 3; 4 а, б; 5 а, б.
1960. *Anahoplites planus discoides* S p a t h. - Pauča și Patrulius, с. 94, табл. 4, фiр. 27.
1968. *Anahoplites planus* (M e n t e l l). - Wiedmann und Die-ni, с. 134, табл. 17, фiр. 14, рис. в тексті 82.
1973. *Anahoplites planus* (M e n t e l l) S p a t h. - Глазунова, с. 148, табл. 113, фiр. 1 а-г.
1981. *Anahoplites planus planus* (M e n t e l l). - Chiriac, с. 93, табл. 20, фiр. 4 а-с, 5 а-с; табл. 21, фiр. 1 а, б; табл. 22, фiр. 1 а, б; фiр. в тексті 40, 41.

Неотип виду *Anahoplites planus* (M e n t e l l) визначили Й. Відман та І. Дені [274] з колекції Л. Спета [256, табл. 12, фiр. 8а/].

Матеріал. Три екземпляри (зр. РК-477, РК-472 і РК-413) представлені цілими, сильно сплюсненими, трохи zdeформованими внутрішніми ядрами, і чотири фрагментарні відбитки черепашок. Літотека ІІТТК АН УРСР, колекція № 27, зр. РК-414, РК-482, РК-482 а, РК-482 б.

Опис. Дископодібна черепашка середніх розмірів, з високими завитками; кожний наступний завиток наполовину огортає попередній. Пупок порівняно вузький. Пупкова стінка невисока, крута, з заокругленими краями. Поперечний переріз завитка високий, вузький, слабо-випуклий, з найбільшою шириною у нижній половині. Бічні сторони, звужуючись, досить різко переходять у вузьку, майже плоску зовнішню. На меншому зразку (РК-413) скульптура представлена ледь помітними, дещо серпоподібно вигнутими, тонесенькими струминкоподібними реберцями. Вони починаються від пупкового краю і лише у верхній частині завитка, вже при переході до зовнішнього боку, стають міцнішими і чітко вираженими, утворюючи вздовж країв зовнішнього боку останнього завитка характерну зубчасту облямівку. Навколо пупкового краю розташовані трохи видовжені вздовж ребер горбочки. На більшому зразку (РК-414) скульптурні елементи (горбочки і ребра) виражені чіткіше. Ребра, відходячи від пупкових горбочків, посередині бічних сторін зникають майже зовсім, а у верхній половині з'являються знову і при переході на зовнішню сторону стають досить міцними.

Сутурна лінія на наших зразках не збереглася.

Розміри (мм)

| Зразок | Д | В | Ш | д | В:Д | Ш:Д | д:Д |
|-----------------------|------|------|----|-----|------|------|------|
| Глазунова /ЗІ, с. 76, | | | | | | | |
| зр. 5/ | 43,5 | 21,5 | 11 | 9 | 0,49 | 0,25 | 0,21 |
| PK-413 | 43 | 20,5 | - | 7,3 | 0,50 | - | 0,17 |
| PK-472 | 24 | 11,8 | - | 5,6 | 0,49 | - | - |

Нестип: Д ЗІ мм, В:Д 0,51; Ш:Д 26; д:Д 0,16.

Порівняння та зауваження. За характерною будовою черепашки - слабкоопуклими завітками з вузьким заокругленим боком, а також невразною скульптурою *Anahoplites planus* (M a n t e l l) досить вигідно відрізняється від близьких видів.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Тетянівська-7, інт. 3866-3869 м, зр. PK-413 і PK-414 (з *Inoceramus concentricus* P a r k., *In. anglicus* W o o d s, *In. subsulcatus* W i l t s h., *Leda phaseolina* (M i c h.)). Верхи середнього альбу - верхній альб; св. Тетянівська-4, інт. 4052-4059 м, зр. PK-482, а, б (з *Anahoplites* cf. *transcaepius* G l a s u n., *An.* cf. *michalskii* S e m., *Kossmetella agassiziana* (P i c t.), *Variumissium* cf. *alpinum* (O r b.), *Grammatodon carinatus* S o w., *Inoceramus anglicus* W o o d s, *In. concentricus* P a r k., *Oxytoma pectinata* S o w., *Astarte germani* P i c t. et C a m p.). Верхи середнього альбу; св. Східно-Воронківська-1, інт. 3107 - 3116 м, зр. PK-472, а (з *Grammatodon carinatus* S o w., *Anahoplites transcaepius* G l a s u n., *An. praesox* S p r a t h, *An. asiaticus* G l a s u n.; св. Донузлавська-1, інт. 2211-2215 м; зр. PK-477. Верхня частина середнього альбу.

Стратиграфічне і географічне поширення. Знахідки *Anahoplites planus* (M a n t e l l) відомі з середнього і верхнього альбу Англії, Франції, верхнього альбу о-ва Сардинія, середнього альбу (підзона *A. asiaticus*) західної частини Копетдагу, з середньої частини середнього альбу Мізійської плити (Румунія), середнього альбу Східно-Європейської платформи і Саратовського Заволжя.

Anahoplites intermedius S p r a t h, 1925

Табл. 20, фіг. 1; табл. 21, фіг. 1, 3, 6

1925. *Anahoplites intermedius* S p r a t h, с. 135, табл. 10, фіг. 1; фіг. в тексті 36.
1953. *Anahoplites intermedius* S p r a t h. - Глазунова, с. 78, табл. 24, фіг. 1, 2, 3, 4 а-с, 5.
1960. *Anahoplites intermedius* S p r a t h. - Pauča și Patruliuș, с. 93, табл. 2, фіг. 16 і 17; табл. 3, фіг. 22.
1971. *Anahoplites intermedius* S p r a t h. - Owen, табл. 3, фіг. 2 а, б.
1981. *Anahoplites intermedius* S p r a t h. - Chiriac, табл. 19, фіг. 1 а, б : 2, 3; 4 а б; 5.

Голотип *Anahoplites intermedius* S p a t h описав Д.Спет [256, с. 135, фіг. 36 а] з середньоальбських утворень Англії.

Матеріал. П'ять сильно сплюснених внутрішніх ядер задовільної збереженості. Літотека ПІТГК АН УРСР, монографічна колекція № 27, зр. РК-448, РК-450, РК-456, РК-470/1, РК-471.

Опис. Черепашки середніх розмірів, дископодібної форми; кожний наступний завиток огортає майже наполовину попередній. Пупок помірно широкий, обмежений невисокою, але досить крутою стінкою. Поперечний переріз завитків заокруглено-трапецієподібний, з висотою, значно більшою від ширини, і з рівною та вузькою зовнішньою стороною. Найбільша ширина завитка припадає на нижню третину. Боки майже плоскі, слабкоздуті в припупковій частині. Скульптура черепашки представлена досить чітко вираженими численними головними, в багатьох випадках двороздільними ребрами. Вони починаються на пупковому краї з чітких вздовжреберних горбочків, звідки й відбувається їх роздвоєння. У проміжках між головними ребрами часто наявні проміжні вставні, які починаються здебільшого нижче середини боків або ж на припупковому краї. Всі ребра дещо S-подібно вигнуті і нахилені до переду, а при переході на зовнішній бік утворюють слабий вигин вперед. На зовнішньому боці на наших зразках нараховується 56-58 ребер, а на пупковому краю число пупкових горбочків сягає 16-18.

Сутурна лінія не збереглася.

Розміри (мм)

| <u>Зразок</u> | Д | В | Ш | д | В:Д | Ш:Д | д:Д |
|---------------|------|------|---|----|------|-----|------|
| РК-448 | 43 | 18 | - | 12 | 0,42 | - | 0,28 |
| РК-450 | 34,8 | 15,5 | - | 9 | 0,44 | - | 0,26 |
| РК-456 | 37 | 16 | - | 10 | 0,43 | - | 0,27 |
| РК-471 | 43 | 18 | - | 12 | 0,42 | - | 0,28 |

Порівняння та зауваження. За формою черепашки, основними параметрами та їх співвідношенням, а також характером скульптури кримські зразки цілком відповідають голотипу і решті екземплярів, описаних авторами, які згадуються в синоніміці. Від близького *Anahoplites transcaspicus* G l a s u n. описаний вид відрізняється густішою ребристістю, а від *An. asiaticus* G l a s u n. і *An. planus* (M e n t e l l) - дещо більшими розмірами пупка і чіткіше вираженими скульптурними елементами.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Каштанівська-3, інт. 2851-2861 м, зр. РК-448, РК-470/1, РК-471 (з *Inoceramus concentricus* P a r k., *Anahoplites transcaspicus* G l a s u n., *An. praecox* S p a t h., *An. sp.*); св. Клепининська-1, інт. 2106-2113 м, зр. РК-450 (з *Kosmatella agassiziana* (P i c -

t e t), *Inoceramus concentricus* P a r k., *In. subsulcatus* W i l t s h., *Anahoplites praecox* S p a t h); св. Східно-Воронківська-І, інт. 3107-3116 м, зр. РК-456 (з *Grammatodon carinatus* S o w., *Inoceramus anglicus* W o o d s, *Anahoplites praecox* S p a t h, *An. transcaspicus* G l a s u n., *An. planus* (M a n t e l l), *An. sp.*).

Середня зона середнього альбу.

Стратиграфічне і географічне поширення. Представники виду *Anahoplites intermedius* S p a t h відомі з середньоальбських утворень Англії, Франції, західної частини Копетдагу і Мізійської плити (Румунія). Описаний вид вважається керівним для середньої зони середнього альбу, яка знаходиться стратиграфічно вище, зразу після зони *H. dentatus*. Це цілком підтверджується кримським матеріалом.

Anahoplites praecox S p a t h, 1923

Табл. 21, фіг. 2, 4, 5, 8, 9; табл. 22, фіг. 2, 3; табл. 23, фіг. 1

1925. *Anahoplites praecox* S p a t h, с. 130, табл. 11, фіг. 3; 4, 12; фіг. в тексті 32 а, в; 35.

1953. *Anahoplites praecox* S p a t h. - Глазунова, с. 80, табл. 25, фіг. 1; 2 а-с.

1981. *Anahoplites praecox* S p a t h. - Chiriac, с. 92, табл. 19, фіг. 1 а, б; 2, 3, 4 а, б; 5.

Голотип описаний Л. Спетом [256, с. 130] з середньоальбських утворень Англії.

Матеріал. П'ять майже цілих, дуже сплюснених внутрішніх ядер і чотири фрагментарних уламки, представлених різними частинами завитків. Збереженість задовільна. Літотека ІІТТК АН УРСР, монографічна колекція № 27, зр. РК-446, РК-449, РК-452, РК-453, РК-455, РК-467 - РК-469, РК-484 і РК-485.

Опис. Черепашки середніх і великих розмірів, дископодібної форми; кожний наступний завиток огортає попередній більше, ніж на половину, на ранніх стадіях розвитку, а на пізніх - майже наполовину. Відповідно до цього з віком змінюються і розміри пупка - на ранньому етапі він помірно широкий, а на пізньому - значно ширший. Пупок обмежений невисокою похилою стінкою. Поперечний переріз завитків високий, з явним переважанням висоти над шириною. До зовнішнього боку він трохи звужений, а найбільша ширина завитка припадає на припупкову частину. Боки майже плоскі, а зовнішній, про який ми судимо лише за фрагментарним зразком РК-446, досить широкий і майже плоский. Скульптура представлена чітко вираженими головними ребрами, серед яких розрізняються двороздільні і поодинокі. Вони починаються на припупковому краю з горбочкоподібних вздовжреберних потовщень, нахилені косо вперед, а при переході на зовнішній бік усі реб-

ра за міцністю стають однаковими й утворюють чітко виражений вигин вперед. Міжреберні проміжки за шириною так само майже однакові з ребрами. На зовнішньому боці ребра перериваються, їх зовнішні кінці трохи потовщуються, створюючи зазублену облямівку.

Сутурна лінія збереглася частково лише на зр. РК-446 і можна говорити, що вона характеризується дуже розсіченими лопатями й сідлами, а цілому близька до зображення сутурної лінії, яке наводить А.Е.Глазунова [31, рис. в тексті 41] для цього виду.

Розміри (мм)

| <u>Зразок</u> | Д | В | Ш | д | В:Д | Ш:Д | д:Д |
|---------------|----|------|---|-----|------|-----|------|
| РК-449 | 33 | 13,8 | - | 9,5 | 0,42 | - | 0,29 |
| РК-453 | 73 | 28,5 | - | 25 | 0,40 | - | 0,34 |
| РК-455 | 84 | 32,5 | - | 31 | 0,40 | - | 0,37 |

Порівняння та зауваження. За формою черепашки, її основними параметрами та їх співвідношенням, а також за характером ребристості кримські екземпляри аналогічні формам, описаним авторами, які згадуються в синоніміці. Від близьких видів *An. praesox Spath* відрізняються розмірами пупка, характером ребристості та елементами будови сутурної лінії.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Клепининська-1, інт. 2102-2126 м, зр. РК-449 (з *Inoceramus concentricus Park.*, *In. subsulcatus Wiltsch.*, *Kosmatella agassiziana (Piot.)*, *Anahoplites intermedius Spath*); св. Східно-Воронківська-1, інт. 3107-3116 м, зр. РК-453, РК-455 (з *Grammatodon carinatus Sow.*, *In. anglicus Woods*, *An. intermedius Spath*, *An. transcaspicus Glasun.*, *An. planus (Mantell)*, *An. sp.*); св. Каштанівська-3, інт. 2857-2861 м, зр. РК-467 - РК-469 (з *In. concentricus Park.*, *An. transcaspicus Glasun.*, *An. intermedius Spath*, *An. sp.*); св. Донузлавська-1, інт. 2219-2222 м, зр. РК-484 і РК-485 (з *In. concentricus Park.*, *In. anglicus Woods*, *Plicatula inflata Sow.*, *An. transcaspicus Glasun.*, *An. cf. planus (Mantell)*). Середній альб, зона *A. intermedius*.

Стратиграфічне і географічне поширення. Представники описаного виду *Anahoplites praesox Spath* відомі з середньоальбських утворень Англії, Франції, Малого Балхану і Південної Добруджі.

Під родина *Cleoniceratinae Whitehouse*, 1926

Під *Cleoniceras Parona et Bonarelli*, 1896

1838. Ammonites bicurvatus Michelin, т. 3, табл. 1, фіг. 7.
 1840. Ammonites bicurvatus Michelin. - Orbigny, ч. 1, с. 286, табл. 84, фіг. 1, 2.
 1847. Ammonites bicurvatus Orbigny. - Pictet et Roux, с. 32, табл. 2, фіг. 2.
 1850. Ammonites cleon Orbigny, ч. 2, с. 124.
 1887. Sonneratia cleon Orbigny. - Seunes, с. 558, табл. 11; табл. 12, фіг. 1.
 1908. Sonneratia cleon Orbigny. - Jacob, с. 60, табл. 9, фіг. 6, рис. в тексті 44.
 1955. Cleoniceras cleoni Orbigny. - Эристави, с. 136.
 1977. Cleoniceras cleon Orbigny. - Котетишвили, с. 63, табл. 24, фіг. 3 а, б.

Голотиц. Cleoniceras cleon Orbigny описаний А.Орбінїї з середньоальбських утворень Франції [221, с. 286, табл. 84, фіг. 1, 2].

Матеріал. П'ять сильно сплюснених, задовільної збереженості внутрішніх ядер та їх уламки. Літотека ІІТТК АН УРСР, монографічна колекція № 27, зр. РК-495 - РК-499.

Опис. Дископодібні, середніх розмірів черепашки з швидкозростаючими і сильно огортаючими завитками. Пупок невеликий, східчастий, обмежений порівняно крутою стінкою. Поперечний переріз завитків трикутної форми, з явним переважанням висоти над шириною. Боки слабкоздуті, поступово сходяться до вузького заокругленого зовнішнього боку. Найбільша ширина завитка припадає на припупкову частину. Скульптура на трьох наших екземплярах збереглася погано й лише фрагментарно. Вона представлена слабкорозвинутими серпоподібно вигнутими ребрами, які на раніших завитках розташовані досить густо. Відходячи від пупкового краю, вони нахилються косо вперед, утворюючи вище середини боків дугоподібний вигин назад, а при переході на зовнішній бік і на ньому знову подаються вперед.

Сутурна лінія не збереглася.

Розміри (мм)

| <u>Зразок</u> | Д | В | Ш | д | В:Д | Ш:Д | д:Д |
|---------------|----|------|---|-----|------|-----|------|
| РК-499 | 40 | 19,5 | - | 8,0 | 0,49 | - | 0,20 |
| РК-497 | 30 | 15 | - | 5,4 | 0,50 | - | 0,18 |

Порівняння та зауваження. Навіть при не цілком задовільній збереженості типова будова черепашок і характерні риси скульптуровки кримських зразків не викликають в нас сумнівів щодо належності наших форм саме до Cleoniceras cleon Orbigny. Від близького Cleman-guschlakense Lurp. описаний вид відрізняється тоншими, частіше

розташованими ребрами і до того ж по всій поверхні боків, а від *Cl. kugitanense* L u p p. - відсутністю пупкових горбочків.

Місцезнаходження і стратиграфічне поширення. Рівнинний Крим, св. Тетянівська-7, інт. 4070-4073 м, зр. РК-495; інт. 4077-4081 м, зр. РК-496 - РК-498 (з *Leda mariae* O r b., *Astarte* sp., *Hoplites* cf. *dentatus* S o w., Н. sp.); св. Західно-Тетянівська-1, інт. 4270-4273 м, зр. РК-499. Середній альб, зона *H. dentatus*.

Стратиграфічне і географічне поширення. Середній альб Західної Європи і Грузії.

Родина *Diploceratidae* S p a t h, 1921

П і д р о д и н а *Mortoniceratinae* S p a t h, 1925

Рід *Mortoniceras* M e e k, 1876

П і д р і д *Mortoniceras* M e e k, 1876

Mortoniceras (*Mortoniceras*) cf. *rostratum* (S o w e r b y), 1817

Табл. 22, фіг. 4

1817. *Ammonites rostrata* S o w e r b y, с. 163, табл. 173.

1930. *Mortoniceras* (*Pervinquieria*) *rostratum* S o w e r b y. - Spath, с. 387, табл. 26, фіг. 6; табл. 28, фіг. 4; табл. 40, фіг. 1; табл. 42, фіг. 2; фіг. в тексті 136.

1955. *Pervinquieria* cf. *rostrata* S o w e r b y. - Эристави, с. 142.

1963. *Mortoniceras* (*Pervinquieria*) *rostratum* (S o w e r b y). - Collignon, с. 156, табл. 304, фіг. 1308.

1977. *Mortoniceras* (*Mortoniceras*) cf. *rostratum* (S o w e r b y). - Котеташвили, с. 75, табл. 38, фіг. 1; табл. 39, фіг. 1.

Матеріал. Один уламок внутрішнього ядра черепашки, представлений частиною завитка великого амоніта. Літотека ІІТТК АН УРСР, монографічна колекція № 27, зр. РК-533.

Опис. Судячи з нашого фрагментарно збереженого зразка, черепашка була великих розмірів, дископодібної форми, з слабкоохолщючими завитками і широким пупком, обмеженим невисокою, з заокругленими краями пупковою стінкою. Боки майже плоскі. Скульптура представлена прямими, широко розташованими, грубими основними ребрами, між якими наявні (по одному на проміжок) вставні ребра, які починаються посередині боків або трохи нижче. Кожне головне ребро прикрашене двома горбочкоподібними вздовжреберними потовщеннями, одне з яких розташоване на припупковому краю, а друге у верхній частині боків. На проміжних ребрах є лише верхні горбочки, які розташовані на одному рівні з верхніми горбочками головних ребер. Міжреберні проміжки при-

близно однакові з шириною ребер (близько 7-8 мм). За формою черепашки й своєрідним характером скульптури кримський зразок найбільш подібний до *Mortoniceras rostratum* (S o w e r b y).

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Тетянівська-6, інт. 3984-3988 м, зр. РК-533 (з *Hysteroceas* cf. *orbigny* S p a t h.). Верхній альб, зона *H. orbigny*.

Mortoniceras sp.

Табл. 23, фіг. 4

Матеріал. Один неповний відбиток внутрішнього ядра невеликого амоніта. Літотека ІІТТК АН УРСР, монографічна колекція № 27, зр. РК-517.

Опис. Черепашка маленьких розмірів, дископодібної форми, з поступово зростаючими завитками. Пулок помірно широкий, обмежений невисокою стінкою з заокругленими краями. Про форму поперечного перерізу й співвідношення його висоти й ширини через погану збереженість нашого зразка судити важко. Скульптура представлена густо розташованими δ -подібними головними ребрами, в проміжках між якими в окремих випадках є вставні. Відходячи від пупкового краю, головні ребра дугоподібно вигинаються вперед, а вище середини - назад і водночас потовщуються. При переході на зовнішній бік вони різко згинаються вперед і виклинюються. Вставні ребра трапляються рідко. Вони починаються тонесенькими трохи нижче середини боків, а вище, як і головні, дугоподібно вигинаються назад, де помітно міцніють, а при переході на зовнішній бік, як і головні, згинаються вперед і виклинюються.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Тетянівська-5, інт. 3945-3951 м, зр. РК-517 (з *Inoceramus anglicus* W o o d s, *In. concentricus* P a r k., *In. sulcatus* P a r k., *In. subsulcatus* W i l t s h., *Nucula pectinata* S o w.). Верхній альб.

П і д р о д и н а *Hysteroceeratinae* H y a t t, 1900

Рід *Hysteroceas* H y a t t, 1900

Hysteroceas orbigny (S p a t h.), 1922

Табл. 23, фіг. 3, 5, 9, 11

1841. *Ammonites varicosus* S o w e r b y. - *Orbigny*, с. 294. табл. 87, лише фіг. 3.

1848. *Ammonites varicosus* S o w e r b y. - *Pictet*, с. 356, табл. 9, лише фіг. 3 а-в, 4 а-в.

1924. *Hysterocheras orbigny* S p a t h, c. 99.
 1934. *Hysterocheras orbigny* (S p a t h). - Spath, c. 483, табл. 49, фіг. 4, 6 а-в; табл. 50, фіг. 2-5; табл. 52, фіг. 2, 4, 8; табл. 54, фіг. 8 а, б; табл. 56, фіг. 15; рис. в тексті 161 а-д; 166-169.
 1936. *Hysterocheras choffati* S p a t h. - Venzo, c. 98, табл. 8, фіг. 6; табл. 9, фіг. 6.
 1942. *Hysterocheras orbigny* var. *minor* H a a s, c. 26, рис. в тексті 2f, 3 а; табл. 2, фіг. 18-26; табл. 3, фіг. 13, 14; табл. 4, фіг. 1-5.
 1957. *Hysterocheras orbigny* S p a t h. - Захариєва - Ковачева, c. 289, табл. 5, фіг. 2, 3.
 1963. *Hysterocheras orbigny* S p a t h. - Collignon, c. 123, табл. 289, фіг. 1262-1264.
 1963. *Hysterocheras carinatum* S p a t h. - Collignon, c. 123, табл. 289, фіг. 1265.
 1967. *Hysterocheras orbigny* S p a t h. - Димитрова, c. 195, табл. 92, фіг. 2.
 1968. *Hysterocheras orbigny* S p a t h. - Wiedmann und Dieni, c. 137, табл. 13, фіг. 1-3; рис. в тексті 84, 85.
 1969. *Hysterocheras orbigny* S p a t h. - Mutiu, c. 506, табл. 3, фіг. 2-6.
 1971. *Hysterocheras orbigny* S p a t h. - Renz, c. 578, табл. 1, фіг. 1, 2, 4, 6, 7, 8; табл. 3, фіг. 4-6; фіг. в тексті 2 а-е, За.
 1977. *Hysterocheras orbigny* S p a t h. - Котетішвілі, c. 78, табл. 40, фіг. 2, 6, 7, 9.
 1981. *Hysterocheras orbigny* (S p a t h.). - Chiriac, c. 115, табл. 27, фіг. 3 а-с; 4, 5, 6; фіг. в тексті 57.

Голотип. За голотип слідом за Л.Ф.Степом [256] ми приймаємо зразок Совербі, описаний і зображений А.Орбінїні [221, c. 294, табл. 87, фіг. 3].

Матеріал. Одне майже повне ядро черепашки і одне представлене половиною завитка, дуже сплющене, внутрішнє, а також один майже повний відбиток черепашки і один уламок - відбиток третини завитка. Збереженість задовільна. Літотека ІІІТК АН УРСР, монографічна колекція № 27, зр. РК-126, РК-129, і РК-803.

Опис. Невеликі дископодібні черепашки з широким і неглибоким пупком. Завитки нарастають поволі й кожен наступний приблизно на чверть огортає попередній. Боки слабкоопуклі. Судячи з менш zdeформованого фрагментарного зразка (РК-129), зовнішній бік слабкозаокруглений, розділений посередині невисоким кілем. Поперечний переріз завитка заокруглено-квадратний, з висотою, не набагато більшою від ширини. Скульптура представлена часто розташованими, слабковигнутими, досить міцними клиноподібними ребрами, які в припупковій частині боків роздвожуються. Нероздвоєні ребра трапляються дуже рідко - на завитку вони поодинокі. Відокремлені ребра в нижній третині завитка значно тонші від головних і лише на середині боків за міцністю вони стають однаковими. На останньому завитку кримського зразка нараховується 30 ребер. У верхній частині усі ребра різко сигмовидно вигинаються вперед.

Сутурна лінія не збереглася.

Розміри (мм)

| <u>Зразок</u> | Д | В | Ш | д | В:Д | Ш:Д | д:Д | Р |
|-----------------|------|------|---|------|------|-----|------|--------------------------|
| Голотип | 37 | 12,2 | - | 15,9 | 0,33 | - | 0,43 | 34 |
| /67, с. 79, зр. | | | | | | | | |
| № 622/91/ | 19,0 | 6,1 | - | 8,5 | 0,32 | - | 0,45 | ? |
| PK-126 | 14,3 | 4,8 | - | 6,0 | 0,33 | - | 0,42 | 30 |
| PK-130 | 31 | 10,3 | - | 15, | 0,33 | - | 0,42 | 17 на 0,5 за- вита |

Порівняння. Кримський зразок від більшості форм, наведених в синоніміці, відрізняється дещо меншою кількістю ребер (30) на останньому завитку проти 34 ребер у голотипа. Це, можливо, пояснюється тим, що наш екземпляр представлений юною формою. Зразки з меншим числом ребер (28 на завиток) були описані Е.В.Котетишвілі /67/ з верхньоальпських утворень Грузії. За характером розташування ребер наш зразок ідентичний голотипу. Від близького *H. varicosum* (S o w.) він відрізняється частішим розташуванням ребер і виразнішим кілем, а від *H. carinatum* (S p a t h) - меншим пупком і густішими ребрами.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Тетянівська-5, інт. 3872-3875 м, зр. PK-123 (з *Inoceramus sulcatus* P a r k., *Hamites* sp.); св. Східно-Воронківська-1, інт. 3001-3006 м, зр. PK-126, 127 (з *In. sulcatus* P a r k., *In. anglicus* W o o d s, *In. concentricus* P a r k., *Grammatodon* cf. *carinatus* S o w., *Neohibolites* sp.); св. Тетянівська-6, інт. 3984-3988 м, зр. PK-130. Верхній альб, зона *H. orbigny*; св. Новоіванівська-1, інт. 3847-3852 м, зр. PK-803 (з *Varietium ninae* (K a r.), *In. concentricus* P a r k., *In. sulcatus* P a r k.).

Стратиграфічне і географічне поширення. Верхній альб (зона *H. orbigny*) Копетдагу, Грузії, Болгарії, Румунії, Франції, Англії, о-вів Сардинія та Мадагаскар, Африки й Центральної Америки.

Hysterocegas sp.

Табл. 23, фіг. 14

Матеріал. Одне неповне, слабкодеформоване внутрішнє ядро незадовільної збереженості. Літотека ІІТГК АН УРСР, монографічна колекція № 27, зр. PK-128.

Опис. Дископодібна, середніх розмірів черепашка з широким і неглибоким пупком. Завитки невисокі, з слабкоопуклими боками. Зовнішній бік заокруглений. Вздовж нього проходить слабковиражений невисокий кіль. Скульптура представлена рідко розташованими, дещо нахиленими вперед, міцними, клиноподібними головними й проміжними ребрами,

які розширюються до зовнішнього боку. Головні ребра відходять від пупкового краю, а проміжні починаються посередині боків або трохи нижче. У верхній половині боків головні й вставні ребра однакові за міцністю, а при переході на зовнішній бік вигинаються вперед. На півзавитка припадає 12 ребер.

Сутурна лінія не збереглася.

Розміри (мм)

| <u>Зразок</u> | Д | В | Ш | д | В:Д | Ш:Д | д:Д | Р |
|---------------|----|-----|---|------|------|-----|------|-------------------|
| PK-128 | 28 | 9,4 | - | 12,0 | 0,34 | - | 0,43 | 12 на 0,5 завитка |

Порівняння. Від описаних кримських зразків, віднесених до *N. orbignyi* (S p a t h), цей екземпляр відрізняється міцнішими, рідше розташованими ребрами і меншою їх кількістю на завиток. За скульптурою наш зразок дуже близький до *N. varicosum* S o w., описаним Р.Мутіу [215, табл. 2, фіг. 18, 18 а, б, 19] з верхньоальпських утворень Мізітської плити (Румунія).

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Первомайська-1, інт. 3961-3966 м, верхній альб.

П і д к л а с Belemnoidea

Р я д Belemnitida

П і д р я д Belemnitida

Родина Belemnitidae O r b i g n i, 1845

Рід Neohibolites S t o l l e y, 1911

Neohibolites cf. inflexus S t o l l e y, 1911

1911. *Neohibolites inflexus* S t o l l e y, с. 42, табл. 2, фіг. 13-26.
1939. *Neohibolites inflexus* S t o l l e y. - Кримгольц, с. 22, табл. 5, фіг. 9-13.
1949. *Neohibolites inflexus* S t o l l e y. - Кримгольц, с. 262, табл. 81, фіг. 10 а, б; 11 а, б.
1953. *Neohibolites inflexus* S t o l l e y. - Хачинашвили, с. 91, табл. 6, рис. 7-9.
1955. *Neohibolites inflexus* S t o l l e y. - Эристави, с. 31, табл. 1, фіг. 12.
1957. *Neohibolites inflexus* S t o l l e y. - Эристави, с. 52.
1959. *Neohibolites inflexus* S t o l l e y. - Халилов, с. 40, табл. 2, рис. 8 а, б.
1960. *Neohibolites inflexus* S t o l l e y. - Кабанов, с. 360, табл. 3, фіг. 5 а, б.
1970. *Neohibolites inflexus inflexus* S t o l l e y. - Стоянове Вергилова, с. 44, табл. 21, фіг. 1-2.
1972. *Neohibolites inflexus inflexus* S t o l l e y. - Али-Заде, с. 165, табл. 11, фіг. 4, 5, 7-9.

1973. *Neohibolites inflexus inflexus* S t o l l e y. - Назарішвілі, с. 61, табл. 6, фіг. 17, 18.

Типовий екземпляр. З верхньоаптських утворень північних районів ФРН [259, табл. 2, фіг. 17].

Матеріал. Один екземпляр, представлений розколотим у довжину ростром, який знаходився в щільних алевролітах. Літотека ІІТТК АН УРСР, колекція № 27, зр. РК-613.

Опис. Невеликий (Д 34 мм) веретеноподібний ростр з порівняно видовженою постальвеолярною частиною. Найбільша ширина його (6 мм) знаходиться дещо нижче середини постальвеолярної частини, звідки ростр поступово звужується до обох кінців. Задній кінець закінчується вістрям, розташованим у центрі. Поперечний переріз постальвеолярної частини ростра слабкоеліпсоподібний. Передній край, очевидно, трохи відломаний, круглий в поперечному перерізі. Його діаметр приблизно 4 мм. За загальною формою ростра наш зразок найближчий до *N. inflexus* S t o l l e y.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Первомайська-1, інт. 4744-4751 м, зр. РК-613 (з *Barbatia aptiensis* P i c t. et C a m p., *Acanthoheplites* cf. *uhligi* (A n t h u l a), *Ac.* cf. *subangulicostatus* S i n z., *Ac.* sp.). Низи верхнього апту.

Стратиграфічне і географічне поширення. Представників *Neohibolites inflexus* S t o l l e y виявлено у верхніх верствах нижнього апту Гірського Криму і Північного Кавказу, а також у верхньоаптських утвореннях Закавказзя, Азербайджану та Західної Європи.

Neohibolites cf. *aptiensis* K i l i a n, 1913

Табл. 24, фіг. 3,7,17

1840. *Belemnites subfusiformis* R a s p a i l in Orbigny, табл. 4, фіг. 9-16.

1854. *Belemnites semicanaliculatus* B l a i n v i l l e. - P i c t et Renevier, с. 19, табл. 3, фіг. 1.

1913. *Belemnites* (*Neohibolites*) *aptiensis* (S t o l l e y). - Kilian, с. 322, табл. 11, фіг. 1 а (не фіг. 1 б).

1916. *Pseudobelus aptiensis* S t o l l e y. - Douville, с. 89, табл. 17, фіг. 1.

1955. *Neohibolites aptiensis* K i l i a n. - Эристави, с. 32, табл. 1, рис. 1.

1957. *Neohibolites aptiensis* K i l i a n. - Эристави, с. 50, табл. 1, рис. 11.

1960. *Neohibolites aptiensis* K i l i a n. - Кабанов, с. 361, табл. 13, фіг. 6 а, б.

1966. *Neohibolites aptiensis* var. *strombeckiformis* S t o l l e y. - Filipescu și Grigorescu, табл. 7, фіг. 62.

1968. *Neohibolites aptiensis* K i l i a n. - Wiedmann und Dienl, с. 156, табл. 17, фіг. 8.

1973. *Neohibolites aptiensis* K i l i a n. - Назарішвілі, с. 60, табл. 6, фіг. 15, 16.

Типовий екземпляр із верхньоаптських утворень Франції.

Матеріал. Шість екземплярів, представлених розколотими у довжину рострами. Літотека ІІТТК АН УРСР, колекція № 27, зр. РК-606, РК-611, РК-617 - РК-620.

Опис. В нашій колекції найбільший екземпляр (зр. РК-617) сягає довжини 47 і максимальної ширини 6 мм; відповідно трохи менший екземпляр (зр. РК-611) має довжину 36,5 при ширині 5,3 мм. Приблизно таких самих розмірів досягав зр. РК-619. Форми решти - трохи дрібніші. Ростр стрункий, слабо веретеноподібний, з порівняно видовженою постальвеолярною частиною, яка поступово звужується що заднього кінця і закінчується вістрям, розташованим у центрі. Передня частина ростра циліндроподібна, з поступовим і незначним звуженням до переду. В зр. РК-617, як і в багатьох інших представників цього роду, передній кінець ростра дуже сплюснений, що може свідчити про те, що м'яке тіло белемніта було відкушене іншим організмом. У краще збережених зразках кінець актинокамаксоподібний. Поперечний переріз ростра по всій довжині близький до круглого або слабо еліпсоподібний, трохи стиснутий у дорзовентральному напрямку. Найбільша ширина ростра приблизно посередині постальвеолярної частини.

Порівняння та зауваження. За характерною формою рострів (навіть при неповній їх збереженості) ми відносимо наші зразки до *N. aptiensis* K i l l i a n.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Тетянівська-5, інт. 4406-4412 м, зр. РК-611 (з *Leda scapha* O r b., *Plicatula placunea* L a m., *Astarte* aff. *germani* P i c t. et C a m p., *Tetragonites duvalianus* O r b., *Zürcherella zürcheri* J a c o b et T o b l e r, *Acanthohoplites bigoti levicostata* E g o i a n). Верхній апт (клансей); св. Тетянівська-4, інт. 4309 - 4317 м, зр. РК-617 - РК-619 (з *Glycymeris sublaevis* S o w., *Plicatula placunea* L a m., *Desmoceras akuschaense* (A n t h.), *Beudanticeras* cf. *newtoni* C a s e y). Верхній апт; св. Тетянівська-9, інт. 4521-4526 м, зр. РК-620 (з *Cucullaea* cf. *gabrielis* L e y m., *Cucullaea* sp.). Верхній апт, стратиграфічно трохи нижче зони *A. nolani*; св. Тетянівська-8, інт. 4373-4376 м, зр. РК-606 (з *Leda scapha* O r b., *Grammatodon carinatus* S o w., *Plicatula carteroniana* O r b., *Modiola* cf. *reversa* S o w., *Astarte* aff. *germani* P i c t. et C a m p., *Acanthohoplites nolani* S e u n., *Ac. ex gr. nolani* Seun., *Nodosohoplites causicus* (L u p p.), *Sanmartinoceras* (S i n z o w i a) cf. *clausayense* E g o i a n). Верхній апт. (клансей), зона *A. nolani*.

Стратиграфічне і географічне поширення. *N. aptiensis* K i l l i a n -

а п є формою, характерною для верхнього апту. Представників цього виду виявлено у верхньоаптських утвореннях Гірського Криму, Румунії, Південно-Східної Франції та о-ва Сардинія, в середньому апті Грузії та Азербайджану.

Neohibolites cf. wollemanni S t o l l e y, 1911

1911. *Neohibolites wollemanni* S t o l l e y, с. 46, табл. 3, фіг. 9-34.
1916. *Neohibolites wollemanni* S t o l l e y. - Нацкий, с. 9, табл. 1, фіг. 15-18, табл. 2, фіг. 29-30.
1939. *Neohibolites wollemanni* S t o l l e y. - Крымгольц, с. 24, табл. 6, фіг. 1-5.
1953. *Neohibolites wollemanni* S t o l l e y. - Хачинашвили, с. 93, табл. 11, рис. 1-7.
1957. *Neohibolites wollemanni* S t o l l e y. - Эристави, с. 52, табл. 2, рис. 3.
1960. *Neohibolites wollemanni* S t o l l e y. - Кабанов, с. 360, табл. 3, фіг. 5 а, б.
1970. *Neohibolites wollemanni* S t o l l e y. - Стоянова-Вергилова, с. 45, табл. 23, фіг. 1-9; табл. 32, фіг. 18.
1972. *Neohibolites wollemanni* S t o l l e y. - Али-Заде, с. 168, табл. 12, фіг. 3, 4 і 9; табл. 13, фіг. 4.
1973. *Neohibolites wollemanni* S t o l l e y. - Назаришвили, с. 63, табл. 6, фіг. 21, 22.
1973. *Neohibolites wollemanni* S t o l l e y. - Густомесов, с. 154, табл. 50, фіг. 10а, б.

Лектотип. *Neohibolites wollemanni* S t o l l e y [259, табл.3, фіг. 10] з нижньоальбських утворень північних районів ФРН.

Матеріал. Два не зовсім добре збережених екземпляри. Літотека ІІТГК АН УРСР, монографічна колекція № 27, зр. РК-610 і РК-615.

Опис. У першого зразка буровим інструментом частково обрізано альвеолу. Ростр видовжений, циліндричної, дещо веретеноподібної форми, незначно звужений в альвеолярній частині. Найбільша його ширина припадає на середину постальвеолярної частини. Поперечний переріз як на передньому, так і на задньому кінцях ростра майже круглий. На підставі збереженої частини альвеоли можна говорити, що вона була неглибокою.

Порівняння та зауваження. Навіть при не цілком добрій збереженості, а лише за типовою формою рострів наші зразки без вагання відносимо до *N. wollemanni* S t o l l e y. Характерна струнка форма ростра вигідно виділяє описаний вид серед інших близьких видів і, зокрема, від *N. inflexus* S t o l l e y. В.А.Густомесов [41] відзначає, що описаний вид не зовсім типовий для Гірського Криму, трапляється тут рідко, чого, очевидно, не можна сказати про Рівнинний Крим.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Передова-1, інт. 3293-3300 м, зр. РК-610 (з *Aucellina aptiensis* O r b., *Glycymeris sublaevis* S o w., *Lima gaultina* W o o d s, *Le-*

да всьога O r b., Acanthohoplites sp.). Верхній апт (клансей); св. Борисівська-2, інт. 4674-4683 м, зр. PK-615 (з Grammatodon carinatus S o w., Glycymeris sublaevis S o w., Leda mariae O r b., Thetironia caucasica E i c h w., Acanthohoplites nolani S e u n., Ac. bigoureti S e u n., Ac. nolani crassa S i n z., Ac. sp., Nodosohoplites sp., Colombiceras sp.). Верхній апт (клансей), зона A. nolani.

Стратиграфічне і географічне поширення. Верхній і середній апт Криму, Північного Кавказу, Мангшлаку, Болгарії; верхній апт (клансей) Грузії; нижній альб ФРН.

Neohibolites cf. spicatus S w i n n e r t o n, 1935

Табл. 24, фіг. 4

1935. *Neohibolites spicatus* S w i n n e r t o n, с. 30, табл. 1, фіг. 9.

1955. *Neohibolites spicatus* S w i n n e r t o n. - Swinnerton, с. 69, табл. 17, фіг. 4.

1969. *Neohibolites spicatus* S w i n n e r t o n. - Wiedmann und Dieni, с. 156, табл. 17, фіг. 4 а, б.

Матеріал. Один неповний екземпляр з обломаною передньою частиною. Літотека ІІТТК АН УРСР, колекція № 27, зр. PK-616.

Опис. Середніх розмірів (довжина 37,5, ширина 4,3 мм), досить тонкий, конічної форми ростр. Найбільша ширина його знаходиться трохи вище середини постальвеолярної частини. Поперечний переріз близький до круглого, слабо стиснутий з боків.

Серед усіх відомих нам представників роду *Neohibolites* наш зразок за загальною формою ростра найподібніший до *N. spicatus* S w i n n e r t o n.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Аврорівська-1, інт. 4349-4555 м, зр. PK-616 (разом з *Nucula recinata* S o w., *Aucellina aptiensis* O r b., *Plicatula placunea* L a m., *Protocardia sphaeroides* F o r b., *Glycymeris sublaevis* S o w., *Acanthohoplites nolani* S e u n., *Ac. cf. nolani* S e u n., *Ac. cf. bigoti* (S e u n.), *Nodosohoplites* sp.). Верхній апт (клансей), зона A. nolani.

Стратиграфічне і географічне поширення. Поодинокі представники виду *N. spicatus* S w i n n e r t o n виявлені в аптських утвореннях Англії та один екземпляр - у верхньоаптських утвореннях о-ва Сардинія.

Neohibolites minimus L i s t e r, 1868

Табл. 24, фіг. 2, 5, 9, 13, 18, 21

1678. *Belemnites minimus* L i s t e r, с. 227, табл. 27, фіг. 32.

1822. *Belemnites listeri* Mantell, c. 88, табл. 19,
фиг. 17, 18, 23.
1829. *Belemnites minimus* Lister. - Sowerby, c. 175,
табл. 589, фиг. 1.
1840. *Belemnites minimus* Lister. - Orbigny, c. 55,
табл. 5, фиг. 3-9.
1848. *Belemnites minimus* Lister. - Pictet, c. 11,
табл. 1, фиг. 1.
1897. *Belemnites minimus* Lister. - Каракаш, с. 8, табл. 7,
фиг. 3.
1907. *Hibolites minimus* Lister. - Каракаш, с. 22, табл. 1,
фиг. 17-20.
1911. *Neohibolites minimus* Lister var. *media* Stol-
ley, c. 61, табл. 6, фиг. 1-10, 18-23.
- Neohibolites minimus* var. *obtusus* Stolleу, c. 61, табл. 6,
фиг. 24-27.
- Neohibolites minimus* var. *oblonga* Stolleу, c. 61, табл. 6;
фиг. 15-17.
- Neohibolites minor* Stolleу, c. 57, табл. 5, фиг. 1-43.
1916. *Neohibolites minimus* Lister. - Нацкий, с. 19,
табл. 2, фиг. 22.
1930. *Neohibolites minimus* Lister. - Passendorfer,
с. 675, табл. 4, фиг. 81.
1939. *Neohibolites minimus* Lister. - Крымгольц, с. 26,
табл. 6, фиг. 7-13.
1949. *Neohibolites minimus* Lister. - Крымгольц, с. 263,
табл. 82, фиг. 7-10.
1949. *Neohibolites minimus* Lister. - Kokoszyńska, с. 36.
1955. *Neohibolites minimus* (Miller) s. str. - Swinner-
ton, с. 71, табл. 17, 18, 22-35; табл. 18, фиг. 1-6.
- Neohibolites minimus* var. *obtusus* Stolleу. - Swinerton,
с. 74, табл. 18, фиг. 24-27.
- Neohibolites minimus* var. *oblongus* Swinerton, с. 75,
табл. 18, фиг. 13-23.
- Neohibolites minimus* var. *submedius* Swinerton, с. 77,
табл. 17, фиг. 19-21.
1955. *Neohibolites minimus* Lister. - Эристави, с. 34,
табл. 1, фиг. 14.
1957. *Neohibolites minor* Stolleу. - Эристави, с. 53,
табл. 2, фиг. 6.
1958. *Neohibolites minimus* (Lister). - Крымгольц,
табл. 69, фиг. 6.
1959. *Neohibolites minimus* (Lister). - Халилов, с. 44,
табл. 9 а, б; 10.
1959. *Neohibolites minimus* (Miller). - Ciesliński,
с. 27, фиг. 9.
1960. *Neohibolites minimus* Lister. - Кабанов, с. 362,
табл. 3, фиг. 8.
1960. *Neohibolites minimus* (Lister). - Paucе și Patru-
lius, с. 91, табл. 3, фиг. 18-20.
1966. *Neohibolites minimus* (Lister) și *N. minor* Stoll-
Filipescu și Grigorescu, с. 425, табл. 7, фиг. 64.
1968. *Neohibolites minimus* (Lister). - Wiedmann und Di-
eni, с. 157, табл. 17, фиг. 5, 11.
1969. *Neohibolites minimus* Lister. - Mutiu, с. 508,
табл. 4, фиг. 13-18.
1970. *Neohibolites minimus* (Lister) :- Стоянова - Вер-
гимова, с. 49, табл. 24, фиг. 8-10.
1972. *Neohibolites minimus* (Lister). - Али-Заде,
с. 172, табл. 14, фиг. 7, 9-12.
1973. *Neohibolites minimus* Lister. - Назаршвили,
с. 69, табл. 7, фиг. 3, 4.

Лектотип. *Neohibolites minimus* S t o l l e y /259, табл. 6, фіг. 17 з середнього альбу північних районів ФРН (зона *N. dentatus*).

Матеріал. Чотири маленьких і два середніх розмірів задовільно збережених ростри. Літотека ІІТТК АН УРСР, колекція № 27, зр. РК-593, РК-595, РК-596, РК-598, РК-602, РК-650.

Опис. Веретеноподібні, середніх і малих розмірів ростри (РК-598 39, РК-593 28, РК-502 28,3, РК-596 20, РК-595 15 мм) з загостреним заднім кінцем і вістрям, розташованим посередині. Найширше місце ростра припадає на нижню третину. Альвеолярна частина в усіх зразків збереглася погано, а в окремих випадках (зр. РК-596 і РК-598) складається враження, що вона відкушена. Видно заглиблення від зубів або ж ростр в альвеолярній частині сплюснений, ніби відтятий обцецьками. Це є ще одним підтвердженням того, що за життя белемніта альвеолярна частина ростра була порівняно м'якою. На зр. РК-502 на рострі добре видно невеличку ямку - слід свердління його якимось організмом.

Поперечний переріз по всій довжині ростра круглий і лише в задній частині на окремих зразках набирає дещо кутастого вигляду. Черевна борозенка не збереглася на жодному екземплярі, лише на зр. РК-595, представленому внов формою, слабко простежуються бічні борозенки.

Порівняння та зауваження. Найближчим до описаного виду є *N. ultimus* (O r b.), але він має еліпсоподібний поперечний переріз альвеолярної частини, тоді як у *N. minimus* (L i s t.) аналогічний переріз має круглу форму. Питання про подібність і відмінність цих видів дискутується давно і значною мірою висвітлене в праці С.Ціслінського [163].

Форма ростра, характер поперечних перерізів, співвідношення певних вимірів дають можливість досить чітко виділити *N. minimus* (L i s t.) серед інших видів роду *Neohibolites*. Цей вид ми приймаємо в широкому розумінні, оскільки для виділення багатьох підвидів, як пропонують деякі автори, вважаємо недостатнім такі ознаки, як незначне видовження ростра чи зміщення найширшої його частини в той чи інший бік.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Тетянівська-5, інт. 4131-4136 м, зр. РК-593, середній альб; св. Клепининська-1, інт. 2106-2113 м, зр. РК-595 і РК-596 (з *Inoceramus concentricus* (P a r k.), *In. subsulcatus* W i l t s h., *Kozmatella agassiziana* (P i c t.), *Anahoplites praecox* S p a t h, *An. intermedius* S p a t h). Верхі середнього альбу; св. Тетянівська-4, інт. 4117-4120 м, зр. РК-598 (з *Inoceramus con-*

centricus P a r k., Modiola reversa S o w., Dreissena lanceolata S o w., Cucullaea cf. gabriells S p a t h, N. spiniformis K r y m h., Hoplites dentatus S o w.). Середній альб, зона H. den-
tatus; св. Клепининська-1, інт. 2318-2326 м, зр. РК-602; середній
альб; св. Октябрська, інт. 2591-2595 м, зр. РК-650.

Стратиграфічне і географічне поширення. Представники Neohibolites minimus (L i s t.) відомі в основному з середньоальбських (рідше верхньоальбських) утворень Волино-Подільської плити, Болгарії, Карпат, Північного Кавказу, Грузії, Азербайджану, Польщі, Чехословаччини (?), Західної Європи, Румунії, о-ва Сардинія.

Neohibolites spiniformis К р у м h o l z, 1939

Табл. 24, фіг. 1, 11, 22

1939. Neohibolites spiniformis sp.n. К р и м г о л ь ц, с. 25, табл. 7, фіг. 18, 19.

1955. Neohibolites cf. spiniformis К р у м h o l z. - Эриста-
ви, с. 36, табл. 1, фіг. 13.

1960. Neohibolites spiniformis К р у м h o l z. - Кабанов,
с. 362, табл. 3, фіг. 13 а, б; 14.

1967. Neohibolites spiniformis К р у м h o l z. - Кабанов,
табл. 3, фіг. 1.

1973. Neohibolites spiniformis К р у м h o l z. - Назаршви-
ли, с. 74, табл. 7, фіг. 9, 10.

Голотип. Neohibolites spiniformis К р у м h o l z описав Г.Я.Кримгольц [73, с. 25, табл. 7, фіг. 18] з середньоальбських утворень Північного Кавказу. Зберігається в Центральному науково-дослідному геологорозвідальному музеї ім. Ф.Н.Чернишева, колекція № 5172.

Матеріал. Три екземпляри, представлені цілими, порівняно добре збереженими рострами. Літотека ІІТТК АН УРСР, колекція № 27, зр. РК-599, РК-603 і РК-605.

Опис. У нашому розпорядженні є три ростри, різних за розмірами. Кожен являє собою певну стадію роста белемніта (РК-599 42,3 РК-603 26 і РК-605 - 13,5 мм). Ростр порівняно довгий, тонкий, веретеноподібний (особливо менші зразки). Веретеноподібність найбільшого зразка виражена слабкіше. Найбільша ширина ростра припадає приблизно на середину його постальвеолярної частини, звідки в обидва кінці ростр поступово звужується. Задній край закінчується центрально розташованим, порівняно видовженим вістрям, передній край рострів у двох зразків (РК-599 і РК-603) сильно сплющений, з слідами прижиттєвого пошкодження. Очевидно, м'яка частина белемнітів інтенсивно поїдалася іншими організмами. Найімовірніше, вони були жертвами риб, бо в багатьох випадках на рострах видно сліди зубів - порівняно глибокі

ямки трикутно-конічної форми. Поперечний переріз по всьому ростру близький до круглого, лише незначно стиснутий у спинно-черевному напрямку.

Порівняння та зауваження. До *N. spiniformis* К р у м h . значнов мірок подібні *N. subtilis* К р у м h . і *N. stylioides* Р е н н г ., але перший різниться від останніх загальною формою ростра, зокрема, рівномірніше видовженням заднім кінцем і незначним стисненням його з черевного і спинного боків.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Донузлавська-1, інт. 2215-2219 м, зр. PK-599 (з *Inoceramus concentricus* Р а р к., *In. anglicus* W o o d s, *Plicatula inflata* S o w., *Anahoplites transcaspicus* G l a s u n., *An. cf. planus* (M a n t e l l), *An. cf. praescox* S p a t h). Середній альб; св. Тетянівська-4, інт. 4117-4120 м, зр. PK-603 (з *In. concentricus* Р а р к., *Modiola reversa* S o w., *Dreissena lanceolata* S o w., *Cucullaea cf. gabrielis* L e y m., *Hoplites dentatus* S o w., *H. devisensis* S p a t h, *Neohibolites minimus* (L i s t e r)). Середній альб, зона *H. dentatus*; св. Клепининська-1, інт. 2276-2285 м, зр. PK-605 (з *In. concentricus* Р а р к., *In. anglicus* W o o d s). Середній альб.

Стратиграфічне і географічне поширення. Представники виду *Neohibolites spiniformis* К р у м h o l z відомі з середньоальбських утворень Північного Кавказу, Грузії та Гірського Криму.

Neohibolites cf. stylioides Р е н н г а р т е н, 1926

Табл. 24, фіг. 19

1926. *Neohibolites stylioides* sp. nov. Р е н н г а р т е н, с. 39, табл. 2, фіг. 17, 18.
1935. *Neohibolites stylioides* Р е н н г а р т е н. - Мишуніна, с. 18, табл. 2, фіг. 8-17.
1939. *Neohibolites stylioides* Р е н н г а р т е н. - Крым-гольц, с. 30, табл. 7, фіг. 1-7.
1949. *Neohibolites stylioides* Р е н н г а р т е н. - Крым-гольц, с. 265, табл. 82, фіг. 16 а, б; 18 а, б.
1959. *Neohibolites stylioides* Р е н н г а р т е н. - Халілов, с. 45, табл. 2, рис. 7, 11.
1960. *Neohibolites stylioides* Р е н н г а р т е н. - Кабанов, с. 363, табл. 3, фіг. 19 а, б.
1972. *Neohibolites stylioides* Р е н н г а р т е н. - Али-Заде, с. 179, табл. 16, фіг. 1-8 і 13.
1973. *Neohibolites stylioides* Р е н н г а р т е н. - Назаршвили, с. 75, табл. 7, рис. 11, 12.

Голотип описаний В.П.Ренгартеном з верхньоальбських утворень Північного Кавказу [116, с. 39, табл. 2, рис. 17]. Зберігається в Центральному науково-дослідному геологорозвідувальному музеї ім. Ф.Н.Чернишева.

Матеріал. Чотири неповних екземпляри, з яких три представлені молодими особинами (зр. РК-594, РК-608 і РК-614), а зр. РК-590 - дорослою. Літотека ІІТТК АН УРСР, колекція № 27.

Опис. Ростр молодих особин тонкий, видовжений, веретеноподібний, з найбільшою шириною ближче до переду постальвеолярної частини, звідки він поступово, ледь помітно звужується до переднього і заднього кінців. Вістря розташоване по центру. Поперечний переріз круглий. Ростр дорослої особини більш циліндроподібний, менше веретеноподібний. Через незадовільну збереженість кримських зразків ми не маємо змоги провести більш впевнено їх визначення, але за формою ростра вони найближчі до *N. stylioides* *R e n n g.*

Порівняння та зауваження. Описаний вид різниться від *N. minimus* *L i s t.*, як пише автор виду, більш циліндричним ростром і відсутністю притупленого заднього кінця. Я.Г.Кримгольц [73] наводить ще одну характерну ознаку для *N. stylioides* *R e n n g.* - його ростр на всьому протязі має круглий поперечний переріз. Крім того, порівняно з описаним видом, *N. minimus* *L i s t.* має ясніше виражену веретеноподібну форму, менш стрункіший ростр і нижче опущену найбільш розширену частину його. Від *N. ultimus* *O r b.* різниться чіткіше вираженою циліндричністю ростра, стиснутістю бічного перерізу та наявністю бічних борозенок. На думку Т.Я.Назарівської [92], описаний вид найбільш подібний до *N. minimus* *L i s t.* і *N. ultimus* *O r b.*, морфологічно й стратиграфічно займає між ними проміжне положення.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Тетянівська-5, інт. 3872-3875 м, зр. РК-590 (з *In. sulcatus* *P a r k.*, *Hysterocheras orbigny* (*S p a t h*)). Верхній альб, зона *H. orbigny*; інт. 3945-3951 м, зр. РК-608 (з *Nucula pectinata* *S o w.*, *Grammatodon carinatus* *S o w.*, *Inoceramus anglicus* *W o o d s*, *In. concentricus* *P a r k.*, *In. sulcatus* *W i l t s h.*, *Anisocheras* sp., *Mortoniceras* sp.). Верхній альб; св. Східно-Воронківська-1, інт. 3153-3161 м, зр. РК-594 (з *Inoceramus concentricus* *P a r k.*, *Astarte germani* *P i c t. et C a m p.*, *Protetragonites* cf. *aeolus* *aeoliformis* (*F a l l o t*), *Hamites* (*Stomohamites*) cf. *lineatus* *S p a t h*, *Hoplites dentatus* *S o w.*, *H. devisensis* *S p a t h*, *H. cf. escaognollensis* *S p a t h*, *H. cf. danubiensis* *P a u č a et P a t r u l i u a*, Н. sp.). Середній альб, зона *H. dentatus*; св. Тетянівська-6, інт. 3984-3988 м, зр. РК-614 (з *Hysterocheras* sp., *Mortoniceras* cf. *rostratum* *S o w.*). Верхній альб, зона *M. rostratum*.

Стратиграфічне і географічне поширення. Представники виду *Neoholites stylioides* *R e n n g.* відомі з верхньоальбських, менше -

з середньоальбських утворень Північного Кавказу, Закавказзя й Гірського Криму.

Neohibolites subtilis К р у м h o l z, 1939

Табл. 24, фіг. 24

1939. *Neohibolites subtilis* sp.n. К р и м г о л ь ц, с. 32, табл. 7, фіг. 13-17.
1949. *Neohibolites subtilis* К р у м h o l z. - Крымгольц, с. 265, табл. 82, фіг. 19 а, б; 20 а, б.
1957. *Neohibolites subtilis* К р у м h o l z. - Эристави, с. 53.
1959. *Neohibolites subtilis* К р у м h o l z. - Халилов, с. 47, табл. 2, фіг. 5 а, б.
1960. *Neohibolites subtilis* К р у м h o l z. - Кабанов, с. 363, табл. 3, фіг. 17 а, б; 18.
1961. *Neohibolites subtilis* К р у м h o l z. - Али-Заде, с. 23, табл. 2, фіг. 6-9.
1968. *Neohibolites subtilis* К р у м h o l z. - Wiedmann und Dieni с. 159, табл. 17, рис. 6.
1969. *Neohibolites subtilis* К р у м h o l z. - Али-Заде, с. 80, табл. 1, рис. 7-10.
1972. *Neohibolites subtilis* К р у м h o l z. - Али-Заде, с. 181, табл. 16, фіг. 2, 11; табл. 17, фіг. 7-10.
1973. *Neohibolites subtilis* К р у м h o l z. - Назаришвили, с. 76, табл. 7, фіг. 13, 14.
1978. *Neohibolites subtilis* К р у м h o l z. - Vařiček, с. 113, табл. 3, фіг. 1.

Голотип. *Neohibolites subtilis* К р у м h o l z описав Г.Я.Крымгольц [73, с. 32, табл. 7, рис. 16] з верхньоальбських утворень Північного Кавказу (околиці м. Нальчик). Зберігається в Центральному науково-дослідному геологорозвідувальному музеї ім.Ф.Н.Чернишева, колекція № 5172.

Матеріал. Один маленький, складений з окремих уламків, не цілком збережений екземпляр, зр. РК-597. Літотека ІПТГК АН УРСР, колекція № 27.

Опис. Невеликий, досить тонкий видовжений, циліндроподібний, з поступовим звуженням до заднього краю ростр кюї особи. Передня частина сплюснута з боків, де поперечний переріз - еліпсоподібний, а на решті довжини ростра він крутлий. Вістря розташоване по центру в цілому симетричного ростра. Збереглися бічні борозенки, які слабо простежуються приблизно на третину довжини ростра.

Порівняння та зауваження. За циліндроподібною формою ростра, його загальною видовженістю та симетричністю, а також за характером поперечних перерізів наш зразок найбільше нагадує *Neohibolites subtilis* К р у м h. Ці самі риси, характерні для згаданого виду, відрізняють його від близьких слабо веретеноподібних *N. ultimus* (O r b.), *N. spiniformis* К р у м h. і *Parahibolites tourtiaei* (W e i g n e r).

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Східно-Воронківська-1, інт. 2639-2646 м, зр. РК-597 (разом з *Aucellina gryphaeoides* S o w.). Верхи верхнього альбу.

Стратиграфічне і географічне поширення. Представників виду *Neohibolites subtilis* K r y m h. виявлено в основному в верхньо-альбських утвореннях Північного Кавказу, Азербайджану, Грузії, Гірського Криму, а також у нижньосеноманських утвореннях Кавказу, Азербайджану та Чехословаччини.

Neohibolites ultimus (O r b i g n y), 1845

Табл. 24, фіг. 8, 12, 23

1845. *Belemmites ultimus* O r b i g n y, с. 347, табл. 75, фіг. 9-13.
1847. *Belemmites ultimus* O r b i g n y. - Orbigny, с. 24, табл. 10, фіг. 9-13.
1853. *Belemmites ultimus* O r b i g n y. - Sharpe, с. 3, табл. 1, фіг. 17.
1860. *Belemmites ultimus* O r b i g n y. - Schlüter, с. 21, табл. 3, фіг. 1-3.
1876. *Belemmites ultimus* O r b i g n y. - Schlüter, с. 184, табл. 52, фіг. 1-5.
1910. *Belemmites ultimus* O r b i g n y. - Weigner, с. 124.
1911. *Belemmites ultimus* O r b i g n y. - Bužalski, с. 442.
1931. *Belemmites ultimus* O r b i g n y. - Kokoszyńska (в тексті).
1935. *Neohibolites ultimus* O r b i g n y. - Мишуніна, с. 19, табл. 2, фіг. 18-20.
1939. *Neohibolites ultimus* O r b i g n y. - Крымгольц, с. 31, табл. 7, фіг. 8-12.
1952. *Neohibolites ultimus* (O r b i g n y). - Найдин, с. 75, рис. в тексті 17 і 18, табл. 1, фіг. 5, 6.
1959. *Neohibolites ultimus* (O r b i g n y). - Ciesliński, с. 28, табл. 3, фіг. 1.
1959. *Neohibolites ultimus* (O r b i g n y). - Найдин, с. 200, табл. 19, рис. 3-10.
1960. *Neohibolites ultimus* O r b i g n y. - Кабанов, с. 363, табл. 3, фіг. 15, 16.
1962. *Neohibolites ultimus* (O r b i g n y). - Стоянова - Вергилова, с. 175, табл. 2, фіг. 1-3.
1966. *Neohibolites ultimus* (O r b i g n y). - Filipescu și Grigorescu, с. 425, табл. 6, фіг. 49-54.
1967. *Neohibolites ultimus* (O r b i g n y). - Али-Заде, с. 18, табл. 1, фіг. 1-2.
1967. *Neohibolites ultimus* (O r b i g n y). - Кабанов, табл. 2, фіг. 9 і 10.
1968. *Neohibolites ultimus* (O r b i g n y). - Wiedmann und Dienl, с. 160, табл. 17, фіг. 7.
1969. *Neohibolites ultimus* (O r b i g n y). - Али-Заде, с. 75, табл. 1, фіг. 1, 2.
1972. *Neohibolites ultimus* (O r b i g n y). - Али-Заде, с. 183, табл. 17, фіг. 1, 2.
1973. *Neohibolites ultimus* O r b i g n y. - Назаршвили, с. 78, табл. 7, фіг. 15, 16.
1974. *Neohibolites ultimus* O r b i g n y. - Найдин, с. 202, табл. 72, фіг. 1.

Лектотип. *Belemnites ultimus* O r b i g n y [221, с. 347, табл. 75, фіг. 9] з нижнього сеноману Франції.

Матеріал. Один майже цілий і порівняно добре збережений екземпляр. Літоотека ІІІТК АН УРСР, колекція № 27, зр. РК-600.

Опис. Невеликий (довжиною 33 мм) циліндроподібний, майже симетричний ростр, без будь-яких ознак веретеноподібності. Альвеоларна частина помітно сплюснена з боків, і поперечний переріз ростра тут має еліпсоподібну форму, а далі до заднього кінця він круглий. Задній кінець плавно звужений, з коротким вістрям, розташованим посередині. Альвеола, очевидно, була глибокою. Бічні борозенки збереглися добре і опускаються дещо нижче альвеоли.

Порівняння та зауваження. За характером будови ростра та за формою поперечних перерізів (еліпсоподібні в передній частині і круглі в задній) наш зразок, безсумнівно, належить до *B. ultimus* (O r b.) і дуже подібний до усіх форм, згаданих в синоніміці. Наш екземпляр найближчий до одного зразка С.Ціслінського [168, табл. 1, фіг. 6]. Згадані характерні риси для *B. ultimus* (O r b.) відрізняють його від близьких *B. subtilis* K r u m h., *B. spiniformis* K r u m h., *B. minimus* L i e t., *Parahibolites tourtiaie* (W e i g n.).

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Північне Причорномор'я, св. Каїркинська-1, інт. 2127-2134 м, зр. РК-600 (з *Parahibolites tourtiaie* (W e i g n.)). Верхн альбу (вракон) - низн сеноману.

Стратиграфічне і географічне поширення. Представники виду *B. ultimus* (O r b.) відомі з вракон-сеноманських утворень Гірського Криму, Болгарії, Азербайджану, Грузії, Криму, Кавказу, західних областей України (в тому числі й Флішевих Карпат), Польщі, ФРН, Румунії, Франції, о-ва Сардинія, Тунісу.

Рід *Parahibolites* S t o l l e y, 1919

Parahibolites tourtiaie (W e i g n e r), 1910

Табл. 24, фіг. 6, 15, 20

1876. *Belemnites* sp. S c h l ü t t e r, с. 185, табл. 52, рис. 6-8.
1910. *Belemnites tourtiaie* W e i g n e r, с. 125, фіг. 4 a, b; 5 a, b.
1911. *Belemnites tourtiaie* W e i g n e r. - Bujalski, с. 442, фіг. 7, 8, 10, 11.
1917. *Belemnites tourtiaie* W e i g n e r. - Nowak (текст)
1931. *Belemnites tourtiaie* W e i g n e r. - Козьмунська (текст)
1952. *Parahibolites tourtiaie* W e i g n e r. - Найдін, с. 57, табл. 5, фіг. 1-4, рис. 19.

1959. *Parahibolites tourtiaë* W e i g n e r. - Найдин, с. 201, табл. 19, рис. 1, 2.

1966. *Parahibolites tourtiaë* (W e i g n e r.) - Пастернак, (в Кульчицкий, Лозыняк, Пастернак), с. 76.

1966. *Parahibolites pseudoduvalia* S i n z o w. ~ Filipescu și Grigorescu, с. 426, табл. 4, фiг. 39.

1967. *Parahibolites tourtiaë* (W e i g n e r), - Али-Заде, с. 25, табл. 2, фiг. 10.

1969. *Parahibolites tourtiaë* (W e i g n e r). - Али-Заде, с. 83, табл. 1, фiг. 6.

1969. *Parahibolites tourtiaë* (W e i g n e r). - Mutiu, с. 508, табл. 4, фiг. 9-12.

1972. *Parahibolites tourtiaë* (W e i g n e r). - Али-Заде, с. 187, табл. 17, фiг. 6.

1978. *Parahibolites tourtiaë* (W e i g n e r). - Vařićek, с. 116, табл. 3, рис. 5, 6.

Лектотип. Екземпляр описаний і зображений Вейгнером [271, с. 125, фiг. 4 а, б] як *Belemnites tourtiaë* sp. nov. з нижньосеноманських утворень околиць с. Нижнів на Волино-Подiллi (Івано-Франківська область, Україна).

Матеріал. Три невеликих (з них два дуже кородовані) ростри. Літоoteca ІПТГК АН УРСР, колекція № 27, зр. РК-601 і РК-609.

Опис. Невеликі, стиснуті з боків ростри, з слабковираженою веретеноподібною формою. Найбільший діаметр знаходиться трохи нижче середини. Поперечний переріз ростра на всьому його протязі еліпсоподібний. У зр. РК-601 збереглася неглибока альвеола, краї якої збудовані концентричними лусочками. Черевна щілина, характерна для цього виду, на наших зразках не збереглася.

Порівняння та зауваження. Через незадовільну збереженість та неповноту наших зразків не має можливості провести відповідні виміри, але судячи з характерної будови роstrів та їх еліпсоподібного поперечного перерізу по всій довжині ці зразки можна без вагання віднести саме до цього виду.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Св. Північно-Сивашська, інт. 2535-2544 м, зр. РК-608; св. Каїркинська-1, інт. 2127-2134, м, зр. РК-601 (з *Neohibolites ultimus* (O r b.)). Низи сеноману - верхи альбу.

Стратиграфічне і географічне поширення. Щодо стратиграфічного поширення *Parahibolites tourtiaë* (W e i g n e r) існує дві думки. Одні автори [94, 266] вважають, що цей вид характерний для низів нижнього сеноману, інші [59] - що це пізньоальбська форма. Представники описуваного виду відомі з нижньосеноманських утворень Волино-Подiлля, Північного Кавказу, Криму, Румунії, Чехословаччини, Вестфалії, верхнього альбу - нижнього сеноману (сухівська світа) Українських Карнат.

КЛАС Articulata

Ряд Rhynchonellidae

Надродина Rhynchonellidae

Родина Rhynchonellidae Grey, 1848

Підродина Praesclothyrinae Makridin, 1964

Рід Belbekella Moiseev, 1939

Belbekella multiformis (Roemer), 1839

Табл. 24, фіг. 27, 28

1839. *Terebratula multiformis* Roemer, с. 19, табл. 18, фіг. 8.
1897. *Rhynchonella multiformis* Roemer. - Каракаш, с. 87, табл. 1, рис. 2.
1907. *Rhynchonella multiformis* Roemer. - Каракаш, с. 210, табл. 19, рис. 14; табл. 20, рис. 8, 20.
1913. *Rhynchonella multiformis* Roemer. - Jacob et Fal-lot, с. 52, табл. 7, фіг. 5-7.
1949. *Belbekella multiformis* Roemer. - Вебер, с. 112, табл. 17, фіг. 8 a-d.
1957. *Rhynchonella multiformis* Roemer. - Эривани, с. 33.
1960. *Belbekella multiformis multiformis* Roemer. - Смирнова, с. 383, табл. 5, фіг. 1 a-г.
1966. *Belbekella multiformis* (Roemer). - Лобачева, с. 27, табл. 1, фіг. 3 a-г, 4 a-г, рис. в тексті 5.

Матеріал. У нашому розпорядженні є чотири екземпляри, з яких лише один (PK-621) представлений цілим, задовільно збереженим ядром, зр. PK-622 - з обрізаним заднім краєм, зр. PK-623 представлений спинною, а зр. PK-624 - черевною стулками. Літотека ІІІТК АН УРСР, колекція № 27.

Опис. Крилата черепашка з трикутно-заокругленими обрисами, середньої випуклості, з майже однаковими довжиною і шириною. Найбільша ширина черепашки дещо нижче її середини і сягає 11,1 мм. Максимальна товщина її ближче до переднього краю і дорівнює 5,4 мм. На стулках нараховуються 22 мішних загострених ребра, розділених вузькими проміжками. Черевна стулка помірно випукла, з поперечним вигином і широкою дзюбикоподібною гострою маківкою. Синус порівняно глибокий, заходить до середини стулки. Апікальний кут в межах 90°. Спинна стулка випукліша порівняно з черевною, з максимальною опуклістю посередині. Звідси вона спочатку поступово зменшується, а вже ближче до боків спадає різкіше. Комісура переднього краю дугоподібною форми, з незначним язичкоподібним виступом. Бічна комісура - майже пряма.

Навіть судячи з нашого, в цілому незадовільно збереженого матеріалу, можна зробити висновок про певну внутрішньовидову мінливість *Belbekella multiformis* (R o e s e r). Враховуючи загальну форму черепашки наших екземплярів, характер будови їх стулок та кількість і форму ребер, можна беззастережно сказати, що всі вони належать до згаданого виду і лише через недостатню збереженість кримських зразків ми не можемо провести детальніше порівняння.

Місцезнаходження і стратиграфічне положення. Рівнинний Крим, св. Аврорівська-І, інт. 4614-4618 м, зр. РК-621 - РК-624 (з *Graustodon carinatus* S o w., *Gr. securis* L e y m., *Plicatula carteroniensis* (O r b.)). Низи верхнього апту ? - середній апт.

Стратиграфічне і географічне поширення. Представники *Belbekella multiformis* (R o e s e r) відомі з готеривських утворень північних районів НДР, ФРН, Юри Швейцарії, Гірського Криму і Копетдагу, з неюкою Північної Європи та аптських утворень Грузії.

1. Алиев М.М. и Алиева Р.А. Двустворчатые моллюски из сеноманских отложений центрального Копет-Дага // Изв. АН Туркм. ССР. Сер. физ.-техн., хим. и геол. наук. - 1960. - № 5. - С. 00-00.
2. Али-Заде А.А. Новые представители белемнитов из нижнемеловых отложений юго-восточного Кавказа // Докл. АН АзССР. - 1961. - 17. - Вып. 6. - С. 495-499.
3. Али-Заде А.А. Новые виды и филогенетическая схема развития альбских белемнитов группы *Neohibolites minimus* L i s t e r // Изв. АН АзССР. Сер. геол. геогр. - 1961. - № 1. - С. 37-50.
4. Али-Заде А.А. Поздне меловые белемниты Азербайджана. - Баку: Азерб. изд-во, 1969. - 164 с.
5. Али-Заде А.А. Меловые белемниты Азербайджана. - М.: Недра, 1972. - 280 с.
6. Апостолова М.Я., Богаец А.Т., Бойчук Г.В. и др. Об источниках терригенного материала неокомских и аптских отложений Равнинного Крыма и Присивашья // Геология и геохимия горячих ископаемых. - 1974. - Вып. 37. - С. 71-77.
7. Бобкова Н.Н. Пластинчатожаберные СССР // Атлас руководящих форм ископаемых фаун СССР. - 1949. - 11. - С.
8. Богаец А.Т., Бойчук Г.В., Лешух Р.И. и др. Новые данные об альбских отложениях северной полосы северо-Западного Крыма. // Геол. журн. - 1980 - 40, № 6. С. 27-34.
9. Богаец А.Т., Бойчук Г.В., Лешух Р.И., Менкес М.А. Новые данные о неокомских отложениях северной полосы Северо-Западного Крыма // Вопросы геологии нефтегазоносных провинций. - Киев: Наук. думка, 1979. - С. 82-89.
10. Богаец А.Т., Бойчук Г.В., Лешух Р.И. и др. Расчленение и корреляция разрезов нижнемеловых отложений центральной и восточной частей Северного Крыма // Сов. геология. - 1983. № 12. С. 56-64.
11. Богаец А.Т., Плахотный Л.Г., Черняк Н.И. О некоторых чертах геологического развития Равнинного Крыма и Северного Присивашья в раннемеловое время // Геол. сб. - 1966. - № 10. - С. 116-121.
12. Богаец О.Т., Черняк Н.И. До палеогеографії Присивашья, Північно-Західного Приазов'я та суміжних районів у ранньокрейдову епоху // Геол. журн. - 1963. - 23. - Вып. 5. - С. 85-91.
13. Богаец А.Т., Орлова-Турчина Г.А., Проснякова Л.В. и др. Новые данные об альбских отложениях центральной и западной частей Равнинного Крыма // Геология и нефтегазоносность Причерноморской впадины. - Киев: Наук. думка, 1967. - С. 42-55.
14. Богаец А.Т., Орлова-Турчина Г.А., Проснякова Л.В., Самарская Е.В. Новые данные о неокомских и аптских отложениях центральной и западной части Равнинного Крыма // Геол. сб. Льв. геол. о-ва. - 1973. - № 14. - С. 90-98.
15. Богаец О.Т., Орлова-Турчина Г.О., Проснякова Л.В., Самарська О.В. До палеогеографії центральної та західної частини Равнинного Криму в неокомський час // Геологія і геохімія горячих копалин. - 1972. - № 30. - С. 77-84.

16. Богаец А.Т., Плахотный Д.Г., Самарский А.Д., Черняк Н.И. О возрасте базальных слоев нижнего мела Равнинного Крыма и Центрального Причерноморья // *Бюл. Моск. о-ва испытат. природы. Отд. геол.* - 1974. - 49. - Вып. 3. - С. 37-43.
17. Богданова Т.Н., Аммониты семейства *Deshayesitidae* Туркмении // *Плактон и органический мир пелагиали в истории Земли.* - Ленинград: Наука, 1979. - С. 152-169. (Тр. 19 сес. Всесоюзн. палеонтол. о-ва).
18. Богданова Т.Н. Класс *Bivalvia* // Проблема нефтегазоносности Средней Азии. - Неком Копет-Дага. Фауна некома Копет-Дага, 1966, С. 70-116 (Тр. ВСЕГЕИ, Н.С. 130. - Вып. 16. - Кн. 2).
19. Богданова Т.Н., Кванталиани И.В., Шарикадзе М.З. Некоторые раннеаптские дерезиты Центрального Дагестана // *Geologica Balcanica.* - 1979. - 9, № 3. - P. 3-12.
20. Богословский Н.А. Материалы для изучения нижнемеловой аммонитовой фауны Центральной и Северной России // *Тр. Геол. ком. Нов. сер.* - 1902. - Вып. 2. - 167 с.
21. Бурштар М.С. Геология нефтегазоносности платформенных областей Предкавказья и Крыма. - М.: Гостехиздат, 1960. - 216 с.
22. Бурштар М.С., Каменецкий А.С. Новые данные о геологии и нефтегазоносности центральной и западной частей Степного Крыма // *Сов. геология.* - 1962. - № 1. - С. 82-92.
23. Вебер Г.Ф. Брахоподы // *Атлас руководящих форм ископаемых фаун СССР. Нижний отдел меловой системы.* Т. 10. - М.: Госгеолиздат, 1949.
24. Верещагин В.Н., Терехова Г.П. Отряд *Taxodonta* // *Полевой атлас меловой фауны Северо-Востока СССР.* - Магадан: 1965. - 215 с.
25. Волошина А.М. К характеристике нижнемеловых отложений Равнинного Крыма по фауне фораминифер // *Палеонтол. сб.* - 1966. - Вып. 1, № 3. - С. 107-111.
26. Волошина А.М., Голубничая Л.М., Орлова-Турчина Г.А. и др. Нижнемеловые отложения Северо-Восточного Присивашья // *Сб. Льв. геол. о-ва.* - 1966. - № 10. - С. 106-115.
27. Волошина А.М., Проснякова Л.В., Орлова-Турчина Г.А. Новые данные о возрасте нижнемеловых пород Тарханкутского полуострова (Крым) // *Палеонтол. сб.* - 1965. - Вып. 2. - С. 104-108.
28. Гаврилишин В.І. Альбські рядозубі пластинчастозяброві Волинно-Подільської плити // *Сучасна та минула фауна західних областей України.* - К.: Вид-во АН УРСР, 1963. - С. 76-86.
29. Гаврилишин В.І. Ряд *Taxodonta* // *Стратиграфія і фауна крейдових відкладів заходу України (без Карпат).* - К.: Наук. думка, 1968. - 322 с.
30. Геология шельфа УССР. Стратиграфия. - Киев: Наук. думка, 1984. - 184 с.
31. Глазунова А.Е. Аммониты апта и альба Копет-Дага, Малого и Большого Балханов и Мангышлака // *Тр. Всес. научно-исслед. геолог. ин-та (ВСЕГЕИ) Министерства геологии.* - М. - 1953. - 97 с.
32. Глазунова А.Е. Некоторые верхнеальбские аммониты Копетдага // *Ежегодн. Всерос. палеонтол. о-ва* - 1952. - 13. - С. 43-51.
33. Глазунова А.Е. Новые и малоизвестные верхнеальбские аммониты горной Туркмении // *Тр. ВСЕГЕИ. Сб. Палеонт. и стратиграф.* - 1952. - С. 90-106.
34. Глазунова А.Е. О подразделении альба Копет-Дага // *Изв. Туркм. фил. АН СССР.* - 1949. - № 1. - С. 22-27.
35. Глазунова А.Е. Палеонтологическое обоснование стратиграфического расчленения меловых отложений Поволжья (верхний мел) - М.: Недра, - 1972. - 204 с.
36. Глазунова А.Е. Палеонтологическое обоснование стратиграфического расчленения меловых отложений Поволжья (нижний мел) - М.: Недра, 1973. - 324 с.
37. Головинова М.А. и Костюченко С.С. Класс *Gastropoda*. Брюхо-

- ногие моллюски // Атлас нижнемеловой фауны Северного Кавказа и Крыма. - М.: Гостоптехиздат, 1960. - С. 142-164.
38. Григорьева В.А., Каменецкий А.Е., Павлюк М.И. и др. Фациальные особенности и перспективы нефтегазоносности меловых отложений юга Украины. - Киев: Наук. думка, 1981. - 140 с.
39. Григорьева В.А., Палинский Р.В. Формации отложений меловой системы южных районов Украины и перспективы их нефтегазоносности // Геология нефти и газа. - 1978. - № 12. - С. 31-49.
40. Густомесов В.А. Подкласс *Endocochilia*. Внутрيراковинные. Отряд *Belemnitida* // Руководство по учебной геологической практике в Крыму. - М.: Недра, 1973. - С. 146-157.
41. Густомесов В.А. Заметки об юрских и нижнемеловых белемнитах Бахчисарайского района Крыма // Бюл. Моск. о-ва испытат. природы, отд. геол. - 1967. - 42, 3. - С. 120-134.
42. Данилович А. Материалы к познанию нижнемеловых аммонитов из Колет-Дага // Изв. Томск. технол. ин-та. - 1923. - 44.
43. Двали Т.К. Брехоногие меловых отложений Грузии // Тр. Геол. ин-та АН Гр.ССР, сер. геол. А, вып. 10. - 72 с.
44. Двали Т.К. О некоторых нижнемеловых брехоногих Западной Грузии // Тр. Геол. ин-та АН Гр.ССР, Сер. геол. А, 13(48). - С. 37-50.
45. Дикенштейн Г.Х., Безносос Н.В., Голубничая Л.М. и др. Геология и нефтегазоносность Степного и Предгорного Крыма. - М.: Гостоптехиздат, 1958. - 146 с.
46. Димитрова Н. Фосилите на България. IV (долна креда). - София: Акад. наук. 1967. - 424 с., 153 табл.
47. Димитрова Н. Фосилите на България. IV б. (долна креда). - София, 1974. - 131 с., табл. 1-59.
48. Друшиц В.В. Нижнемеловые аммониты Крыма и Северного Кавказа (Литоператиды, тетрагонитиды и филоператиды) - М.: Изд-во Москов. ун-та им. М.В.Ломоносова, 1956. - 156 с.
49. Друшиц В.В. Нижнемеловые отложения Крыма // Атлас нижнемеловой фауны Крыма и Северного Кавказа. - М.: Гостоптехиздат, 1960. - С. 18-25.
50. Друшиц В.В., Горбачик Т.Н. Зональное расчленение нижнего мела юга СССР по аммонитам и фораминиферам // Изв. АН СССР. Сер. геол. - 1979. - № 12. - С. 95-105.
51. Друшиц В.В., Янин В.Т. Нижнемеловые отложения Центрального Крыма // Вес. Моск. ун-та. Сер. биол., почвовед., геол., географ. - 1959. - № 1. - С. 145-120.
52. Захариева-Ковачева Кр. Палеофаунистични изследвания върху стратиграфията на албиена в България. - Год. на Соф. универс., БГГФ, т. 4, кн. 2, Геология, 1955/1956, София, 1957 - С. 209-286, табл. 5-36.
53. Иванова А.Н. Класс *Gastropoda*. Брехоногие // Атлас мезозойской фауны и спорово-пыльцевых комплексов Нижнего Поволжья и сопредельных областей. - 1971. - Вып. 3. - С. 97-108.
54. Иванова А.Н. Раннемеловые двусторчатые моллюски Астраханского Поволжья и прилегающей части Калмыцкой АССР // Тр. Нижневолжского НИИ геол. и геофиз. - 1959. - Вып. 9. - С. 342-394.
55. Иванова А.Н., Пославская Г.Г. Класс *Bivalvia*. Двусторчатые // Атлас мезозойской фауны и спорово-пыльцевых комплексов Нижнего Поволжья и сопредельных областей (двусторчатые, ладьенгие и брехоногие моллюски). - 1971. - Вып. 3. - С. 4-94.
56. Егоян В.Л. Аммониты из клансейских слоев Западного Кавказа // Тр. К.ф. ВНИИнефть. - 1969. - № 19. - С. 126-189.
57. Егоян В.Л. О диагнозе рода *Ptysocegas d'Orbigny* // Докл. АН СССР. - 1968. - 182. - № 5. - С. 1194-1196.
58. Егоян В.Л. О некоторых аммонитах клансея Западного Кавказа // Тр. К.ф. ВНИИнефть. - 1965. - № 16. - С. 112-160.
59. Кабанов Г.К. Отряд *Belemnitida*. Белемниты // Атлас нижне-

меловой фауны Северного Кавказа и Крыма. - М.: Гостоптехиздат, 1960. - С. 356-369, табл. 1-3.

60. Кабанов Г.К. Скелет белемнитид // Тр. Палеонтол. ин-та АН СССР. - 1967. - 114. - 100 с., 16 табл.

61. Казанский Л.А. Описание коллекций головоногих из меловых отложений Дагестана // Изв. Томс. техн. ин-та. - 1914. - 32. - Вып. 4. - С. 1-127, табл. 4-7.

62. Каменецкий А.Е. Нижнемеловые отложения Равнинного Крыма // Тр. ВНИГРИ. - 1963. - Вып. 33. - С. 62-83.

63. Каракаш Н.И. Меловые отложения северного склона Главного Кавказского хребта и их фауна. - СПб, 1897. - 205 с., 7 рис. в тексте, 8 табл.

64. Каракаш Н.И. Нижнемеловые отложения Крыма и их фауна // Тр. СПб об-ва естествоиспыт 1897.-32, Вып. 5. - 482 с.

65. Кванталиани И.В. Аптские аммониты Абхазии. - Тбилиси: 1971. - 175 с.

66. Кванталиани И.В. Некоторые новые виды из клансея Абхазии // Изв. геол. об-ва Грузии. - 1971. - 8 / 4, 2, с. 10-21.

67. Котетишвили Э.В. Альбская фауна Грузии (аммониты и двустворчатые) // Тр. ГИН АН Гр. ССР. Нов. сер. - 1977. - Вып. 53. - 97 с., 40 табл.

68. Котетишвили Э.В. Стратиграфия и фауна колхидитового и смежных горизонтов Западной Грузии // Тр. Геол. ин-та АН Гр. ССР. Нов. сер. - 1970. - Вып. 25. - 116 с., 20 табл.

69. Котетишвили Э.В. Материалы по стратиграфии и фауне меловой вулканогенной толщи Аджаро-Триалетской складчатой системы // Тр. Геол. ин-та АН Гр. ССР. Нов. сер. - 1967. - Вып. 45.

70. Котетишвили Э.В. Некоторые нижнемеловые двустворчатые Западной Грузии // Тр. Геол. ин-та АН Гр. ССР. Сер. геол. - 1964. - 14 (19). - С. 37-77.

71. Кошбинский С.П. Иноцерами з альб-сеноманських відкладів Карпат // Наук. зап. Природозн. музею Льв. філіалу АН УРСР. - 1955. - 4. - С. 45-54.

72. Крымгольц Г.Я. Атлас руководящих форм ископаемых фаун СССР (нижний отдел меловой системы). Т. 10. - М.: Гостоптехиздат, 1949. - С. 253-269.

73. Крымгольц Г.Я. Нижнемеловые белемниты Кавказа // Моногр. по палеонт. СССР. - 1939. - 17. - Вып. 1. - 52 с.

74. Крымгольц Г.Я. Подкласс Endocochlia. Внутреннераковинные // Основы палеонтологии. Головоногие. Т. 11. - М.: 1958. - С. 145-178.

75. Кудрявцев М.П. Аммониты // Атлас нижнемеловой фауны Северного Кавказа и Крыма. - М.: Гостоптехиздат, 1960. - С. 309-355.

76. Кульчицкий Я.О., Лозыняк П.Ю., Пастернак С.И. Фауна моллюсков новой литолого-фациальной разновидности мела Раховской зоны Украинских Карпат // Палеонтол. сб. - 1966. - № 3, вып. 2. - С. 70-78.

77. Лагузен И.И. Об окаменелостях симбирской глины. - Зап. СПб. минер. об-ва. - 1874. - 2 сер. ч. 9. - С. 33-77.

78. Лешух Р.И. Верхньоаптські амоніти з білотисенської світи (Українські Карпати) // Доп. АН УРСР. Сер. Б. - 1974. - № 12. - С. 1069-1078.

79. Лешух Р.И. Нижньокрейдові амоніти Українських Карпат. - К.: Наук. думка, 1982. - 164 с.

80. Лешух Р.И. Новые данные по биостратиграфии нижнего мела северной части Равнинного Крыма // Новые данные по стратиграфии и фауне фанерозоя Украины. - Киев: Наук. думка, 1982, с. 92-95.

81. Лобачева С.В. Фауна неокома Колет-Дага. Тип *Brachiopoda* // Проблема нефтегазоносности Средней Азии. - 1966. - Вып. 16. Неоком Колет-Дага. Кн. 2. - С. 19-70.

82. Луппов Н.П., Бодылевский В.И., Глазунова А.Е. Аммониты //

Атлас руководящих форм ископаемой фауны СССР. Т. 10. Нижний мел. - М.: Гостгеоллиздат, 1949.

83. Луппов Н.П. Нижнемеловые отложения сев.-зап. Кавказа и их фауна // Тр. Всес. нефт.научно-исслед.геол.-разв. ин-та. Нов. сер. 1971.- Вып. 65, - 270 с.

84. Луппов Н.П. Об аммонитах из нижнемеловых отложений юго-западных отрогов Гиссарского хребта // Проблема нефтегазоносности Средней Азии. (Тр. ВСЕГЕИ, Нов. сер. - 1961. - 46, вып. 2. - С. 175-219).

85. Лычагин Г.П. Геологическое строение и история развития равнинной части Крыма // Некоторые данные по стратиграфии, литологии, тектонике, нефтегазоносности и промышленной геологии Украины и Кавказа. - Л.: Гостоптехиздат, 1958. - С. 186-191 (Тр. ВНИГНИ, Вып. 12).

86. Лычагин Г.П. Стратиграфия: Меловая система. Ниж. отдел // Геология СССР. Т. 8, ч. 1. Крым. - М.: Недра, 1969. - С. 155-178.

87. Мишурнина З.А. Белемниты мелового флиша юго-восточного Кавказа // Тр. ВНИГРИ, Сер. А. - 1935. - Вып. 74. - С. 1-37.

88. Мордвилко Т.А., Бодылевский В.И., Луппов Н.П. Пластинчатожаберные моллюски // Атлас руководящих форм ископаемых фаун СССР. - Т. 10. Нижний мел. - М.: Гостгеоллиздат, 1949. - С. 165-232.

89. Мордвилко Т.А. Пелециподы из апта и альба Северного Кавказа. - 1932. - 86 с. - (Труды ВГРО; Вып. 140).

90. Мордвилко Т.А. Раннемеловые гетеродонтные двустворчатые моллюски юга СССР. - М.: Наука, 1979. - 141 с.

91. Муромцева Т.Л. Двустворчатые моллюски (Taxodonta, Anisomyaria, Desmodonta) // Атлас нижнемеловой фауны Северного Кавказа и Крыма. - М.: Гостоптехиздат, 1960. - С. 165-231. - (Тр. ВНИГГаза).

92. Назаршвили Т.Я. Нижнемеловые белемниты Грузии. - 1973. - 124 с. - (Тр. Геол. ин-та АН Гр.ССР. Нов.сер.: Т. 40).

93. Найдин Д.П. Верхнемеловые белемниты Западной Украины. - М., 1952. - 125 с. - (Тр. МГРИ; Т. 27).

94. Найдин Д.П. Описание аммонитов и белемнитов // Атлас верхнемеловой фауны Северного Кавказа и Крыма. - М.: Гостоптехиздат, 1959.

95. Наливайко Л.Е. Макрофауна горішньокрейдових покладів південної окраїни Донбасу. Ч. 2. - К.: Вид-во АН УРСР. 1936.

96. Нацкий А.Д. Белемниты септариевых глин Мангышлака // Тр. Геол. и минерал. музея Акад. наук. - 1916. - 2, вып. 2. - С. 1-20.

97. Нацкий А.Д. Гастроподы септариевых глин Мангышлака // Тр. Геол. и минерал. музея Акад. наук. - 1916. - 2, вып. 2. - С. 23-48, 2 табл.

98. Нижний мел юга СССР / Отв. ред. В.А.Бененсон. - М.: Наука, 1985. - 224 с.

99. Никитина Ю.П. Некоторые руководящие пелециподы апта и альба Эмбы // Изв. КазССР. Сер. геол. - 1948. - Вып. 9. - С. 69-96.

100. Никитина Ю.П. К изучению фауны нижнего мела Южной Эмбы. - Изв. АН КазССР, Сер. геол. - 1949. - Вып. 9, с. 97-123.

101. Орлова-Турчина Г.А. Спорово-пыльцевые комплексы готерива и баррема западной и центральной частей Равнинного Крыма // Палеонтол. сб., 1966. - № 3, вып. 1. - С. 90-96.

102. Основы палеонтологии. Моллюски. Головоногие II / Под ред. Н.П. Луппова и В.В. Друшца. - М.: Гостгеолтехиздат, 1958.

103. Павлюк М.І., Богачев О.Т. Тектоніка і формації області зчленування Східно-Європейської платформи і Сквіфської плити. - К.: Наук. думка, 1978. - 148 с.

104. Пастернак С.І. Матеріали до характеристики пектинід крейдових відкладів Волино-Подільської плити // Наук. зап. Природн. музею АН УРСР. - 1956. - 5. - 12-16.

105. Пастернак С.И., Вялов О.С., Кульчицкий Я.О. Новые данные о возрасте раховской свиты // Палеонтол. сб. - 1966. - № 3, вып. 1. - С. 114-120.

106. Пастернак С.И., Гаврилишин В.И., Жураковский А.Г. Новые данные о фауне нижнеспасской (яблоновской) подсветы (Скибовая зона Карпат) // Палеонтол. сб. - 1967. - № 4, вып. 2. - С. 42-46.
107. Пастернак С.И. Опис фауны (Pectinidae, Limidae, Spondyliidae, Plicatillidae) // Стратиграфія і фауна крейдових відкладів заходу України (без Карпат). - К.: Наук. думка, 1968. - 272 с.
108. Пастернак С.И. Фауна крейдовых відкладів району Рахова, Закарпатської області // Наук. зап. Наук.-природознавч. музею АН УРСР. - 1961. - 9. - С. 12-23.
109. Петрова Г.Г. Атлас руководящих форм ископаемой фауны СССР. - М.: Наука, - 1949. - 40.
110. Плотникова Л.Ф. Детальное деление альбских отложений Крыма по фораминиферам // Новые данные по стратиграфии и фауне фанерозоя Украины. - К.: Наук. думка, 1982. - С. 135-138.
111. Пчелинцев В.Ф. Брехоногие меловых песчаников окрестностей Балаклавы // Тр. Геол. Ком. Нов. сер. - 1927. - Вып. 172. - 320 с.
112. Пчелинцев В.Ф. Фауна вры и нижнего мела Крыма и Кавказа // Тр. Геол. ком. Нов. сер. - 1927. - Вып. 172. - 320 с.
113. Пчелинцев В.Ф. Брехоногие меловых отложений Кубанской области // Изв. Геол. ком. - 1927. - Вып. 46, № 10. - 320 с.
114. Пчелинцев В.Ф., Крымголец Г.Я. Материалы по стратиграфии вры и нижнего мела Туркмении // Тр. Всес. геол.- разв. объедин. - 1934. - Вып. 210. - 216 с.
115. Ребиндер Б. Фауна и возраст меловых песчаников окрестностей оз. Баскунчак // Тр. Геол. ком. - 1902. - 17. - № 1. - С. 8-16.
116. Ренгартен В.П. Фауна меловых отложений Ассинско-Камбилевского района на Кавказе // Тр. Геол. ком. Н.С. - 1926. - Вып. 147. - 100-132 с.
117. Романов Л.Ф. Мезозойские пестроцветы Днестровско-Прутского междуречья. - Кишинев: "Штиинца", 1976. - 208 с.
118. Савельев А.А. Альбские иноцерамиды Мангышлака // Тр. ВНИГРИ. - 1963. - Вып. 196, № 3. - С. 219-276.
119. Савельев А.А. Некоторые нижнемеловые кукуллии Мангышлака. - // Тр. ВНИГРИ. - 1962. - Вып. 196, № 3. - С. 183-219.
120. Савельев А.А. Нижнемеловые тригониды Мангышлака и Западной Туркмении // Тр. ВНИГРИ. - 1958. - Вып. 125. - 517 с.
121. Савельев А.А. Стратиграфия и аммониты нижнего альба Мангышлака // Тр. ВНИГРИ. - 1973. - Вып. 323. - 340 с.
122. Савчинская О.В. Класс Bivalvia - двустворчатые // Атлас верхнемеловой фауны Донбасса. - М.: Наука, - 1974. с. 67-118, 403-462.
123. Савчинская О.В. Материалы к изучению меловой фауны Подольи // Зап. наук. досл. ин-ту геологии. Т. 7. - Харьков: Вид-во Харьк. ун-ту, 1939.
124. Сазонова И.Г. Нижнемеловые отложения центральных областей Русской платформы // Тр. ВНИГРИ. - 1958.
125. Сапожников В.Б. Некоторые альбские иноцерамиды Туркмении // Зап. Ленингр. Горн. ин-та им. Г.В. Плеханова. - 1972. - 63, вып. 2. - С. 131-143.
126. Семенов В.П. Фауна меловых образований Мангышлака и некоторых других пунктов Закаспийского края // Тр. СПб об-ва естествоиспыт., отд. геол. и минерал. - 28, вып. 5. - 129 с.
127. Симонович С., Бачевич Л., Сорокин А. Геологическое описание Пятигорского края. - Тифлис. // Матер. для геол. Кавказа, сер. 1, кн. 6, 1876. - 112 с.
128. Синцов И.Ф. Об юрских и меловых окаменелостях Саратовской губернии // Матер. для геол. России. - 1872. - 4. - С. 1-127.
129. Синцов И.Ф. Геологический очерк Саратовской Губернии // Изв. Всерос. минерал. об-ва. - 1872. - 56.
130. Смирнова Т.Н. Тип *Brachiopoda*. Брахиоподы // Атлас нижнемеловой фауны Северного Кавказа и Крыма. - М.: Гостоптехиздат, 1960. - С. 370-387.

131. Собошкий В.А. Двустворчатые моллюски поздне меловых платформенных морей юго-запада СССР // Тр. Палеонтол. ин-та АН СССР. - 1977. - 159. - С. 256-58.
132. Собошкий В.А. Некоторые представители семейства *Limidae* из верхнемеловых отложений Среднего Приднестровья // Изв. Молд. филиала АН СССР. - 1960. - № 5 (71).
133. Соколов Д.Н. Ауцеллы и ауцеллины с Мангышлака // Тр. Геол. музея им. Петра Великого. - 1908. - 41. - Вып. 4. - С. 8-12.
134. Стоянова-Вергилова М.П. Белемниты от ценомана в Плевенско // Тр. вверху геол. на България. Сер. Палеонт., кн. IV. София, 1962.
135. Стоянова-Вергилова М.П. Фосилите на България. IV, долна креда. *Belemnitida*, София, 1970.
136. Халилов Г.А. Нижнемеловые белемниты Малого Кавказа (Азербайджанская часть) // Изв. АН АзССР, Сер. геол.-геогр. наук. - 1959. - № 1. - С. 35-54.
137. Халилов А.Г. Нижнемеловые иноцерамы восточной части Малого Кавказа // Изв. АН АзССР, Сер. геол.-геогр. наук. - 1959. - № 4.
138. Хечинашвили И.Д. Меловые белемниты Грузии // Вест. гос. музея ГССР им. акад. Джанашиа. - 1952. - 15. - С. 63-74.
139. Цагарели А.Л. Крейдові иноцерамы Грузії // Тр. Геол. ин-та. Сер. геол. - 1942. - 4 (VI), № 2. - С. 93-205 (на груз. мові).
140. Пейслер В.М. Новые данные по стратиграфии и распространению нижнемеловых отложений в юго-западном Крыму // Изв. вузов. Сер. геология и разведка. - 1959. - № 3. - С. 19-30.
141. Чернов В.Г. и Янин Б.Т. Иноцерамы из меловых отложений Внутренних Советских Карпат // Бюлл. Моск. об-ва испыт. природы. Нов. сер., отд. геол. - 1974. - 16, вып. 4. - С. 66-85.
142. Шарикадзе М.З., Кванталиани И.В. О неизвестных нижнеальбских литатератидах Дзиркульского массива // Тр. Груз. отд. ВНИГНИ. - 1975. - Вып. 188. - С. 42-34.
143. Шведов М.С. Нижнемеловые белемниты Абхазии // Ежегодн. по геол. и минер. России. - 1913. - 15, вып. 2-3. - С. 43-74.
144. Эристави М.С. Среднемеловые ауцеллины Грузии // Тр. Геол. ин-та АН ГССР. Сер. геол. - 1948. - 4, № 1, 2.
145. Эристави М.С. Сопоставление нижнемеловых отложений Грузии и Крыма. - М.: Изд-во АН СССР, 1957. - 182 с.
146. Эристави М.С. Нижнемеловая фауна Грузии. Изд-во АН Гр.ССР, Ин-т геол. и минералогии, монография № 6. - 1955. - 224 с.
147. Эристави М.С. Аммониты апта и альба Северного Кавказа / Изд-во АН ГССР // Тр. Геол. ин-та. Сер. геол. - 1964. - 12. - С. 00-00.
148. Эристави М.С. Верхнеальбские аммониты Копет-Дага / АН ГССР // Тр. Геол. ин-та. Сер. геол. - 1955. - 8. - С. 00-00.
149. Эристави М.С. Нижний мел Кавказа и Крыма. Монография № 10, изд-во АН ГССР // Тр. Геол. ин-та. - 149 с.
150. Янин Б.Т. Двустворчатые моллюски (*Schizodonta*, *Heterodonta*, *Rudistae*) // Атлас нижнемеловой фауны Северного Кавказа и Крыма. - М.: Гостоптехиздат, 1960. - С. 165-231. (Тр. ВНИГТа).
151. Abich H. Verzeichniss einer Sammlung von Versteinerungen von Dagestan // Z. Dtsh. Geol. Gesell. - 1851. - N 3. - S. 0-0.
152. Antkuls D. Über die Kreide Fossilien des Kaukasus // Beitr. Palaeontol. und Geol. Öster. - Ung. and Orients. - Wien, 1899. - 12, N. 2/3. - S. 55-159.
153. Arkell W.J., Kummel B., Wright C.W. Mesozoic Ammonoidea. Treatise on Invertebrate Paleontology. New York; 1957, L. L80-L490, Abb. p. 124-558.
154. Avram E. și Matei V. Date paleontologice noi privind flișul cretacic din partea de NE a Bezinului văii Doftana // Studii și cercetări de geologie, geofizică, geografică. Ser. Geol. - 1964. - 9, N 2. - P. 321-329.

155. Avram E. Les fossiles du flysch eocretace et des calcaires tithoniques des Hautes vallées de la Doftana et du Tirlung (Carpates Orientales) // Mem. Inst. geol. și geophys. - 1976. - 24. - P. 3. - P. 1-74.
156. Besse E. Ammonoïdes. In Piveteau // Traite de paleontologie. - 1952. - 2. - P. 461-555, 581-688.
157. Bessière H. Recherches géologiques à Madagascar. I suite. La Géologie du Nord-Ouest. // Mem. Acad. Mangache, t. 21. - Tananarive: 1936. - 259 c.
158. Breistroffer M. Revision des Ammonites du Vraconien de Salazuc (Gard) et considerations generales sur ce sous-etape albien // Trav. Lab. Geol. Grenoble. - 1940. - 22 (1937/39). - P. 71-171.
159. Breistroffer M. Sur les zones d'Ammonites dans l'Albien en France et d'Angleterre // Trav. Lab. Geol. Grenoble. - 1947. - 26. - P. 1-88.
160. Briart A., Cornet F.L. Description mineralogique, geologique et paleontologique de la Meule de Bracquagnies. Memoires couronnees par l'Academie de Belgique, Bruxelles: 1865. - 34.
161. Brinkmann R. Biostratigraphie des Leymeriellenstammes nebst Bemerkungen zur Paleogeographie des nordwestdeutschen Alb // Mitteilungen aus dem Geol. Staatsinst. - 1937. - 16. - S. 1-18.
162. Bujalsky B. Dolny cenoman w Niezwickach i okolicy. Kosmos. - 1911. - 36.
163. Casey R. The Ammonoidea of the Lower Greensand. Part III // Palaeontogr. Soc. - 1961. - 115. - P. 119-216.
164. Casey R. The Cretaceous Ammonite genus Leymeriella with a systematic account of its British occurrence // Palaeont. - 1957. -
165. Casey R.A. Monograph of the Ammonoïdes of Lower Greensand // Palaeontogr. Soc. - 1964. - 5. - 398 p.
166. Chiriac Mircea. Representanti ai familiei Turritulidae Meek, 1876 in cretacicul Dobrogei de sud: Studii si cercetari de Geologie tomul V. - 1960. - N 3. - P. 449-475.
167. Chiriac M. Amoniti cretacici din Dobrogea de sud Editura Acad. Repub. Soc. Romania. Bucuresti; 1981. - 143 p. pl. 33.
168. Cieśliński S. Alb i cenoman północnego ożrzeżenia gór Świętokzyskich (stratigrafia na podstawie glównogów). - 1959. - 28. - 95 s.
169. Clark D.L. Heteromorph Ammonoids from the Albian and Cenomanian of Texas and adjacent areas // Mem. Geol. Soc. America. - 1965. - 25. - 68 p.
170. Collet L. Sur quelques especes de l'albien inferiens de Vohrum (Hannovre) // Mem. Soc. phys. Hist. - 1907. - 35. - P. 519-529.
171. Collignon M. La faune du Cenomanien a fossiles pyriteux du Nord de Madagascar // Ann. Paleont. - 1931. - 20. - P. 43-104.
172. Collignon M. Les Ammonites pyriteuses de l'Albien superieur du Mont Raynaud a Madagascar // Ann. geol. Serv. Mines. 2, Tananarive. - 1932. - P. 5-36, 33 Abb., Taf. 1-4.
173. Collignon M. Recherches sur les faunes albiennes de Madagascar. I. L'Albien d'Amberimaninga // Ann. Geol. Serv. Mines. - 1949. - 16. - 128 S.
174. Collignon M. Atlas des fossiles caracteristiques de Madagascar (Ammonites). Fasc. 10 (Albien.) // Serv. geol. Rep. Malgache, Tananarive, 1963. - 184 p.
175. Coquand H. Monographie de l'etape Aptien de l'Espagne. - 1865. - 1.
176. Cottrean J. Fossiles cretaces de la Cotte orientale, 1922.

177. Dacque Ed. Die Fauna der Regens burkelheimer Ober kreide. Abh. d. Bager. Ak. d. Wiss. math.-nat.-1939. - Abt. F. - Hf. 45. - 218 S.
178. Deshayes G.P. Description des Coquilles caracteristiques des terrains. - Paris: t. 1, 1824-1837. - 824 p.; t. 2. 1839-1857. - 384 p.
179. Deshayes in Leymerie. Memoire sur le terrain cretace du department de l'Aube // Mem. Soc. Geol. France. - 1842. 4 (5) - P.
180. Dimitrova N. Sur la presense du genre Aucellina dans la cretace de la Bulgarie du NE. Ann. Dir. Gen. de Rech. geol. et min.
181. Douville H. Les terrains secondaires dans le Massif du Moghara a l'Est de l'Isthme de Suez. Paleontologie // Mem. Acad. Sci. - 1916. - (2) 54. - 184 p.
182. Eichwald E. Lethaea Rossia on Paleontologie de la Russie // 1865-1868. - II. - 1304 p.
183. Fallot E. Sur quelques fossiles pyriteux du Gault des Be-leares // Trav. Lab. geol. Univ. Grenoble. 1910. - 9.
184. Favre E. Discription des Mollusques fossiles de la Craie des environs de Lemberg en Galicie, Geneve et Bale, 1869. - 187 p.
185. Filipescu M.G., Grigorescu D. Contributii si cunosc terca faunei cretaceice din flisul Carpatilor Orientali. Studii di cercetari de geologie, geografica, geografie, ser. Geol. - 1966. - 11. - N 2.- P. 417-432.
186. Forbes E. Catalogue Lower Greensand Fossils // Quart. J. geol. Soc. - 1845. - 1.
187. Fulop J. The Mesozoic basement horst Blocks of Tata // Geologica Hungarica. Ser. geol. - 1976. - 16. - 230 p.
188. Gardner J. British Cretaceous Nuculidae. // Quart. J. Geol. Soc. of London. - 1884. - 40.
189. Geinitz H.B. Das Elbthalgebirge in Sachsen Cassel, 1871-1875. (T. 1, Hf. 5 - 1872, Hf. 6 - 1873; T. 2, Hf. 1. - 1872. Hf. 2 und 3 - 1873).
190. Gillet S. Revision du sous-genre Neithea Drouet // Bull. Soc. Geol. de France. - 1924. - 24.
191. Goldfuss G.A. Petrefacta Germaniae, pt. 2, Dusseldorf, 1833-1840. - 312 c.
192. Haas A. The Vernay collection of Cretaceous (Albian) Ammonites from Angola // Bull. Amer. Mus. Nat. Hist. - 1942. - 81. - 224 S.
193. Jacob Ch. Etude, sur Ammonites et sur l'horison stratigraphique du gisement de Clansayes // Bull. Soc. Geol. France, 1905. - 4. - P. 389-432.
194. Jacob Ch. Etudes, sur quelques Ammonites du cretace moyen // Mem. Soc. Geol. France. - 1908. - 15, N 38. - 63 p.
195. Jacob Ch., Fallot P. Etude sur les Rhynchonelles partlandiennes, neocommiennes et mesocretacees du sud-est de la France // Mem. de la Soc. Pal. Suisse. - 1913. - 39. - P.
196. Jacob Ch., Tobler A.E. Etude stratigraphique et paleontologique du Gault de la Vallee de l'Engelberger // Mem. Soc. Paleont. Suisse. - 1906. - 32. - P. 3-26.
197. Jovanovic R. Prilog geologiji Kosmaja. Vesnik geološkog instituta kraljevine Jugoslavije. Kn. VI, 6. - S. 135-154.
198. Keeping W. The fossils and palaeontological affinities of the Neocomian deposits of Upware and Brickhill. - Cambridge, 1883.
199. Kemper E. Einige Cephalopoden aus dem Apt des westlichen Norddeutschland. Fortschritte in der Geologie von Rheinland und Westfalen, Bd. 7. Die Kreide Westfalens Geologisches Landsamt Nordrhein-Westfalen, Krefeld, 1964. - S. 31-67.
200. Kilian W. Unterkreide (Palaeocretacicum) // Lethaea Geognostica. II Mesozoicum. 3. Kreide. - 1907. - Lief. 1. - P.1-168; 1910. - Lief 2. - P.169-287; 1913. - Lief 3.- P.2, 289-398; pls. VII-XIV.

201. Koenen A. Die Ammonitiden des Norddeutschen Neocom // Abh. k. preuss. geol. Landesanst., N.F. - 1902. - 24. - 415 S.
202. Kokoszyńska B. O faunie, wykształceniu facjalnem i stratygrafii cenomanu na Podolu // Państw. Inst.Geol. - 1931. - 6. N 3. - S. 629-685.
203. Kokoszyńska B. Stratygrafia dolnej kredy Północnych Karpat fliszowych // Prace Państw. Inst. Geol., 1949. - 6. - 99 s.
204. Kossmat F. Untersuchungen über die Südinländische Kreideformation // Beitr. Palaont. und Geol. Ost. - Ung. und Orients, Bd 9, 11, Wien, 1897, 1-46 (108-153), Taf. 1-8 (12, 19).
205. Kner R. Neue Beiträge zur Kenntniss der Kreideversteinerungen von Ost-Galizien. Denkschr. Akad. Wiss., math.-naturw. Classe, 1852. - 3.
206. Lamarck J.B. Histoire Naturelle des Animaux sans vertebres. - 1836. - ed. 2, 7.
207. Lehner Fauna und Flora der Fränkischen alüberdeckenden Kreide. - 1937.
208. Leymerie A. Memoire sur la Terrain Cretace du Department de l'Aube, contenant des considerations generales sur le Terrain Neocomien // Mem Soc., Geol. - 1842. - 5, N 1. - p. 3-18.
209. Leibus A. Über einige Fossilien aus der Karpathischen Kreide // Beitr. Palaont. und Geol. Ost.-Ung. und Orients. - 1902. - Bd. 14.
210. Lister M. Historiae animalium Angliae, tres tractatus unus de Aransis, alter de Cochleis tum fluviatilibus, tertius de cochleis marinis. Londini, 1678.
211. Loriol P. Etudes sur la faune des Couches du Gault de Cosne (Nièvre). Memoires de la Soc. Palaont. Suisse. - 1881. - 9.
212. Lycett J. A monograph of the British fossil Trigonal // Palaeontogr. Soc. - 1872-1879. - 26-37. - 245 p.
213. Mantell G. The fossils of the South Downs or illustrations of the Geology of Sussex. - London, 1822.
214. Michelin H. Note sur une argile du Gault observee au Gaty depart. de l'Aube // Mem. Soc. geol. - 1838. - 3.
215. Mutiu R. (Radu) Contributii la Studiul paleontologic si stratigrafic al depositelor elbien din platforma moexica // Studii si cercetari de geologie, geofizica, geografica. Ser. Geol. - 1969. - 14, N 2. - P. 497-511.
216. Neumayr M. und Uhlig V. Über Ammoniten aus den Hilsbildungen Norddeutschlands // Palaeontographica. - 1881. - 27. - S. 129-203.
217. Nilsson S. Petrificata Suecana. Formations cretaceae, 1927.
218. Noetting F. Die Fauna der baltischen Cenoman Geschichte., 1885.
219. Nowak J. Die Verbreitung der Cephalopoden im polonischen Senon // Bull. de l'Acad. de Sc. de Cracovie, cl. math.-natur. Ser. A. 1977.
220. Orbigny A. Prodrome de Paleontologie Stratigraphique universelle des animaux mollusques et rayonnés. II, Paris, 1850. - 427 c.
221. Orbigny A. Paleontologie Francaise. Description des animaux invertebres... Terrains Cretaces. - Paris: 1840-1849. - 1-4.
222. Owen H.G. Middle Albian stratigraphy in the Anglo-Paris Basin // Bull. British. Mus. (Nat. Hist.), Geol., Suppl. - 1971. - 64 p., 3.
223. Parkinson J. Remarks on the Fossils collected by Mr. Phillips near Dover and Folkestone // Trans. Geol. Soc. Ser. 1. - 1819. - 5.
224. Parona C.F., Bonarelli G. Fossili Albiani d'Escagnolles del Nizzardo e della Liguria occidentale // Palaeontogr. Italica. - tomo 2 (1896), 1897. - P. 53-112, pl. 10-14.

225. Passendorfer E. Studium stratygraficzne i paleontologiczne nad kreda serji wierchowy w Tatrach // Prace Pol. Inst. geol. - 1930. 2. - 4. - S. 509-676.
226. Pavlov A.P. Enchainement des Aucelles et Aucellines du Cretace russe // Nouv. Mem. Soc. Natur. - 1907. - 17. - P. 1-937.
227. Pauca M. si D. Patruilius. Contributii la Studiul paleontologie al depozitelor de la Giurgin (Valea Dunarii) // Studii si cercetari de Geologie. - 1960. - 5, N 1. - P. 85-101.
228. Pervinquire L. Etudes de paleontologie Tunisienne. 1. Cephalopodes des terrains secondaires. - Paris: 1910. - 438 p.
229. Pictet F.J. Description des Mollusques fossiles qui se trouvent dans les Grés Verts des environs de Geneve. 1. Cephalopodes. // Mem. Soc. Phys. Hist. Nat., III (2). Geneve; 1848. - P.257-412, Taf. 1-15.
230. Pictet F.J., Campiche O. Description des fossiles des terrain cretace des environs de Sainte // Croix. - Mat. Paleontol., Suisse, Ser. 2, Geneve, 1858/1860, 1, p. 99-371; 1861-1864, 2. - P. 1-164.
231. Pictet F., Loriol P. Description des fossiles contenus dans le Terrain Neocomien des Voirons // Mat. Paléont. Suisse, 2 ser. - Geneve, 1858. - 64 c., 12.
232. Pictet et Roux W. Description des Mollusques fossiles qui se trouvent dans les grés verts des environs de Geneve. livr.I. Les Cephalopodes // Mem Soc. Phys. et Hist. natur. Geneve: - 1847.-11. - P. 257-412.
233. Pervinquire L. Sur quelques Ammonites du crétacé algérien // Mem. Soc. Géol. France, Paléont. - 1910. - 18, N 24.
234. Pompeckj J. Über Aucellen und aucellenähnliche Formen // Neues Jahrbuch für Mineral., Geol. und Paleontol. Beil. - 1901. - Bd 14.
235. Quenstedt F.A. Petrefactenkunde Deutschland. I. Cephalopoden, Tübingen, 1845-1849. - 580 S.
236. Renz O. Die Ammonoidea in Stratotyp des Vraconnien bei Sainte-Croix (Canton Waadt) // Mem. Suisses de Paleontologie, 1968. - 87.
237. Renz O. Die Gattungen Hysteroceeras Spath und Mortoniceeras Meek (Ammonoidea) aus den Anden Venezuelas). Ecologiae geologicae Helvetiae. - 1971. - 64 (3).
238. Roch A. Sur quelques Ammonites du Revest pres de Toulon // Bull. Soc. Geolog. de France. Ser. 4. - 1926. - 26, fasc. 1-2.
239. Roemer F. Die Versteinerungen des norddeutschen Oolithen // Gebirges. - Hannover: 1836, S. 57-133.
240. Roemer F.A. Die Versteinerungen des norddeutschen Kreidegebirges, Hannover, 1841.
241. Roman F. Les Ammonites jurassiques et cretaces. - Paris: 1938. - 551 p.
242. Rouchadze I. Les Ammonites aptiennes de la Georgie occidentale // Bull. inst. Geol. Georgie. - 1933. - 1. - fasc. 3. - P. 165-273.
243. Schlüter C. Verbreitung der Belemniten zwischen Ruhr und Lippe. Geognostische Aphrismen aus Westfalen // Verh. naturhist. Ver. d. Preuss. Rheinlandes. - 1860. - Bd 17 (7).
244. Schlüter C. Cephalopoden der oberen deutschen Kreide. II // Palaeontographica. Cassel: 1876. - 24. - S. 123-263.
245. Schlüter C. Kreide Bivalven. Zur Gattung Inoceramus // Palaeontographica. - 1877. - 24. - S. 8-16.
246. Seunes I. Notes sur quelques Ammonites de Gault // Bul. Soc. Géol. France. - 1887. - 15, N 3. - P. 557-571.
247. Sharpe D. Description of the fossil remains of Mollusca found in the Chalk of England. Monogr. Palaeontogr. Soc. London; 1853-1857. - 7-9. - 680 p.

248. Sinzow I. Beiträge zur Kenntnis des südrussischen Aptien und Albien // Зап. СПб Минер. об-ва. - 1910, сер. 2. Т. XLVII, с. 1-48.
249. Sinzow I. Beiträge zur Kenntnis der Unteren Kreide ablagerungen des Nordkaukasus // Тр. Геол. Музея им. Петра Великого ИМП. Акад. наук. - 1913. - Вып. 3. - 7. С. 91-117.
250. Sinzow I. Bemerkungen über einige Ammoniten des Aptien // Уч. зап. ун-та. - 1898. - 76.
251. Sinzow I. Über einige Ammoniten aus dem Gault des Mangyschlags // Зап. СПб Минерал. об-ва, Сер. 2, ч. 1. - 1912 - С. 1-24.
252. Sinzow I. Untersuchungen einiger Ammonitiden aus dem unteren Gault Mangyschlags und des Kaukasus // Зап. Восточ. Минер. об-ва. - 1907. - 45. - С. 455-519.
253. Skeat E., Madsen V. On Jurassic Neocomian and Gault boulders found in Denmark // Denmarks geol. Undergelse, 2 Ralcke, 1898. - N 8.
254. Sokolov D.N. Aucellidae de la province Transcaapienne et de Caucase // Зап. Мин. об-ва, Сер. 2. - 1923, ч. 51. - С. 289-312.
255. Sowerby J. The mineral Conchology of Great Britain. - London, 1812-1823, vol. 1-4, 384 табл. 1823-1846, vol. 4-7, 384-648.
256. Spath L.F. A monograph of the Ammonoidea of the Gault. - London; 1923-1943. - 787 s., 248 Abb., 4 Tabl., taf. 72. 1923 : - 1-72 s.; 1924 : - 73-110 s.; 1925 : - 111-1465; 1931 : - 313-378 s.; 1933 : - 411-442 s.; 1934 : - 443-496 s.; 1939 : 541-608 s.; 1941 : 609-668 s.
257. Stoliczka F. The fossil Cephalopoda of the Cretaceous rocks of Southern India // Paleontologia Indica, 1. Calcutta: 1861-1865. - P. 41-214.
258. Stoliczka F. Cretaceous fauna of Southern India. The Pelycopoda // Mem. of Geol. Surv. of India. Paleontologia Indica, Ser. VI, - 1871. - 3. - 537 p.
259. Stolley E. Beiträge zur Kenntnis der Cephalopoden der deutschen unteren Kreide // Geol. Palaont. Abh. 1911, N.F., Bd. 10, H. 3, S. 1-72.
260. Swensen A.J. Anisoceratidae and Hamitidae (Ammonoidea) from the Cretaceous of Texas and Utah // Brigham Young Univ. Geol. Studies, 1963. - 9 (2) Provo (Utah). - P. 53-82, 21 пуч., 5.
261. Swinnerton H.H., Trueman A.E. The morphology and evolution of the ammonite septum // Quart. J. Geol. Soc. - 1918. 73. - P. 26-57, табл. 2-4, дир. 1-17.
262. Swinnerton H.H. The Rocks below the Red Chalk of Lincolnshire and their cephalopod faunas // Quart. J. geol. Soc. - 1935. - 91. - P. 1-46, табл. 1-4.
263. Swinnerton H.H. A monograph of British Lower Cretaceous Belemnites. Part 1-5 // Palaeontogr. Soc. - 1955. - 86 c., 8 рис., 18 табл.
264. Trauschold H. Der Inoceramen - Thon von Simbirsk // Bull. de Moscou. - 1865. - N 1.
265. Vasiček Z. Die Clansay - Ammoniten der höchsten Hradištschichten (Silesische Einheit, Tschechoslowakei) // Sbornik ved. prací VSB v Ostravě. Roc. XXV, c. 2, rada horn.-geol. - 1981. - S. 193-203.
266. Vasiček Z. Untersuchungen an Kreide-Belemniten der Silesischen Einheit (Äussere Karpaten, Tschechoslowakei) II Teil // Cas. slez. Muz. Opava (A). - 1978. - 27. - S. 113-123.
267. Vasiček Z. Zuden Unterkreide - Vertretern der Gattung Inoceramus in der silesischen Einheit (Äusser Karpaten, Tschechoslowakei) Casopis slezského Muzea. Ser. A. - 1977. - 26. - S. 55-64.
268. Vanzo S. Cefalopodi del Cretaceo mediosuperiore dello Zululand // Palaeontogr. Italica. - 1936. - 36. - P. 59-133. 3 Abb., Taf. 5-12.

269. Wanderee K. Die wichtigsten Tierversteinerungen aus der Kreide des Königreiches Sachsens. - Jena; 1909.
270. Weerth. Die Fauna des Neocomensteins im Teutoburger Walde // Pal. Abh. - 1884. - 11.
271. Weigner St. Studya nad cenomanem podolskim. - I. Fauna piaskow nizniowskich // Rospr. wydz. mat.-przyrodn. Akad. Umiejetn., ser. III. - (1909) 1910. - 9, dzial B.
272. Wiedmann J. Ammonites du cretace inferieur de Majorque (Balears) 2a partie: Phylloceratina // Boletin de la Soc. de Aistoria, natur. de Balears. - 1967. - 13. - Fas. 1-4, ANO. - S. 1-61.
273. Wiedmann J. Unterkreide-Ammonites von Mallorca. Lief II. Phylloceratina. - Abhandl. Akad. Wissensch. und Liter., nat.-natur. wiss. Mainz, t. 4, Wiesbaden, 1964, s. 151-256, Abb. 37-64, Taf. 11-21.
274. Wiedmann J. und Dieni J. Die Kreide Sardiniens und ihre cephalopoden // Paleontogr. Italica, vol. XLIV (n. ser. vol. XXXIV) Pisa, 1968. - 171 s. mit 101 Abbildungen, 3 Tabellen und 18 Tafeln.
275. Wiltshire T. On the Red Chalk of England // Quart. J. Geol. Soc. - 1869. - 25.
276. Whithouse F.W. The Cretaceous Ammonoidea of Eastern Australia // Mem. of the Queensland Museum. - 1926. - 8. - pt. 3. - P.195-242, pl. 34-41, fig. 1-2.
277. Wollemann A. Die Bivalven und Gastropoden des norddeutschen Geults (Aptien und Albien) // Jahrbuch der Konigl. Preuss. Geol. Landesanstalt und Bergakademie. - 1909. - Bd 27. - Heft.
278. Woods H. A monograph of the cretaceous Lamellibranchiata of England. 1. - P.1. Paleontographical Society of London. - 1899. - 53; 1. - P. 2. Ibid. 1900, 54; 11. - P. 4; Ibid. - 1907, 61; 11. - P. 5; Ibid. - 1908. - 62.
279. Wright C.W. Mesozoic Ammonoidea (pars). Arkell, Kummel et Wright // Mesozoic Ammonoidea, Treatise on Invertebrate Paleontology. L, L 80 ff., New York et Lawrence.
280. Zazvorka V. Pecten (Neithea) quinquocostatus Sowerby, Pecten (Neithea) regularis (Schlothein), Pecten (Neithea) quadricostatus (Sowerby) a prechodni formy v ceske kridé. - Cas. pro min. a geol. - 1957. 2, 4.

Таблиця 1

- Fig. 1. *Pseudoglaucosia strombiformis* Sch -
l o t h. Ядро черепашки, вигляд збоку, зр. РК-637; св. Клепинин-
ська-1, інт. 2807-2813 м. Верхній барем - нижній апт
- Fig. 2. *Cirsocerithium suberinovum* Desh. Ядро черепашки,
вигляд збоку, зр. РК-633; св. Рилевська-2, інт. 4230-4236 м.
Верхній апт
- Fig. 3. Те саме. Ядро черепашки, вигляд збоку, зр. РК-666,
св. Березівська-4, інт. 2236-2241 м
- Fig. 4. Те саме. Ядро черепашки, вигляд збоку, зр. РК-760,
св. Рилевська-2, інт. 4230-4236 м. Верхній апт
- Fig. 5. Те саме. Ядро черепашки, вигляд збоку, зр. РК-740,
св. Борисівська-2, інт. 4674-4683 м. Верхній апт
- Fig. 6. *Aporrhais* cf. *ebrai* Pic t. et L o r. Ядро черепаш-
ки, вигляд збоку, зр. РК-741, св. Борисівська-2, інт. 4674 -
4683 м. Верхній апт
- Fig. 7. *Confusiscala dupiniana* O r b. Відбиток черепашки, виг-
ляд збоку, х, зр. РК-674, св. Октябрська-11, інт. 2986-2992 м. Верх-
ній апт - нижній альб
- Fig. 8. *Natica* sp. Внутрішнє ядро черепашки, вигляд збоку,
зр. РК-645, св. Борисівська-2, інт. 4674-4683 м. Верхній апт
- Fig. 9. *Perissoptera marginata* S o w. Відбиток черепашки, виг-
ляд збоку, зр. РК-629, св. Західно-Тетянівська-1, інт. 4409-
4417 м. Верхній апт
- Fig. 10. *Confusiscala dupiniana* O r b. Відбиток черепашки, виг-
ляд збоку, зр. РК-630, св. Східно-Воронківська-1, інт. 3107 -
3116 м. Середній альб
- Fig. 11. *Aporrhais* cf. *ebrai* Pic t. et L o r. Ядро черепашки,
вигляд збоку, зр. РК-628, св. Борисівська-1, інт. 4871-4873 м.
Верхній апт
- Fig. 12. *Nucula pectinata* S o w. Ліва стулка, вигляд збоку,
зр. РК-344, св. Тетянівська-5, інт. 3945-3951 м. Альб
- Fig. 13. Те саме. Права стулка, вигляд збоку, зр. РК-343.
Місцезнаходження те саме
- Fig. 14. *Nucula planata* Desh. Ліва стулка, вигляд збоку, зр.
РК-388, св. Клепининська-1, інт. 2803-2813 м. Верхній барем - ниж-
ній апт
- Fig. 15. *Nucula pectinata* S o w. Ядро черепашки, ліва стулка,
вигляд збоку, зр. 345, св. Борисівська-1, інт. 4882-4884 м. Верх-
ній апт
- Fig. 16. Той самий зразок. Вигляд зверху
- Fig. 17. *Leda scarpa* O r b. Ліва стулка, вигляд збоку, зр.
РК-326, св. Аврорівська-1, інт. 4484-4487 м
- Fig. 18. *Nucula pectinata* S o w. var. *cretae* G a r d n.
Внутрішнє ядро лівої стулки, вигляд збоку, х, зр. РК-346, св. Захід-
но-Тетянівська-1, інт. 4544-4549 м. Верхній апт
- Fig. 19. *Nucula planata* Desh. Внутрішнє ядро черепашки,
вигляд збоку правої стулки, зр. РК-347, св. Клепининська-1, інт.
2807-2813 м. Верхній барем - нижній апт

- Фіг. 20. Той самий зразок. Вигляд зверху
 Фіг. 21. *Nucula pectinata* S o w. Ліва стулка, вигляд збоку,
 зр. РК-348, св. Тетянівська-5, інт. 4495-4500 м. Верхній апт
- Фіг. 22. *Leda scarpa* O r b. Права стулка, вигляд збоку,
 зр. РК-387, св. Клепининська-1, інт. 2462-2469 м. Верхній апт
- Фіг. 23. *Nucula pectinata* S o w. Права стулка, вигляд збоку,
 зр. РК-342, св. Аврорівська-1, інт. 4549-4555 м. Верхній апт
- Фіг. 24. *Nucula albensis* O r b. Внутрішнє ядро правої стулки,
 вигляд збоку, зр. РК-352, св. Тетянівська-7, інт. 3958-3960 м.
 Середній альб
- Фіг. 25. *Nucula* зр. Внутрішнє ядро лівої стулки, вигляд збоку,
 х, зр. РК-737, св. Клепининська-1, інт. 2807-2813 м. Верхній барем -
 нижній апт
- Фіг. 26. *Leda scarpa* O r b. Права стулка, вигляд збоку,
 зр. РК-333, св. Борисівська-2, інт. 4666-4674 м. Верхній апт
- Фіг. 27. *Nucula planata* D e s h. Ліва стулка, вигляд збоку,
 зр. РК-392, св. Клепининська-1, інт. 2807-2813 м. Верхній барем -
 нижній апт
- Фіг. 28. *Leda scarpa* O r b. Права стулка, вигляд збоку,
 зр. РК-687, св. Західно-Октябрська 33-р, інт. 2861-2867 м
- Фіг. 29. *Leda mariae* O r b. Права стулка, вигляд збоку,
 зр. РК-334, св. Борисівська-2, інт. 4661-4666 м. Верхній апт
- Фіг. 30. *Leda scarpa* O r b. Ліва стулка, вигляд збоку,
 зр. РК-325, св. Каштанівська-3, інт. 3320-3326 м
- Фіг. 31. Те саме. Права стулка, вигляд збоку, зр. РК-328,
 св. Тетянівська-5, інт. 4406-4412 м. Верхній апт - нижній альб
- Фіг. 32. *Leda mariae* O r b. Права стулка, вигляд збоку,
 зр. РК-350, св. Тетянівська-7, інт. 4077-4081 м. Верхній апт
- Фіг. 33. Те саме. Права стулка, вигляд збоку, зр. РК-332,
 св. Борисівська-2, інт. 4661-4666 м. Верхній апт
- Фіг. 34. Той самий зразок. Вигляд зверху
- Фіг. 35. *Leda scarpa* O r b. Права стулка, вигляд збоку,
 зр. РК-797, св. Західно-Октябрська-28, інт. 3495-3505 м
- Фіг. 36. *Leda phaseolina* (M i c h.). Ядро лівої стулки, виг-
 ляд збоку, зр. РК-351, св. Тетянівська-7, інт. 3866-3869 м. Се-
 редній альб
- Фіг. 37. *Leda mariae* O r b. Права стулка, вигляд збоку,
 зр. РК-335, св. Східно-Воронківська-1, 3512-3517 м. Верхній апт

Таблиця 2

- Фіг. 1. *Leda scarpa* O r b. Ліва стулка, вигляд збоку, зр. РК-337; св. Клепининська-1, інт. 2462-2469 м. Верхній апт
- Фіг. 2. *Leda* cf. *erepstoneusis* (W o o d s). Внутрішнє ядро правої стулки, вигляд збоку, зр. РК-755, св. Новофедорівська-12, гл. 933 м. Верхній альб
- Фіг. 3. *Arca* cf. *carteroniana* O r b. Внутрішнє ядро лівої стулки, вигляд збоку, зр. РК-755, св. Новофедорівська-12, гл. 933 м. Верхній альб
- Фіг. 4. *Cuscuta* cf. *gabrielis* L e u m. Ядро черепашки, нат, величина, зр. РК-396, св. Тетянівська-9, інт. 4537-4542 м. Апт
- Фіг. 5. *Cuscuta* cf. *glabra* P a r k. Ядро лівої стулки, вигляд збоку, зр. РК-394, св. Клепининська-1, інт. 2807-2813 м. Верхній барем - нижній апт
- Фіг. 6. Те саме. Ядро правої стулки, вигляд збоку, зразок той самий
- Фіг. 7. *Grammatodon carinatus* S o w. Ядро лівої і правої стулок, вигляд зверху, зр. РК-146, св. Борисівська-2, інт. 4666 - 4674 м. Верхній апт
- Фіг. 8. Те саме. Ядро лівої стулки, вигляд збоку, зр. РК-148, св. Борисівська-1, інт. 4882-4884 м. Апт

Фіг. 9. *Cucullaea cf. malleata* (O r b.). Внутрішнє ядро правої стулки, вигляд збоку, нат. величина, зр. РК-750, св. Новофедорівська-12, глибок. 920,5 м. Верхнє альбю

Фіг. 10. *Grammatodon carinatus* S o w. Відбиток правої і лівої стулок, зр. РК-140, св. Східно-Воронківська-1, інт. 3061 - 3068 м. Верхнє середнього альбю

Фіг. 11. Те саме, що й на фіг. 7. Права стулка, вигляд збоку

Фіг. 12. Те саме. Ядро правої і лівої стулок, зр. РК-139, св. Східно-Воронківська-1, інт. 3107-3116 м. Середній альбю, зона *H. dentatus*.

Фіг. 13. Те саме. Ядро лівої стулки, вигляд збоку, зр. РК-142, св. Борисівська-2, інт. 4661-4666 м. Верхній апт

Фіг. 14. Те саме. Ядро лівої стулки, вигляд збоку, зр. РК-145, св. Борисівська-2, інт. 4666-4674. Верхній апт

Фіг. 15. Те саме. Ядро лівої стулки, вигляд збоку, зр. РК-154, св. Аврорівська-1, інт. 4602-4607 м

Фіг. 16. Те саме. Ядро лівої стулки, вигляд збоку, зр. РК-189, св. Східно-Воронківська-1, інт. 3001-3006 м. Верхнє середнього альбю

Таблиця 3

Фіг. 1. *Grammatodon carinatus* S o w. Ядро правої стулки, вигляд збоку, х. зр. РК-190, св. Тетянівська-4, інт. 4052-4059 м. Середній - верхній альбю

Фіг. 2. Те саме. Відбиток правої і лівої стулок, зр. РК-141, св. Східно-Воронківська-1, інт. 3061-3068 м. Середній альбю

Фіг. 3. Те саме. Ядро правої стулки, вигляд збоку, зр. РК-153, св. Західно-Тетянівська-1, інт. 4549-4554 м

Фіг. 4. Те саме. Ядро лівої стулки, вигляд збоку, зр. РК-150, св. Тетянівська-5, інт. 3945-3951 м. Середній - верхній альбю

Фіг. 5. Те саме. Відбиток правої стулки, вигляд збоку, зр. РК-184, св. Каштанівська-3, інт. 2824-2830 м. Середній альбю, зона *H. dentatus*.

Фіг. 6. Те саме. Відбиток лівої стулки, вигляд збоку, зр. РК-141 а, св. Східно-Воронківська-1, інт. 3061-3068 м. Середній альбю

Фіг. 7. *Grammatodon securis* L e u n. Ядро лівої стулки, вигляд збоку, зр. РК-159, св. Клепшинська-1, інт. 2808-2813 м. Верхній барем - нижній апт

Фіг. 8, 9. Те саме. Внутрішнє ядро черепашки, зр. РК-155, св. Клепшинська-1, інт. 2808-2813 м. Верхній барем - нижній апт. Фіг. 8 - вигляд зверху, фіг. 9 - вигляд збоку

Фіг. 10. Те саме. Ядро черепашки, вигляд збоку лівої стулки, зр. 156, місцезнаходження й вік ті ж самі

Фіг. 11. Те саме. Ядро лівої стулки, вигляд збоку, зр. РК-167, місцезнаходження й вік ті ж самі

Фіг. 12. *Glucomeris sublaevis* (S o w.). Відбиток лівої стулки, вигляд збоку, зр. РК-174, св. Аврорівська-1, інт. 4549 - 4555 м. Верхній апт?

Фіг. 13. Те саме. Відбиток лівої стулки, вигляд збоку, зр. РК-178, св. Тетянівська-8, інт. 4398-4402 м. Верхній апт

Фіг. 14. Те саме. Відбиток лівої стулки, вигляд збоку, зр. РК-177, св. Тетянівська-4, інт. 4309-4313 м

Фіг. 15. Те саме. Відбиток лівої стулки, вигляд збоку, зр. РК-178 а, св. Тетянівська-8, інт. 4398-4402 м. Верхній апт

Фіг. 16. Те саме. Відбиток лівої стулки, вигляд збоку, зр. РК-172, св. Борисівська-2, інт. 4661-4666 м. Верхній апт

Фіг. 17. Те саме. Відбиток лівої стулки, вигляд збоку, зр. РК-187, св. Первомайська-1, інт. 4495-4502 м. Верхній апт

- Фіг. 18. Те саме. Відбиток лівої ступки, вигляд збоку, зр. РК-173, св. Борисівська-1, інт. 4882-4884 м. Верхній апт, зона А. polani.
- Фіг. 19. Те саме. Відбиток поверхні лівої ступки, вигляд збоку, зр. РК-172, св. Борисівська-2, інт. 4661-4666 м. Верхній апт
- Фіг. 20. Те саме. Ядро лівої ступки, вигляд збоку, зр. РК-182, св. Аврорівська-1, інт. 4549-4555 м. Верхній апт
- Фіг. 21. *Oxytoma rectina* S o w. Внутрішнє ядро лівої ступки, вигляд збоку, зр. РК-372, св. Тетянівська-4, інт. 4052-4059 м. Середній? - верхній альб
- Фіг. 22. Те саме. Відбиток лівої ступки з частково збереженою черепашкою, вигляд збоку, зр. РК-731, св. Великоклинівська-21, інт. 2083-2086 м. Верхнє верхнього альбу

Таблиця 4

- Фіг. 1. *Aucellina artiensis* O r b. Відбиток правої ступки, вигляд збоку, зр. РК-317, св. Клепининська-1, інт. 2462-2469 м. Верхній апт
- Фіг. 2. Те саме. Відбиток лівої ступки, вигляд збоку, зр. РК-311, св. Борисівська-1, інт. 4882-4884 м. Верхній апт
- Фіг. 3. *Aucellina saucasica* В u c h. Відбиток лівої ступки, вигляд збоку, нат. величина, зр. РК-317, св. Клепининська-1, інт. 2462-2469 м. Верхній апт
- Фіг. 4. Те саме. Слабкоздеформовані ядра лівої і правої ступок, х, зр. РК-317 в, св. Клепининська-1, інт. 2462-2469 м. Верхній апт
- Фіг. 5. *Aucellina artiensis* O r b. Відбиток лівої ступки, вигляд збоку, зр. РК-316, св. Клепининська-1, інт. 2462-2469 м. Верхній апт
- Фіг. 6. Те саме. Відбиток лівої ступки, вигляд збоку, зр. РК-317, св. Клепининська-1, інт. 2462-2469 м. Верхній апт
- Фіг. 7. Те саме. Відбиток лівої ступки, вигляд збоку, зр. РК-341, св. Аврорівська-1, інт. 4549-4555 м. Верхній апт
- Фіг. 8. Те саме. Відбиток лівої ступки, вигляд збоку, зр. РК-312 в, св. Передова-1, інт. 3270-3275 м. Верхній апт
- Фіг. 9. *Aucellina gryphaeoides* S o w. Відбиток правої ступки, вигляд збоку, зр. РК-285, св. Східно-Воронківська-1, інт. 2827-2835 м. Верхній альб
- Фіг. 10. *Aucellina saucasica* В u c h. Відбиток лівої ступки, вигляд збоку, зр. РК-315, св. Клепининська-1, інт. 2462-2469 м. Верхній апт
- Фіг. 11. *Aucellina anadyrensis* V e r e s h a g i n. Відбиток лівої ступки, вигляд збоку, зр. РК-309, св. Східно-Воронківська-1, інт. 3483-3490 м. Верхній апт
- Фіг. 12. *Aucellina* cf. *saucasica* В u c h. Відбиток лівої ступки, вигляд збоку, зр. 312 а, св. Передова, інт. 3270-3275 м. Верхній апт
- Фіг. 13. *Aucellina anadyrensis* V e r e s h a g i n. Відбиток лівої ступки, вигляд збоку, зр. 308 в, св. Східно-Воронківська-1, інт. 3483-3490 м. Верхній апт
- Фіг. 14. Те саме. Відбиток правої ступки, вигляд збоку, зр. РК-308 б, місцезнаходження й вік такі самі
- Фіг. 15. *Aucellina saucasica* В u c h. Відбиток лівої ступки, вигляд збоку, зр. 318 а, св. Клепининська-1, інт. 2462-2469 м. Верхній апт
- Фіг. 16. *Aucellina gryphaeoides* S o w. Відбиток правої ступки, вигляд збоку, зр. РК-286 в, св. Східно-Воронківська-1, інт. 2788-2793 м. Верхній альб
- Фіг. 17. *Aucellina gryphaeoides* S o w. Ліва ступка, вигляд

- збоку, зр. РК-286 в, св. Східно-Воронківська-1, інт. 2788 - 2793 м. Верхній альб
 Фіг. 18. *Gervillia forbesiana* O r b. Права стулка, вигляд збоку,
 зр. РК-338, св. Тетянівська-8, інт. 4423-4431 м. Верхній альб
 Фіг. 19. *Aucellina gryphaeoides* S o w. Ліва стулка, вигляд збоку,
 зр. 300 в, св. Рилєвська-2, інт. 3526-3533 м. Альб
 Фіг. 20. Те саме. Ліва стулка, вигляд збоку, зр. РК-293, св. Борисівська-3, інт. 4108-4109 м. Альб
 Фіг. 21. Те саме. Ліва стулка, вигляд збоку, зр. РК-282, св. Тетянівська-6, інт. 3781-3784 м. Верхній альб
 Фіг. 22. Те саме. Ліва стулка, вигляд збоку, зр. РК-285 а, св. Східно-Воронківська, інт. 2827-2835 м. Верхній альб
 Фіг. 23. Те саме. Права стулка. Місцезнаходження те саме
 Фіг. 24. *Gervillia extenuata* E i c h w. Права стулка, вигляд збоку, х, зр. РК-339, св. Клепининська-1, інт. 2807-2813 м. Верхній барем - нижній апт
 Фіг. 25. *Aucellina gryphaeoides* S o w. Ліва стулка, вигляд збоку, зр. РК-293, св. Борисівська-3, інт. 4108-4109 м. Альб
 Фіг. 26. *Gervillia extenuata* E i c h w. Права стулка, вигляд збоку, зр. РК-340, св. Тетянівська-8, інт. 4423-4431 м. Верхній апт
 Фіг. 27. *Aucellina aptiensis* O r b. Ліва стулка, вигляд збоку, зр. РК-316 а, св. Клепининська-1, інт. 2432-2440 м. Верхній апт

Таблиця 5

- Фіг. 1. *Aucellina gryphaeoides* S o w. Масове скупчення. зр. РК-279, св. Тетянівська-6, інт. 3777-3781 м. Верхній альб
 Фіг. 2. *Inoceramus concentricus* P a r k. Права стулка, вигляд збоку, зр. РК-228, св. Клепининська-1, інт. 2106-2112 м. Верхи середнього альбу
 Фіг. 3. *Inoceramus anglicus* W o o d s. Вигляд збоку, нат. величина, зр. РК-203, св. Тетянівська-5, інт. 3921-3925 м. Альб
 Фіг. 4. *Inoceramus concentricus* P a r k. Права стулка, вигляд збоку, зр. РК-242, св. Крестянівська-1, інт. 3363-3367 м. Середній альб, зона *H. dentatus*.
 Фіг. 5. Те саме. Ліва стулка, вигляд збоку, зр. РК-237, св. Східно-Воронківська-1, інт. 3001-3006 м. Верхи середнього альбу
 Фіг. 6. Те саме. Права стулка, вигляд збоку, зр. РК-241, св. Крестянівська-1, інт. 3363-3367 м. Середній альб, зона *H. dentatus*
 Фіг. 7. Те саме. Ліва стулка, вигляд збоку, нат. величина, зр. РК-786, св. Новоіванівська-1, інт. 3819-3826 м. Альб
 Фіг. 8. Те саме. Ліва стулка, вигляд збоку, зр. РК-219, св. Передова-1, інт. 2811-2816 м. Верхній альб
 Фіг. 9. Те саме. Вигляд збоку, зр. РК-218, св. Тетянівська-4, 4117-4120 м. Середній альб, зона *H. dentatus*
 Фіг. 10. Те саме. Права стулка, вигляд збоку, нат. величина, зр. РК-220, св. Східно-Воронківська-1, інт. 3153-3161 м. Середній альб, зона *H. dentatus*
 Фіг. 11. Те саме. Вигляд збоку, нат. величина, зр. РК-214, св. Тетянівська-4, інт. 4117-4120 м. Середній альб, зона *H. dentatus*
 Фіг. 12. Те саме. Вигляд збоку, нат. величина, зр. РК-273, св. Клепининська-1, інт. 2276-2285 м. Альб
 Фіг. 13. Те саме. Вигляд збоку, нат. величина, зр. РК-233, св. Східно-Воронківська-1, інт. 3055-3061 м. Середній альб, зона *H. dentatus*

Таблиця 6

- Fig. 1. *Inoceramus subvulcatus* W i l t s h. Вигляд збоку, нат. велич., зр. РК-257, св. Тетянівська-7, інт. 3868 - 3869 м. Альб
- Fig. 2. Те саме. Права стулка, вигляд збоку, нат. величина, зр. РК-258, св. Тетянівська-3, інт. 4048-4050 м. Альб
- Fig. 3. Те саме. Зр. РК-253, св. Тетянівська-5, інт. 3892-3896 м. Альб
- Fig. 4. *Inoceramus vulcatus* P a r k. Вигляд збоку, зр. РК-784, св. Новоіванівська-1, інт. 3812-3819 м. Альб
- Fig. 5. *Inoceramus subvulcatus* W i l t s h. Вигляд збоку, нат. величина, св. Тетянівська-7, інт. 3868-3869 м. Альб
- Fig. 6, 8, 9, 11, 12. *Inoceramus vulcatus* P a r k. Вигляд збоку, х 2, св. Новоіванівська-1, інт. 3812-3812 м. Альб. Fig. 6 - зр. РК-780, fig. 8 - зр. РК-781, fig. 9 - зр. РК-779, fig. 11 - зр. РК-783, fig. 12 - зр. РК-782
- Fig. 7. Те саме. зр. РК-255, св. Східно-Воронківська-1, інт. 3001-3006 м. Верхній альб
- Fig. 10. Те саме, зр. РК-259, св. Передова-1, інт. 2811-2816 м. Альб
- Fig. 13. Те саме. нат. величина, зр. РК-252, св. Передова, інт. 2840-2846 м. Альб
- Fig. 14, 16. Те саме. Нат. величина, зр. РК-265, св. Тетянівська-5, інт. 3872-3875 м. Альб
- Fig. 15. Те саме. зр. РК-652, св. Джанкойська-3, інт. 3732-3734 м. Альб

Таблиця 7

- Fig. 1. *Inoceramus anglicus* W o o d s. Права стулка, вигляд збоку, зр. РК-191, св. Крестянівська-1, інт. 3363-3367 м. Середній альб, зона *H.dentatus*
- Fig. 2. Те саме. Ліва стулка, вигляд збоку, зр. РК-196, св. Східно-Воронківська, інт. 3061-3068 м. Середній альб, зона *H.dentatus*
- Fig. 3. Те саме. Ліва стулка, вигляд збоку, зр. РК-201, св. Східно-Воронківська, інт. 3001-3006 м. Середній альб
- Fig. 4. Те саме. Вигляд збоку, зр. РК-785, св. Новоіванівська-1, інт. 3812-3819 м. Альб
- Fig. 5. Те саме. Права стулка, вигляд збоку, зр. РК-206, св. Первомайська-1, інт. 3663-3669 м
- Fig. 6. Те саме. Вигляд збоку, зр. РК-210, св. Донуздавська-1, інт. 2208-2211 м
- Fig. 7. Те саме. Вигляд збоку, зр. РК-774, св. Новоіванівська-1, інт. 3847-3853 м. Альб
- Fig. 8, 10. Те саме. Ліва стулка, вигляд збоку, зр. РК-199, св. Східно-Воронківська-1, інт. 3061-3068 м. Середн. альб. зона *H.dentatus*
- Fig. 9. Те саме, зр. РК-193, св. Тетянівська-7, інт. 3958-3960 м. Верхня частина середнього альбу
- Fig. 11. Те саме. зр. РК-198, св. Тетянівська-7, інт. 3866-3869 м. Верхн середнього альбу
- Fig. 12. Те саме. Права стулка, вигляд збоку, зр. РК-205, св. Тетянівська-4, інт. 4052-4059 м. Альб
- Fig. 13. Те саме. зр. РК-200, св. Тетянівська-5, інт. 3945-3951 м. Альб
- Fig. 14. Те саме. зр. РК-208, св. Східно-Воронківська-1, інт. 3107-3116 м. Середній альб, зона *H.dentatus*
- Fig. 15. Те саме. зр. РК-270, св. Крестянівська-1, інт. 3363-3367 м. Середній альб, зона *H.dentatus*

Fig. 16. Те саме, нат. величина, зр. РК-202, св. Тетянівська-4, інт. 4052-4059 м. Альб

Таблиця 8

- Fig. 1. *Aucellina grypaeoides* S o w. Права стулка, вигляд збоку, зр. РК-663, св. Джанкойська-16 р, інт. 3608-3611 м. Верхній альб
- Fig. 2, 4. *Entolium orbiculare* (S o w.). Ліва стулка, вигляд збоку, х, зр. РК-377, св. Тетянівська-5, інт. 3921-3925 м. Верхній альб. Fig. 4, зр. РК-185, св. Великоклинівська-1, інт. 2072 - 2075 м. Верхній альб
- Fig. 3. *Varlamussium* cf. *alpinum* O r b. Права стулка, вигляд збоку, зр. РК-136, св. Тетянівська-4, інт. 4052-4059 м. Альб
- Fig. 5. *Varlamussium pinae* K a r a k. Ліва стулка, вигляд збоку, зр. РК-137, св. Східно-Воронківська-1, інт. 3061-3068 м. Верхи середнього? - верхній альб
- Fig. 6. *Neithea quinquescostata* (S o w.). Ядро правої стулки, вигляд збоку, зр. РК-754, св. Новофедорівська-12, глиб. 933 м. Верхи верхнього альбу
- Fig. 7. *Neithea aequicostata* L a m. Неповне ядро правої стулки, вигляд збоку, зр. РК-749, св. Новофедорівська-12, глиб. 924 м. Верхи верхнього альбу
- Fig. 8, 10, 11. *Lima exultans* W o o d s. Праві стулки, вигляд збоку, св. Каштанівська-3, інт. 2320-3328 м; Fig. 8 - зр. РК-323, Fig. 10 - зр. РК-322, Fig. 11 - зр. РК-321; св. Передова-1, інт. 3286-3292 м. Верхній апт
- Fig. 9. *Chlamys* зр. Уламок примаківкової частини лівої стулки, х, зр. РК-398, св. Тетянівська-3, інт. 4048-4050 м. Верхній альб
- Fig. 12. *Lima (Lima) canalicifera* G o l d f. Уламок правої стулки, вигляд збоку, зр. РК-724, св. Каїркинська-1, інт. 2127-2134 м. Верхи верхнього альбу
- Fig. 13. *Lima* зр. Фрагментарний відбиток черепашки. Нат. величина, зр. РК-383, св. Тетянівська-10, інт. 3991-3997 м. Альб
- Fig. 14, 15. *Lima (Lima)* cf. *podolica* S o b e t. Внутрішнє ядро і внутрішня поверхня правої стулки, зр. РК-755 і РК-755 а, св. Новофедорівська-12, глиб. 933 м. Верхи альбу
- Fig. 16. *Plicatula* cf. *carteroniana* O r b. Ліва стулка, вигляд збоку, х, зр. РК-671б, св. Красногвардійська-2, інт. 2361-2365 м. Нижній апт
- Fig. 17, 19. *Plicatula plascinea* L a m. Права стулка, вигляд збоку, зр. РК-565 а, св. Тетянівська-4, інт. 4309-4317 м, Fig. 19 - зр. РК-370, св. Клепінинська-1, інт. 2701-2708 м. Середній - нижній апт
- Fig. 18. *Plicatula carteroniana* O r b. Ядро правої стулки, вигляд збоку, зр. РК-368, св. Аврорівська-1, інт. 4586-4591 м. Верхній апт, зона A. nolani.

Таблиця 9

- Fig. 1, 6, 8. *Plicatula plascinea* L a m. Ядро правої стулки, х, зр. РК-365, св. Тетянівська-4, інт. 4309-4317 м, Fig. 6 - зр. РК-362, св. Аврорівська-1, інт. 4549-4555 м; Fig. 8 - зр. РК-367, св. Східно-Воронківська, інт. 3361-3369 м
- Fig. 2. Те саме. зр. РК-361 м, св. Тетянівська-4, інт. 4291-4292 м
- Fig. 3, 9. *Plicatula inflata* S o w., фрагмент черепашки, х, зр. РК-359, св. Донузлавська-1, інт. 2219-2221 м; Fig. 9 - зр. РК-561, св. Тетянівська-9, інт. 4475-4480 м
- Fig. 4. *Plicatula gurgitis* P i c t. et R o u x. Права стул-

ка, вигляд збоку, зр. РК-673, св. Октябрська-11, інт. 2591-

2595 м

Фіг. 5,7. Те саме. Права стулка, вигляд збоку, зр. РК-355, св. Передова-1, інт. 2811-2816 м. Верхній альб; фіг. 7 - зр. РК-791, св. Новоіванівська-1, інт. 3847-3853 м. Верхній альб

Фіг. 10. *Plicatula cf. inflata* S o w. Відбиток правої стулки, зр. РК-364, св. Східно-Воронківська-1, інт. 3630-3639 м

Фіг. 11-13. *Plicatula pliculosa* L a m. Ядро правої стулки, зр. РК-366, св. Східно-Воронківська-1, інт. 3361-3369 м. Зразок той самий, х, фіг. 13 - зр. РК-367

Фіг. 14. *Modiola reversa* S o w. Ядро лівої стулки, зр. РК-385, св. Тетянівська-4, інт. 4117-4120 м. Середній альб

Фіг. 15,16. *Dreissena lanceolata* S o w. Ядро лівої стулки, вигляд збоку, зр. РК-386, св. Тетянівська-4, інт. 4117-4120 м. Середній альб; фіг. 15 - зр. РК-734, св. Октябрська-11, інт. 2944-2952 м

Фіг. 17,18,19,20,21. *Rutitrigonia cf. laeviscula* (L y - o e t t). св. Генічеська-1-р, інт. 2630-2636. Апт; фіг. 17- зр. РК-700б, фіг. 18 і 21 - зр. РК-700, фіг. 21 - нат. величина; фіг. 19 - зр. РК-701, фіг. 20 - зр. РК-702

Фіг. 22. *Linotrigonia aff. spinosa* P a r k. Неповне ядро лівої стулки, зр. РК-674, св. Октябрська-11, інт. 2986-2992 м. Верхній апт - нижній альб

Таблиця 10

Фіг. 1,4,6,7. *Astarte germani* P i c t. et C a m p. Ліва стулка, вигляд збоку, зр. РК-381, св. Тетянівська-8, інт. 4373 - 4376 м. Верхній альб; фіг. 4 - зр. РК-174 а, св. Аврорівська-1, інт. 4549-4555 м. Верхній апт; фіг. 6 - зр. РК-174; фіг. 7 - зр. РК-382, ліва стулка, св. Тетянівська-5, інт. 4406-4412 м. Верхній апт

Фіг. 2. *Astarte* sp. 1. Права і ліва стулка, вигляд збоку, зр. РК-393, св. Східно-Воронківська-1, інт. 3361-3369 м. Нижній альб, зона *L. tardefurcata*

Фіг. 3. *Astarte* sp. 3. Ліва стулка, вигляд збоку, зр. РК-384, св. Тетянівська-4, інт. 4052-4059 м. Верхні середнього альбу

Фіг. 5. *Astarte* sp. 2. Ядра лівих стулок, вигляд збоку, зр. РК-374, св. Тетянівська-7, інт. 4070-4073 м. Середній альб

Фіг. 8. *Venilicardia (Venilicardia) protensa* (W o o d s). Ядро правої стулки, вигляд збоку, зр. РК-373, св. Тетянівська-1, інт. 4557-4564 м. Верхній апт

Фіг. 9,10. *Thetironia minor* S o w. Ядра правої і лівої стулок, вигляд збоку, нат. величина, зр. РК-709, св. Генічеська-2, інт. 2707-2711 м. Верхній апт

Фіг. 11,13. *Thetironia saucassica* E l c h w. Ядро правої стулки, вигляд збоку, зр. РК-186, св. Борисівська-2, інт. 4661 - 4666 м. Верхній апт; фіг. 13 - зр. РК-707, св. Генічеська-2, інт. 2707-2711 м. Верхній апт

Фіг. 12. *Thetironia* sp. Ядро лівої стулки, вигляд збоку, зр. РК-399, св. Клепінинська-1, інт. 2808-2813 м. Верхній барем - нижній апт; фіг. 13 - зр. РК-707

Фіг. 14,15,16,17. *Protocardia sphaeroides* F o r b. Ядро лівої стулки, вигляд збоку, зр. РК-183, св. Аврорівська-1, інт. 4549 - 4555 м; фіг. 15 - зр. РК-403, св. Клепінинська-1, інт. 2807-2813 м. Верхній барем - нижній апт; фіг. 16 - зр. РК-708 і фіг. 20 - зр. РК-710, св. Генічеська-2, інт. 2707-2711 м. Верхній апт, фіг. 17 - зр. РК-181, св. Борисівська-1, інт. 4723-4727 м

Фіг. 18. *Cardium ibbetsoni* F o r b. Ядро лівої стулки, вигляд збоку, зр. РК-400, св. Каштанівська-3, інт. 3320-3328 м. Верхній апт

Fig. 19, 21. *Dosiniopsis parva* S o w. Ядро лівої ступки, вигляд збоку, зр. PK-390, св. Тетянівська-5, інт. 4495-4500 м. Верхній апт; Fig. 21 - зр. PK-669 б, св. Красногвардійська-1, інт. 2036-2041 м. Верхній апт

Fig. 22. *Callista gelmi* K a r. Ядро лівої ступки, вигляд збоку, зр. PK-404, св. Клепининська-1, інт. 2807-2813 м. Верхній барем - нижній апт

Таблиця 11

Fig. 1, 4. *Carbula sfiatula* S o w. Внутрішні ядра лівої і правої ступок, вигляд збоку, х, зр. PK-349, св. Клепининська-1, інт. 2807-2813 м. Верхній барем - нижній апт

Fig. 2, 3. *Laternula* aff. *agassizii* O r b. Внутрішнє ядро, зр. PK-679, св. Зуйська-9, глиб. 272 м. Неоком; Fig. 2 - вигляд збоку, Fig. 3 - вигляд зверху

Fig. 5. *Cuspidaria* aff. *undulata* (S o w.). Ядро правої ступки, вигляд збоку, зр. PK-405, св. Клепининська-1, інт. 2807 - 2813 м. Верхній барем - нижній апт

Fig. 6. *Eurhyaloceras velleae* (M o s h.). Внутрішнє ядро, вигляд збоку, зр. PK-101, св. Клепининська-1, інт. 2662-2669 м. Верхній апт (клансей), зона *A. nolani*

Fig. 7, 15. *Tetragonites duvalianus* (O r b.). Ядро черепашки, нат. величина, Fig. 7 - зр. PK-103, св. Тетянівська-5, інт. 4406 - 4412 м, Fig. 15 - зр. PK-102, св. Первомайська-1, інт. 4578-4585 м. Верхній апт

Fig. 8, 10. *Protetragonites aeolus aeoliformis* (F a l.). Внутрішні ядра, зр. PK-490, св. Тетянівська-4, інт. 4117-4120 м, середній альб, зона *H. dentatus*; Fig. 10 - зр. PK-705, св. Північно-Серебрянська-1, інт. 3718-3725 м

Fig. 9-13, 16, 17. *Kosmatella agassiziana* P i c t. Внутрішні ядра, вигляд збоку; Fig. 9 - зр. PK-104 і Fig. 13 - зр. PK-108, св. Східно-Воронківська, інт. 3055-3068 м; Fig. 11 - зр. PK-105, св. Тетянівська-4, інт. 4052-4059 м; Fig. 12 - зр. PK-655, св. Чапавська-559, інт. 829-837 м; Fig. 16 - зр. PK-188, св. Клепининська-1, інт. 2102-2106 м; Fig. 17 - зр. PK-512, св. Східно-Воронківська-1, інт. 3106-3116 м. Середній альб

Fig. 14, 18. *Hamites* cf. *attenuatus* S o w. Внутрішні ядра, нат. величина, зр. PK-573, св. Ільїнська-1, інт. 3785 м. Середній альб; Fig. 18 - зр. PK-542, св. Тетянівська-4, інт. 4052-4059 м. Верхи середнього альбу

Таблиця 12

Fig. 1-3, 5, 6, 8. *Hamites* cf. *attenuatus* S o w. Внутрішні ядра, вигляд збоку; Fig. 1 - зр. PK-574 і Fig. 2 - зр. PK-575, св. Тетянівська-4, інт. 4052-4059 м. Верхи середнього альбу; Fig. 3 - зр. PK-572, св. Східно-Воронківська-1, інт. 3061-3069 м, верхи середнього альбу; Fig. 6 - зр. PK-569, св. Каштанівська-3, інт. 2824-2830 м. Верхи середнього альбу; Fig. 8 - зр. PK-582, св. Тетянівська-5, інт. 3945-3951 м. Середній альб; Fig. 5 - зр. PK-571, св. Західно-Тетянівська-1, інт. 4270-4273 м. Середній альб

Fig. 4, 7, 11. *Hamites* (*Stomohamites*) cf. *virgulatus* B r o n g n. Фрагменти внутрішніх ядер, вигляд збоку, зр. PK-682, св. Західно-Октярська-29, інт. 2560-2566 м. Верхній альб; Fig. 7 - зр. PK-725, св. Каїркинська-1, інт. 2094-2102 м. Верхній альб - нижній сеноман; Fig. 11 - зр. PK-695, св. Західно-Октярська-35, інт. 3288 - 3290 м. Верхній альб

Fig. 9, 10, 12. *Hamites* (*Stomohamites*) cf. *lineatus* S p a t h. Внутрішні ядра, вигляд збоку, зр. PK-494, св. Західно-Тетянів-

ська-1, інт. 3649-3657 м. Верхній альб; фіг. 10 - зр. РК-576, св. Крестянівська-1, інт. 3363-3367 м. Середній альб; фіг. 12 - зр. РК-492, св. Східно-Воронківська, інт. 3153-3161 м. Середній альб
Фіг. 13, 15. *Idiobamites* sp. Фрагменти сплошених ядер, вигляд збоку; фіг. 13 - зр. РК-570, св. Крестянівська-1, інт. 3367-3372 м. Низи середнього альбу; фіг. 15 - зр. РК-585, св. Тетянівська-7, інт. 4077-4081 м. Середній альб

Фіг. 14. *Ptychoceras* cf. *parvum* E g o i a n. Внутрішнє ядро, зр. РК-506, св. Клепининська-1, інт. 2462-2469 м. Верхній апт (клансей).

Фіг. 16. *Hamites* sp. Внутрішнє ядро, нат. величина, зр. РК-778, св. Новоіванівська-1, інт. 3919-3926 м. Альб

Таблиця 13

Фіг. 1. *Mariella* (M.) *bergeri* (B r o n g n.). Внутрішнє ядро, вигляд збоку, зр. РК-320, св. Східно-Воронківська-1, інт. 2547-2554 м. Верхній альб (зракон)

Фіг. 2, 4. *Deshayesites* cf. *deshayesi* L e u m. Внутрішнє ядро, вигляд збоку, зр. РК-670, св. Красногвардійська-2, інт. 2373 - 2377 м. Нижній апт; фіг. 4 - зр. РК-671, вигляд з зовнішнього боку

Фіг. 3, 5. *Deshayesites* sp. Фрагментарні залишки внутрішніх ядер, вигляд збоку; фіг. 3 - зр. РК-125, св. Клепининська-1, інт. 2704-2708 м. Нижній апт; фіг. 5 - зр. РК-510, інт. 2591-2599 м. Нижній апт

Фіг. 6, 9, 10, 11, 13. *Acanthohoplites subangulicostatus* S i n z. Внутрішні ядра, вигляд збоку; фіг. 6 - зр. РК-133, фіг. 9 - зр. РК-132, св. Первомайська-1, інт. 4744-4751 м; фіг. 10 - зр. РК-537 і фіг. 11 - зр. РК-436, св. Аврорівська-1, інт. 4586-4591 м. Верхній апт (клансей); фіг. 13 - зр. РК-548, св. Передова, інт. 3242-3247 м

Фіг. 7, 12. *Acanthohoplites* cf. *uhligi* (A n t h.). Внутрішнє ядро, вигляд збоку, зр. РК-131, св. Первомайська-1, інт. 4744-4751 м. Верхній апт; фіг. 7 - зр. РК-131 а, вигляд з зовнішнього боку

Фіг. 8. *Acanthohoplites bigoureti* S e u n. Внутрішнє ядро, вигляд збоку, зр. РК-421, св. Борисівська-2, інт. 4661-4666 м. Верхній апт

Таблиця 14

Фіг. 1. *Acanthohoplites bigoti laevicostata* E g o i a n. Внутрішнє ядро емоніта, вигляд збоку, зр. РК-412, св. Тетянівська-5, інт. 4406-4412 м. Верхній апт (клансей)

Фіг. 2-12. *Acanthohoplites nolani* S e u n. Внутрішні ядра, вигляд збоку; фіг. 2 - зр. РК-434, св. Аврорівська-1, інт. 4555 - 4560 м; фіг. 3 - зр. РК-424 і фіг. 4 - зр. РК-435, св. Аврорівська-1, інт. 4586-4591 м; фіг. 5 - зр. 427 і фіг. 9 - зр. РК-425, фіг. 12 - зр. РК-423 а, св. Борисівська-2, інт. 4666-4674 м; фіг. 6 - зр. РК-439, св. Східно-Воронківська-1, інт. 3483-3490 м; фіг. 7 - зр. РК-429, св. Тетянівська-9, інт. 4451-4456 м; фіг. 8 - зр. РК-667, св. Березівська-1р, інт. 2348-2354 м; фіг. 10 - зр. РК-428, св. Тетянівська-8, інт. 4373-4376 м; фіг. 11 - зр. РК-669, св. Красногвардійська-1, інт. 2036-2041 м

Фіг. 13, 15. *Acanthohoplites* cf. *nolani* S e u n. Внутрішні ядра, вигляд збоку; фіг. 13 - зр. РК-521 і фіг. 15 - зр. РК-520, св. Первомайська-1, інт. 4564-4571 м

Фіг. 14. *Acanthohoplites bigoti* (S e u n). Внутрішнє ядро, вигляд збоку, зр. РК-437, св. Аврорівська-1, інт. 4549-4555 м

Таблиця 15

Fig. 1,2,5. *Acanthophrites nolani* Grassa
з і п з. Внутрішні ядра, вигляд збоку; fig. 1 - зр. PK-536, fig. 2 - зр. PK-535; св. Борисівська-2, інт. 4661-4666 м; fig. 5 - зр. PK-406 а; св. Тетянівська-5, інт. 4377-4381 м, Верхній апт

Fig. 3,4. *Acanthophrites* cf. *nolani* S e u n. Фрагменти внутрішнього ядра; fig. 3 - зр. PK-431, св. Тетянівська-8, інт. 3479 - 4383 м; fig. 4 - зр. PK-560. Вигляд з зовнішнього боку, св. Тетянівська-9 інт. 4466-4470 м

Fig. 6,7. *Acanthophrites laurus* G l a v u n. Внутрішні ядра, вигляд збоку, fig. 6 - зр. PK-426, св. Тетянівська-9, інт. 4431 - 4437 м; fig. 7 - зр. PK-430, св. Передова-1, інт. 3386-3392 м

Fig. 8,9,11. *Hurasanthophrites jacobii* C o l l e t. Внутрішні ядра, вигляд збоку, fig. 8 - зр. PK-532; fig. 9 - зр. PK-530 і fig. 11 - зр. PK-531 св. Західно-Тетянівська-1, інт. 4409-4417 м. Верхній апт, зона H. jacobii

Fig. 10. *Hurasanthophrites* aff. *jacobii* C o l l e t. Фрагмент ядра, вигляд збоку, зр. PK-529, св. Західно-Тетянівська-1, інт. 4409-4417 м. Верхнє верхнього апту

Fig. 12. *Colombiceras* cf. *subreticerosoides* S i n z. Пластилинний алінок, вигляд збоку, зр. PK-434, св. Тетянівська-9, інт. 4451-4456 м. Верхній апт

Fig. 13,14. *Hurasanthophrites* cf. *nolaniformis* (N a t z k y) G l a v u n. Фрагмент ядра, вигляд збоку, зр. PK-438, св. Клепінинська, інт. 2462-2469 м. Верхній апт; fig. 14 - зр. PK-526, св. Первомайська-1, інт. 4603-4612 м.

Fig. 15,17. *Hurasanthophrites* cf. *subrectangulata* S i n z. Внутрішнє ядро, вигляд збоку, зр. PK-553, св. Тетянівська-1р, інт. 4367-4381 м. Верхній апт; fig. 17 - зр. PK-555, св. Східно-Воронківська, інт. 3512-3517 м

Fig. 16. *Hurasanthophrites jacobii* Coll. var. *presulcus* G l a v u n. Внутрішнє ядро, вигляд збоку, зр. PK-135, св. Західно-Тетянівська-1, інт. 4401-4409 м. Верхнє верхнього апту

Таблиця 16

Fig. 1. *Nodosophrites* cf. *subplanatus* E g o i n. Фрагмент внутрішнього ядра, вигляд збоку, зр. PK-420, св. Клепінинська-1, інт. 2462-2469 м. Верхній апт

Fig. 2,4-7. *Nodosophrites saucosica* (L u p p.). Фрагменти внутрішніх ядер, вигляд збоку; fig. 2 - зр. PK-416, fig. 4 - зр. PK-415 і fig. 5 - зр. PK-417, св. Аврорівська-1, інт. 4586-4591 м. Верхній апт, зона A. nolani; fig. 6 - зр. PK-419 і fig. 7 - зр. PK-418, св. Тетянівська-8, інт. 4373-4376 м

Fig. 3. *Hurasanthophrites* sp. Внутрішнє ядро, вигляд збоку, зр. PK-507, св. Клепінинська-1, інт. 2462-2469 м. Верхній апт (клансей)

Fig. 8,10,11,13. *Puzosia* cf. *mauriana* O r b. Внутрішні ядра, вигляд збоку. fig. 8 - зр. PK-689, св. Західно-Октябрьська 32-р, інт. 2762-2766 м; fig. 10 - зр. 547, св. Тетянівська-4, інт. 4052-4059 м, середній альб; fig. 11 - зр. PK-514, св. Східно-Воронківська-1, інт. 3061-3068 м. Середній альб; fig. 13 - зр. PK-796, св. Переточна-1, інт. 2769-2780 м

Fig. 9. *Puzosia* sp. Внутрішнє ядро, вигляд збоку, зр. PK-518, св. Тетянівська-7, інт. 4070-4073 м. Середній альб, зона H. dentatus

Fig. 12. *Nodosophrites sinuocostatus* Egoian. Внутрішнє ядро, вигляд збоку, зр. PK-433, св. Аврорівська-1, інт. 4586-4591 м. Верхній апт, зона A. nolani

Fig. 14. *Beudanticeras cf. newtoni* C a s e y. Внутрішнє ядро, вигляд збоку, зр. PK-409, св. Тетянівська-4, інт. 4309 - 4317 м, верхн. верхнього апту - низи альбю

Таблиця 17

Fig. 1. *Beudanticeras cf. newtoni* C a s e y. Внутрішнє ядро, вигляд збоку, х 1/2, зр. PK-409, св. Тетянівська-4, інт. 4309-4317 м, верхн апту - низи альбю

Fig. 2. *Zurcherella cf. zurcheri* (J a c o b s e t T o b l.). Внутрішнє ядро; вигляд збоку, х, зр. PK-407, св. Тетянівська-5, інт. 4406-4412 м, Верхній апт

Fig. 3. *Saemartinoceras (Sinzovia) trautscholdi* (S i n z.). Фрагмент внутрішнього ядра, нат. величина, зр. PK-123, ов. Клепінинська-1, інт. 2591-2599 м. Нижній апт

Fig. 4. *Pseudosileites cf. sereniformis* E g o i s n. Фрагмент внутрішнього ядра, вигляд збоку, зр. PK-491, св. Східно-Воронківська-1, інт. 3583-3590 м. Верхній апт, зона A. polani

Fig. 5. *Saemartinoceras (Sinzovia) clausenense* E g o i s n. Внутрішнє ядро, вигляд збоку, зр. PK-500, ов. Тетянівська-8, інт. 4371-4373 м. Верхній апт, зона A. polani

Fig. 6. *Desmosceras akuschaense* A n t h. Внутрішнє ядро, вигляд збоку, зр. PK-410, св. Тетянівська-4, інт. 4309-4317 м. Верхн апту

Fig. 7-15. *Leumeriella tardefurcata* (L e u m.) O r b. Внутрішні ядра, вигляд збоку. Fig. 7 - зр. PK-111; Fig. 8 - зр. PK-110 а; Fig. 9 - зр. PK-114; Fig. 10, II - зр. PK-118 а (зліпок); Fig. 12 - зр. PK-112; Fig. 13 - зр. PK-119; Fig. 14 - зр. PK-118; Fig. 15 - зр. PK-115, св. Східно-Тетянівська-1, інт. 4401-4409 м. Нижній альб., зона L. tardefurcata

Таблиця 18

Fig. 1, 2. *Leumeriella tardefurcata* (L e u m.) O r b. Внутрішні ядра, вигляд збоку; Fig. 1 - зр. PK-116 і Fig. 2 - зр. PK-110, св. Східно-Воронківська-1, інт. 4401-4409 м

Fig. 3, 9, 10. *Noplites dentatus* S o w. var. *densicostata* S p r a t h. Внутрішнє ядро, вигляд збоку, зр. PK-451, св. Тетянівська-4, інт. 4117-4120 м. Середній альб., зона H. dentatus; Fig. 9 - зр. PK-458, Fig. 10 - зр. PK-465. Звідти ж

Fig. 4-8. *Noplites dentatus* S o w. Внутрішні ядра та їх фрагменти. Fig. 4 - зр. PK-460a (зліпок); Fig. 6 - зр. PK-460; Fig. 7 - зр. PK-461; Fig. 8 - зр. PK-462; св. Тетянівська-4, інт. 4117 - 4120 м. Середній альб., зона H. dentatus, Fig. 5 - зр. PK-442, св. Східно-Воронківська-1, інт. 3153-3161 м. Середній альб., зона H. dentatus

Таблиця 19

Fig. 1 - 3, 5, 6, 8. *Noplites devisensis* S p r a t h. Внутрішні ядра, вигляд збоку; Fig. 1 - зр. PK-440, Fig. 2 - зр. PK-444, Fig. 3 - зр. PK-445, св. Східно-Воронківська-1, інт. 3153-3161 м. Середній альб., зона H. dentatus; Fig. 6 - зр. PK-459, св. Тетянівська-4, інт. 4117-4120 м. Середній альб., зона H. dentatus; Fig. 8 - зр. PK-466, св. Крестянівська-1, інт. 3367-3373. Середній альб.

Fig. 4, 7. *Noplites cf. escagnollensis* S p r a t h. Фрагменти внутрішніх ядер. Вигляд збоку; Fig. 4 - зр. PK-441 і Fig. 7 - зр. PK-489, св. Східно-Воронківська-1, інт. 3153-3161 м. Середній альб., зона H. dentatus

Fig. 9. *Noplites cf. danubiensis* P a u s a e t P a t r. Фрагмент внутрішнього ядра. Вигляд з зовнішнього боку. зр. PK-487, св. Східно-Воронківська-1, інт. 3153-3161 м. Середній альб., зона H. dentatus

Фіг. 10. *Anahoplites transcaspicus* G l a s u n. Внутрішні ядра, вигляд збоку; фіг. 10 - зр. РК-481, св. Тетянівська-4, інт. 4052-4059 м; фіг. 11 - зр. РК-474, св. Східно-Воронківська-1, інт. 3107-3116 м; фіг. 12 - зр. РК-470/2, св. Каштанівська-3, інт. 2841-2851 м

Таблиця 20

Фіг. 1. *Anahoplites intermedius* S p a t h. Внутрішнє ядро, вигляд збоку, зр. РК-471, св. Каштанівська-3, інт. 2841-2851 м

Фіг. 2,3,6. *Anahoplites planus* (M e n t.). Внутрішні ядра, вигляд збоку, фіг. 2 - зр. РК-477, св. Донузлавська-1, інт. 2211 - 2215 м; фіг. 3 - зр. РК-472, св. Східно-Воронківська-1, інт. 3107-3116 м; фіг. 6 - зр. РК-413, св. Тетянівська-7, інт. 3866-3869 м

Фіг. 4,5,7-9. *Anahoplites transcaspicus* G l a s u n. Внутрішні ядра, вигляд збоку; фіг. 4 - зр. РК-477, св. Каштанівська-3, інт. 2851-2861 м, фіг. 5 - зр. РК-476 і фіг. 7 - зр. РК-475, св. Донузлавська-1, інт. 2211-2215 м; фіг. 8 і 9 - зр. РК-454, св. Східно-Воронківська-1, інт. 3107-3116 м

Таблиця 21

Фіг. 1,3,6. *Anahoplites intermedius* S p a t h. Внутрішні ядра, вигляд збоку; фіг. 1 - зр. РК-456, св. Східно-Воронківська-1, інт. 3107-3116 м; фіг. 3 - зр. РК-450, св. Клепининська-1, інт. 2106-2113; фіг. 6 - зр. РК-448, св. Каштанівська-3, інт. 2851-2861 м

Фіг. 2,4,5,8,9. *Anahoplites praesox* S p a t h. Внутрішні ядра, вигляд збоку; фіг. 2 - зр. РК-449, св. Клепининська-1, інт. 2106 - 2113 м; фіг. 4 - св. Клепининська-1, інт. 2102-2106 м; фіг. 5 - зр. РК-484, св. Донузлавська-1, інт. 2219-2222 м; фіг. 8 - зр. РК-455, фіг. 9 - зр. РК-453, св. Східно-Воронківська-1, інт. 3107-3116 м

Фіг. 7. *Norlites devisensis* S p a t h. Внутрішнє ядро, вигляд збоку, зр. РК-486, св. Східно-Воронківська-1, інт. 3153 - 3161 м. Середній альб

Таблиця 22

Фіг. 1,5. *Cleoniceras cleon* O r b. Внутрішні ядра, вигляд збоку, фіг. 1 - зр. РК-499, фіг. 5 - зр. РК-499а, св. Західно-Тетянівська-1, інт. 4270-4273 м

Фіг. 2, 3. *Anahoplites praesox* S p a t h. Внутрішні ядра, вигляд збоку, фіг. 2 - зр. РК-452, св. Східно-Воронківська-1, інт. 3107-3116 м. Фіг. 3 - зр. РК-469, св. Каштанівська-3, інт. 2851-2861 м

Фіг. 4. *Mortoniceras* (M.) cf. *rostratum* (S o w.). Фрагмент ядра, вигляд збоку, зр. РК-533, св. Тетянівська-6, інт. 3984 - 3988 м. Верхній альб, зона *N. orbigny*

Фіг. 6. *Anahoplites* cf. *michalskii* (S e m e n.). Внутрішнє ядро, вигляд збоку, зр. РК-483, св. Тетянівська-4, інт. 4052 - 4059 м. Верхні середнього альбу

Таблиця 23

Фіг. 1. *Anahoplites praesox* S p a t h. Внутрішнє ядро, вигляд збоку, зр. РК-449 а, св. Клепининська-1, інт. 2106-2113 м

Фіг. 2. *Norlites* sp. зр. РК-653, св. Єлизаветовська-500, інт. 723-731 м

Фіг. 3,5,9,11. *Hystericeras orbigny* (S p a t h.). Внутрішні ядра, вигляд збоку; фіг. 3 - зр. РК-127 і фіг. 5 - зр. РК-126,

св. Східно-Воронківська-1, інт. 3001-3006 м; фіг. 9 - зр. РК-130, св. Тетянівська-6, інт. 3984-3988 м; фіг. 11 - зр. РК-129, св. Тетянівська-5, інт. 3872-3875 м

Фіг. 4. *Mortonicerans* sp. Фрагмент внутрішнього ядра, вигляд збоку, зр. РК-517, св. Тетянівська-5, інт. 3945-3951 м. Верхній альб

Фіг. 6. *Anahoplites transcaspicus* G l a s u n. Внутрішнє ядро, вигляд збоку, зр. РК-447, св. Камтанівська-3, інт. 2851-2861 м

Фіг. 7. *Norlites* sp. Фрагмент внутрішнього ядра, вигляд збоку, зр. РК-550, св. Львівська-1, інт. 3689-3693 м

Фіг. 8. *Cleoniceras cleon* O r b. Внутрішнє ядро, вигляд збоку, зр. РК-495, св. Тетянівська-7, інт. 4070-4078 м

Фіг. 10. *Acanthohoplites* sp. Внутрішнє ядро, вигляд збоку, зр. РК-775, св. Новоіванівська-1, інт. 4089-4097 м. Верхній апт

Фіг. 12. *Acanthohoplites* sp. Фрагмент ядра, вигляд збоку, зр. РК-564, св. Тетянівська-9, інт. 4466-4470 м. Верхній апт

Фіг. 13. *Acanthohoplites subangulicostatus* S i n z. Фрагмент внутрішнього ядра, х, зр. РК-776, св. Новоіванівська-1, інт. 4089-4097 м. Верхній апт

Фіг. 14. *Husteroceras* sp. Внутрішнє ядро, зр. РК-128, св. Первомайська-1, інт. 3961-3966 м

Таблиця 24

Фіг. 1, 11, 22. *Neohibolites spiniformis* K r u s h . ; фіг. 1 - зр. РК-599, х, св. Донузлавська-1, інт. 2215-2219 м; фіг. 11 - зр. РК-603, св. Тетянівська-4, інт. 4117-4120 м; фіг. 22 - зр. РК-605, св. Клепининська-1, інт. 2276-2285 м

Фіг. 2, 5, 9, 13, 18, 21. *Neohibolites minimus* L i s t e r. фіг. 2 - зр. РК-598, св. Тетянівська-4, інт. 4117-4120 м; фіг. 13 - зр. РК-593, св. Тетянівська-5, інт. 4131-4136 м; фіг. 21 - зр. РК-595, фіг. 18 - зр. РК-596, св. Клепининська-1, інт. 2106-2113 м; фіг. 5 - зр. РК-650, св. Октябрська-11, інт. 2591-2595 м; фіг. 9 - зр. РК-602, св. Клепининська-1, інт. 2318-2326 м

Фіг. 3, 7, 17. *Neohibolites cf. artiensis* K i l l i a n. ; фіг. 3 - зр. РК-617, св. Тетянівська-4, інт. 4309-4317 м; фіг. 7 - зр. РК-611, св. Тетянівська-5, інт. 4406-4412 м

Фіг. 4. *Neohibolites cf. spicatus* S w i n n. ; зр. РК-616, св. Аврорівська-1, інт. 4549-4555 м. Верхній апт

Фіг. 6, 15, 20. *Parahibolites tourtaie* (W e i g n.) ; фіг. 6 - зр. РК-609, фіг. 15 - зр. РК-609 а, св. Північно-Сивашська, інт. 2535-2544 м; фіг. 20 - зр. РК-601, св. Каїркинська-1, інт. 2127-2134 м

Фіг. 8, 12, 23. *Neohibolites ultimus* (O r b.) ; зр. РК-600, св. Каїркинська-1, інт. 2127-2134 м; фіг. 12, інт. 2119-2127 м; фіг. 23 - зр. РК-716. Звідти ж

Фіг. 10. *Neohibolites* sp., зр. РК-604, св. Клепининська-1, інт. 2462-2469 м. Верхній апт

Фіг. 14. *Neohibolites* sp., зр. РК-595, св. Тетянівська-4, інт. 4052-4059 м

Фіг. 16. *Neohibolites* sp., зр. РК-673, св. Октябрська-11, інт. 2986-2992 м

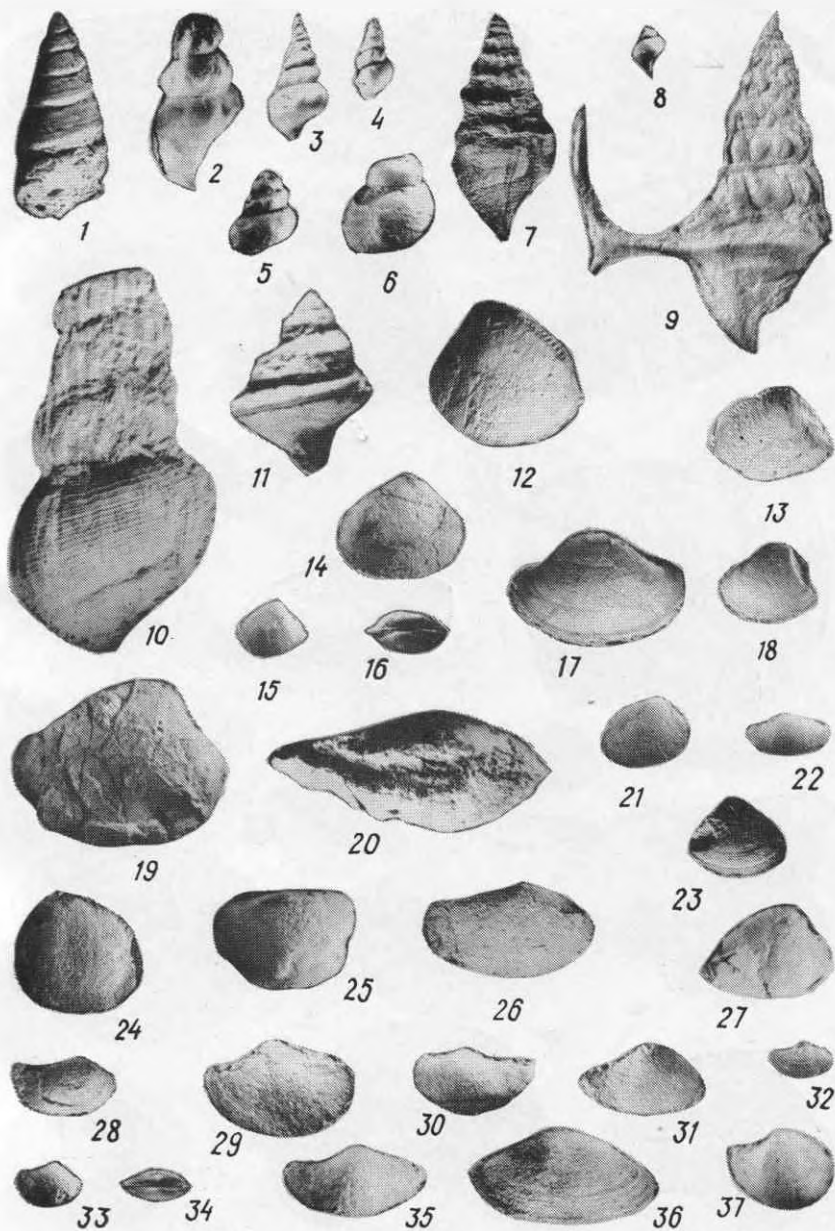
Фіг. 19. *Neohibolites stylioides* R e n n g., зр. РК-594, св. Східно-Воронківська-1, інт. 3153-3161 м. Середній альб

Фіг. 24. *Neohibolites subtilis* K r u s h . ; зр. РК-597, св. Східно-Воронківська-1, інт. 2639-2646 м. Верхнє верхнього альбу

Фіг. 25, 26. *Neohibolites* sp.; фіг. 25 - зр. РК-728, фіг. 26 - зр. РК-729, св. Великоклінівська-21, інт. 2068-2075 м

Фіг. 27, 28. *Velbekella multiformis* (R o e s e r) ; фіг. 27 - зр. РК-623, фіг. 28 - зр. РК-624, св. Аврорівська-1, інт. 4614-4618 м. Низи верхнього апту - середній апт?

ТАБЛИЦА 1



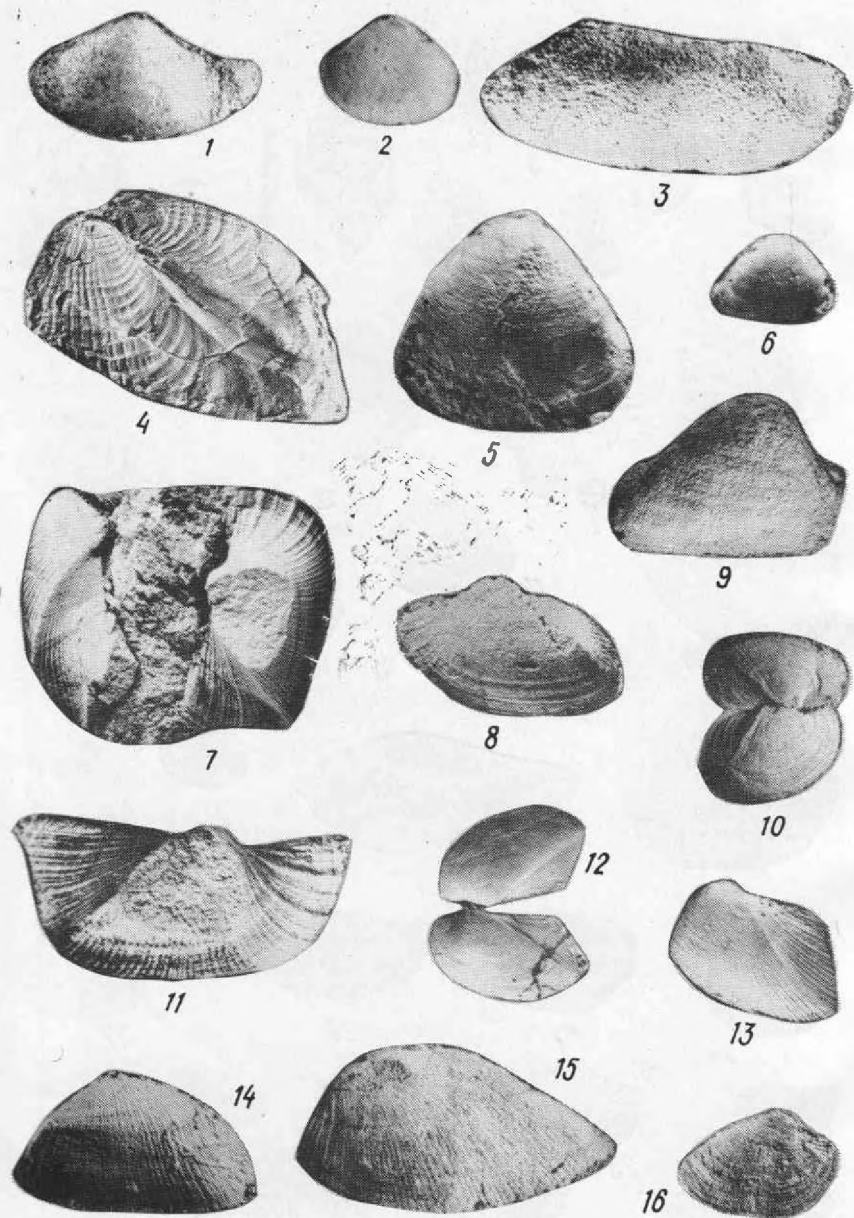


ТАБЛИЦА 3

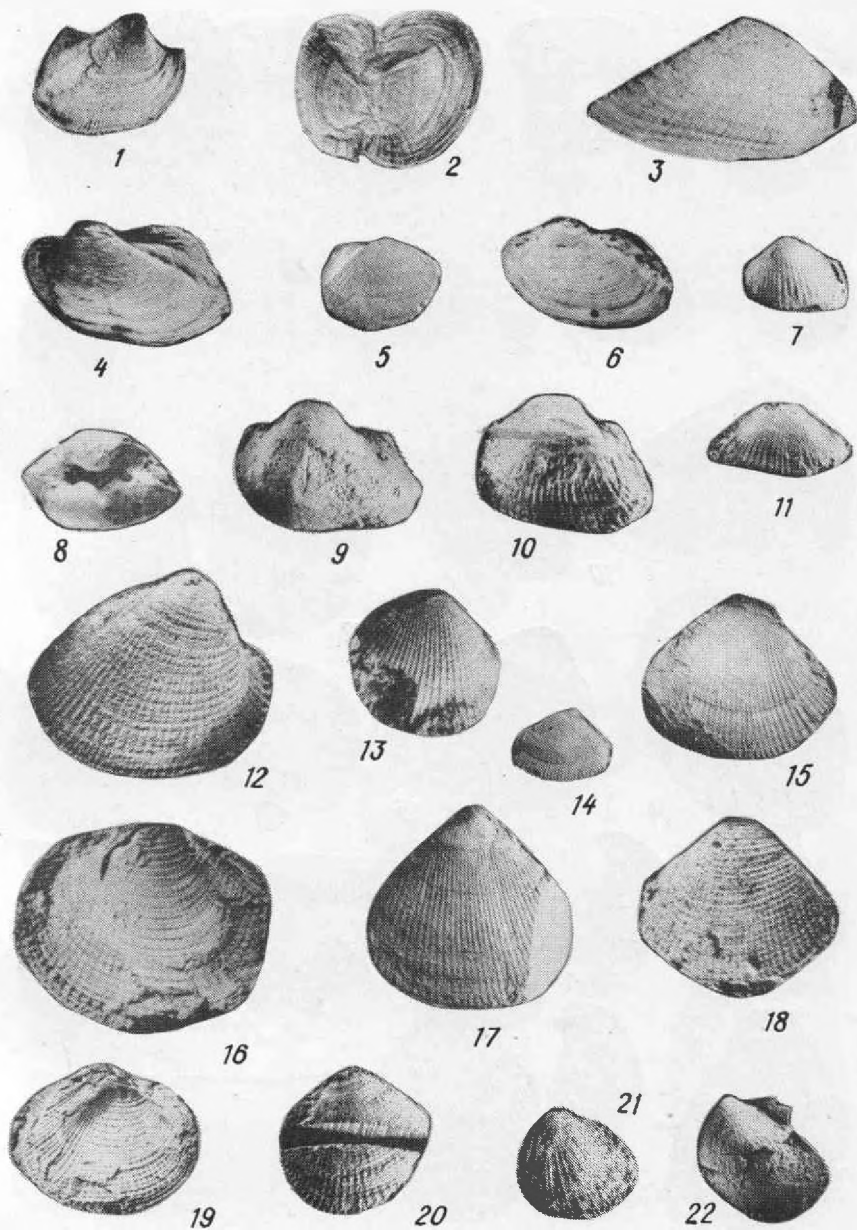


ТАБЛИЦА 4

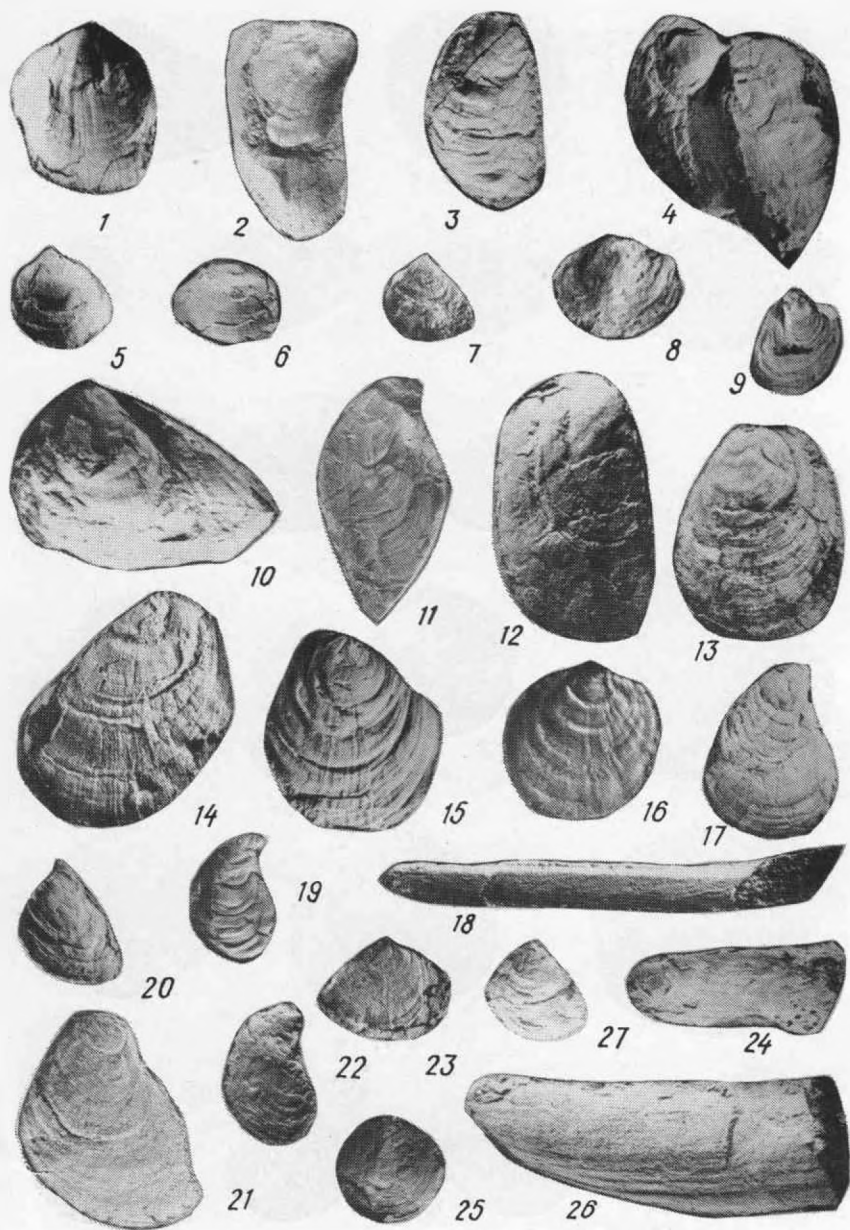


ТАБЛИЦА 5



1



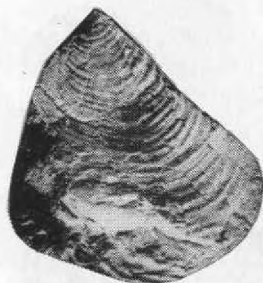
2



4



3



5



6



7



8



9



10



11



12



13

ТАБЛИЦА 6

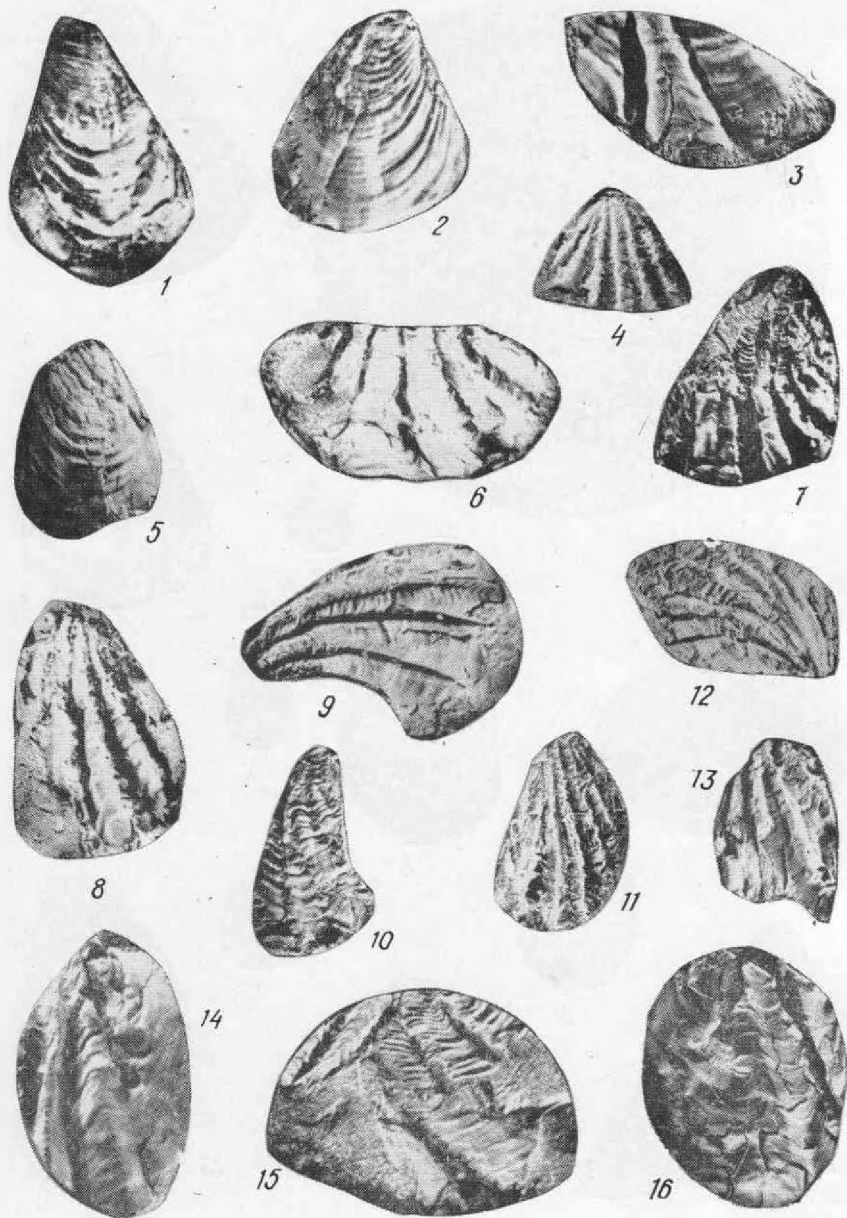
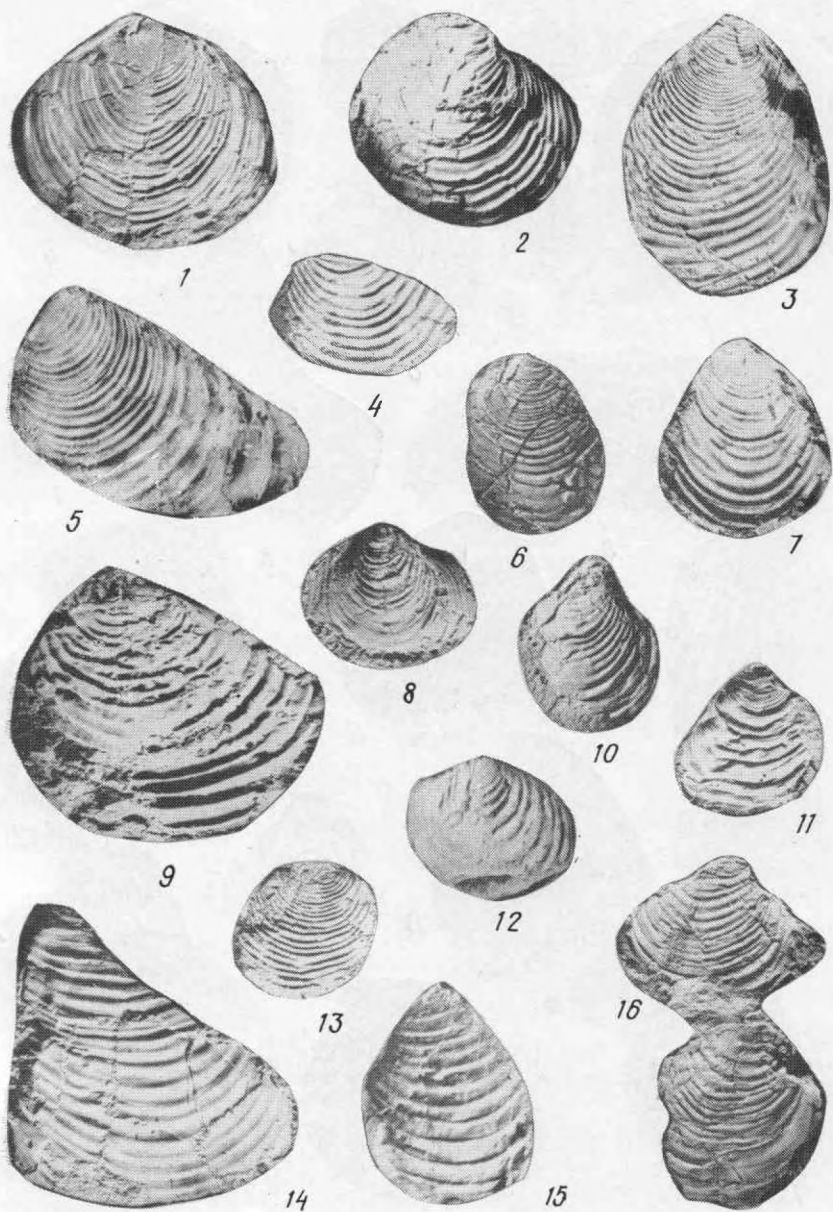


ТАБЛИЦА 7



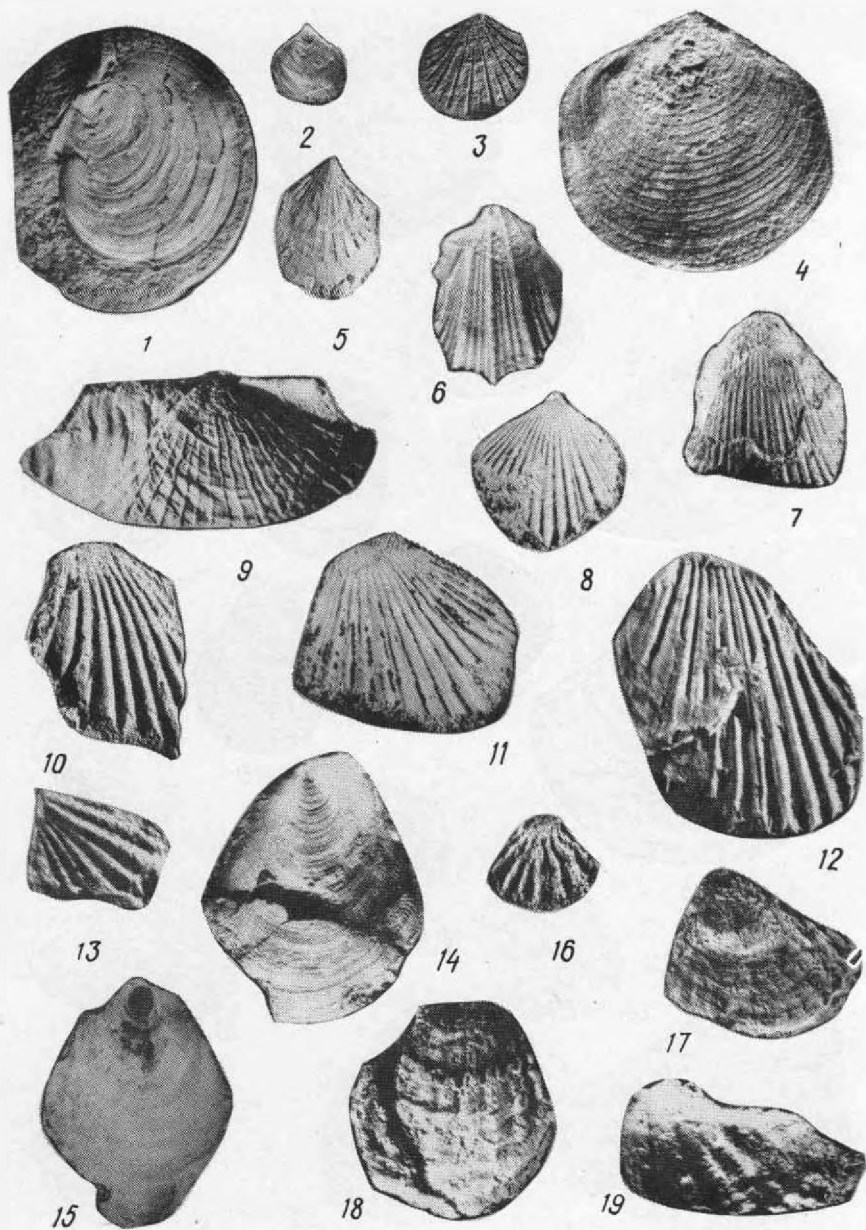


ТАБЛИЦА 9

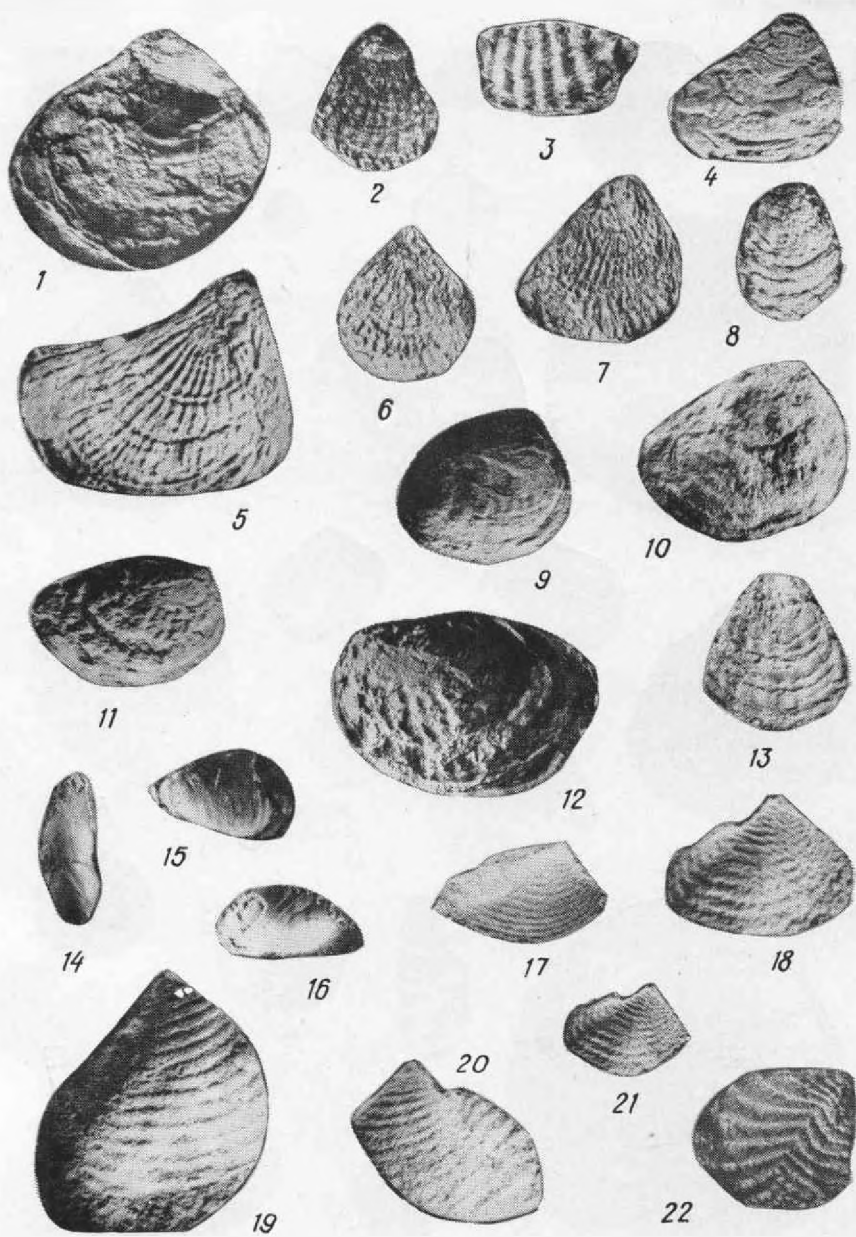


ТАБЛИЦА 10

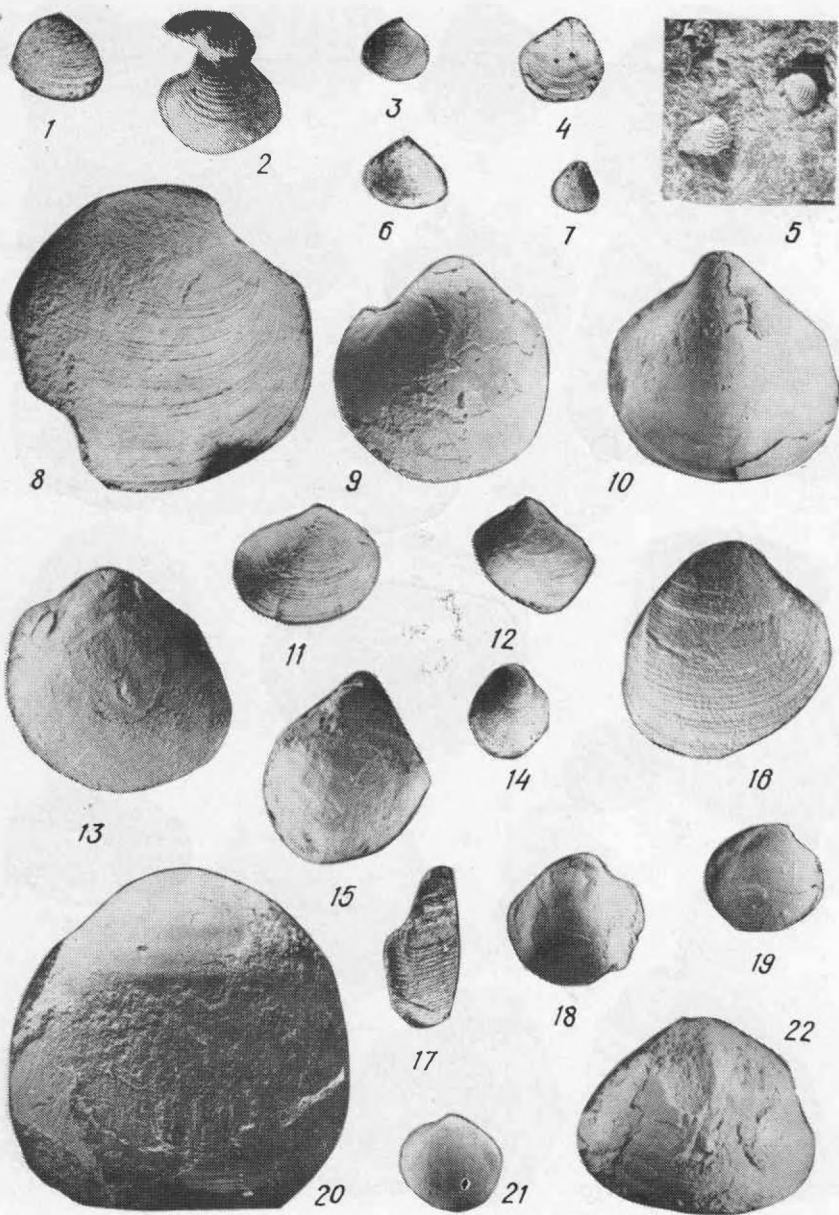
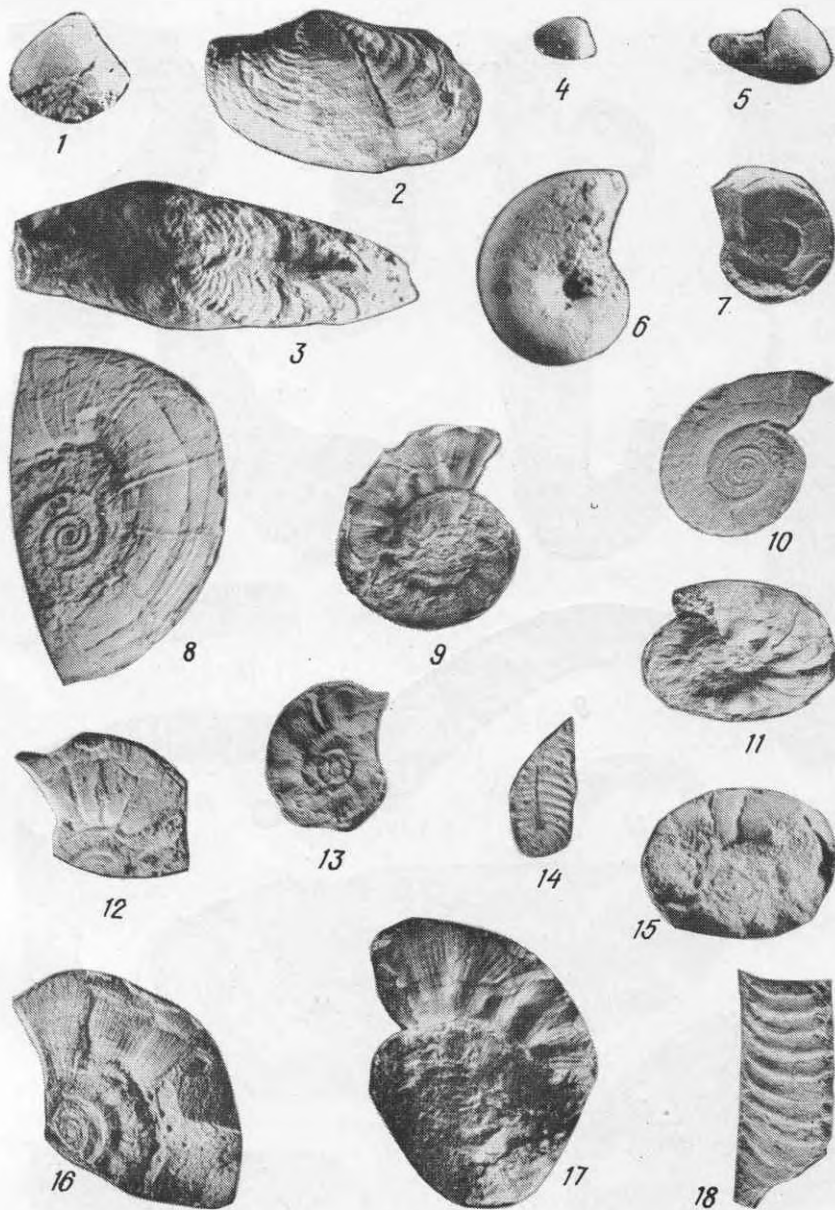


ТАБЛИЦА 11



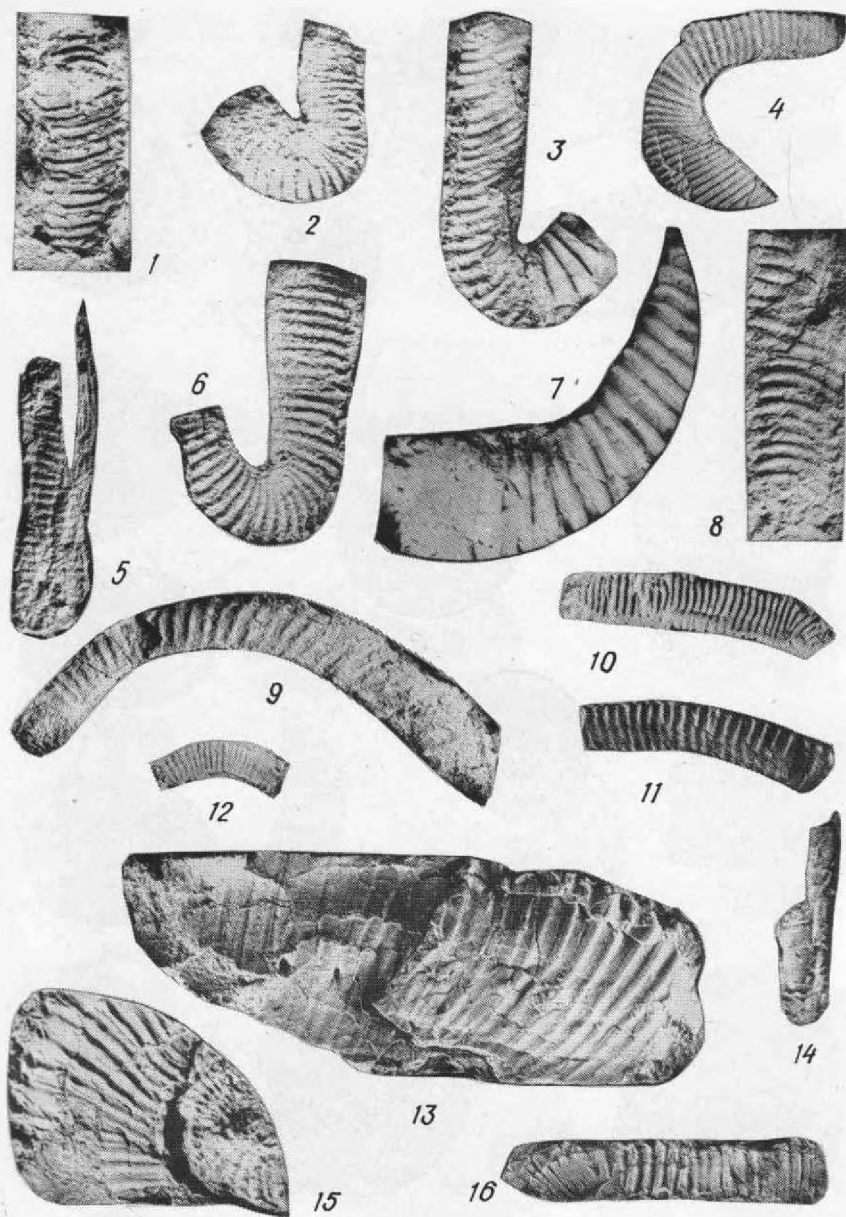
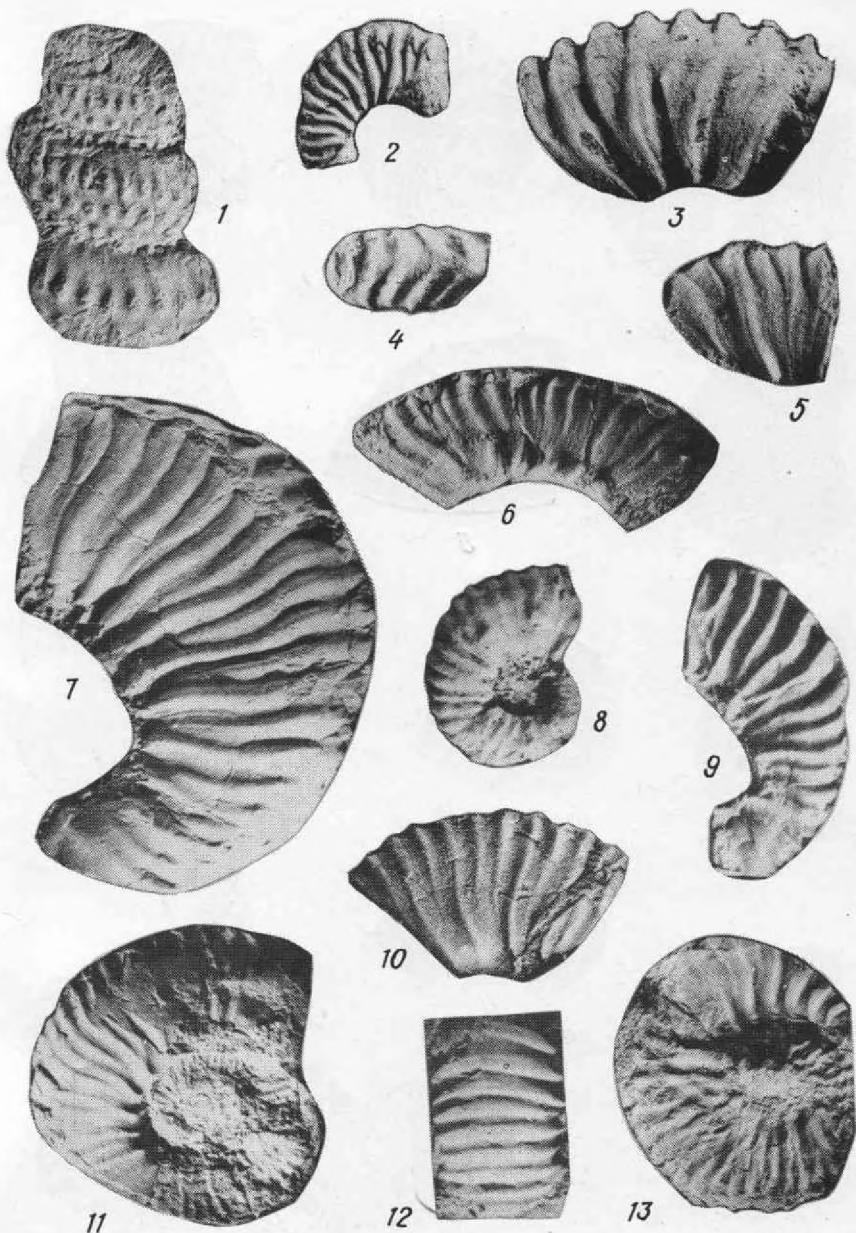
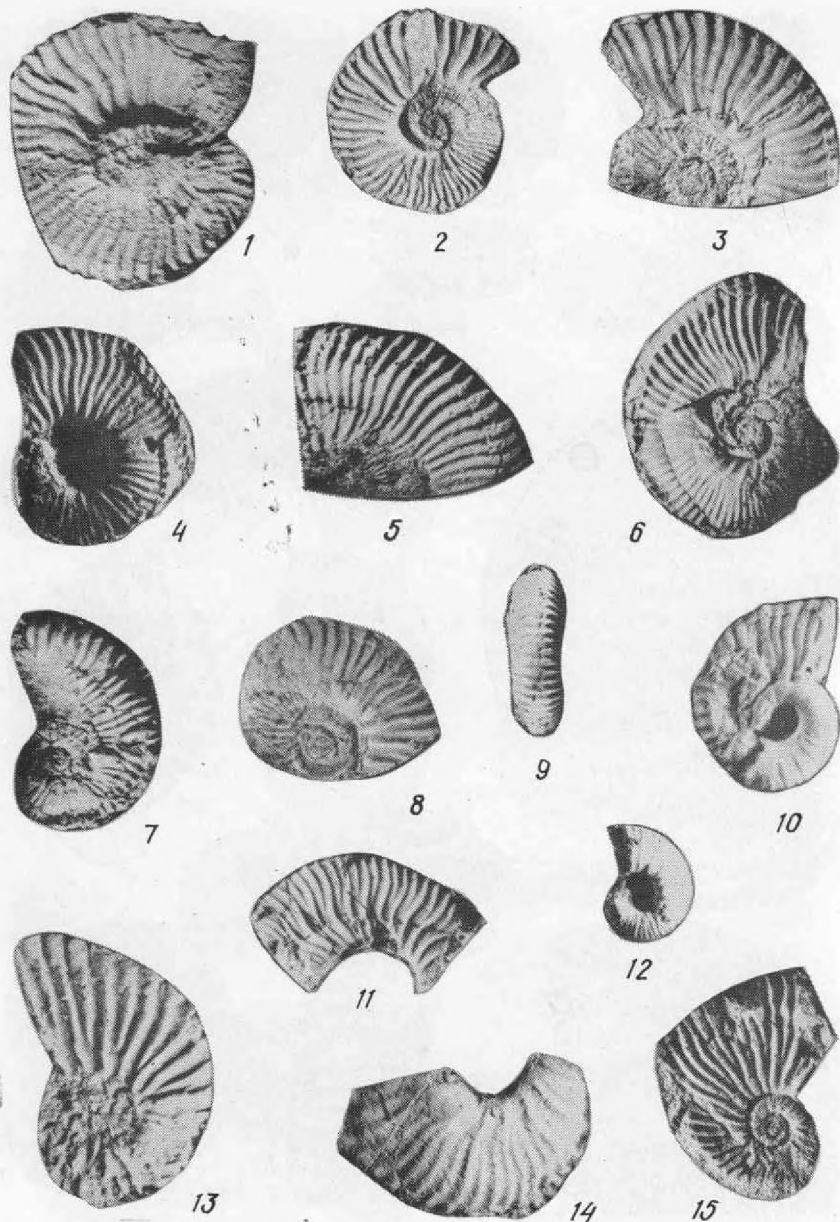
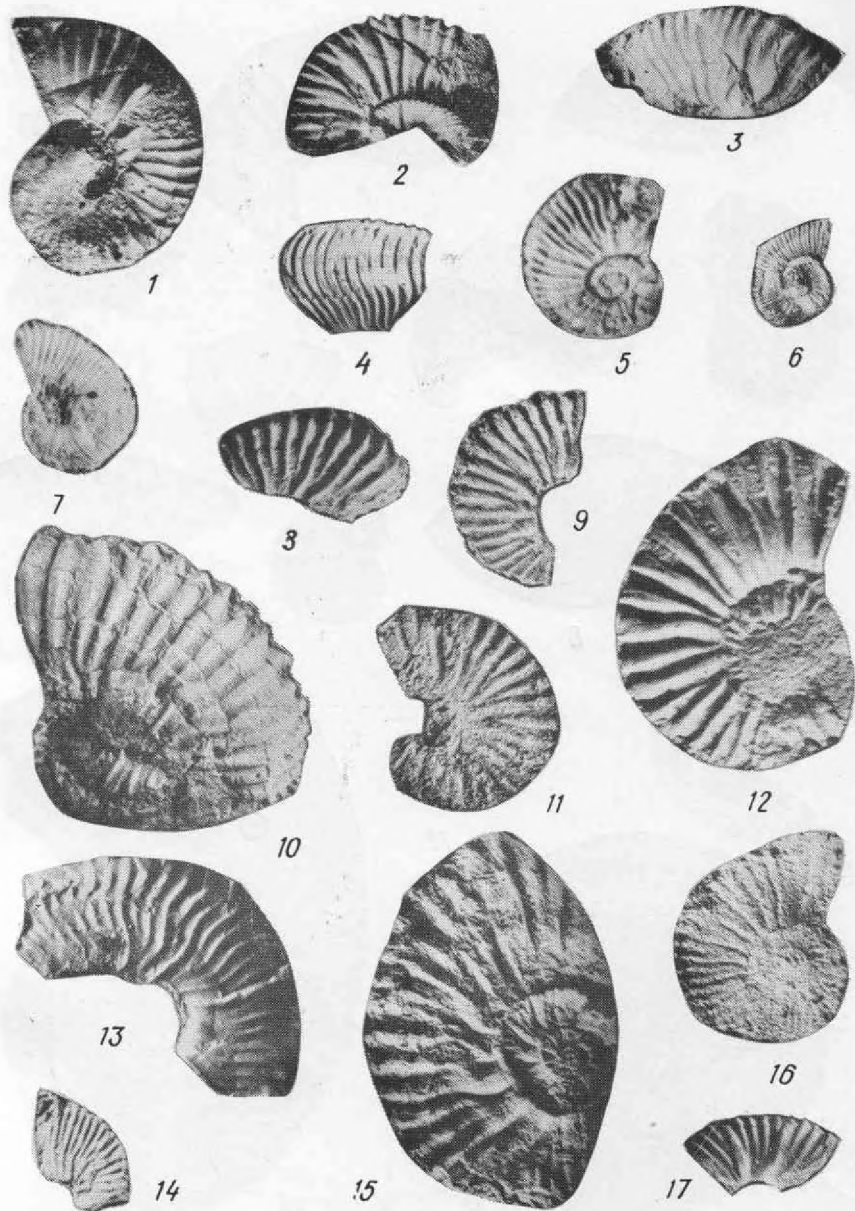
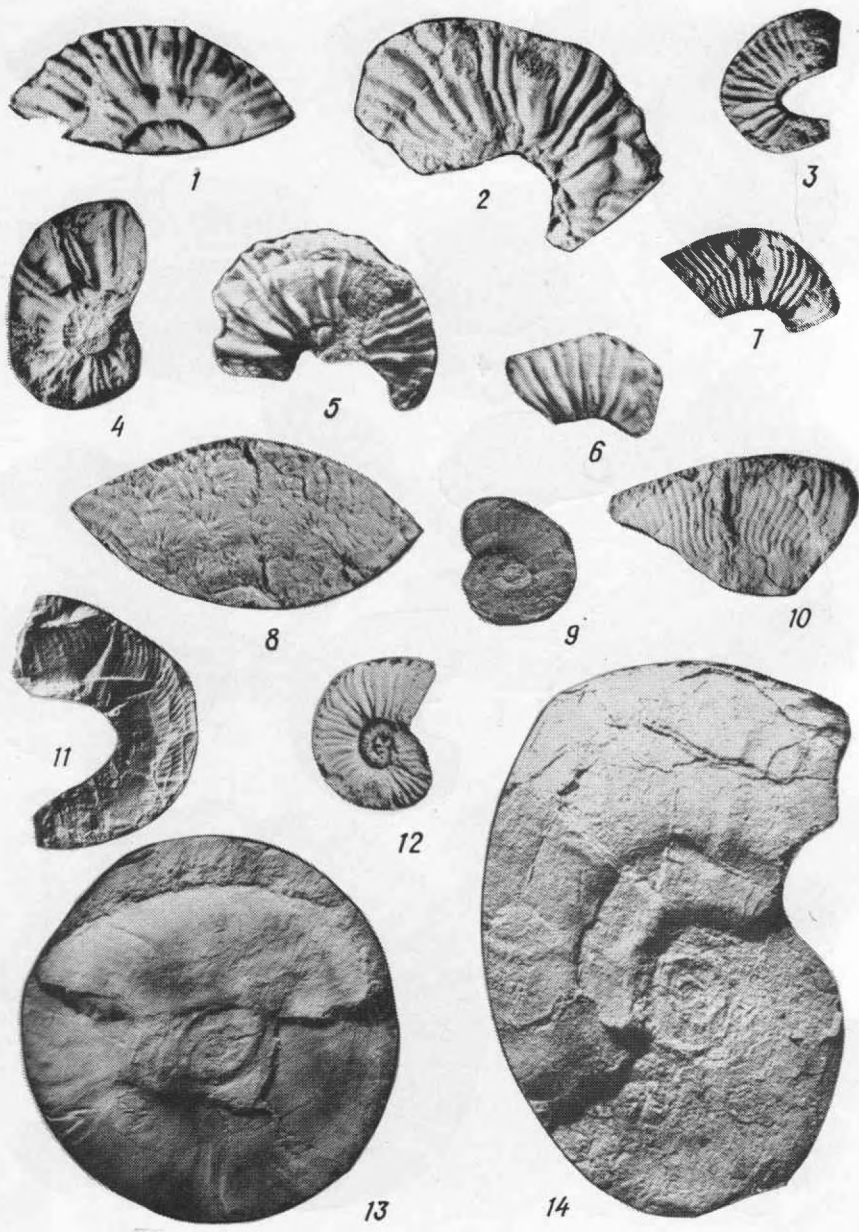


ТАБЛИЦА 13



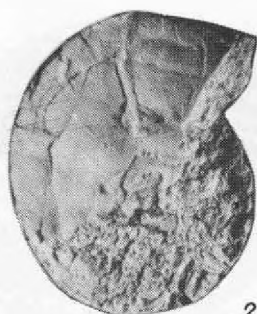








1



2



3



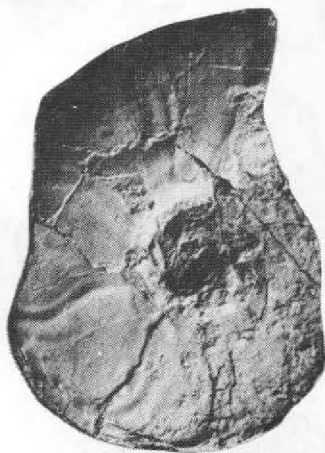
5



4



7



6



9



11



12



13



14



15



1



2



3



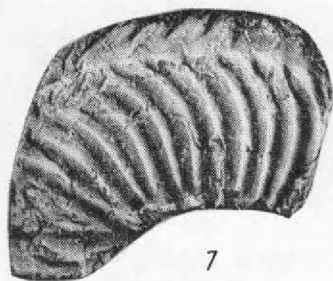
4



5



6



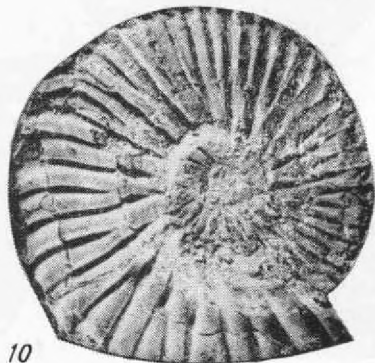
7



8

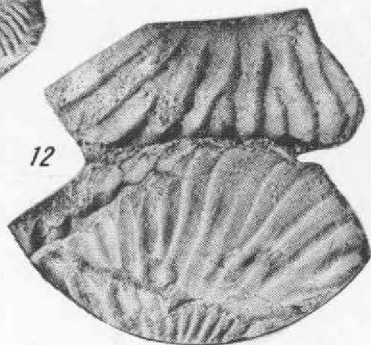
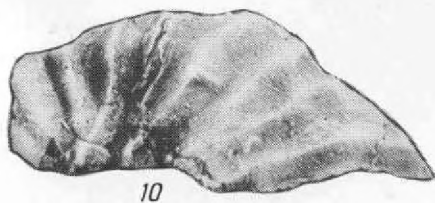
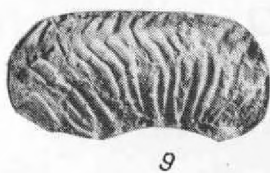
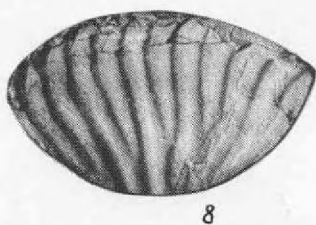
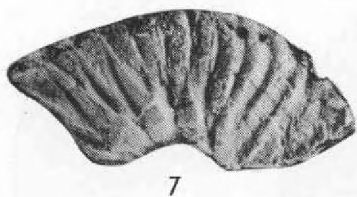


9



10

ТАБЛИЦА 19



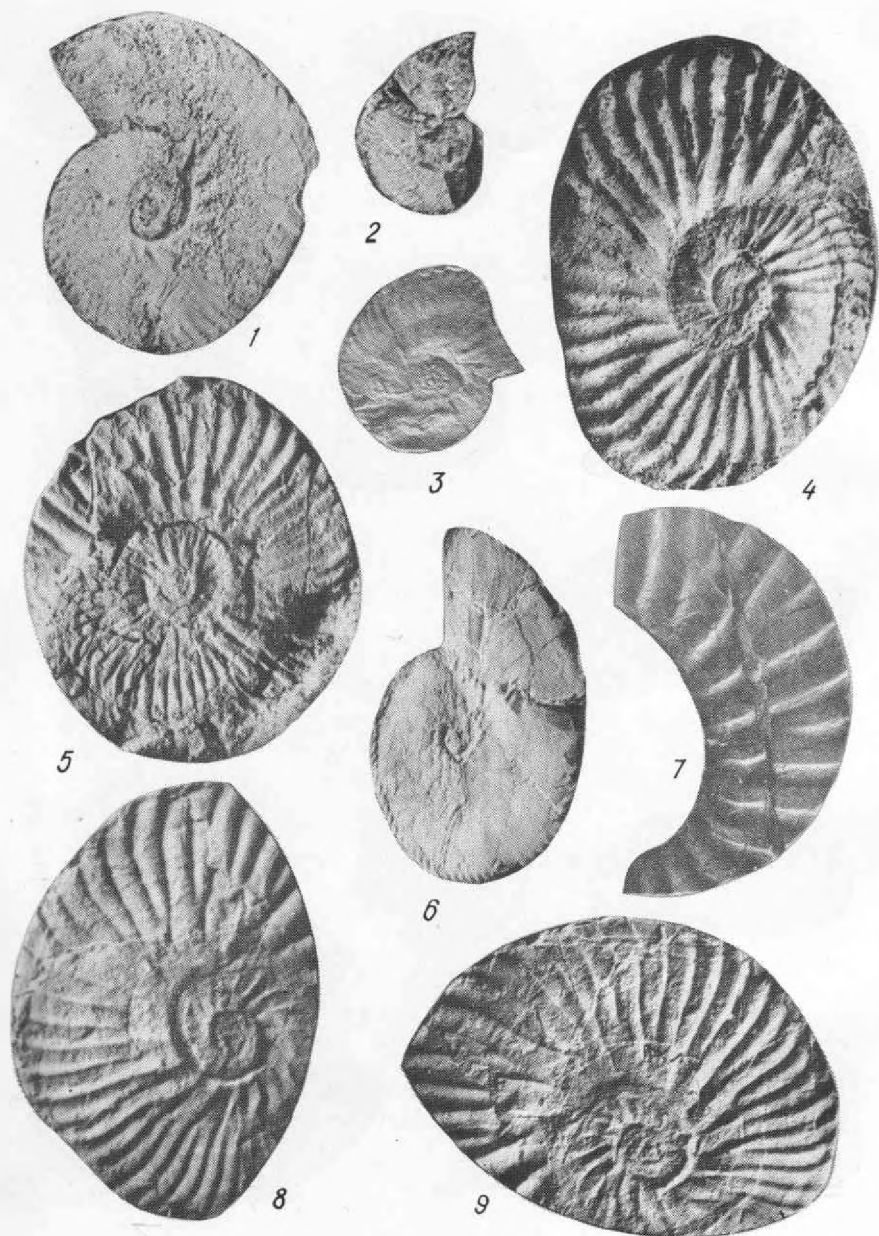
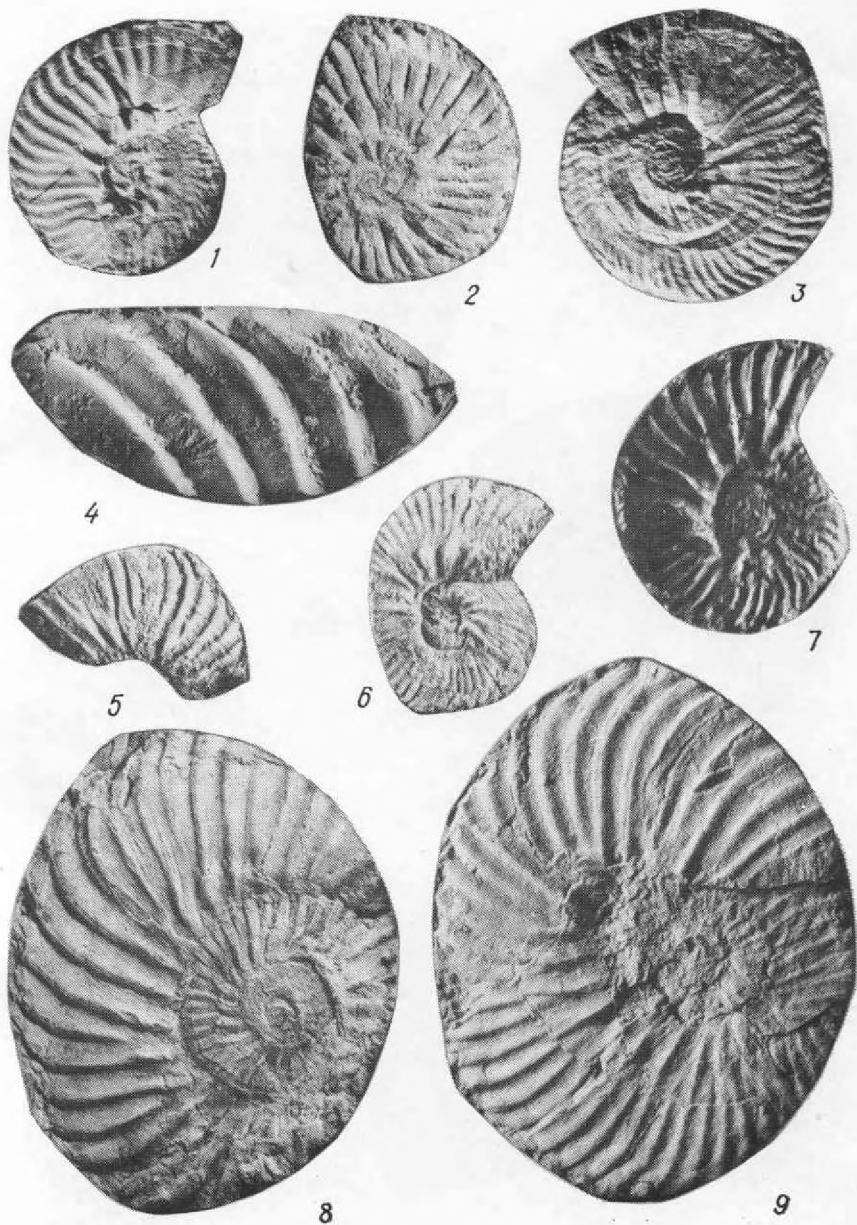


ТАБЛИЦА 21



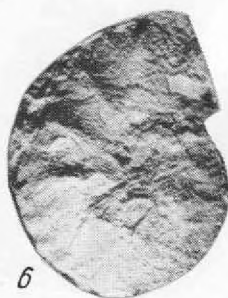
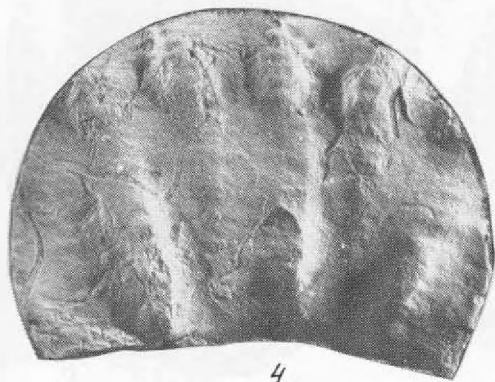
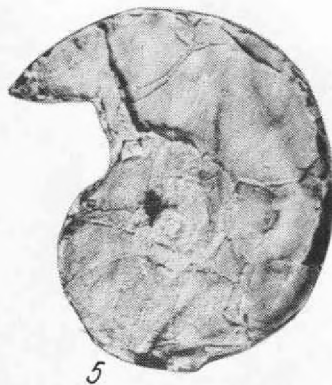
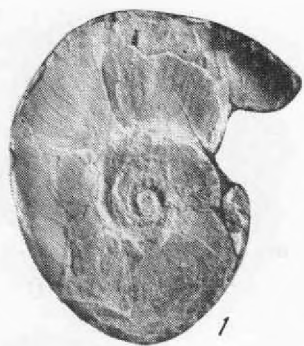
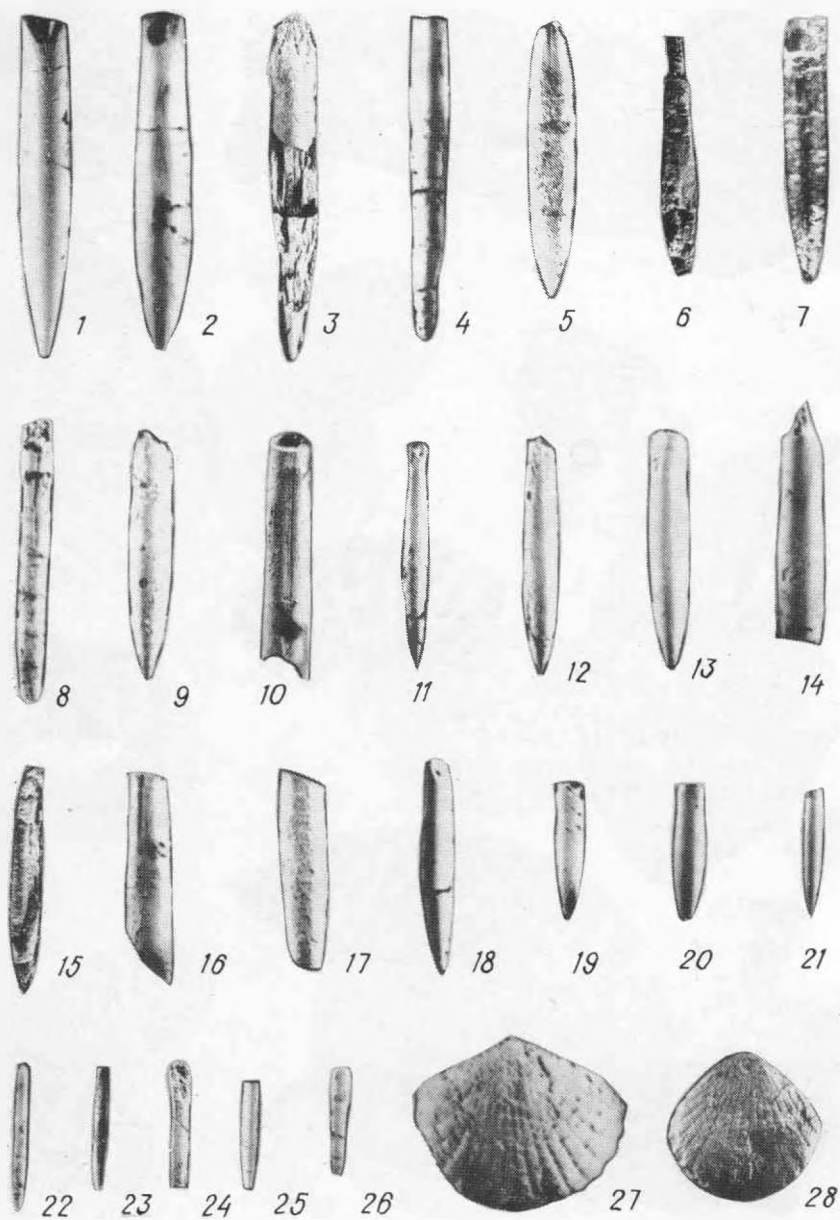


ТАБЛИЦА 23



ТАБЛИЦА 24



ПЕРЕДМОВА

3

НАРИС СТРАТИГРАФІЇ НИЖНЬОЇ КРЕЙДИ
РІВНИННОГО КРИМУ І ПІВНІЧНОГО ПРИ-
ЧОРНОМОР'Я

6

ОПИС ФАУНИ

21

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

193

ПАЛЕОНТОЛОГІЧНІ ТАБЛИЦІ

206

2 крб. 60 к.

НАУКОВА ДУМКА